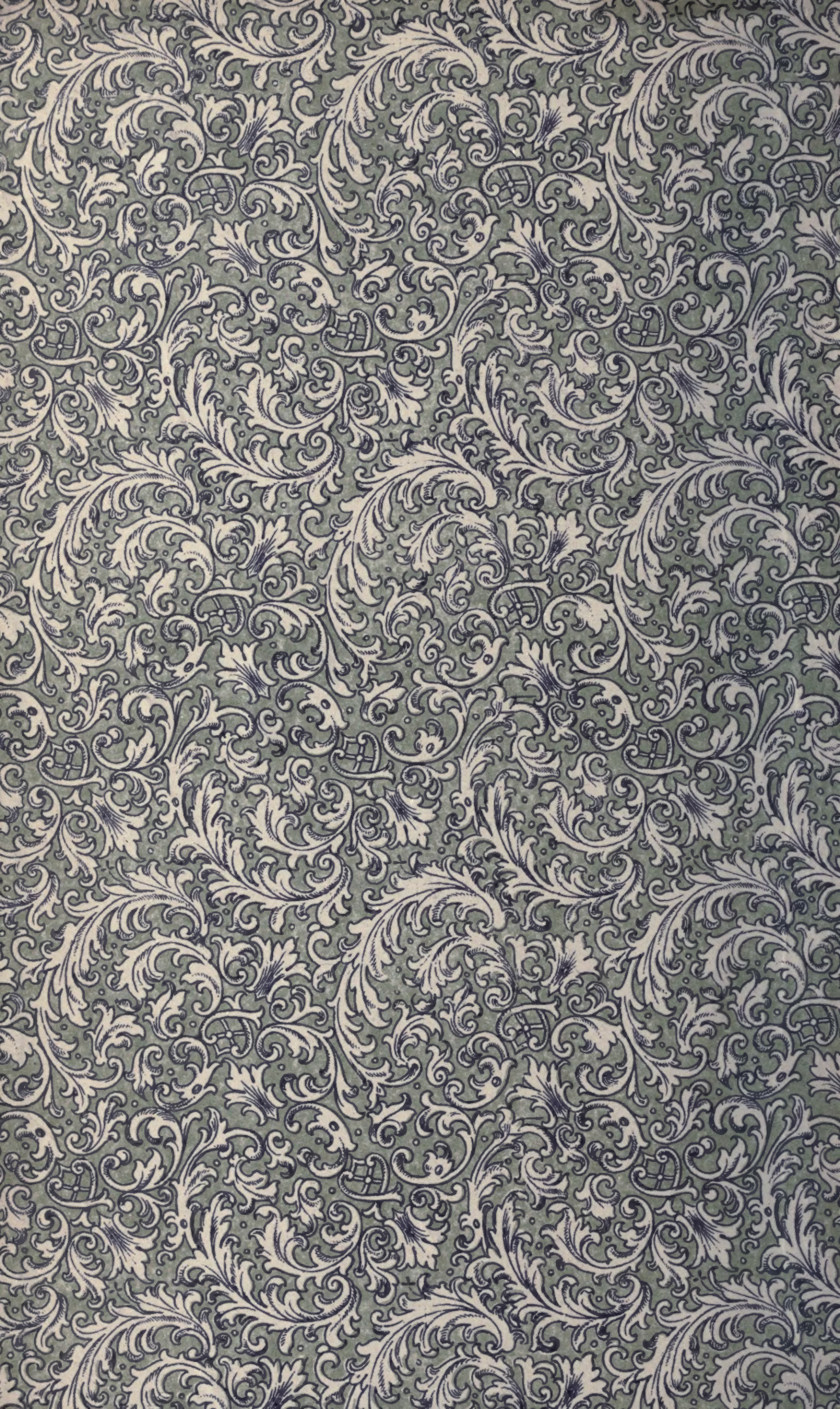
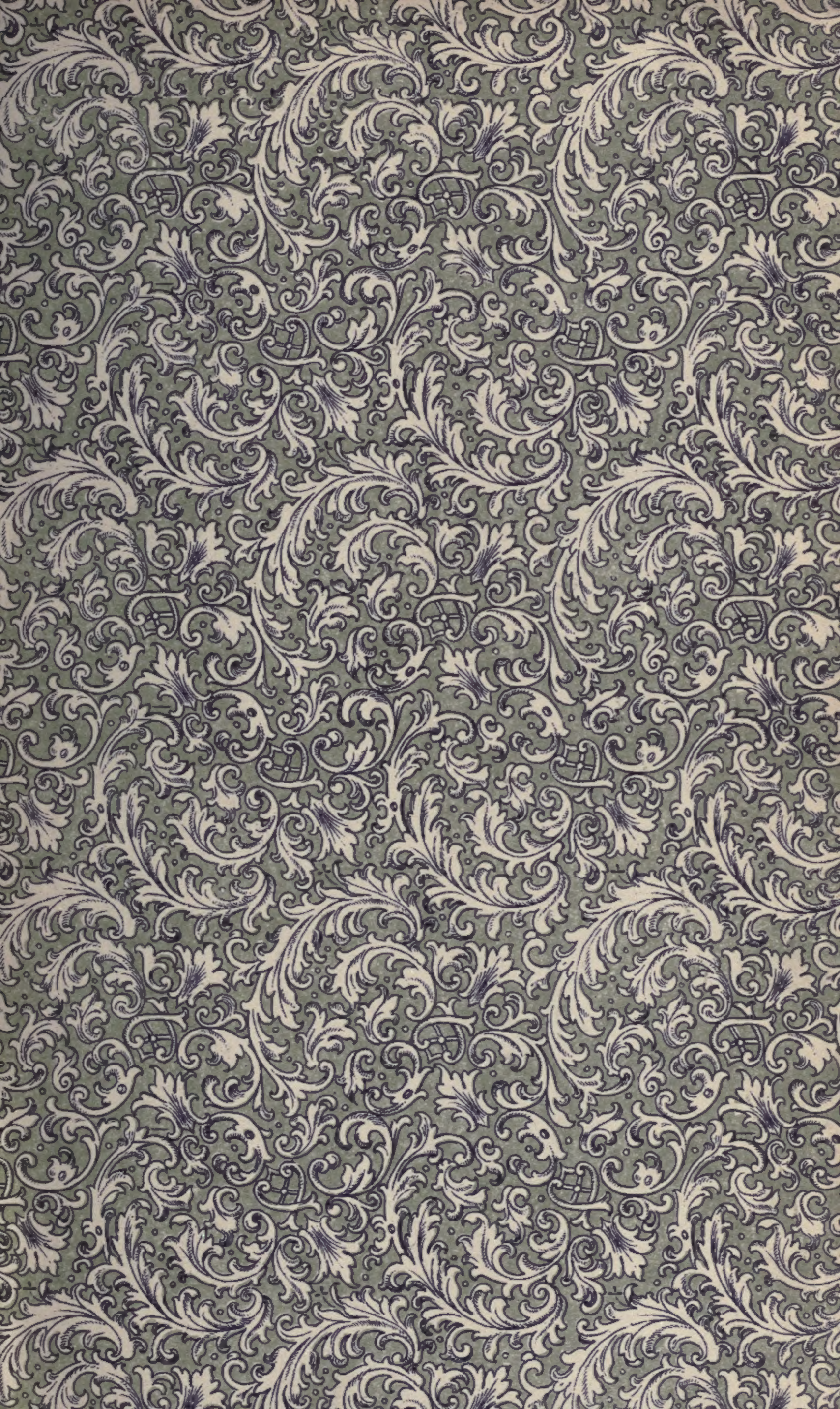

3 1761 03623 4565

JÓKAI MÓR
ÖSSZES MŰVEI

NEMZETI KIADÁS

XCVIII. KÖTET

KÖLTEMÉNYEK. I.

BUDAPEST

RÉVAI TESTVÉREK KIADÁSA

1904

KÖLTEMÉNYEK

IRTA

JÓKAI MÓR

I. RÉSZ.

BUDAPEST

RÉVAI TESTVÉREK TULAJDONA

1904

LIBRARY
APR 3 1973
UNIVERSITY OF TORONTO

I.

SZÓZATOK

Liszt Ferenczhez.

Motto: «Hirhedett zenésze a világnak!»

«Et tu mi fili Brute! Még te is
Ellenünk fordulsz, oh nagy zenész?
Ág is huzza a szegényt, felőlünk
Nem beszél hir, külföld ránk se néz.
Csupán ősi nyelvünk lelke él még
S vérünk lángja, a magyar zene:
Az a dal, mit hogyha hall a honfi,
Könybe lábbad mind a két szeme.
Az a dal, mely szivből jött és szivbe
Visszatér; mely együtt sir velünk,
Mely beszél, mit el nem mondhat a száj,
Mit belül csak némán érezünk;
Az a dal, mit egykor istenitél
S lelkesülni tudtál zengzetén
És a mit most, mint avult játékszert,
Te vén gyermek! könnyen összetépsz.

Azt beszéled, — s szavad messzehangzó:
Hogy e méla dallam nem mienk;
Hogy az nem a magyar ősi búja
És jó kedve, a mi benne zeng.
Csak egy vándor, züllött népcsaládnak
Hangja az, mely jött hazátlanul:
Énekelni édes szülőföldről
A magyar nemzet ettől tanult,
Délczegségét lopta koldusoktól,
Hő tüzét bohócz szeszély adá.
Csak az üres csengő-pengő hang volt,
Mi a sziveket elragadá.
Nincs magyar dal! mert az a czigányé,
Az álmodta, az találta ki;
Csak azután, hogy a dallam meg volt,
Firkált hozzá verset valaki.

Oh világnak hirhedett zenésze,
Mint tudod te, hogy miről beszélsz?
Mit tudod te, hogy e keserédes
«Ki-ne-mondd-mi» tán több, mint szeszély?
Mit tudod te, mi a honfi bánat,
A ki senkihez sem tartozol?
Mit tudod te, mért a túlcsapó kedv,
A midőn a dal utója szól?
Mit tudod te, hogy mi a magyar dal?
Ki «jövő zenéjét» alkotod.
A magyar dal a «multak zenéje»
Hogy miért az? meg sem hallhatod.
Mit tudod te, mi egy nemzet kincse,
Hogy mik annak ősi szentei?
Te, ki anyád édes drága nyelvén
Egy igét ki nem tudsz ejteni!

Jártál-e már ott a délibábos
Pusztán, a hol a népdal terem?
Dal és dallam együtt. Tud-e erről
Valamit a fényes úr-terem?
Hallgatád-e a mezők danáit,
Mikből az őshang bűbája szól?
Meddig laktál köztük, hogy kiismerd
Azt a tért, miről világra szólj?
Kerested-e, annyi jó elődöd
Maga után mi szépet hagyott?
Hallottad-e hirét Lavotának?
Ki több volt, mint te; bár nem nagyobb.
Nem tevéd; mit rólunk irtál, nem más
Mint gondatlan szerzett rágalom;
Olyan, minőt szoktak irni többen:
«Népismertetés a pamlagon.»

Nem gyűlölünk: azt megválogatjuk.
Multakra nem emlékeztetünk.
Nem vitázunk; hiszen hallgatásunk
Olyan régen jól illik nekünk.
A szegény czigányra sem haragszunk,
Kinek ilyen szépen odaadsz.
Elhúzatjuk vele «az én nótám»,
Sőt még össze is csókoljuk azt.
A magyar dal azért marad annak;
(Ez az egy ki senkitől se fél)
Mi sem esünk nagyon búnak érte,
A czigány sem lesz nagyon kevély,

De fáj mégis, hogy kit dicső költőnk
Első honfivá tett szép dalán
Most kimondja, hogy még azt se tudta
Rólunk : voltaképen kik valánk ?

A tudománynak nincs háza !

Jelige: «Az eszterágnak is van fészke.»

Párduczos apák ! és minden párducz nélkül
Megszületett fiak, tekintsetek széllyel.
A kik itt laktok a boldog Kanahánban,
Mely, mint mondják, egykor folyott mézzel, téjjel.
— Bizony mézzel, téjjel !

Be sok ékes város, be sok csinos helység
Emelkedett e szép darab földön szerte.
A hány palota van, ha azt megolvasnák :
Fölmenne a száma talán százezerre :
— Bizony százezerre.

Várat is épiténk, a mennyi csak kellett.
Igen sok nem jó már, csupán kisértetnek.
A mi pedig megvan, roszul kamatozik,
Mert haszonbért tőle nem igen fizetnek —
— Bizony nem fizetnek.

Épiténk odakinn, jó Pest város végén,
Nagyszerű palotát, szép tágas termekkel ;
Katonát növelő iskolának valót,
Mintha azt a magyar nem tudná, hogyan kell ?
— Bizony tudja, hogy kell !

Városnak, megyének van mindenütt háza,
Nem jó, ha a törvény az ég alatt lenne,
Megáznék, megfáznék, ellopnák, vagy épen
Hozzátennének — és kár történnék benne.
— Bizony nem jó lenne.

Mulatságra való házunk is van már sok.
Szinházak, táncztermek, lovarkör, sercsarnok,
Külön épületet kaptak a lovak is.
(Elismerjük róluk, hogy ők nemes barmok)
— Bizony nemes barmok.

Vannak házaik a gonosztevőknek is:
Házgyujtogatónak, gyilkosnak, tolvajnak.
Bár azoknak bokros érdemű lakói
Nem igen örülnek azon, hogy ott vannak,
— Bizony nem ők annak!

Sőt már a bolondok számára is épül
Az országos nagy ház, (el se férnek ebben;
Még mikor csurdultig tele lesz bolonddal,
Akkor is odakinn lesznek sokkal többen,
— Bizony sokkal többen).

Boldog, boldogtalan maga ura immár.
Mars, Mercur és Bacchus fel van palotázva,
Bűnösnek, bolondnak van díszes hajléka.
Csak a tudománynak nincsen nálunk háza
— Bizony nincs még háza.

Pedig ez a fegyver! pedig ez a törvény,
Ez nevel jó embert és igaz honpolgárt,
Ez alapja minden nemzet életének
És mégis mindeddig senki sem gondolt rá —
— Bizony nem gondolt rá.

Hogy még sincs otthona, a hová gondterhes
Homlokát lehajtsa, mind e mai napig.
Mások udvarán él, mint valami jött-ment:
Keserű, keserves zsellérségben lakik.
— Bizony csak ugy lakik.

No de majd máskép lesz! Hozzá fogunk végre
S a mit elmulasztánk, azt most helyre ütjük;
Áldozatfillérek milliókká nőnek:
S tudományunk úri házát felépitjük,
— Bizony felépitjük.

Magyar divat.

Ismét, ismét viseljük hát
Azt a mentét, azt a ruhát,
A mit hordtak őseink;
Régi dolmány, régi kalpag
S kik a honért éltek haltak,
Feltámadnak hát megint.

Látásodra bár a léha
Itt-ott kaczajra fakad . . .
Hadd kaczagjon, majd elhagyja :
Magyar, ne szégyeld magad !

Ne szégyeld a viseletet,
Miben apád ellehetett
S boldog öregséget ért.
Ki tudja e boldog korbul,
Mikor a ruha megfordul
A jobb év is visszatér ?
Fintoritsa félre arczát,
A ki jobb jövőt tagadd.
Te kérjed azt s hidd, hogy eljön.
Magyar, ne szégyeld magad.

Kinek lábán sarkantyú peng
Arról tudod, hogy az nem czenk,
A bámész nevesse bár.
Az órgyilkos és a gyáva
Nem ver pengőt a sarkába :
— Az elfut, vagy lesbe áll.
Szembenézesz, valót mondasz,
Hogyha szived kifakad.
Ez a te régi jellemed :
Magyar, ne szégyeld magad.

Aranycsipkés főkötőben,
Olyan bűbájos a nőnem,
Miként tündér-asszonyok.
Szűzpárta, nem csak viselve,
Hanem meg is érdemelve,
A homlokon úgy ragyog.
Tüneményes idők járnak !
Férfi szive úgy dagad.
Kétszerte szebb minden asszony :
Magyar, ne szégyeld magad !

Hadd gyászolja Európa
Zsákruhába', gyászzubbonyba'
Vesztett reménységeit.
Ha mi nekünk szép az élet
Azért minket ki itélhet ?
Jó az Isten, megsegít !
Önbecsülés, hazafiság
Legyen hát, ha kell «divat»,
Akár mit mond rá a világ,
. . . Magyar, ne szégyeld magad !

A Petőfi-keresők.

Elhallgata régen a lanton a húr;
Megfogta a rozsda a kardot;
Nem zeng sem a dal, sem a véres aczél;
Sziv elfeledé, elhordta a szél:
Álom vala az csak, reggelig tartott.
Fű tudja: miért zöldebb a mezőn
Egy folton, a melyre a vér hullt?
A hagyomány tudakozza Homérrul
Azt, hol született, s ahol elholt.
        Oh halva bizonynyal a dalnok.

Itt látta az egyik a földre lecsni;
Ott szólt vele más a csatában;
Sirjához az útfelen búcsura járnak;
Másutt még visszakerültire várnak:
Itt él, ott holt hire támad.
Meg-megjelen! s nyomtalan úgy elenyész;
Népajk szövi róla regéit;
Itt vérnyoma; — lábnyoma ott! Halld,
Ő volt, ki e dalt zengé itt?
        Oh halva bizonynyal a dalnok.

Élhetne-e hangtalan igy? Lehetett-e
Jajtalan végig élni a multat?
Hallgathat-e az, ki a gyáva türelmet
Még boldogabb években se tanulta?
Ki bátran előljárt, rémtelenül,
Az bujt-e sötétbe a rémek elül?
S arczot, alakot, ha cserélt is,
Egy dal bizonyítna felőle,
Az szólna világra, hogy él-e?
        Oh halva bizonynyal a dalnok.

Csírát ver a földbül az eltemetett mag;
A régi szabadság ága fakad;
Minden, mi halott, föltámad ez évben:
Csak tégedet hágy-e az uj kor a mélyben,
Csak te maradsz-e halva magad?
Oh élve ha volnál, büszke dalodtól
Lángra lobogna a két haza most.
Hallgatsz. Bizonyitja halálodat ez.
Hű keresőd sirodra tapos.
        Oh halva bizonynyal a dalnok!

Kazinczy szelleméhez.

Megdicsőült szellem! boldogabb lakója
Fényesebb csillagnak, mely magától ragyog;
Hol kölcsön-fény mellé nem szegődik árnyék, —
Mit erősebb csillag, — többiek királya, —
Örök szolgakörben nem hajt maga körül.
Látsz-e minket itten, láthatatlan földön?
Melynek egyik fele csak akkor világos
Ha a másik sötét; a hol egyik ember
Csak akkor hatalmas, ha a másik koldús.
A hol egyik nép csak úgy tud nagyobb lenni,
Ha egy másiknak a fejére felhághat.
Hol meztelen nyomor, mely velünk született
Megtanit mindenkit szépen könyörgeni: —
Könyörgünk a napnak, hogy adjon meleget,
S imádjuk a földet, hogy hagyjon megélni!
S megfizetünk érte testünkkel, lelkünkkel.
Látsz-e itt bennünket? tudsz-e mi felőlünk?
Érdemes-e onnan ide alánézni?
Igaz-e az, hogy a magyar honszerelme
Még az égben is tart, s visszahúz a földhöz
Igaz-e az, hogy a sohaj innen felhat
A megmérhetetlen csillagmagasságig?
Igaz-e az, hogy a hősök holt kezében
Megcsörren a fegyver, ha fiaik sírnak?
S izengetnek onnan hulló csillagokban? . . .

Ha a sóhajt hallod, ha szivünket látod
És ha érdekelhet még emberi szózat,
Halljad meg nevednek dicsre emlitését.
Halljad meg és lássad, hogy mire a végzet
Egy évszázad előtt téged aláküldött,
A fényes épület műve szépen halad,
A hogy te kimérted, a hogy elgondolád,
A hogy alapjait kősziklára raktad,
Emelkedik a nagy tündérálmi templom,
A mely alatt már egy egész nemzet elfér;
Emelkedő tornyát a határon túl is
Meg lehet már látni, és harangszavára
Millióknak lelke egyetért figyelve,
S milliók szivét egy érzelem hevíti.
Oh ez érzést neked velünk kell érezned:
Mert ez nem elmuló csába földi mámor,
Hanem egy ittfeledt gondolat az égből.

Mondjad el felőlünk fényes őseinknek,
Hogy miattunk felhő ne takarja arczuk.
Mert a magyar nemzet soha oly hű nem volt
Tulajdon magához; minden magyar szive
Soha oly egyszerre nem vert még, miként most;
Hogy versenyt haladunk mivelt nemzetekkel;
(Ki most gúnyol, az csak magának bolondja)
Hogy a mely népeket az ő fegyvereik
Taniták a magyart rettegni és félni,
Azokat most a te szellem-fegyvereid
Tanitják a magyart szeretni, tisztelni.
Hogy van becsülete a magyarnak most is
S nemesebb versenyben sem maradoz hátul.

Szivárványos szárnyú szelid angyalkáknak.
Rózsaszinű felhők aranyos nyilásán
A kik ide hozzánk alá-mosolyognak,
Súgd meg hódolatos, megtisztelő szóval:
Hogy dallamos nyelvünk ők is tanulják meg,
— Mert mi odafenn sem beszélünk más nyelven.

A nemtő szózata.

Prolog a pesti magyar nemzeti szinház 25 éves fennállásán örömünnepére.

(1862 aug. 22-én.)

Légy üdvözölt Pannoniának népe!
Magyarnak földe, háza, üdv veled!
Im ünnepedre szállt, közéd lelépve
Múzsád, örömben, búban hű feled.
Mert mindenütt, hol tiszta, szűz öröm van,
Ott földet ér az ég, s a föld az égig.
A vígadók, nem látva, sejtik, érzik,
Hogy nemtők vesznek részt a vígalomban.

Oh Pannon földe, régen szól te rólad
Az égben földi hang, zengőn, busan,
Mely egy közös harmoniába olvad
S keresztül hangzik égi hymnuson,
Felhő, ha jő felőled, szól suhogva:
«Nagy sóhaj űze, nem hagyott pihennem.»
Csillag, ha hull az égből, azt susogja:
«Erős imának hangja csalt le innen.»

Villám, ha égen át harsogva csap,
Egy gondolatodnak visszhangja csak.
A rét virága, melynek illata
Elébb jut égbe, mint a tettető
Imája, rólad szól oly hallgatag.
Más földnek fű csak : — neked szerető.
S e föld, miként ha tudná azt, hogy itt
Anyának hívják édes gyermeki,
A délibábban mond regét nekik
S jövendő nagyságukról álmodik!
S a boldogultak elszállt szellemi,
A kiknek már e föld csak sárdarab,
A melyben minden fájás elmarad,
Melynek baját ott nem kell érzeni,
Közöttük is e népnek üdvözülte
A földi gondból egyet nem feled,
Azt hogy te voltál, oh hon, a ki szülte,
S még akkor is együtt érez veled,
Még onnan is e földre visszasóhajt,
Zavarva az örvendők hymnusát
És gyermekében ujra élni óhajt,
S folytatni a be nem végzett tusát.
És a tusának hossza ezredéves :
Százszor bukott, felállt, győzött, remélt.
Táplálta vérivel a hírt — s ez mindig éhes ;
Nép, melyről hallgat a hír — az nem él.
Vivtál rokontalan, segélytelen.
Most más csatára hívtak ; megkerültek.
«A szellemek csatáján légy jelen!»
Nagy nemzetek, a kiknek napja fényben
Delelt, midőn tied nem is viradt,
Kiáltának : «Állj népek versenyében!
Vagy hunyj el és kimultodat sirasd.
Eddig kardoddal vívtál híredért :
Fegyvertelen foglald el most a tért!
Tettekben szól az élet! a ki nem tesz,
Az halva van; e szót zúgd nemzetedhez.»

Másutt már nap volt, itten még sötét,
Alig töré meg méla éj ködét
Vezércsillagnak reszkető világa,
E csillagfény vezérle a világba.
Csak egy csoport az ; számra oly csekély,
Ki hivó szóra küzdelemre kél,
És az sem a nemzetnek büszkesége ;
Hanem kikért anyáknak arcza ége.
Kóbor lovagjai a szellem-harcznak,
Őrjöngő lantverők, vándor művészek,

Hajósai egy távol tündér-partnak,
Kis hirnöki egy új, egy nagy hivésnek.
Anyáknak arczán pír égett miattok,
Apáknak átkát hordta szél utánok.
Előttük hangját gúnyos hahotának
S ők mentek, mentek, vissza nem riadtak.

S az első szó, mely kelt és elhala,
Az ébresztő szó: már ez «tett» vala,
S az árva nyert a honban uj anyát,
Kit átok vert, megáldá nemzete.
S kit gunyhójából űzött végzete,
E gunyhóért találta templomát.
Nem kegy, nem egy hatalmas földi isten
Tevé, hogy ím e templom álljon itten,
A közszellem parancsa épité föl
Segitve egy urtól csupán: — a néptől,
S a népnek temploma egy «tett» vala,
A hon uj élte szólott általa.

Nem volt e házban fényes környezet,
Nem palotasor, mely hozzá vezet,
Egy elhagyott sirkert volt e vidék,
Ellenséges sirokra épiték.
Nemzetduló töröknek temetője,
Szólj itt alant s tanúnak légy jelen,
Hogy a magyarnak fénye, jobb jövője,
Ellensége hamvából épülend.
És lett, mi nem volt; lett egy uj teremtés.
Eszmék születtek, éltet foglalának.
Lett népe, hőse, híre, élte fent és
Alant a muzsák ujdon templomának.

A nép erénye, nemzet ős szokási,
A multnak fényes nevü óriási,
A költő eszmeképe, ihlet álma
S mi legdrágább kincs élő nép előtt,
Mi foglalkoztat szívet és velőt,
A nemzet nyelve, legszebb földi éke,
Itten talált oltárra, menedékre.
Mint egy ereklyetartó, melyben ős szent
Örök folyékony vérét tartogatják,
A nemzet nyelve itten megpihent,
Midőn más csarnokokbul űzve hajták.
Gyász évein át a zord «vasidőnek»,
Midőn a multnak minden épitménye,
És a jelen alapja romba dőltek,
Te álltál, mint hajótörött reménye,

Mint őrtoronynak kúpja a tengerbe
Sülyedt város felett, igéretül!
Te álltál, hogy még nincs minden leverve
S mi elbukott, még ujra felmerül.

S e küzdelem, mely a gyász években folyt,
Ez több volt már, mint «tett» : ez «győzelem» volt.

De fátyol száll az ünnepély elé,
Midőn azokra visszaszáll az emlék,
Kik voltak, és eltüntek : a lángelmék,
Ég adta, és irigy föld elnyelé.
Nagy hősei a szellemi csatának,
Elhunyt művészek, költők szellemárnyi,
Kik a küzdés fél utján elbukának,
Oh mily soká kell megjöttükre várni.
Mennél több nap borong le sirjaiknál,
Annál nagyobb a veszteség tudalma.
Az űr nagyobb élő alakjaiknál;
A szellemkép még nőni látszik halva.
Nem egy vitéz, egy tábor volt egyenkint.
Kincsek levének porrá: gazdagok
Valának, s azt mind elvivék magok,
A kincset, mit örökbe nem hágy senki.
S a kis világnak, mely ama nagyot
Negyedrész századon át tükrözi.
Van temetője már, kifáradott
Királyait hol könynyel öntözi.
De köny hiába nem foly és halott
Porát hiába mély föld nem fedi —
Az élőfának gyökere az ott,
Ki azt kitépetni nem engedi.
Otthon van a nép, a kit védenek
Az égben és földben oda lent.
Az égben visszavágyó szellemek,
S a sziv, mely még porában sem felejt.
Az ég sugára és a föld szerelme
Teremt virágokat, s lánglelkeket;
Aranykalász s aranynál fényesb elme
Születni fog, oh hon, mindig neked.
Felvirrad ujra boldogabb napod,
Melyben, mit vesztél, felvirulva lásd.
Ki éjt adott, ad hozzá csillagot,
Ki ad halált, az ad föltámadást.

Megyeri szobrának leleplezésekor.

Mi a művész? — ki alkot és teremt.
— Isten-gyönyörnek földi részese,
Ki éltet ujdonúj lényeknek ád,
Miket csak Isten s ember egyesülten
Alkothatott; de egyik sem külön!
— S a képzett mű túléli alkotóját:
Az ember meghal; és az Isten él!

A költő hamvát őrzik művei:
Egy század másnak adja át nevét;
Kerek világnak ő nem idegenje:
Mi benne szellem, más földön is él;
Más nyelven is megértik titkait.
— A nép, melynek nyelvét beszélte egykor,
Elmulhat; — ő még akkor sem vesz el;
Holt népe is ő benne él tovább
S a távolságban nő alakja még.
— Festő, szobrász a hír Olymp hegyén,
A mely magas helyt elfoglalhatott,
Azon magas helyre temetkezik.
Az évek jőnek, — mennek: — összerágják,
Mi porból készült; — harczos nagy királyok
Országaikkal válnak mult regévé.
S fölöttük — a művész remekje él.
Csupán a sírkő — az lett halhatatlan,
És a művész neve, ki alkotá azt.

— Csak a színész hal meg nevével együtt.
Mit alkotott? Miket teremte egykor?
Az isten-ihlet fenkölt percziben,
Milyen magasra birta homlokát
Emelni napfényes felhők közé?
Mi volt a bűv, mely birta nemzetének
Szivét örömre, — búra költeni?
Majd a haragnak gerjedt mámorával,
Majd ismerős önszülte hű kedélylyel
Tükrözve ember indulatjait?
Mosolyt ki birt előidézni akkor,
Midőn egy jó mosoly egy kincset ért.
Mi volt a bűbáj? Mennyi őserő
Alkotta — és mi óriásokat?
Ki tudja azt? ha ő elhallgatott
— Bűbáj, — dicsőség, — alkotott remek
Az alkotóval együtt sírba száll

S a hír, a mely utána fenmarad,
Nem az öröklét, csak kisértet az,
A mely koronkint ujra megjelen,
Halványan, némán, ismeretlenül.

— De hisz jutalmát élve megtalálta!
Volt élte, hogyha nem lett halhatatlan,
Költő volt, a ki élő szóval ír;
Szobrász volt, a ki élő képet alkot.
S ha a jövő századra nincs hatása,
De a jelennek ő volt mestere.
Tapsolták, koszorúzták, ünnepelték,
Jutalma megvolt: — élt és élvezett.

Ne lebbenjél meg rózsaszínü fátyol,
Mely a színésznek életét feded!
Ma ünnep — nem panasznak napja van,
És kell, hogy higyjünk pályánk fényiben!
Im egy az elmult hősök szelleméből,
Kit egykor annyin hírre emlegettek,
— S kinek hirét megannyin elfeledték,
Most ujra megjelent e kis világban,
S üres helyét most újra visszakéri
Az emberek muló emlékiben.

— — Egykor, ha jött, a népnek riadalma
Zengett elé, virágeső fogadta:
— Most — megzilált kortársak gyönge hangja
Regél felőle régi, ó csodákat,
Miket felében hisznek is, nem is. —
— Minő erő, varázs lakott e főben,
Mely most e márvány-arczczal néz le ránk?
Egész világ volt, a mit képviselt!
A nép kedélye, vídor ősi kedve,
A mely, úgy látszik, véle sírba szállt,
S mióta a magyar jókedvü képét
Nem hordja Megyeri a színpadon,
Az élő nép közül is elveszett az.
— — Adná az ég, hogy újra visszatérne,
S az elmult jobb időknek emberére
Emlékeztetne jobb jövő idő!

Im a művésznek megdicsőültére
A társművészek egyesültenek;
A szobrász egy követ, — a költő egy szót,
A pályatárs egy könnyet áldozik.
— De a kőnek, mely él, — a szónak,
Mely érez, — és a forró könynek

Titkos értelme van: — megértik azt,
Kik a sziveknek rejtekébe látnak!
S a kő, — a szó, — a köny — megáldva lesz.
A művész hamva nem lesz semmivé:
Egy nemzet ujra éledt kedve őrzi azt.

A nemzet gazdaszszonyaihoz.

Keserü pohár az élet,
   Csordultig ürömmel tele;
Férfi könynél mi keserűbb?
   Mitől e pohár megtele.
Mikor az erősebb félnek
   Hajtja fejét alá a gond;
Lát roskadni, szertehullni
   Közügyet és ősi vagyont;
Mikor mindennap a való
   A reménynek szárnyát szegi: —
Ezt a keserü poharat
   Édesítsétek meg neki
      Nemzetem gazdaszszonyai.

És míg az erősek lelke
   Csak bút, gondot lel a földön,
A szebb felet kitünteti
   Könnyelmü szív, divat öltöny.
Nem szebbek ők ily pompával,
   Ragyogásuk a mi gyászunk,
Mulatságuk magunk tora!
   És fölöttünk ég a házunk!
Ah, nekünk e könnyelmün szép,
   De hiú ragyogás elől
Üdvet adó jó példával
   Ti menjetek mostan elől
      Nemzetem gazdaszszonyai.

S a kit már a sorsa megtört,
   Kit a végzet földre tiport,
Ki nem ismer más menhelyet
   Csak az eget, s az úti port,
A nyomornak annyiféle
   Változatos alakjait,
Kit a végzet büntetlenül
   Kövekkel, átokkal hajít,

A kire már életében
  Rá boríták a szemfedőt:
Gyöngéd kézzel járuljatok
  Fölemelni a szenvedőt.
    Nemzetem gazdaszszonyai.

És a kik még nem tudják azt,
  Mi a bánat? ifju lelkek,
Kik bennetek példaadó
  Anyai kebelre leltek;
Ah, a hon egész jövendő
  Sorsa most ti nálatok van.
Kincs a gyermek ifju szive!
  Nemzet kincse van azokban;
Örökünk, mit egy ivadék
  A másikra épen hoz át:
Tanítsátok meg szeretni,
  Gyermekiteknek a hazát
    Nemzetem gazdasszonyai.

De én azért még mostan is szeretlek.

(1863 jul. 15.)

Oh honom, óh anyám! Mivé levél?
  Te szép, te mindent éltető haza!
Hol tárt kaput lelt vendég, idegen,
  S úgy járt, úgy vágyott hozzád, mint haza.
Kalászból szőtt arany palástodat
  Prémezte rétek fris zöld bársonya,
Családdal áldva, melynek neve nép,
  Aranymenyegzőn, boldog ősz anya.
— Ki most rongyokban ülsz, kopott ruhád;
  Alig ismerni rád. Fakó mezed
Foszlányival a rosz napok hevétől
  Nem tagjaid, — a szégyent fedezed.
....De én azért még most sem hagylak el.
  De én azért még mostan is szeretlek....

Sok rosz napod volt: a baj bajra ért.
  Tenyész a konkoly! Száz magot fizet.
A jó mag elvész ápolással is;
  De a dudvának nem kell őrizet.
Felhő ha jött egedre, csakború volt;
  A honfigond sötét árnyéka tán?

Nem öntözött meg évről évre más,
 Mint az a köny, mit érted hullatánk.
S a könnyön nincsen áldás. Jobban éget;
 Föliszszák azt a holtak hamvai,
Pedig jó alkalom volt rá elég,
 Eltitkolánk; de hagytuk hullani.
. . . . Óh én azért még most sem hagylak el,
Óh én azért még mostan is szeretlek . . . .

Gyötrött a szomj: pokolnak e csapása!
 Nap napra jött és új szomjat nevelt,
És ürmöt nyujta innod, vagy lezúzta
 A kelyhet, a mit ajkadhoz emelt.
-- Óh mint epeszt a mult emléke! Jobban
 A vágy — dicsőbb, nagyobb jövő után.
— Nem járt rá jó idő. — Virágidat
 Kalásztalan a földre hullatád.
S hogy szomjadat gúnyolja, láthatárod
 Szélin a csalfa délibáb vakit;
Légvárakat, szép álmokat mutat;
 A száradt földnek tenger habjait.
. . . . De én azért még most sem hagylak el;
De én azért még mostan is szeretlek.

Áldást ha kértél, kérlelhetlen ég
 Villámkorbácscsal és jéggel felelt;
Nem voltál büszke már: porrá levél
 És a vihar tánczolt rónád felett.
A boldog éden perzselt romjain
 A forgó szél egy felleget ragadt.
Porfelleg az: tán minden porszeme
 Egy sziv volt, a mely élt és megszakadt.
Az ősök hamvát fűszál nem fedi;
 Felkapja s mint egy vádoló panaszt
E szent, e fájva tisztelt drága port,
 A bősz vihar szemünkbe vágja azt! . . .
Óh én azért még most sem hagylak el,
 Óh én azért még mostan is szeretlek.

Nincs rajtad élet: fű, fa halva van;
 Kopár mezőkön hallgat a kolomp.
A száraz kút áll látogatlanul,
 Madárdal nem szól, elsárgult a lomb.
Csupán a pusztulás kegyenczei —
 A féreg-millióktól pezsg a rét,
Azoknak áll most a világ, azok
 Kirágják még a fűnek gyökerét!

S az égen száll a vadludak csoportja:
Itt nincs mit enni, másutt jobb a lét!
Bucsút se mond a költöző madár:
Koldus vagy, — vissza sem tekint feléd.
. . . . De én azért még most sem hagylak el.
De én azért most még jobban szeretlek! . . . .

Resurrexit!

Föltámadott! Bizony föltámadott
A honvéd név régi becsülete;
A sir, melybe eltemeték, anyja
A hon keble volt, s ujjá születe.

Nem vetünk már több fátyolt a múltra;
Letépjük, hirünk' ne bitorolja;
Jobban fogja azt már betakarni
Dicsőségünk fényes tricolorja.

Kibonthatjuk az eldugott zászlót,
Mit nyeléről rosz idők téptek le.
S mondhatjuk az ujabb nemzedéknek:
«Ezt csókold meg, ez a szent ereklye.»

Ne tagadd el érdemeid többé,
Ne takard el titkolt sebhelyedet.
Honfi erényt nem híjják már bűnnek,
S húsz éven át vérző seb behegedt.

Az a nagy seb, az a rettentő seb,
Amit viselt minden honfi keble,
Rosz időknek előérző jósa,
Megújuló kinokkal betelve.

A dicsőnek hogy pirulni kellett,
Hogy koldulni járhatott az érdem,
S kiket a nép egykor vállán hordott,
Kényszerítte a gond járni térden.

«Minden veszve csak a becsület nem!»
— S ha becsület van, nincs semmi veszve! —
Becsérzetünk egyszer visszaadva
Elég, hogy a többit megszerezze.

A borostyán az apáknak sírján
Elmerengő ifjaknak sokat mond,
Elmondja, hogy nemes küzdés díja
Ez a zöld ág, és nem puszta vadlomb.

S a szabadság vértanúja sírján
A borostyánt az a kéz ültette
Késő bánat könyével élesztve,
A mely őtet egykor eltemette.

Garibaldi.

Szegre már a borostyánnal
Hős vitézek legbátrabbja,
Hazádnak szabadítója,
És most ten-hazádnak rabja!
Eszeveszett idők járnak,
A koszorus fő most szégyen;
Villámvonzó a borostyán,
Azt mesélik róla régen.

Nincsen már többé dicsőség,
A gyáváké most az érdem;
Az erény most szennyesben jár,
S a bűn jár fényes fehérben.
Sebet hoz magának a hős,
Az áruló rendcsillagot,
Azt gúnyolják, ezt üdvözlik
Csuszómászó országnagyok.

Nincs már többé szabad nemzet,
Csak egymásra törő csordák,
A kik egymás szabadságát
Parancsszóra eltiporják;
A kik saját lánczaiknak
Hogy ne hallják a csörgésit,
Zsolozsmáikkal üdvözlik
Testvérnépek temetésit.

Nincs már többé vallás; — nem az
Történik mit az ég rendelt;
Nem tisztelnek láthatatlant,
Nem imádnak itt: csak embert.
Embert, ki a földet birja,
Ki e világon hatalmas,
Ki nem utal fel az égre;
De megfizet, úgy jutalmaz.

Nincs már haza: — darab föld az,
Mit az egyik vérrel öntöz,

S öntöz nehéz verítékkel
   Lelánczolva a göröngyhöz;
A másik meg arat rajta,
   Maga számára asztagot,
Föld, mit ura, kedve szerint,
   Elád, elveszt, elosztogat.

De Te maradsz, a ki voltál,
   A hősöknek eszményképe,
S sötét börtönöd falán át
   Világítasz az éjfélbe.
Mozdulatlan, lelánczoltan,
   Mégis harczolsz, mégis küzdesz,
Néma ajkad szikrákat szór
   A világba, s abból tűz lesz.

S lesz még ára a babérnak,
   Lesz még szabad, dicső korszak!
Lesz még haza! s a hon földén
   A kik Istennek áldoznak!
S a midőn a szabad szellem
   Lánczaitól megmenekszik,
Fogjuk mi is énekelni:
   «Garibaldi resurrexit.»

Az aradi vértanúk emlékszobrának leleplezésénél.

Mily csendes az éj. Mély köd borul el.
   Gyászfátyol a földön az égből. —
Most hull le a harmat. A köny. A síron
   Fájó lelkek bolygó tüze ég föl.
A fülmile szól: költő szava az.
   A csillagok őrtüze fénylik.
Mondatlan szókat a szellő
   Suttog. S lehat az, le a mélyig.
      «Nem vagytok halva ti hősök!»

Ködfátyol, a mely mélán beborít,
   Nemzet fájdalma, ki szőtte.
A pázsit, a mely sirotok benövé
   Néphála örök üde zöldje.
A dal, hős tetteitek viszhangja.
   S mely ég örök égen, a csillag:
      Emlékezet az; nefelejtsei lenn:
A füvek kék csillagi nyilnak.
      «Nem vagytok halva ti hősök!»

Bár hosszu az éj, sír álma kitart
  Egy századnak negyedéig.
A nap s igazügy nem hal meg örökké,
  Fölkél az, s ujra kifénylik.
Hajnal derül át a mennynek ivén
  S mig sápad csillagi fénye,
Láng, bibor, arany ömöl át az egen,
  Egy jobb kor büszke reménye.
    «Nem vagytok halva ti hősök!»

Im sírotokon megnőtt a bokor,
  De nem tövises koszorúnak a sarja
Nőtt fel porotokból, hanem a babér,
  Mely homlokotok betakarja.
Por lett a boszú, hamuvá a keserv.
  A borostyán kelt ki e porból,
S csak honszerelem Isten szava szól
  Az égő csipkebokorból:
    «Nem vagytok halva ti hősök!»

Halljátok-e a riadót? Paripák
  Patkóitól rendül a róna.
A dob pörög, «Éljen a hon» vegyül el
  Az ágyudörejbe, a vad riadóba.
Uj ifju világ támadt körülünk.
  Lánglelketek oltva szivébe,
Szent véretek átörökölve, dicsőn
  Kél ifju Hunnia' népe.
    «Nem vagytok halva ti hősök.»

Még gyermekek ők, játék csak a harcz,
  S már játszva is ők koszorúkat aratnak.
Hisz győzni kell a honfiseregnek
  Emlék-szentelte földin Aradnak.
Nem verve, de meghóditva az ellen,
  Kardját lebocsátva köszönti
A porbabukott s felemelt lobogót:
  Ugy fognak győzni, miként ti.
    «Nem vagytok halva, ti hősök.»

Majd ha beköszönt a sötét zivatar.
  És hangzik a szó: előre! halálba!
Ott lesztek: a vértanuk árnyai mind,
  A szent lobogókra kiszállva!
Hős szellemetek lesz ott a vezér.
  Mely győzni tanit, vagy halni hazánkért,
S boldog lesz a hon és teljesülend
  A mit magas égtől imánk kért.
    «És éltek örökre, ti hősök.»

Zenta—Mohács.

Sok századon át őrködött felettük
 Borongó szellem : népemlékezet.
Év fordulóin Zenta- és Mohácsnak
 A győzelem és gyász fogott kezet.
S míg ott örvendett s itt gyászolt a pannon,
Az elhullt hősök híre szólt a lanton.

S mig elhullt hősök híre szólt a lanton,
 Csaták halmának porló csontjai
Beszélnek együtt, ozman és magyar :
 «Miért volt nékünk egymást rontani?
Közös hazának közös pora lettünk :
S ezek nem értik egymást itt felettünk?»

És jött az év, midőn megértik egymást! —
 Hősök pora sirját elhagyja ott:
Kalász alakban jő honát segitni,
 És vér helyett ont rá arany magot.
S mig Magyarhonra hull az aranyzápor,
Az ozmanéra : vas, — ón, — sáskatábor.

De öldöklő vas zápora növeszti
 A föld legdrágább zöldjét, a babért;
Ezernyi szivnek földfelitta vére
 Nem drága ár egy diadalnapért.
S győzelmi híreik im összeütnek
Mohács — s Zentával, — s az nekünk is ünnep.

S Zentán, Mohácson összegyűl a nép,
 Hol alvó hősök serge hamvadoz! —
«Az ozman vérzik! Adj sebére írt!
 Kelj magyar nemzet! Segits, adakozz!»
Hol huszezer magyar van eltemetve :
Áldás zendül fel ozmán fegyverekre. . . .

Áldás, dicsőség ozmán fegyverére!
 Kiáltja a vér-felszentelte sik . . . .
A népmorajt, mélyen a fű alatt
 Alvó dalják nagy hallgatag lesik.
S a csontkezek egymást keresni kelnek :
S némán szoritva egymásnak felelnek.

Martyrok! Többé nem háborgatunk! —
 Dicső Tomor! Hős Eugén! Megbocsáss!

Plevnáért és a Balkán-harczokért
  El van feledve Zenta — és Mohács;
Nem ünnepel több török gyászt a pannon,
Csak dicsőségük szól eztán a lanton!

Petőfi ébresztő.

Alszol-e még öregem?
Halld, hogy nyerit a csatamén már!
A doni kozák paripája,
A mén, a ki téged a porba legázolt,
És véled a porba tiporta hazádat!
Halld, hogy dübörögnek a földön a patkók!
A dárda a kengyelvashoz ütődik.
És hangzik ezernyi ajakról a rémdal:
Melyet zenekarként lánczcsörgés kisér!

Alszol-e még öregem?
Halld, hogy kárognak a hollók!
Éheznek a torra, az áldozatokra.
A farkas üvölt, a vért szimatolja:
Kiséreti a csatatérnek.
S rosszabbak a vérpiacz dúvadinál,
Halld, hogy kárognak a diplomaták!
Osztoznak az élő nép örökén,
S ássák számára a sirt már!

Alszol-e még öregem?
Nincs már magyar nemzet a földön!
Rousseaunak népe leverve pihen.
A Visztula tája csak egy temető még!
A római annak adja babérát,
A ki fizet. — Hellász «uj» járom után vágy.
Fél, zsugorog, számit a ki távol a tüztől.
Csak nemzeted áll utjában a vésznek,
Mint szikla a tengervész rohamában.

Alszol-e még öregem?
Oly mély-e az álom az élet után,
Hogy meg nem rontja nyugalmát
Egy nemzet harczriadója?
Hogy fel nem költi az alvót
Egy ország szivdobogása?
Oly édes alunni a porban alant,
Mely vértanu hamvak atomjaiból lett?
Hogy még te se ébredsz föl? te a dalnok?

Ébredj álmodból öregem!
Zenditsd meg a lantot, a hajdani lantot.
A hurjai annak a honfi szivek!
E húrokon ugy más játszani nem tud.
Mint te tudál. Adj hangot azoknak:
Hogy rengjen a föld bele. bérczeivel!
Hozd vissza a lángot. mit levivél:
Szétosztva, elég lesz az egy ivadéknak.
— Óh ne aludj! Ébredj öregem!

A plevnai hősök.

Letették a fegyvert: — jól kiszolgált fegyvert;
 Összetörve, zúzva oda vannak rakva.
A hány fegyvert letett: annyi ellent levert,
 Azok is halmozva rengeteg sirokba.
Örök emlék maradt róluk Plevna völgyén.
 Vértől örökzöld lesz utánuk a fenyér.
Küzdtek, mig elfogyott az utolsó töltény.
 Küzdtek mig elfogyott az utolsó kenyér.

Egyedül állották utját tenger árnak;
 Országot eltörlő özönben egy sziget.
Mentésre, jól tudták, hogy hiába várnak;
 Csak két barátjuk volt: az éhség és hideg.
Senki más. Mert nálunk már most ez a törvény;
 Ha az egyik kar küzd, másik addig henyél.
S vivtak, mig elfogyott az utolsó töltény,
 Vivtak, mig elfogyott az utolsó kenyér.

A mikor ők győztek, ők nem dicsekedtek.
 A mikor vérzettek, ők nem panaszkodtak.
Dicső napjaikról beszélnek a tettek,
 Dicső bukásukról beszélnek a holtak.
Hév sugárzott róluk felénk, mint napköltén;
 Tőlük tanultuk meg, mi a honfi erény.
Küzdtek, mig elfogyott az utolsó töltény,
 Küzdtek, mig elfogyott az utolsó kenyér.

Még akkor sem gyáván roskadtak a porba,
 Nem kétségbe esve, nem kegyelmet kérve,
Az ellen nem látta lábához borulva,
 Hanem szemközt törve, fegyverrel a kézbe',
Vérét kiontani jó hazája földén.
 Mind engedelmes volt, de hódolni kevély,
S küzdött, mig elfogyott az utolsó töltény,
 Küzdött, mig elfogyott az utolsó kenyér.

Mig Plevna ormain állt győztesen Oszmán,
Olyan fényt árasztott, mely átcsapott hozzánk.
S mikor elbukott, oly árnyat vetett körül,
Hogy az mi felénk is nagy messze elterül.
Éjszaka lett rája, a hogy ez megtörtént,
Hirdeti czinczogva ez a sok denevér.
Pedig ők küzdtek, mig az utolsó töltény
Elfogyott és vele az utolsó kenyér.

De ne ülj diadalt, kit ármány s vad erő
Győzedelmessé tett. Nem aludt ki a láng.
Ne hidd, hogy már tied a világ, hadverő!
Vagyunk, kik Plevnától nagy sokat tanulánk.
A plevnai hősök babérinak zöldjén
A te koronádnak csilláma tul nem ér.
Itt is lesz, ki harczol, mig a végső töltény
El nem fogy, és vele az utolsó kenyér.

Apotheosis.

Népaltató éj, csöndes és sötét,
Boronga Ozman honján szerteszét;
Bagoly huhog, a denevér sipog:
«Beteg a hon, reggelre halni fog.»
Vérszomju vad kibúvik berkiből
S üvölt: «enyém lesz teste, ha kidől!»
«Lelkét meg én viszem» szól a lidércz:
S számolgatják: élsz még? és meddig élsz?
Kisértetek undok csoportja kél,
Tánczolva bolygó tüzek fényinél;
Sirásók vájják már az üreget,
S lélekharang halálhirt emleget.

«Ejh, én meguntam várni, rajta most!
Ordit a dæmon, rohanj rá, taposd.
Fel ördög! Kinek neve Legio!
Ölj, pusztits! s mondd, hogy ez Religio!
Lólábadat takarja szent palást,
Magad után ne hagyj vigasztalást,
Menj gyujtogatni várost, falvakat,
És mondd rá, hogy ez oltár-áldozat!
Irtsad ki a fajt, kezdd az asszonyán,
S végezd a gyermekén — hiszen pogány!
S hirdesse vesztét, ha elhulla mind,
Holttesthalom, emberfő pyramid!»

✦

Dicső hadjárat, hol asszonysirás
S gyermekjajszó veri az «ebredőt!»
Csak rózsaszin vér. — Hát nincs senki más,
Ki homlokon üsse a kérkedőt?

Hah, a beteg fölébred álmibul!
S segélyt kiált: — ki hallaná meg azt?
Ki kérdezné, hogy kebliben mi dúl?
Ki hozna néki oltalmat, vigaszt?

A szánalom csak könyekkel fizet,
Az igéret meg örökké adós;
A lázbetegtől fél a környezet,
Hogy a betegség talán ragadós.

De még sem úgy! Van egy nagy hatalom,
Kinek segitsége mindenható,
Ki nélkül fenn nem áll birodalom,
S kinek hadereje iszonytató.

Sergének száma csillagsokaság;
Soha el nem fogy, ujra megterem.
Eldől a harcz, hová ez odavág: —
S zászlójának a neve «győzelem».

Ez tart meg és ez dönt meg trónokat,
Nép éltinek ez ad évezredet,
S sirból kihoz félig megholtakat.
E hatalom neve «honszeretet».

S nem kell segitség, a kit ő segit:
Vele van Isten és együtt csatáz;
Annak a seb édes: nem égeti, —
És a halál annak föltámadás.

Isten csodái járnak ő vele,
Lángoszlop a vezér, mint irva volt.
S elönti Mózes veres tengere
— Saját hadának vére — Faraót.

*

Népfelvirasztó hajnal hogy derül!
A mélyen alvó fölkelt emberül.
Prédaleső szörny térj odudba már,
Elmult az éj, megjött a napsugár!
Térj önmagadba s nyalogasd sebed,
S a leczkét, a mit kaptál, jól bevedd:
Egy Isten él, kit minden nép imád,
S ki jól imádja, annak éltet ád.

Ez Istent másutt is jól ismerik
A Kárpátoktól le a tengerig —
Ez Isten, ki megtörte fegyvered,
Nálunk is Isten: — a honszeretet.

Szeged feltámadása.

Ember ha tudna még egyszer születni
S választani magának alakot,
Hibáit, gyarlóságit ott feledni
A hallgató, mély sirban, hol lakott:
Ha ismerné már egy lefolyt életből,
A régi emberéből mit vehet föl
S az ujból mit teremtsen majd másnak?
— Az volna csak szép feltámadásnak.

Ha igy szólna hozzája a teremtő:
Kelj fel halott, itt van a virradat:
Panaszkodál, hogy az mind nem kelendő
Mit tőlem kaptál; alkosd magadat!
Jobban tudod már, hogy mi kellene?
Testednek izma, szűdnek szelleme.
Itt van! Alkosd meg hát ujra magad,
Aztán ne halljam több panasz szavad.

Hejh milyen buzgón válogatná össze
Testének porczikáit minden ember!
Tudom, még egy rossz fog se volna közte,
Sem egy hajszál, mely később fordul őszbe,
Arczához a festőtől kérne mintát,
S a hány fénykép-album van, nézné mind át.
Szobrászversenyt hirdetne termetére
S aként intézné, hogy legyen kék vére.

Mert hát «ujjá» születni nem elég,
«Úrrá» születni, ez a fődolog;
Hisz a legjobb gépnél is a kerék,
Ha nincsen kenve, akkor nem forog,
Tehát uj életét ugy vegye ki,
Hogy élni is legyen miből neki,
S kit a feltámadás életre csalt,
Leljen nagy birtokot vagy hivatalt.

Eszt annyit, mennyi nem lesz terhire,
  Tartós jó kedvet, bátor hű szivet,
Ki a bajoktól vissza nem ijed;
  Tudományból is, hogy legyen hire,
    Becsületet, a mely legyen kerek,
    Művészetben pedig legyen remek:
      Kiket szeret, azok mind szeressék
      S mindezekhez egy kis jó szerencsét.

Kár, hogy ez így nem adatott embernek.
  Azonban még is adatott
Nem egynek, ám ezernek, százezernek
  Hogy egyesülten feltámadhatott.
    S kiben együtt élt, együtt sirba hullt,
    Az ujkori csodák tanújaul
      Egy egész várost ujra alkota.
      — Beszéljük el, hogy történt e csoda?

*

Sok ezredév halottait fedi
  Tiszánk partján az ősi Öthalom.
Népeknek sirja az ottan, kiket
  Kibékitett az örök nyugalom.

Avar, dák, marahán, és szittya ősök,
  Népek, kik a vasat nem ismerék
S hir nélküli időknek bajnoki,
  Kiknek még a kőbalta volt elég.

Emberevők, Istent nem ismerők,
  Betüt nem iró, kósza vándorok —
Mind annyinak e messze sik felett
  Terült el széles táborsátoruk.

Még nevük sem maradt fenn. Te folyam
  Vérükkel együtt azt is elmosád.
S benőtte zöld fű feledésbe ment
  Nagy nemzetek elpusztult városát.

Uj népözön jött, harczos büszke faj.
  «Itt vagy Te is», mondá az Öthalom,
Sátoraid elmossa majd e viz:
  Fiaidat meg én elhantolom.

Az lesz veled, a mi a többivel,
  Városaidból temetőfödél,
Neved visszhang, lelked lesz őszi köd,
  Csak a temető, mi örökkön él!»

A végitélet éjszakája volt
   A vizözön a szent regék szerint;
A két elem szövetkezett dühe
   Jött ellenünk, túl minden emberin.

Mit század évek, népek ezrei
   Megalkotának édes otthonul,
Egy óra csak, és lett tengerfenék,
   Templomfalat hol hullám ostromol.

A jajhang szerte hét országra szólt
   És fölfelé megrázta az eget,
A legnagyobb magyar város kiholt,
   Csak volt, csak élt, de nincs többé Szeged!

Fölötte jártunk, zöld hullám alatt
   Feküdt a város: egy nagy temető,
Egy óriási elnémult halott
   Kit egy tenger takar, mint szemfedő.

Még sóhaj sem fodrozta habjait,
   Panaszhang nem rezgette tükörét:
Óh milyen kinos volt e némaság,
   Ki ezt hallgatta, szíve megtörék.

«Támadj fel ujra!» Istenszó kiált.
   Visszhangot ád rá trón s tanácsterem.
Visszhangzott minden honfisziv! S e szó
   A nagy világig terjed végtelen.

«Támadj fel ujra!» tenger mélyiből
   Merülj föl s kezdj dicsőbb uj életet,
Az Öthalomba nem temetkezel,
   «Az» jön helyedbe s tölt be téreket.

Alkosd meg ujra önmagad, miként
   Ember ha ujra kezdne életet
Jobbá, dicsőbbé alkotná magát,
   Mint volt az, mit a sirba temetett.

*

Óh hadd álmodjuk meg, milyen lesz a képed
      Ha fölemelkedtél?
Még a délibáb sem mutat olyan szépet,
      A milyenné lettél.

Palotasoroknak messzenyiló vége
      Nem láttatja hosszát,
Félvilág árúit a tágas térségre
      Hajón, kocsin hozzák.

Partod előtt hajók egész hada rajzik,
Jönnek mindenfelől.
Idegen népeknek minden nyelve hangzik,
De a magyar elől.

A szegény embernek munkáján lesz áldás,
Gazdagén szerencse.
Senki sem lesz, a ki keze s esze dolgát
«Itt» meg ne szeresse.

Tágas bazárokban örök világtárlat
Csődit vevő serget,
A hol minden szépet és jót megtalálhat,
Mi csak pénzzel kerget.

Nemes mulatságnak is lesz diszes háza,
Fényes müvészcsarnok,
A hol a nemzeti múzsa magyarázza
Hirét a magyarnak.

S honnan tudománynyal, mint a méh, rakottan
A világba szálland
Ifju nemzedékünk: — egyetemed ottan
Ama téren álland.

Gazdagságod egykor olyan nagygyá nő meg,
Hogy visszafizethedd
Mit érted áldozott — a késő időnek —
Ez a magyar nemzet.

Miként Mekkájához, ugy vándorol egykor
Megtanulni hozzád,
Hogy szeressük észszel s tettekkel a hazát:
A késő utókor.

Még ez mind csak álom, de teljesülendő: —
Sok hiányzik ebből,
A mig ezt betölti a titkos jövendő,
Sok nagy idő eldől.

De ha ég akarja és a nép munkálja,
Mind ez meglesz itten,
Feltámadásodat ki mondta, megáldja
Mindenható Isten.

Első Lendvay Márton emlékére.

Dicsőség! Csalfa csillag! Földi nap!
Hányan imádnak istenség gyanánt!
Kiket vezetsz, elbuktatsz, fölemelsz,
Halálra küldesz, halhatatlanitasz,
Megtöltöd szivünk kinnal és gyönyörrel,
S a kik bálványodat körülrajongják,
Azokkal egy-egy ihlett — átkozott
Perczben előre megizlelteted
A tulvilági üdvben — kárhozatban
Mi fölséges van — és irtóztató?
Óh a te lángjaidban összeégni
E földi létben megdicsőülés.

Nem ég meg minden! Költő mondhatá:
«Non omnis moriar!» — Mondhatta ő.
Mit ő teremtett: gyöngy volt és arany. —
— Szobrász, festőművész mondhatja azt:
«Non omnis moriar!» A kő, a vászon,
Melyre teremtő lelkét rálehellte,
Tanuskodik aeonokon keresztül,
Hogy mesterében istenszikra égett.
— De a szinész együtt hal meg művével,
Midőn szemét lehunyja, őt se látják,
S még jó, ha élve meg nem látta azt.
Hogyan temették el — lassan, — feledve.
A gyöngy, mit ő teremte lángeszével
Emberszemének könyje volt: — letörlék. —
Aranyja felhők verőfénye volt: —
Elmult az égről, ha az éj leszállt.
Szobrát a száz alakra változót,
Müvészremeklés egész pantheonját
Anyaggá gyúrta a halál keze.
A nagy varázs, mely bűvölt, lelkesitett,
Mely a költőbül, hősbül és királybul
Csinált nagyobb költőt, hőst és királyt,
Mely a szellemvilágot láthatóvá
Tevé: — hang volt, — elmult, — elhallgatott.
A népnek tapsa egykoron vihar volt,
Mely erdőszámra tépte a babért
S ugy zuditá le fölkent homlokára.
. . . De fejfáján a száraz koszorú
Egy-egy eltévedt szellőtül zizeg csak.

Hadd üdvözöljelek Nagy-Bánya népe,
Ki a magyar müvészet legnagyobb

És legdicsőbb alakját nemzetünknek
Adád, s midőn meghalt, feledve lett,
Visszaköveteled magadnak őt!
Ki még egyszer felköltöd a vihart,
Hogy cipruságakkal tetézze sirját,
A mely babérral színig volna töltve,
Ha koszorúit összegyüjtenék.
— A kortársak tudják csupán: ki volt Ő.
Bánk Bántul Rómeóig «egy» remek. —
Alakja oly délczeg, oly hóditó
Arczán a lélek minden indulatja.
Sötét szemében csáb, varázs, harag. —
Szerelmet, hogy ha zengett, a ligetben
Elhallgatott versenyző csalogány.
Mert édesebb volt a müvész beszéde;
S ez édes hang dörgött az indulattól
Haragban ádáz szenvedély viharban,
És honszerelmre hevitő szavátul
Megdobbant az alvó halottban a sziv.
Igaz volt mindig s mégis ideál.
Az volt nekünk, mi Kean és Roscius,
És Talma a világ nagy nemzeteinek.
Mi tudjuk, hogy ki volt? mi látjuk őt még,
Meglátjuk mindenütt, hol űr maradt
Utána; — a betöltetlen fehér folt
A szinpadon, az ő alakja az!
Még halljuk a szavát, ha olvasunk
Müvekből, a mik együtt alszanak
Vele: szépek, jók szemföldélnek!
Még emlegetjük, vissza-visszasirjuk. —
Lassankint csendesebb lesz: — nefelejts
Helyét behuzza feledés moha.
S azt a fehér foltot a szinpadon
Betöltik uj kor tarka képei;
A szinmüvészet irgalmat nem ismer:
Egymás fölé festi remekjeit
S az óriás szellemből és alakból
Más nem marad, csak egy név, egy sohaj.
Ki e nevet, ezt az emléksóhajt
Egy kőlapon eként megörökitéd:
A nagy müvész szülötte városa,
Végőre nemzetünknek a határon,
A melyen tul megszűnik a magyar.
Légy áldva és boldog légy felvirultan
S a mily dicsőnek költő álmodá,
S müvész hirdette egykor szép hazánkat:
Olyannak lássad azt örök időkig.

Ischia.

Egy vallás kezd úr lenni már a földön,
Nem új, de egyre jobban terjedő;
Egyik nép kéri a másiktól kölcsön:
Legyen bármely próféta követő:
A «gyűlölet vallása» szörnyű hit!
Mely nem vár üdvöt, paradicsomot,
Csak tetemhalmot, összedúlt romot,
S az embertársak vérit, könyüit.

S miért gyülölni? Mért e szót «kenyér»
A hány nép, annyiképen nevezi:
Pedig egyformán izzad a tenyér,
A míg az élő földből kiveszi.
S hogy azt a földet, a mely éltet ád,
Hol annyi rossz évét szenvedte át,
Honának vallja, s érte annyi kéz
Imát, munkát, csodát végezni kész?

Miért gyülölni? — Annyi rá az érv:
Különböző jel a torony fokán,
Kovásztalan kenyér: tehát azért
Gyülölni kell, ki mást hisz, mert pogány!
Czivódásra elég egy «Shibolet»,
Egy «rózsa», vagy egy szál «búzavirág»,
Egy «et cætera» mely mellőzve lett,
Elég, hogy fegyver legyen a biránk.

A gyülölet istene népszerű!
Cserépbálványit mindütt megleled!
Ennek parancsa nem nehéz terű;
Ennek áldozni senki sem feled,
Ott furdal a kunyhókban, mint a szú,
S a palotákban, a sötét boszú.
Mint féreg milliárd, mint szörnyeteg,
Egy Leviathan! — Térdepeljetek!

Erre tanítnak az apostolok:
Hogy embertársat ölni szent dolog.
Azok, kik állnak olyan magasan,
Kiknek a nép fölött hatalma van.
Országot éhező nagy óriások,
S a kik alatt saját trónussuk reszket,
Emelgetik a harczhivó keresztet,
S hangzik világrettentő ordításuk.

Vezérek, kik nem laktak jól a vérrel,
Babérral a főn és babértalan,
Kezdik az új harczot vad, bősz beszéddel,
Pohárral a kézben s pohártalan.
S a szellemtáborok vezérgunárja :
A hirlapíró is e tábort járja
S hogy csirát verjenek a rossz magok.
Gondoskodik róla a demagog.

Gyülölni mindent, ki különbözik!
Szegénynek gazdagot, úrnak szegényt.
Jó ember? Nagy bölcs? Azt nem kérdezik.
A gyülölet «elv»; — nem ismer egyént.
A gyülöletben nincsen hæresis.
Nem tesz kivételt, sem fajt, sem nemet,
Arczról ráismer: ellenség ez is,
S üldözteti Jáfettel a Semet.

S van iskolája, vannak templomi,
A hol tanítják, szárazon, vizen,
Hogyan kell embert ölni, rontani?
A gyülölet istene mit izen?
Dörgő ágyutól, melynek egy falatja
Száz ember szájából kivett kenyer,
S mikor kiköpte, piros a fenyér,
Száz más szegény lett odaát halottja.

Titokteljes műhelyben ott teremtik
A néma szert, mely villámot fogamz.
Az összesajtolt poklot, földalatti harcz
Sötétiben, mely sziklát, földet rendit.
A tengerekben úszó várakat,
S azoknak fürge ellenségeit,
A mik ellen ágyútűz nem segít,
Ütésüktől a vasvár szétszakad.

Hogy versenyeznek! Egyik hatalom
A másik ellen. Mind az oltalom
Szép színivel: pedig a gyűlölet
Nagy szelleme terjeng művük felett.
Míg végre elkezd alattuk teremni
Az, a kinek rettentő neve «semmi».
«No hát, ha a pokol országa eljött:
Isten neki! csináljuk ketten együtt!»

S kezdődik a pokol liturgiája.
Karéneket a korbácsolt rabok,
Zenét az ágyúk szörnyű orgonája,

Antiphonát a bombadarabok:
S harangszót aztán ád hozzá a Sajtó,
Jánus templomban nyitva minden ajtó
Fel minden népek, ünnep reggje lett,
«Te Deum laudamus: Gyülölet.»

Milyen szép lesz, ha majd æonok multán
Mi nem leszünk, fölöttünk más világ.
A föld majd egy jobb fajjal népesül tán,
Ha elmult e bűnben fogant fiág.
S a földet ásó új lény megtalálja
Őslény nyomát, mit hagyott lételünk.
Az öldöklő sok szerszámot csodálja
S találgatja, mért kellett ez nekünk?

Mi szörnyetegnek csontja volt e rézcső?
S a koprolit, mi mellette hever,
A nagy golyó? azt kérdezi a néző.
E szörnyű állat vajon mit evett?
Vassal, ólommal összetörve csontunk,
Kimondja ránk tudós elméletét.
Kétségtelen, hogy kannibálok voltunk,
Azért végzé el e faj életét.

Egyszer aztán így szól az «igaz» Isten:
«Még élek!» s egy szavára csend leszen,
Talán örültek, tán küzdöttek itt lenn?
Mindannyian alusznak csendesen.
Csak egy sziget, mit tenger vesz körül
S egy alvó tűzokádó melegít;
De annyi népnek szolgált gyönyörül,
A kik imádták földét és egét.

Mily messzeség a csillagos azúr!
Szédítő oda feltekinteni!
Nekik rövid volt odáig az út:
Percz vitte föl a holtak ezreit.
Álomvilágból léptek túlvilágba,
Nem rossz csere! Amott az angyalok,
Itt emberek. Az égbe ki ne vágyna?
Istentől elhivatni jó dolog.

Az istenítés ám nekünk beszél:
Szívünket megtaláljuk hirtelen,
Mit feldobbanni késztet a veszély.
Ki tudna itt maradni szívtelen?

Ha ember üldöz, Istenhez megyünk.
De hogyha Isten sújt le, ah, ki véd?
Még akkor is marad egy menhelyünk.
Ki fölemel, az az emberiség.

Fölkél az ember, elől a király,
Fedetlen fő, szemében drága köny.
A harczos nép fegyvertelen kiáll,
Munkára kész vezérrel élükön.
Egy félhalottért, ki a rom alatt
Még nyöszörög, egy dandár ostromol.
Mint várvivásnál bontja a falat;
S egy éltet hoz elő trophæumul.

S a nép felé, a melyre gyász borult,
Föld minden népe nyujtja jobb kezét,
Szívét, falatját, polgár koszorút
Kinálva; hévvel hozza a segélyt.
S hol minden népnek jobbja összeér
A sírhalommá lett nagy rom felett
A millióknak szíve összevér,
Gyülölni elfelejt, — csak áld, — szeret. —

Óh bárha egyesülne ennyi kéz
Egy forró szorításban e helyütt,
Egymást segítni és emelni kész,
A közös üdvért tenni mind együtt.
Óh bárha tudnánk e romok alá
Temetni minden régi haragot
S minden boszú, mi lelkünk forralá,
Halottul végkép hogy maradna ott!

El Ischiába! Adjunk részt nekik,
Mi, a kiknek a föld áldást adott,
Nekik a föld elvette mindenük:
Tűzhelyüknek nyoma sem maradott.
A részvét könyje, s emberszeretet
Hő napsugára új éltet terem,
Az ember folytat Istenműveket
S ez a teremtés soha sem pihen.

S hozzunk magunknak e romok közül
Egyenkint két követ. Az egyiket
Tegyük magunk elé oltárkövül
S ez oltár soha ne legyen hideg,
Testvérszerelem oltára mig áll;
Halandó ember, míg Istent követ.
. . . . S ki még a gyülöletről prédikál,
Annak fejéhez a másik követ.

Király-hymnusz.

Isten tartsd meg országunk királyát;
Fény borítsa szentelt koronáját;
Trónját boldog nemzet támogassa,
Honszerelmünk emelje magasra.
Nemzetek atyja! Ím hozzád kiált
A népnek ajka: tartsd meg a királyt!

A királynak adj áldást, hatalmat,
Boldog békét, harczban diadalmat;
Áldott hirét szikla, róna, tenger,
Merre nap jár, büszkén visszazengje.
Nemzetek atyja! Ím hozzád kiált
A népnek ajka: tartsd meg a királyt!

A király a jog s szabadság vértje:
Minden honfi éljen, haljon érte!
Karja, lelke győzzön a viszályon,
Dicső neve késő korra szálljon.
Nemzetek atyja! Ím hozzád kiált
A népnek ajka: tartsd meg a királyt!

Korvin Mátyás király.*

(Óda.)

Leáldozott napot felhozni az égre,
Lobbanó villámot vetni festett képre,
Csillagvilág közül vezérfényt kinézni:
Könnyebb, mint Hunyadi Mátyást felidézni.

— Szem, a mely meglásson; szív, mely átérezzen,
Kéz, mely rólad irva, közbe' meg nem rezzen,
Kinek van adatva? — Volt, a ki tehette: —
«Arany» volt maga is. — El van már temetve.

— Mi az «én» világom, mely téged keresget?
Bolygó fény, mely holtak sirja fölött repked.
Szikrák, mik zord jövő ködébül a multak
Fényébe menekvő képzeletben gyultak.

* A kolozsvári Mátyás-emlék leleplezése szept. 2-iki ünnepélyé[n]
a kolozsvári nemzeti szinházban elszavalta E. Kovács Gyula.

De a szó, mely rólad hangzik, ezerré lesz
Azzal, hogy vele egy egész nemzet érez : —
— Hogy soha szülőföld oly nagyot nem termett ;
Oly nagyot, mint királyt, — mint magyart, mint embert.

Emlékedet im, négy század tartja épen :
El nem fogy, újra él minden nemzedékben.
A nép hisz benned, mint a föltámadásban,
S neved él örökké egy felsóhajtásban.

Ez a szerény hajlék látott megjelenni : —
— Nagy csillaghullásnak kellett akkor lenni.
«Emős» tűzfolyója akkor áradt széjjel,
«Hadur» kardja esett alá azon éjjel.

Korona még nem volt gyermeki főd felett ;
De csillag ragyogott rajt korona helyett. —
Napnyugati «három királyok» azt lesték
S nem tömjén-mirhával, — pallossal keresték.

Ez a csillag őrzött, ez vezetett végig
Börtönön, vérpadon át, királyi székig.
Ország koronáját elébb nem tetted fel :
Kiérdemelted azt királyi tettekkel.

Királya a honnak, vezére a népnek,
Jogaroddal áldád, kardoddal megvédted,
Hazánk koronáját tetted fényes napnak :
Idegen koronák jók voltak drabantnak.

Hajh ! nem vert e földben ellenség zászlója
Gyökeret, míg Mátyás volt oltalmazója !
S a hol gesztet hajtott az erős cseh gyarmat :
Nem tépte ki : bölcsen beojtá magyarnak.

Országunk czimerét, mig «hollód» állt közte,
Mindenki rettegé : senki le nem győzte,
«Félhold» két szarvával, «sas» kettős fejével
S kétfarku «oroszlán» nem tépheték széllyel.

S mig a sok királyok, herczegek csoportja
Fejét összedugva, a tanácsot tartja :
Keresztet félholdtul védni vállvetetten ; —
Mátyás király igy szólt : «Én már meg is tettem».

Országunk határit kiterjeszté meszsze,
Vajda és despota mind lett hübéresse.
Jajczavár, a Hradzsin s a büszke Bécs tornya
A magyar zászlókat hordá meghódolva.

De a kit leküzdött, — a legfélősb ellen, –
Az idebenn lakott : — a régi rossz szellem, —
Átkos visszavonás, — hiu gőg hidrája,
Melynek nem a hon, csak önérdeke drága.

«Úr» helyett zsarnokok, «birák» helyett zsarlók ; —
Ugaron az elmék, — vetetlen a tarlók : —
Hamis pénz, hamis hit, kijátszott törvények :
Nincs oly erős nemzet, kit meg ne törnének.

Te uj erkölcsöket hoztál a nemzetbe,
Szellemed lángjával magasra vezetve.
Erényit ápoltad ; — hiszen jó e nemzet !
Tiszta buzát arat, a ki konkolyt nem vet.

Tudós, művész vele palotában lakott ;
De meglátogatta a szalmás hajlokot ;
S ki észszel, ki kézzel, derék munkát végez,
Az állt legközelebb királyi szívéhez.

Szétszórt kötetekben bámuljuk könyvtárát, —
Töredék kövekben fényes Budavárát : —
Irott törvény, — népnek ajkán élő monda :
Mily nagy volt a magyar «akkor!» mind azt mondja.

Hizelgő szavakat nem adott és nem vett ;
De fentartá a hont megalkotó elvet :
«Nem szóval, de tettel a hazát szeretni»
— Dolgozni, — tanulni, — és siklust fizetni.

S mit a nép felőle örökké emleget,
Igazság pallosát, jogosztó mérleget :
A jog, az igazság — országvilág lássa :
Hogy az a királynak uralkodó társa !

S ha idegen volt is, kit sujtott a vér-tett,
S magyar és rokon volt, a ki törvényt sértett :
A szenvedőt fogta még akkor is pártul,
S az igazságszegőt eldobta magától.

Mig Mátyás ura volt szép Magyarországnak,
Magyar is ura volt széles e világnak :
A nagy emberekre átszállt ragyogása,
És a kicsinyekre — két keze áldása.

Sirhatott az ország, mikor eltemette ;
Egész fénykora mind ott feküdt mellette
Urnak urasága, pórnak nyugodalma,
Mindezt eltakarta Mátyás király halma.

*

Hajh! Te fényes csillag! Én vezércsillagom!
Kit ragyogni láttunk fényes regghajnalon,
Azt hittük, hogy Mátyás fényét látjuk ujra:
Egy boldogabb kornak jeléül kigyúlva.

A kihez reményink sugárait köttük,
S dicső nagy hazárul álmodtunk fölöttük,
Multunk fényét láttuk visszavarázsolva —
— — Mért kelle lehullnod? Hová tüntél? Hol vagy?

— — Sürü, nagy homálytól szemem elsötétül;
Nem látok egy nyomra jövendők ködétül:
Egyik sirkőtül a másikhoz vándorlok,
S utánna töprengek: mi minden elporlott!

Fényes multunk szélnek átadott pozdorja: —
Dicső Mátyás hamvát a vihar széthordja.
Ha mi nem keressük, tán Ő keres minket,
S porszemei hazánk sorsán aggni intnek.

Vajha e szent hamvból jutna minden szivbe
Egy porszem, mely minden honfit egyesítne,
Egy nagy gondolatban új életre kelve:
«Mi földön idvezit: az a hon szerelme».

Fiume.

Légy üdvözölt, hazánknak drága gyöngye,
(Kinek nevez mindenki) — Fiume!
. . . A gyöngy, a kagyló fájdalomszülötte . .
Hol bántó féreg fúrja teknejét,
Gyöngyöt teremt védelmül önmagának.
— Im Téged is e fájdalom teremte,
S ha évenként új fényréteggel von be,
Csak önmagát védi meg a haza!

II.

HAZAFIAS KÖLTEMÉNYEK

Jaj be olcsó itt minálunk a föld.

Jaj be szép darab föld a korándi puszta!
Egyik szélétől a másikig nem látni.
Aranynyal versenygő vetéssel behúzva
    A meddig ellátni.

Jaj pedig be olcsó volt ennek az ára:
Az ember elbámul, a mikor megtudja
Milyen renden szállott uráról urára
    Olyan könnyen jutva.

Az első ős kapta egy jó kardcsapásért,
Mit testével fogott fel király fejérül;
A kardcsapás helye hogy aztán ne lássék,
    Im ezt kapta bérül.

Utódja kezéről jutott a máséra,
Egy kimondott szóért, mit senki sem kérde.
Pedig az az egy szó, nem más, mint chimæra,
    És elveszté érte.

Szép tánczért nyerte el, a ki jött utána,
Délczeg lengyel táncznak asszonyi sziv hódolt.
Délczeg lovag lába jól járta a tánczba'
    S a puszta ellódult.

Szállt megint uj kézre egy piros csizmáért,
Szép saru is volt az, skofiummal varrva
Czifra öltésekkel, ugyan csak magáért
    Jól kitett a varga.

A mily könnyen nyerték, ugy adtak túl rajta,
Szép világ leánya oly könnyen szerezte.
Szép világ lányának drága piros ajka
    Egy pár csókon vette.

Egy pár csókos birtok, egész uradalom
Ilyen olcsón adva, ilyen olcsón véve,
Megint tovább szállott, a kártya-asztalon
    Egy lapra föltéve.

Olcsó a föld nálunk, nem becsüljük sokra,
Apánk vére rajta! nem törődünk véle,
Könnyű szivvel hagyjuk átszállni másokra
Idegen kezére! . . .

A magyar nyelv ismét itthon.

Hozott az ég! keblünkbe zárt
Rég várt vendég, magyar nyelv!
Lelkünk lelke, szivünk vére,
Velünk maradj, ne tűnj el.
Ülj a székbe, mely megillet,
Tedd fel babér-koronád,
Erősödjék meg hatalmad
Hosszu századokon át,
Hogy e honban ne mondhassa
Senki többé ezután:
«Nem tudom a magyar nyelvet,
Mivel nem tanulhatám.»

Szálld meg költő s tudós lelkét,
Hogy irjanak magyarán:
Tisztaságban, helyességben
Tündökölve egyaránt.
Idegen szót, eszmejárást,
Ne hagyj többé mondani.
Van mi nekünk annál jobb, szebb,
Csak ki kell választani.
Hogy e honban ne mondhassa
Költő, tudós ezután:
«Nem tudom a magyar nyelvet,
Mivel nem tanulhatám.»

Szállj az úri teremekbe:
Hol eddig más volt divat.
Tudjon veled elmulatni
Nagyságos lányod, fiad.
Casinóban, versenytéren,
Páholyban, vigalmakon,
Minden nagy úr tudjon szólni
A hazai hangokon.
Hogy e honban ne mondhassa
Gróf és grófné ezután:
«Nem tudom a magyar nyelvet,
Mivel nem tanulhatám.»

Szállj a jó táblabiróra,
A ki azzal kérkedik,
Hogy más nyelven, mint magyarul
Nem is hallott még eddig.
S mondd meg néki, hogy nem elég:
Téged viselni szájban,
Hanem olvasgatni is kell
Könyvekben és ujságban,
Hogy e honban ne mondhassa
Senki többé ezután:
«Beszéltem a magyar nyelvet
De b'z én nem olvasgatám.»

De profundis ....

Azt mondják, hogy vig dalt mondjon
Kakas Márton, bohó dalnok,
A ki mindig bőviben van
Adomának, tréfás dalnak.
Enyelegjen, tréfálózzék,
Hadd kaczagjunk, ráérünk most.
(Keresd a rimet; — hangzik-e?)
    Oh Isten ott az égbe' fenn!
    Őrizd kezeddel a magyart.

Mennyi nevetni valónk van: —
Furcsa, tréfás táblabirák,
Mulattató tetteikről
Egész foliánsok irvák.
Ha azt végig elmondanók,
Kaczaghatná egész világ.
(Keresd a rimet, hangzik-e?)
    Oh Isten ott az égbe' fenn!
    Őrizd kezeddel a magyart.

Hogy éltünk és hogy nem éltünk?
Mit tettünk és mit mulasztánk;
A sült galamb, a fellegvár,
S fellegvárból mi lett aztán?
Ha kezdenők mesélni ezt,
Itéletnap érné végit.
(Keresd a rimet, hangzik-e?)
    Oh Isten ott az égbe' fenn!
    Őrizd kezeddel a magyart.

Lefestették hosszú bajszunk,
Czifra menténk és dolmányunk.
Annyi vidám, tréfás dolgot
Beszélnek itt-ott utánunk.
A mi bohó van a földön,
Mind mi tettük, mind mi mondtuk.
(Keresd a rimet hangzik-e ?)
Oh Isten ott az égbe' fenn !
Őrizd kezeddel a magyart.

Mulatságos nemzet voltunk;
Ránk mosolygott, ki meglátott.
Isten tudja, mit szól rólunk ?
Ha aztán fordított hátot.
Gondolta, hogy furcsa nép ez,
Mely érzi is, a mit beszél.
(Keresd a rimet hangzik-e ?)
Oh Isten ott az égbe' fenn !
Őrizd kezeddel a magyart.

Hát még ősi vitézségünk !
A magyar milyen katona !
Hogyan harczol, milyen bátor,
Mennyi arról az adoma !
Kerek világ, széles világ
Éljenezi, mikor meghalt.
(Keresd a rimet hangzik-e ?)
Oh Isten ott az égbe' fenn !
Őrizd kezeddel a magyart.

Az áldomás.

Budapesten, — árva Budapesten
Áll egy nagy ház országutja mellett.
A nagy háznak van egy nagy teremje,
Nagy teremben van egy hosszú asztal,
Hosszú asztal rakva serlegekkel :
Serlegekkel, mikben rég nem áll bor.
— Négy falán keresztbe rakva kardok,
Híres harczviselte fegyverek mind,
Fegyverek, miken a rozsda sárgul;
Érczsisakok ernyős rostélyokkal —
Azt a rostélyt is beszőtte a pók,
Azt a tollat is lerágta a moly,
Az is porrá lett rég, a ki hordta

— A teremnek kellő közepében
Áll emelten egy nagy biboros szék,
Arany czímer, országczímer rajta,
Két felölről csendes zászlók őrzik,
Zászlók, miket nem lobogtat szellő,
Zászlók, miknek nincsen kit vezetni. . . .

Egész évben jár-kel czifra népség
Végig-végig itt e fényes gyász közt,
Megcsudálnak kardot, kopját, vértet,
— «Mily nehéz, ki tudná most emelni?»
Szinehagyott, avult fakó zászlót,
— «Milyen rongyos, kinek kéne már ez?»
Becsülgetnek arany-ezüst kelyhet:
— «Mennyit érhet váltóczédulában?»
S tovább mennek könnyű, lanyha szivvel . . .
. . . Nem fáj az már, a mi sír alatt van,
Nem baj az már, a mi régen elmult,
Jajszó nem hagyá nyomát a légben,
Éljen a ki él, és mást hagy élni! . . .

Ám ha elpihen a földi zajgás
Éjszakára, ajtókat bezárják;
És a csendes puszta folyosókon
Az utósó lépés messzehangzik;
Sápadt hold világit ablakon át;
Köd leszáll és álomjáró lélek
Társait keresni messze rebben:
Akkor itt a fegyveres teremben
Van nagy élet! ünnepélyes pompa.
Járnak, kelnek. Senki sem hiányzik.
Ott a hős, ki a vértet viselte.
Pánczélüng, sisak talált urára,
Rozsdafoltos kardok kézben vannak,
A gerezdes buzogány gazdája,
Sastollával, ottan áll a zugban,
S a nehéz szakállas alabárddal
Halvány csatlós őrzi a bejárást;
Köröskörül hosszú asztal mellett
Ülnek, a hogy ültek más időkben.
Olyan büszkék, olyan búsak most is.
Úgy forog szemük, úgy reszket ajkuk.
Kezeiket kebelükre nyomják,
Pedig ottan nincsen szív: mi fáj hát?
Majd meg nyújtják hő szorongatásra.
A halottak közt nagy a barátság.
A míg éltek, hajh nem igy tevének,
De a sír nagyon jól összebékit.

Most csak egy szó tartja őket élve,
De ez egy szót száj nem mondja már ki.
Bibor-székben ország czímerével,
Ül az árnyék őse, tisztes arczát
Hosszú hófehér haj, mint a felhő
A borongó holdat, úgy köríti,
Vére nincs már, még a földön elfolyt.
De szemének villogása él még.
Honnan jő a villám? azt ki tudja?
Ajkát nyitja: — úgy figyelnek rája,
Integetnek helybenhagyó fővel,
Szemeiket törlik közbe-közbe,
Pedig hangot nem hall senki ottan.
Csak az ajk jár, szó nem hagyja azt el.
Mégis értik, mégis tudják ők azt,
Majd a billikomhoz nyúl az árnyék
S felemelvén azt az ősi kelyhet,
Áldomást mond égre néző arczczal,
Áldomást, mely Istenhez beszél fel,
Hangját annak itt nem hallja a föld.
De meghallják ott a csillagok közt!
És ez áldomásra mind fölállnak
Többi árnyak, serleg a kezükben,
Összekocczan valamennyi serleg;
S minden ajk egy áldó szóra nyíl meg.
Azon szóra, mely a sírban nyugvót
Holt porából is feljárni készti.
Hangot adni hogy nem tudnak ennek!
Hogy nem tudnak csak egy árva szót is,
Csak egy kivánt hangot elkiáltni,
A kik egyszer már meg vannak halva;
Csak egy hangot, csak egy áldomás szót,
Egy rövid szót, mely senkit se bánt meg,
Mely nem árt, nem öl, nem is riaszt meg.
Annyit bár, hogy: «Éljen a magyar hon!»
Mért hogy ennyi szóra sincs elég hang?

Egy akol, egy pásztor.

Mit a próféták, a nagy látnokok
Megjósolának, — im elérkezett.
Kik egykor szemközt álltanak, azok
Kiengesztelve nyújtanak kezet;
Villongó nagy harag lenyúgodott,
Mely oly kitartóan dühönge másszor;
Hol egykor harcz dult, béke alszik ott
És lőn ime egy akol és egy pásztor.

Nincs hit miatt többé vak gyűlölet,
Minden oltáron jó az áldozat,
Nincs szent vita hajszálnyi ok felett,
Közös szerelmünk együvé hozott,
Egy lett imánk: közösen ünnepel,
Örömnap hogyha virrad, hogyha gyásztor:
Szivének mélyiből minden kebel.
Ekként leve egy akol és egy pásztor.

Bölcs férfiak, a kiknek elveik
Távol valának, mint két égi sark,
Most régi gyűlölségük elvetik
S csak egy szavuk van: tartsd meg a magyart!
Kik egymást tán halálra keresék
Együtt járnak, miként Pollux és Castor.
Megadta érnünk a kegyelmes ég,
Hogy meglett nálunk egy akol, egy pásztor.

Szegény és gazdag, ész és rang-nemes,
Vitázni megszünt elsőbbség felett.
Irigység, féltés többé nincsenek,
A jobb jövő mindnyájunk kincse lett.
Mívelt ujítás s ős ragaszkodás
Mely koptatá egymást, miként két ráspoly.
Kiegyezett s együtt halad odább,
És lett belőle egy akol, egy pásztor,

Kik egymás nyelvén nem beszéltenek,
S szivök gyülölt nem értett ajk miatt,
Im most egymás lelkéből értenek,
Mint egy anyától született fiak.
E jó anyának szíve hogyha fáj,
Halljuk dobogni nagy földinduláskor.
De kínja ime gyógyulásra vál,
Mert lett rajta egy akol és egy pásztor.

Ezernyolczszáz ötvenkilenczbe' volt
(Jegyezzük ezt a jobb évek közé!)
Midőn a választófal leomolt —
Mely sziveinket elkülönözé;
Midőn párt-, faj-, rang-, vallás-gyülölet
Kiveszett e hazában minden házból.
Maradjon így hát világ végeig
Egy Isten és hon; — egy akol és pásztor!

Oh nem mindegy a halál.

Azt mondják, hogy minden ember
Egyenlővé tesz a halál. . .
Ne higyjétek, ez nem igaz!
Élt ez évben két férfiu;
Nem rég haltak, nevük tudva.
Az egyik a napfényes kegy
Melegében élt ragyogva,
A másik az elfeledés
Önkereste homályában, —
Annak tárva nyitva állott
Minden ajtó, minden lépcső,
Mely magasra felvezet.
Ennek zárva minden ajtó.
Nyitva egy csupán, a mely le
A sírbolt-lépcsőre nyílik.
Az, a napfényes magasban
Szennyet halmozott nevére:
Megcsalá urát, hazáját,
S mert bünös volt, — meghala.
Ez sötét, rideg magányán
Csak hona dicsőségéről
Álmodott, tett gondola;
Áldozott, imádkozék,
S meghalt, mert dicső vala.

Mindkettőért egy halál jött,
Ugyanazon véres angyal,
A ki fegyverének élén
Önkezét is megsebezte.
És az egyik im lehullt
Olyan mélyen, mintha tenger
Volna rajta az az átok
És gyalázat, mely kiséri
S ő e tenger fenekén
Napra nem vágyó sötét kő
Vizbefojtottnak nyakán.

És a másik el kiszálla
Oly magasra, mint az ég;
Honnan őtet minden ország,
Minden század látni fogja,
Mintha volna égő csillag,
A mely népeket vezet!

Oh nem mindegy a halál!

Széchenyi halálán.

Pusztább az ég egy fényes csillagával!
A nap egy hő sugárral hidegebb;
Egy árnynyal gazdagabb borult jövendőnk,
Egy sebbel szívünk, mely be nem heged.

A szív, mely egy egész hazával érzett,
Ha megszakadni birt, óh ne csodáld.
Nagy terhe volt, nagyon sokat viselt az,
S megtört, midőn nem birta azt odább.

A kéz, mely alkotott sok drága kincset,
Mik késő századokra mennek át,
Az rombolá le íme nemzetének
Legféltőbb, drágább kincsét, — önmagát.

Vagy nem tudá azt türni forró lelke,
Hogy olyan messze van tőlünk az ég?
A legnagyobb királyhoz ment követnek;
Az Isten trónjához kivánkozék.

Jó néki ott! Nálunk emléke légyen,
A föld takarja drága hamvait,
Nevét utókor tartogassa! Semmi
E nagy szellemből nincs elmúlva itt!

Emlékitől minden sziv nemesebb lesz,
Hamvától a hon földe boldogabb,
És szellemétől, mely az égbe megtért,
Az ég hozzánk talán irgalmasabb!

Széchenyi galambjai.

Verték ablakait szárnyukkal: «itt van a reggel.»
Béke madárkái bejelentik a hajnali súgárt.
Messzire szálljatok el! nem költi fel őt kora hajnal.
Béke örömhírért vágyón nem nyilik az ablak.
Itt vér s éjszaka van! Olajág e helyre nem illik.
Szálljatok el, széjjel! ég szárnyasi; meglelitek még.
Ő is szárnyakat ölte; de itt leng még közelünkben,
Itt jár szelleme még, ihlését érezi szívünk.
Nem hagyhatta el e földet, nem térhete égbe,
Miglen imádta honát nem szemlélhette dicsőnek!

Nyolcz Széchenyi.

Nyolczan emelték a ravatalt, mind Széchenyi sarjak.
Olyan terh vala ez, mit egy ország népe se bír el.
Emlékedbe' híven megtartsd, nyolcz férfi, e terhet:
Egy ország gyászát te emelted, vitted a sírig;
Egy nép tiszteletét te örökléd e ravatalról.
Nagy súly lett e napon a Széchenyi név viselése.
Szívedet ahhoz erősítsd és — neved el ne felejtsed.

Széchenyi Requieme.

Ezer fáklya lobog a ravatal körül,
Ezernyi ezer sziv még fényesben lángol:
Bennök honszerelem örök tüze fénylik,
Örökségül hagyva fiakra apáktól.

Tenger a nép körül és e néptengernek,
Csak egy cseppje sincsen, a mely hőn nem érez,
E nagy néptengernek van erős dagálya,
Mely felvonja őt a «nagy holt» szelleméhez.

Megifjult öregek, — érett eszü ifjak;
És a kiknek szivét rég el hagyta a hit,
Megtért kételkedők, jobb kor tagadói,
Jöttek üdvözölni oltárzsámolyait.

Egymáshoz oly közel minden sziv, minden fő,
Polgár, ki szivnemes; nemes, ki honpolgár;
Egy közös imádság halkan rebegői;
Melyben nincs eretnek, közös minden oltár.

Szüzek, kiknek férfiszivet adott az ég,
És férfiak, kikben egy szüzérzés hevül:
Egy szivvé vált népre mindenható Isten
Áldó kezét alányujtja onnan felül. . . .

. . . . Dominus vobiscum . . . .

*

Micsoda hamv van e sötét koporsóban? . . . .
Kiégett fájdalom összeomlott hamva,
Néma keserüség, vigasztalan bánat,
Van e gyász szemfödél alatt letakarva.

Honfiui küzdés, mely sikerét veszté,
Égre szóló érdem — koszorutlan fővel;
Nap után vágyó sziv, melyre a hideg ész
Csak azt felelé, hogy az soha se jő fel!

Kialudt reménynek ellobbant kanócza,
Tenger fenekére visszasülyedt sziget,
Égből aláhullott elfeketült csillag,
Egykor fényes és hő, most sötét és hideg.

Te drága, te sötét por a koporsóban,
Honfiszerelemnek kétségbeesése;
Adjon neked az ég örök nyugodalmat;
Arczod a jövendőt vajha ne kisértse! . . .

. . . Requiem æternam dona ei Domine! . . . .

De éljen örökké, mit koporsó nem rejt,
A szellem, mely magát felküzdé az égbe,
És le a szíveknek titkos fenekéig;
Ott és itt maradjon mindörökké élve.

Világitva járjon, miként a tüzoszlop,
Verestengeren át az Ur népe előtt.
Ki tudja a jövő milyen tengert hoz ránk?
S mi szín lesz, a mit a jövő tengere ölt?

Egy vezércsillagot leljen a nép benne,
A mely elvezesse igéret földéig,
Akkor is ott álljon felette ragyogva,
A míg e nemzet él: — a napok végéig! . . .

. . . . Lux perpetua luceat ei. . . . .

És soha ne lássa végső veszedelmét
E csillag e honnak, melynek őrvilága.
Ha körül lobogna minden égsark felől,
Messze kerülje ezt a pusztulás lángja.

Balsors csapásai, gonosz viszály átka
Soha se találjon boldog határára;
Akárhogy rendüljön a föld egy rosz napon,
E hont életére méltónak találja . . .

. . . . Dies iræ, dies illa. . . . .

Viszhang.

(Midőn hire futamodnék, hogy az 1809-ki nemesi insurrectio még
élő tisztei jubileumra készülnek.)

Régen volt az, tán nem is igaz már!
Hogy a magyar fényes szablyát horda,
Hogy a magyart nemesnek nevezték;
Hogy a magyart tették első sorba.
Nagyot fordult hejh azóta a föld,
Nem úgy van most, mint ezelőtt;
   Öreg bajtárs, hagyjuk ezt a dolgot.

Csak a birkát híják most nemesnek,
Czímer csak a varga műhelyén függ,
Kutyabőrnek csak a nyerse grasszál;
Mert a régit magunk összetéptük.
Hirünk, mivel egykor a föld betölt . . . .
Nem úgy van most, mint ez előtt.
   Öreg bajtárs, hagyjuk ezt a dolgot.

Békesség van, nincs ára a hősnek;
A puskát csak Waffenpassal tartjuk,
A fringia — dohányt vágni sem jó,
Mert ezt is már összevágva kapjuk.
Jobb lesz, ha eltitkoljuk az erőt;
Nem úgy van most, mint ezelőtt;
   Öreg bajtárs, hagyjuk ezt a dolgot.

A nevek is elváltoztak régen:
Sok nem jó most, a mi hajdan jó volt,
Hajdan magunk játszottunk a szinben,
Mostan pedig nézzük az ajtóból;
Az insurgens név is rosz hírbe jött.
Nem úgy veszik, mint ezelőtt.
   Öreg bajtárs, hagyjuk ezt a dolgot!

Magyar madarak Párizsban.

Mint tudva van, egy hazánkfia három megszelidített túzokot vitt ajándékba a franczia császárnak, ki mind az ajándékozót, mind az ajándékot igen szivesen fogadá: hazánkfiát luxemburgi palotájában megvendégelé, vele szivesen beszélgetett, s azonkivül, hogy utiköltségeit viselé, egy nagy értékü melltüvel ajándékozá meg. A túzokok most a Jardin des Plantes állatgyüjteményében vannak. Ezekről szól a nóta.

Szerencsés madarak! Be jó dolgotok van
Abba' a Párizsba',
Császárnak kertében, császárné kezéből
Rizsszemeken hizva.
Vendégszerető nép édes csemegéit
Jó szóval tetézi;
Maga a császár is megáll előttetek
S gyönyörködve nézi
— Magyarok madarait. . . .

Vagytok becsületben; — tudományos urak
Eljárnak hozzátok;
Arczképeiteket életleirással
Hozzák az ujságok;
Fényes diplomaták nézik a mappákon:
Hol van Magyarország?
Nagy veszedelemmel végre rátalálnak, —
A honnan elhozták
— Magyarok madarait. . . .

Beszélnek hozzátok: kiváncsian várják:
Milyen hangotok van?
— Puszták madarai kalitkába zárva
Beszélni nem szoktak. —
Tuzok szava kevés; akkor is szomorú,
Csak a fület sérti;
Idegen országban minek mondanák azt?
Hol senki sem érti
— Magyarok madarait. . . .

Ha értenék ezt a szomorú egy hangot,
Azt értenék abból:
«Fényes idegen nép! jó kedvü dalt ne várj
Honát vesztett rabtól;
Van nekünk szép hazánk, mely a délibábnak
Tündértavát issza;
Boldog franczia úr, nyisd meg a kalitkát
S bocsásd oda vissza
— Magyarok madarait . . . .

Ki a vivát?

«Kiviritott a tulipán!»
Ezt éneklik már ezután.
Ha éneklik, meg is mondják:
Hadd tudja meg ország, világ,
Hogy ki a vivát?

A ki magát el nem hagyta,
Sem kis bajba', sem a nagyba'
A ki türt, sirt, remélt velünk,
Jóban, roszban édes felünk,
Az legyen vivát!

Ki lelkét nem tagadta meg,
Sem a sorsnak, sem embernek;
A ki köpenyt nem forgatott,
Mindég nyilt arczot mutatott,
Az legyen vivát!

A ki helyén meg tud állni;
Ki tud emelt fővel járni;
Kinek nyaka még nem görbe,
Nincsen szokva czifra örvbe;
Az legyen vivát!

Kinél a tanács nem drága,
S tenni is van bátorsága;
Ki eszét kölcsön nem kérte,
De szivét sem adta bérbe;
Az legyen vivát!

Ki urához, — nemzetéhez
Törhetlen szerelmet érez;
Érte vagyont, fáradságot,
S ha kell, éltet is feláldoz;
Az legyen vivát!

A kinek alkotó jobbja
Ujra épiteni fogja
Dicsőséges alkotmányunk,
Koszorút mi annak hányunk.
Az legyen vivát!

Az 1848-iki kokárda.

Keblemre tűzlek ismét drága jelvény,
Szivemnek rég alvó szerelmese.
Ki a nagy éjben úgy tüntél elém föl,
Miként egy álom, mint tündérmese.
Virrad. Felébredénk. Im ujra látlak:
Jobb égnek három szinű csillaga!
Szivem dobogva lejt alattad ismét,
S büszkébb reád, miként volt valaha.
— Üdvözöllek nemzetiszín csillag!

Te benned egy a nemzet! Föltünésed
Egész nemzetté tette a magyart;
Czimer helyett vagy pórnak és nemesnek:
Egymásra ismer rólad, s összetart.
Szabaddá létét áldja benned a nép,
S a főnemes — nemes tett zálogát;
Midőn testvérével hiven megosztá
A honszerelem édes szent jogát.
— Üdvözöllek nemzetiszín csillag!

Midőn a föld szabaddá lett, a lélek
Maradhatott-e rabnak még tovább?
A szellemet te oldozád fel egykor
S a néma vágynak fölnyitád szavát. —
A gondolat, a szó, a holt betűsor
Életre kelt s teremte korszakot;
S hol a sötétség és a fény csatáztak,
Az eszmének hősei hordtak ott.
— Üdvözöllek nemzetiszín csillag!

S ki a dicsőség elmult s eljövendő
Fényét ragyogtad két hazánkra le,
— Emlék s igéret képe — állsz előttünk,
Szivárványcsillag, földön ég jele.
Legyen sötét éj, vagy napfény körültünk,
Balsors, erőszak bárhová taszít:
Keblünkre tüzve légy és mondd el annak,
Hogy a hol állsz, ottan helyén a szív!
— Üdvözöllek nemzetiszín csillag!

Biztosított határok.

Azt mondja a roppant Németország:
Nekünk kell Velencze!
Országunknak déli határait
Hogy az védelmezze.

A franczia azon mesterkedik,
Hogy a Rhénust kapja,
Természetes régi határait
Így biztosíthatja.

Az angolnak foga van Chinára,
Ez védje határát,
Birodalma a tulsó szélével
Ha odáig ér át.

Nagy Chinának Tatárország felől
Szükséges a kőfal.
Nehogy még elszántsanak belőle,
Megkimélni avval.

Újvilági köztársaság szeme
Vetve Mexicóra;
Mostani commassált birtokának
Ez legyen óvója.

Muszkaország határa nem biztos
Sztambul város nélkül.
Szüksége van rá «önvédelemre»,
Addig ki sem békül.

A portának, hogy határit védje,
Hejh, szüksége volna,
Mindazon sok vesztett földre, melyből
Állott birodalma.

A magyarnak egyre van szüksége,
Ez az ősi kardja.
Adják ide; határait azzal
Majd épségben tartja!

Utcza szegletén ül a csonka hős.

Utcza szegletén ül a csonka hős, —
Elmult dicsőség élő sirkeresztje;
Kit a halál csak «félig» birt megölni
S az élet szépen koldulni ereszte. —
Koldulni, hajh! ez most a harczi jelszó.
— A lélek bár minden munkára készen —
De elmaradt a jobbkar a csatában:
S minek a kéz, ha úgy sincs kard a kézben?
Ő végezé a munkát s most pihenne,
Ha volna hol, ha volna min pihenni,
Sokat veszítettek sokan: vihar volt!
És néki nem maradt meg semmi, semmi.

Koldulni hát! Nem szégyen az minálunk;
«Koldul» a hon, müvészet, tudományok;
Koldulnak holt nagyok emlékszobrai,
Ezeknek is közirgalom gazdájok. . . .
. . . . Midőn az utfelen végig haladtok
Utcza szegletén ül a csonka hős;
Jószivüek, vegyétek észre őt
S a koldussal oszszátok meg falattok.

Utcza szegletén ül a csonka hős; —
A büszke rongy, mit fegyver tépe hajdan,
Zsinórtalan; alig ismernél rá már:
Sok mindenféle szinű foltok rajta.
Ki tudja már, hogy mind e folt helyén ott
Háláltvivő golyó szakíta réset;

S hol itt amott szinét veszté az öltöny,
Ott forró honfivér hagyott pecsétet?
E rongy, mely hordozóját rosszul védi
Hideg szelek s «hideg nézés» fagyától;
Csaták tüzében lett rongy: ott szakadt el,
S ki hordja azt, e rongyok által «gyászol».

Olvasni szép hírünk hőskölteményit,
Mik fenmaradtak ama dicső korbul;
De a kezek, mik e regéket írták?
— Egyik levágva, és a másik koldul.
Nem koldusok ők! — vér-fölkentjei! . . .
. . . . Utcza szegletén ül a csonka hős.
Fényes urak, észrevegyétek őt!
S ne szégyeljétek őt — köszönteni.

Utcza szegletén ül a csonka hős, —
Nem mondja bár, de fázik tán s ehetnék.
Gazdag lehetne, hogyha néki mindazt
Mivel tartoznak, egykor megfizetnék!
Adósa mind ez ország, s ő olyan jó,
Hogy vár vele, hisz boldogabb időkben; —
De hogyha egyre gondol, mégis akkor
Önkénytelen a vér arczába szökken.
A küzdés, szenvedés ingyenbe muljon!
Kifolyt vérre büszke, nem kéri diját.
De a dicsőség édes s szerteröppent
Álma helyébe kárpótlást mi ád?

Egy zöld babér levél! Annak, ki adja,
Csak egy levél; de kincs annak, ki szerzé!
Boldok idők évei sem érik fel
A dicsőségnek egyetlen egy perczét. . . .
. . . . Utcza szegletén ül a csonka hős,
Magyar nemzet! te lásd meg ottan őt;
Nyomorban, dicstelen vár legjobb fiad:
A kenyér mellé még koszorút is adj.

Utcza szegletén ül a csonka hős; —
Oly sápadt arcza! Égre néz szemével.
Ki az, kit ott keres? Miért sohajt fel?
Felhők közé tekintete mért téved?
«Nem fájnak nékem régi sebhelyek; nem
A rossz idő, a hosszu nyomorúság.
Az, hogy szegényül élek s elfeledve,
Nem háborítana, nem tenne bússá. —
Sarló, Komárom, Vácz és Isaszegnél
Annyin feküsznek jeltelen sirokban,

Kiknek még csak emléke sem maradt fenn,
Csak a szelektől elzilált poruk van. . . .
Mind boldog az, mert azt hivé, kimulva,
Hogy a honnak javára lesz eleste;
Nem fáj nekem nyomor, seb, dicstelenség;
Az fáj csupán, hogy ők hiába estek!»
. . . . Utcza szegletén ül a csonka hős,
Magyarok Istene! te lásd meg őt;
Ki a csaták vészéből elhozád
A csonka hősnek adj — szabad hazát!

Ne csüggedj.

Szegény magyar, ha azt vártad,
Hogy a sok jó barátod
Majd kisegít a hinárból:
Ugyan szép hasznát látod!

Egyiknek nincs apró pénze,
Majd akkor jőjj, ha váltat,
Ha addig élsz, jelentsd magad,
Ha a krizist kiálltad.

A másiknak magának is
Annyi mostan a dolga,
Eszébe sincs csárdást járni,
Elég neki — a polka.

A harmadik még uj gazda,
Most veti a kölesit.
Mindössze is annyit tehet:
Nálad jégkármentesit.

Negyedik mond: avult, ócska
Jogod mit is keresed?
Mindegy már az írott malaszt,
Akár több, vagy kevesebb.

Az ötödik jó barátod,
Ki hozzád legközelébb,
Azt igéri, hogy feltámaszt;
Hanem, hogy halj meg elébb. —

De te azért ne hagyd magad,
Akárki hogy fenyeget.
Nem esik ki olyan könnyen
Még a világ feneke.

Maradt még ki segít rajtad,
Ki soha meg nem tagad:
Két igazi hű pártfogód —
. . . A jó Isten — s jó magad.

Palóczy.

Sértve a hon! De kinek panaszolja baját? Van-e földön
Úr, a ki hallgasson népek fájdalmi szavára?
«Földön nincs, ki segít: van az égben!» monda Palóczy;
És panaszinkkal együtt maga ment fel a legmagasabbhoz.

Montenegrói dal.

Kicsiny a földünk; rövid a határa,
Török áll körültünk: hivogat csatára.
Kicsiny országunknak csak egy a mi drága.
Nem arany, nem tömjén, de a szabadsága!

Nincs büszke várunk, palotánk mi nékünk,
Nyilt keblet tárunk, ha harczba mégyünk.
Váraink a sziklánk, védőink a szablyánk,
Te vagy a vezérünk, óh örök szabadság!

Bárha vér áztatja hazánk földe térét,
Alig táplálhatja, kinek itta vérét.
Mért szeretjük inkább, mint kerek világot?
Örökzölden tartja ez a szabadságot!

Egy ország kincsek-, másik küzd nagyságért.
Ez arany bilincsek, amaz hiuságért,
Legyen más mivelt, nagy, tudományos, gazdag;
Boldogok csupán, kik szabadságért haltak!

A pontuszparti hamvak.

Csak hamv-alakban térnek vissza ők,
  Kik a hazát szerették s elbukának.
S még kérdés, úgy is visszatérnek-e?
  Derül-e hajnal ilyen éjszakának?
Van-e számukra már hely e hazában,
  Mely őket élve el tudná feledni?
Egy ölnyi tér, a mely halkan beszélje:
  «Lásd honfi, szenvedésid díja — ennyi!»

Csak hamv-alakban térnek vissza ők.
Hajóra rakva, vagy — tán szórva szélnek,
A honba, a melyért harczoltanak,
Reméltek, hittek, s tán most is remélnek?
Elcsendesül-e aztán a vihar,
Ha őket egyszer ősi föld takarja?
Vagy tán a holtak hamvait kiséri
— Néphit — az égnek zivatarja?

Csak hamv-alakban térnek vissza ők.
Ki félne már a portól? Eljöhetnek!
Közel veszélyt szoktak tisztelni csak;
A messze multtól már a bölcs se retteg,
A fölvirágult kornak férfia
Nem számit arra, a ki már nem él.
Orül, ha egyszer eltemethetett,
Föltámadásban nem hisz, nem remél.

Csak hamv-alakban térnek vissza ők.
Te föld, mely őket nem türöd magadban,
Tudd, hogy halottak sírjok feltörését
Nem szokták hagyni soha boszulatlan.
Te ám kiszórtad kebled mélyiből
Dicsőnek hamvát, porlót ott alant.
Te lásd, ha a dicsőség harsonája
Híred felől végkép elnémuland.

A február.

Tanácskozik a város nagyja,
Milyen legyen az ünnepély?
Van-e olyan terem, a melybe
Minden tisztelkedő befér?

Legyen fényes kivilágitás,
Vagy csak országos diszebéd?
Legyen album, melybe a hivő
Beleirhassa a nevét?

Ki mondja az első toasztot?
Belehozza-e ezt amazt?
A Lajthán innen s a Lajthán túl
Hogy ömlik dúsan a malaszt?

Künn az öldöklő éjszakában
A gátattört vizár rohan.

Veszendő háztetőn segélyért
Kiáltanak sokan, sokan!
— Oh uram Istenem, ne hagyj.

Bölcs férfiak virrasztva ülnek.
Előttük számok, milliók;
A milliók a tartozások,
A birtok — egy üres fiók.

Hogy teljen ez meg ujra könnyen?
A nép mit adna még belé?
Mit birna még el, hogy ha kérnék?
Innen-amonnan nem tel-é?

Sok kéz ha ád, sok lesz belőle:
A számadás czifrája fogy.
Ez innen itt, amaz meg onnan
Majd csak letelik valahogy.

Jeges vizártól elboritott
Falvakban árva nép zokog,
S emel kezet felénk, — koldulva
Falat kenyért és hajlokot,
— Oh uram Istenem, ne hagyj!

Beszélnek, írnak annyifélét:
A boldogság milyen legyen,
A Lajthán innen s túl a Lajthán,
Mely átvonult völgyön-hegyen?

Hogyan béküljön annyi nép ki,
Mely szemben küzde oly soká?
Vagy tábort járjon egymás ellen
A hogy testvérek közt szokás?

Erőszak? szép szó hozza össze?
Az ősi jog? új érdekek?
A trombitába kell-e fújni?
Vagy szólni: «óh béküljetek!»

Köz a nyomor. A tengerárban
A hullák úsznak csendesen.
Azok között már szent a béke! —
. . . . Nem okul róluk senki sem.
— Óh uram Istenem, ne hagyj!

Az országos összeveszés.

Hát csakugyan elátkozott
Nép vagyunk mi, az már igaz!
Két felűl az ellenségünk
Annyi, mint az útféli gaz,
De az mind nem elég nekünk:
Egymás között is kell vetekednünk.

Hogyha minden magyar ember,
Kicsiny és nagy, egy hős lenne,
Hős is, bölcs is, egyként jeles,
Mind erőre, mind szellemre,
S egyesülne minden magyar,
Még is csoda lenne a diadal.

Ha volna min osztozkodnunk,
Prédálnók ellenség kincsét,
Vagy ha volna res nullius
A mi mostan közös inség,
S ember ember ellen kelne
Harczra e miatt: — volna értelme.

De a kinek a háza ég,
Hajója zátonyon akadt,
Mért tépi a közös bajjal
Együtt küzködő társakat?
Segítségét kitől várja,
Ha saját felét maga rongálja?

A tegnapi jó barátok
Ma ellenként találkoznak,
Kik tegnap egymást becsülték,
Ma egymásra rágalmaznak,
Jár a szitok, költött gyanú,
Álhír, undok gúnydal, hamis tanú.

A becsületes jó népet,
Mely igazságért sóvárog,
Forrás helyett a csap alá
Viszik a lélekkufárok:
Ráuszítják önfelére,
S a kocsmában foly a magyar vére!

S mintha égből hullna a pénz,
Úgy pazalják; nincs szük idő!
Mi vagyunk most a bankárok,
Fizethet a párttérítő.
S hiusága az apáknak
Koldúsbot lesz majd az unokáknak!

Dicső nemzet! Kiről közmondás volt,
Hogy a magyar vigad mindig sírva,
Ez a te mostani mulatásod
Nem könnybe, de vegyül szégyenpírba,
Sírva kiált hozzád a dal:
«Békülj ki legelébb önmagaddal!»

Nagyok, nagyobbak, legnagyobbak.

Fényes nevü nagy emberek,
Kiket két ország emleget:
Rettegve, vagy magasztalva,
Bukásba' vagy diadalba',
Kikről évkönyvek beszélnek,
Kik hirükkel együtt élnek,
Kiknek fején dicsfény ragyog,
Fényes nappal is csillagok!
Földi virág vágyó kelyhe,
Dalos madár énekelve
Feléjük néz, őket zengi,
Tiszteli őket mindenki,
Csak maguk nem; a hir ege
Kicsiny nekik; a hitrege
Nem tűr osztálvt. «Ki legnagyobb?»
Felelünk a kérdezőnek:
— Magasán az égtetőnek
Van délpont, de te nem vagy ott,
Te nagy, dicső vagy — és mienk,
De a nagyobb földben pihen.

Jussanak ők eszetekbe,
Kik feküsznek eltemetve:
A szabadságharcz vezéri.
Hirosztályát egy sem kéri,
Pedig övék volt az érdem,
S ők fürödtek érte vérben,
Ők nyertek annyi diadalt,
S jutalmul a gúnyravatalt.

A mi fényes, a mi büszke,
Azt mind az ő karjuk küzdte,
S most egy sírban mind megférnek,
Nemzetünktől mit se kérnek.
De az édes haza földe
Hamvukon borostyánt költe.
Egyedüli koszorújuk'
Ne tépjük, ne bitoroljuk.
Egy levélt se a babérbul,
Mert utána vércsepp csordul!
Nagyok vagytok, kik még éltek;
Ők nagyobbak. Tiszteljétek!

S most halljátok: ki legnagyobb?
Ki előtt minden meghajol.
Az a nép volt: a közvitéz;
Ki róla szól, Istent idéz!
Ők voltak: a közhonvédek,
Kik nem hirért haltak, éltek,
Kiket nem dicsvágy vitt harczba,
Csak hazájuk nagy panassza,
Kik nem küzdtek hiú hírért,
Csak hazájuk szerelméért.
Vezér nékül is megállva,
Győzelembe' és halálba'
Külön-külön egy-egy bajnok,
Együtt — tenger tört meg rajtok.
Ki adta rájok e nevet?
«A névtelen félistenek!» *
Kik annyi vért elhullattak,
Annyi diadalt arattak;
Vért, diadalt a hazának; —
Magunknak mit se' hozának.

Nagy emberek, nagy férfiak,
Ne küzdjetek a hir miatt,
Hiretek együtt él velünk,
Mindeniteket tisztelünk,
De legnagyobbnak fölétek
Emeljük a közhonvédet.

* Kossuth Lajos nevezte őket igy egy beszédben, melyet Londonban tartott: «unknown demigods.»

Báró Eötvös József halála napján.

Mint költő, szónok, mint államférfi, magas volt.
Eddig is oly közel állt éghez, a hol hona van.

Honfi-szerelmétől melegednek az ifju szivek majd;
Költő-hire egünk nappali csillaga lesz.

Szelleme élni fog ott, hol imádnak még szabad eszmét!
És koszorut terem ott, hol pora nyugszik, a föld.

Nem földben! Szerető szívekben lesz temetője.
Semmi se lesz hamuvá! Mindene fénybe megy át.

Csokonai.

— Okt. 11. —

Félszázad siet el sirodon, hantját letiporva,
S emlékedre közöny fátylat boritá, feledést szőtt.
Szobrod leple lelebben, az emlék fátyla aláhull.
Félszázad feledett — a dicső hír emlit örökké!

A korona gyémántjai.

1876. Január 31.

Koronánkon sok drága kő ragyog:
Csak egy — a gyémánt, — nem volt közte még;
Most már ez is van: könnyeid azok,
A mik e gyászravatalt öntözék.

Szemedből hullatott gyémántjait
Viselni fogja mindig koronánk;
S a nemzedék mindig meglátja itt,
Ha a sors újabb gondot hozna ránk.

E könyekért a meghalt lelke még
Köztünk marad. Rá nézve nincs halál.
— Nagyobb dicsőülést nem adhat ég;
Jobb angyalt, mint TE vagy, ott sem talál.

Imádkozott a közbejáró szent,
Ki fővel égig ér a nép közül. —
A kit az ő imája odafent
Kisér: ember, vagy nép, bizonynyal üdvözül.

Király és nemzet együtt érzenek.
Ezt tudni jó. Azt sugja ösztönünk:
Legyen aztán, mit oszszunk Veletek,
Kevesebb bánatunk, több örömünk!

S a kik maradtak még tán ellenül,
E könnyek súlyát szivükre veszik:
«Hogy a midőn Magyarhon gyászban ül,
Akkor király s királyné könnyezik».

Metempsychosis.

Én csak azt hiszem, hogy száz és száz év multán,
A mi nagy szellem volt, ismét megujul tán:
Beleköltözik egy nagy ember szivébe
S úgy tesz mindent, a hogy első életébe. —
Vagy még jobban. — Honnan jött e gondolatom?
Miből keletkezett? Azt is megmondhatom. —
«Öregünk» Szent-Lászlón töltötte a nyarat,
S az több volt talán, mint emberi akarat.
Nem volt ez véletlen; Szent-Lászlónak lelke
Második életét öregünknél lelte. —
Egy fejjel magaslott ő is ki fölöttünk,
A miként Szent László társai közt föltünt. —
Régi ellenségből csinált jó barátot:
Szent László a nagy kúnt: Deák az osztrákot. —
Szent László népének, szomjtul eltikkadva,
Egy csodaütéssel patakot fakasztott;
Ő meg, mikor torkig voltunk már itatva,
Egy fejünkre áradt «bach»-ot elapasztott. —
Az a magyar szűznek, kit a tatár rabolt,
Monda: «rántsd lováról!» S a szűz megszabadult.
Deák is ezt tevé. — Alkotmányunk a lány,
Ki miatt lebukott nyergéből a kaján. —
Szent László arany pénzt változtata kővé,
Futó ellenséget nehezen szökővé; —
Nagyobb munka ennél: a ránkhagyott követ
Aranynyá bűvölni vissza hogyan lehet?
S a mikor készülünk Bécsbe a szent sirhoz,
A melyben előlünk elzárva a «krisztus»: *
A mikor legjobban kell a szent varázsló:
Akkor száll el tőlünk Deák, mint Szent László.

* Azért kis betüvel, mert «pénz».

De még sirjánál is a csodát ismétli,
László koporsóját a mi lepecsétli:
A királyi jobb kéz, mely soká volt rejtve,
Megkerült. — A régi monda eként telt be.

A két nagy «D».

Két gyüjtőiv jár kézrűl kézre majd:
«Deákemlék» és «Dunaárveszély».
— Dicsőt tisztelni — s orvosolni bajt:
Mind a két lap oly hangosan beszél!

Nem lesz belőle összeütközés?
Nem takarják el egymásnak nyomát?
S két út között nem az lesz a közép,
Hogy majd a kétkedő egynek sem ád?

Nem lesz belőlük kettős csataszó:
«Megholt nagy ember», — «inségverte nép?»
S válaszszon aztán az adakozó:
Kettő közül kit emeljen elébb?

Nagy a hasonlat a két eszme közt
Haraggal nézzük mostan a Dunát:
A mért bennünket Bécscsel összeköt.
S csinál hazánkban rasa tabulát.

Hogy összedönt sok ős vályogfalat;
Szeretnénk opponálni ellene:
Hogy gyorsan, mint mi várnók, nem halad
S nagyobb terhet hoz ránk, mint kellene!

Pedig e szörnyü óriás folyam
Nagyságunk titka. — Gátakat szakaszt,
De a mit elvesz, a mig átrohan
Áldása százszor visszaadja azt.

Követ neki! — De nem hajítni rá!
Nagy embert, nagy folyót adott a sors.
Az egyiknek kőbül szobrot csinálj!
Másiknak kőbül partot rakjatok.

A nagyszáju hazafiak.

Hagymát dörzsölsz a szemedhez
Ugy siratod a népet,
Vaczkort harapsz, hogy savanyu
Legyen tőle a képed.
Nagyot iszol, «csak bor legyék», lelkednek ez a malaszt, —
Akkor aztán «jöjj igaz szót hallani jámbor paraszt!»

«Nagy az adó!» hát ugyan te
Mit fizetsz Demosthenes?
Soha egy árva batkát sem
Még eddig! No most nevess!
Hasadnak élsz; de hazádtól pénzt és munkát megtagadsz,
S azt várod, hogy még téged is tartson a jámbor paraszt.

«Harczra fel!» S a hol te szolgálsz,
Melyik az az ezered?
Az Untauglik ezred! Te csak
A kuczkód védelmezed.
S ha megjön a sürgetett harcz, magad a sutban maradsz.
Hadd menjen a mészárszékre maga a jámbor paraszt.

«Kezdjük ujra!» Nem félted te
A hazádat a tűztől,
Csak pofád ragyogjon tőle,
Közé dobod az üszköt.
— De ha baj lesz, te magad majd szokás szerint kiszaladsz,
S megadja a tréfa árát itthon a jámbor paraszt.

— — —

III.

POLITIKAI KÖLTEMÉNYEK

Hetesével jár a rossz . . .

Fáraónak hét sovány üszője!
— Prófétáktól hátrahagyott hittan: —
Ki álmodott már megint felőle,
Hogy a hét sovány év ujra itt van?
Tudod-e azt Kanahánnak földe,
Hogy ezt régesrég megjövendölte
A bölcs zsidó, Czaféáth Panéákh:
Hetesével jár a rossz esztendő!

Minden hátra, minden balra fordul;
Jó mag a baj, mert az terem százat;
A búbánat pohara kicsordul
S az örömé fenékig kiszárad. —
A mit remélsz, csak azért se tel be,
De mitől félsz, várhatod helyedbe;
Mert már ennek ez a rendes sorja:
Hetesével jár a rossz esztendő!

Farsang sincsen, úgy járunk szerteszét,
Összejövünk csupán panaszkodni.
Sovány föld és meddő ég a beszéd:
A takarmány kinél hogy kezd fogyni?
S nagyokat sóhajtunk fel az égre:
Uram Isten, lesz-e ennek vége?
Azt pedig még várhatjuk sokáig:
Hetesével jár a rossz esztendő!

Hanem aztán ha a hét rosz elmúl,
Akkor uszunk minden jóban ajkig;
Akkor leszen mindenütt nagy hejhúj!
Ág és kalász a terméstől hajlik:
Ember szive az örömtül duzzad:
Csapra a bort! rajta czigány! huzzad! —
— Csak hogy elébb végig kell még várni
Hetesével járó rossz esztendőt.

Csak egy kis fegyverszünetet!

Csak egy kis fegyverszünetet
Jó uraim, mind két részen!
Hadd készüljünk el egészen.
Engedjetek csak öt hetet.
Csak míg a kánikulából
A szegény ember kilábol.
A míg elmúlik a meleg,
Hűsebbet hoznak a szelek,
S az idő megállapodik.
Várjunk kérem szépen addig,
S ha jobb idő lesz a hadra
— Akkor megint — tridri tradra!

Csak egy kis fegyverszünetet!
Úgy is ki a végnek végét
Megéri, — az örök békét,
Talán még meg sem született.
Csak míg az ember learat,
Elcsépelhet, elnyomtathat,
Csak a dinnye még megérjen;
Más egyéb ha kárba mégyen,
S ha kazalban áll a széna,
Tetejezve a garmada
S megvan még a harczi véna
— Akkor megint — tridri tradra!

Csak egy kis fegyverszünetet!
Te telegraf, esti posta
Ne ijesztgessetek mostan!
Rossz kedvetek megszünhetett,
Míg a jámbor kereskedő
A békehirből eredő
Nyereséget bekasszálja,
(Ugy is kong már a cassája)
Csak mig a kreditactiák
Az alpárit meghaladják.
S magához jön a sok krida.
— Akkor megint — tradri tridra!

Csak egy kis fegyverszünetet.
Csak egy kis rövid hónapot,
A mig a szegény hirlapok
Bevégezik a szüretet.

Oh méltóságos petárda!
Tekintetes kard és dárda,
Excellentiás rakéta,
Mélyen tisztelt mangaléta.
Csak a míg a prænumeránst
Beszedheti a liferáns
A jövendő évharmadra!! . . .
— Aztán lehet — tridri tradra!

Az új aranykor!

Oh boldogok, kik megértük
Az aranykor visszatértüt!
Nem vérben, hanem rózsákban
Fogunk eztán járni térdig.
Az egész világ kibékült, mindenki egymás nyakán van,
Azaz: hogy ‚nyakába borult‘ ez volt sajátlag a számban.

A franczia már ezentúl
Nem vesz puskát a kezébe.
A zuávokat beosztják
Egyig a mészáros czéhbe.
Pékek lesznek a tüzérek, kőmüvesek a mineurök,
Szövőszéknél rugdalóznak a gyorslábu voltigeurök.

A huszárnak az lesz dolga,
Hogy dámáknak udvaroljon.
Dobos, trombitás, színházban
Trombitáljon és doboljon.
Generalok, feldmarschallok, világhirű hadvezérek
Nyakrafőre házasodnak, s aztán mingyárt pardont kérnek.

A kard neve lesz ezután
«Kövön csörömpölő joujou.»
A bombát nevezik ekép:
»Nyakban nem hordható bijou.»
A szurony «felebarátot haladásra intő műszer».
A puskapor «álmatlanság ellen radikális fűszer».

Az ágyút híják «doktornak,
A ki tűzkúrával gyógyít».
A bombavetőt «urfinak
A ki szűz várakat hódít».
A gálya neve lesz «bölcső, mely alvó gyermeket ringat»,
Ő maga «szegény-orvos, ki ingyen húzza fogainkat».

Az egyesült Németország
Közösen demobilizál.
Mérges diplomata megint
Ujságot ir és kritizál.
Lőport és más pukkantó szert nem gyártat már többé **Milos**,
Sőt néhol még a retket is termeszteni lészen tilos.

És a mi legmegnyugtatóbb:
Már az orosz is leteszi
Azt a fegyvert, melylyel szokott
Lőni bizton s igen messzi.
Arany-ezüst nyillal lőni volt ez előtt nála szokás
Most ő is papirost ád ki: — az pedig, tudjuk, csak **fojtás**.

Egy beteg collégához.

Kedves barátom, európai béke,
Hallom, beteg vagy: én is az vagyok.
Köhögsz ugy-e bár? én is azt teszem.
Alkalmasint meghűtöttük magunk.
Én már tudom: minap a nagy viharban.
Te meg aligha a nagy szélbe' nem,
Mit az ángol hirlapok keltenek.
Nyilallik oldalad? enyém is.
Bennem ez alkalmasint aranyér,
Te benned meg az olasz mozgalom.
A gyomrod is rosz, épen mint nekem.
Nekem tudom, hogy szilva árta meg.
Te meg nagyon sokat találtál enni
Holmi éretlen államkölcsönökből,
S az fékszi most a gyomrodat.
Vigyázz magadra kedves jó barátom:
Ily gyönge embereknek, mint mi ketten,
Minden megárt; takard be jól magad.
Jó a flanell, még jobban melegítne
Annál a nép szerelme tégedet.
Végy purgativát, hadd pusztuljanak
Régóta gyötrő szalagférgeid.
Aztán ne zárkozzál szobádba el,
Szoktasd magad sőt inkább a szabadhoz,
Nem gyógyít tégedet meg semmi úgy,
Mint a szabad lég — és a szabad szó.
Ne csak fejedre légyen gondod eztán,
A lábaidra is vigyázz. A lábak
A hű alattvalók, érdemlik azt,
Hogy gondjukat viseld nekik.

Azok viselnek minden terhet — és
Azokról hűti fel magát az ember.
Azért a lábnak is megadd, a mi
A lábé, és mingyárt jobban leszesz.
Nekem bizony azt mondá orvosom,
Hogy legnagyobb és terhesebb bajom
Az, hogy bomolva és rongálva van
A belső constitutiom.
Ezt kell nekem most szépen helyre hoznom.
Akkor megint egész ember leszek.
Az én derék, jó orvosom pedig
Igen jeles, tapasztalt férfiu. —
Ne küldjem hozzád? . . . .

Auspicium (madárjóslat).

Galambok.

Csendes béke!
Nyugalom és hálósipka,
Pohárser és tormás virstli.
Olcsó liszt, sok kereset.
Este pikét és domino,
Éjtszaka csendes álom.
Semmi bekvártélyozás.
Közbátorság, életbiztositás.
Olajfa-levél!

Hollók.

Véres harczok!
Riadó és hadizenet,
Veres bor és véreshurka,
Drága gabona, olcsó pénz,
Sakkjáték a harczmezőn.
Minden nap új csatahír,
Hadseregek tolongása.
Zürzavar, halálveszély.
Babérfa-levél!

Galambok.

Csendes béke!
Kifáradt hadseregek.
Elfogyott pénz és puskapor,
Kongresszus, konferenczia,
Villafranca és Zürich.

Walewszky, Ponyatovszky, Bright,
Világdemobilisatio,
Neutralis Europa.
Elihu Burrit és Girardin,
Protokollumok és kötvények,
Entente cordiale, diplomatia.
Olajfa-levél!

Hollók.

Véres harczok!
Elégületlen seregek,
Status-kölcsön, papirospénz,
Junták, ligák, szövetségek,
Toskána és Modena.
Hát Napoleon herczeg mit kap?
Vasgályák, vidrahajók.
Három millió katona talpon.
Gorcsakoff és Garibaldi.
Népgyülések és szavazatok.
Koaliczio és intrika.
Babérfa-levél!

Galambok.

Csendes béke!
Magyar phlegma, német bölcseség,
Török lustaság, angol önzés.
Börze-félelem, pénzérdek,
Köhögés, vérhas, herbatheák.
Pihenés után vágyó föld.
Bizalmi férfiak gyülése,
Harcz után csontkereskedés,
Hát Kalbermatten tábornok!
Hát még a «sors bona»!
Hát a mit Napoleon mond!
Olajfa-levél!

Hollók.

Véres harczok!
Olasz láng és franczia dicsvágy.
Görög boszú, orosz cselszövény,
Proletárvágyak, éhes emberek.
Hirtelen halál, olcsó élet,
Földrengések, új volkánok,
Haragos emberek tanácsa.
Érdemjelek, előléptetés.

Hát Kúza herczeg!
Hát még a «non putarem»-ek!
Hát a mit Napoleon elhallgat.
Babérfa-levél!

Mit hozott a Mikulás.

No gyerekek! a ki szépen
Tudja viselni magát,
Annak majd a jó Mikulás
Mindenféle szépet ád;
Tedd ki fiam az ablakba
Lefekvéskor a csizmád:
Mennyi mindent találsz benne
Mire fölkelsz, majd megládd!
Jó ember a Mikulás.

Ezüstbárány, czifra Jankó!
Piros alma, aranyos!
Czukorangyal, mézes kalács!
Porczelánbáb, kalapos!
Aszalt szilva-ördögöcskék!
Hát még a szép tarka ló!
Sip van belé dugva hátul,
Ez meg sipolni való!
Elhozza a Mikulás.

Kinek mire fáj a szive
Azzal prezenteli meg,
Az ablakba kitett csizma
Bizonyosan teli megy.
A sok drága holmi között
A krámpusz is ott leszen,
Csak hogy ennek a formája
Különbözik rendesen.
Ezt tudja a Mikulás.

Spanyol csizmákba mórokat
Helyez krámpuszok gyanánt,
Inváziók krámpuszával
Deríti fel Grand Bretagnet,
Orosz saru nyakig telik
Felszabadult paraszttal.
A nagy porta papucsában
Holmi kravállt tapasztal.
Jó ember a Mikulás.

Gazdaember csizmájába
Egy kis ekzekúcziót,
Az ázsió romlásáért
Hoz emanczipácziót
Jogtudományt tanulóknak,
Egynehány új kötetet;
Európának örök békét
Mely Zürichben köttetett.
Jó ember a Mikulás.

S hogy az általános öröm,
Melytől minden újjongat,
Hadd részesítsen minket is
Szegény ujságirókat:
Mikor a sok ajándékot
A csizmákból kiszedik:
Nekünk is van mézes kalács:
§ 4-ik.
Jó ember a Mikulás.

Adjon Isten, fogadj Isten.

Adjon Isten, fogadj Isten!
Buna szinetátye!
Havasok közt, rónasíkról
Köszöntetünk frátye!
Dicső Hunyad idejében,
Kinek hősi vére
Egy patakban a mienkkel
Folyt a hon földére.
Eltemetett harag szavát
Többet ég ne hallja;
Zeu sze lu fericseszka!
Isten nyugosztalja.

Adjon Isten, fogadj Isten!
Pán Boh dáj, prijátel.
A ki magyar rokonodat
Soha sem hagyád el.
Kinek anyánk kenyeréből
Jutott csak a barnább,
Mégis ha szűrödet kérné,
Azt is rátakarnád.
Nem lesz itt mostoha rokon
Lesz rá idő, meglásd!
Nyech wász Boh dobre pozsená!
— Kendnek híjuk egymást!

Adjon Isten, fogadj Isten!
Bogj dobro dáo prijáte;
Soha se szálljon le közénk
A kárörvendő Ate.
Pogány ellen kardja egykor
Rajtunk annyi sebet vert.
Eltemetett hősök csontja
A közös sír meg nem mondja:
Melyik magyar, melyik szerb?
Az élőkben nem volna-e
Mint ki meghalt, annyi jó?
Nyújtsunk kezet köszöntésre
Hős testvérnép, — zsivio!

Adjon Isten, fogadj Isten!
Juda vándor népe!
Ne szomszéd légy, de hazafi
E hon kebelébe.
Légy gazdag és imádj Istent
Akármilyen nyelven,
De szivednek fenekében
Magyar érzés verjen.
Itt épüljön fel számodra
Vesztett Jeruzsálem!
A zsidónak is, ha magyar
Szivből mondjuk «schólem!»

Hát te bruder, német bruder
Régi polgártársunk,
Száz meg száz esztendő óta
Ki osztod lakásunk,
A ki fogadott anyádat
Tiszteletben tartod,
Boldog felvirulásaért
Viselsz terhet, — kardot. —
Ki osztozál a magyarral
Búban, jó kedvében,
Németül beszélő magyar
«Du sollst auch leben!»

A tékozló fiu és a kegyes apa.

‚Azt beszélik édes fiam,
Hogy te tékozló fiú vagy.
Az én szívemet ez tölti
Nagy sötét bánattal, búval.‘

«Igaz volt az, édes apám
Nagyon sokat elpazaltam,
De már most magamba térek,
S megjön az eszem szép halkan.»

‚Szórtad a pénzt, akár kellett,
Akár nem, jóra és roszra.
Mulandó élvezetekre
És mulandóbb papirosra.‘
«Igaz, úgy volt! Adtam biz én,
Ha kértek, Péternek, Pálnak;
De most csak akkor fizetek,
Ha már épen exequálnak.»

‚Nyitva, tárva volt a kapud,
Erővel fogtál vendéget
S úgy jártál, hogy az lett az úr,
S ő szorított kivül téged.‘
«Hej! nem szokás a vendégnek
A kerekét most kiszedni.
Inkább ha jön, az a kérdés:
Mikor tetszik odább menni?»

‚Viseltél sok bolond ruhát,
Abban jártad a világot.
Maskarát tettél magadból,
Héj, nevetett a ki látott.‘
«Ugy volt; de már fölkerestem
Öregapámtól viseltet,
Abban majd meg is vénülök
Ha az Isten addig éltet.»

‚Szived nemes érzésével
Nagy pazarlást követtél el,
Mint igaz gyöngy a szemétem
Úgy hevert az szerteszélylyel.‘
«Szánom, bánom; de maradt még
Ezen elszórt kincsből elég.
Nem adok eztán belőle,
Csak a kik megérdemelék.»

‚S drága véred, meleg véred
Tékozolva hányszor ontád?
Hiúságból, dicsekvésből
Ha erőd kétségbe vonták.‘
«Ne félj apám, jámbor vagyok,
Sót vághatnak a hátamon;
Orrom előtt piszkálhatnak,
Azt se kérdem: ki bánta most?»

Neutralitás.

(Angol emlékkönyvbe.)

Kigyulladt a város, ugyan lobog lángja;
A tüzes sziporkát a szél szerte hányja;
Magas hegytetőről mi azt nézzük bátran —
Idáig nem jöhet a tüzes zsarátnok.
Perspektíva mindezt közel hozza szépen,
Szemünk legeltetjük a nagyszerü képen.
Kárvallottak jajja itt nem alkalmatlan;
Oltani nem megyünk, mivel ma szombat van.
— Ezt nevezik nálunk neutralitásnak.

Hajótört menekvők vitorlátlan sajkán,
Mi pedig árboczos hajón ülünk nyalkán.
Fehér kendőikkel azok integetnek;
Úgy látszik azonban, hogy tán idegenek.
Nagyon hihető, hogy holnapig elvesznek,
Kit az éh, kit a szomj, kit a hőség vesz meg.
De rajtok segítni nincs instructiónkban:
Értük nem mehetünk, mivel ma szombat van.
— Ezt nevezik nálunk neutralitásnak.

Verekesznek ott künn, ugyan szépen vívnak,
Nagy divatja van a tüzes galacsínnak.
Puffog a sok ütleg; gazdátlan emberfő
S fejnélküli gazda, — vérből álló fertő;
Igazán mulatság innen a páholyból.
«Egyik se hagyd magad! három a táncz! hogy volt?»
Mi ugyan sajnáljuk őket mondhatatlan,
De el nem választjuk, mivel ma szombat van.
— Ezt nevezik nálunk neutralitásnak.

Neutrális zászló kávét, czukrot megment,
Ez a legdicsőbb az egész történetben:
A verekedőknél szükség van lőporra,
Nálunk nyitva a bolt, itt vehetnek sorba.
Szolgálunk ágyúval, kőszénnel, tanácscsal,
Győztesnek vivάttal; — futónak kalácscsal.
De a mi már egyszer vagyon folyamatban:
Azt meg nem gátoljuk, akármilyen nap van.
Mert nagyon bölcs dolog a neutralitás.

Proféczia.

Minden lesz, a mit kivánunk:
Hegyen-völgyön lakodalom!
Elégültség fenn és alant,
Örömzaj minden oldalon.

A buza húsz szemet fizet,
Nem bántja jég, üszög, dézma;
Magyar ember tarsolyából
Soha sem fogy ki a pénzmag.

Öt perczentes kapitálist
Csak úgy tolják az emberre;
Azt sem tudja, mihez nyúljon,
Annyin kinálják egyszerre.

A zsidó is hazafi lesz,
S áldozik a közoltáron;
Seregestül jelen ott meg,
A hol eddig ketten-hárman.

Beteljesül a vén nóta:
«Süvegelje meg a magyart.»
Mert süveget fog hordani
Duna, Tisza és Drávapart.

Minden úgy fog menni majdan,
A hogy szivünk megkivánja;
Valahára mindenkinek
Beteljesül minden vágya.

Paradicsom nyílik elénk,
Induljunk bármelyik uton.
Annyi jó lesz, hogy sok is lesz
... De hogy mikor? — azt nem tudom.

Legyen úgy, mint régen volt!

«Legyen úgy, mint régen volt!
Legyen úgy, mint régen volt:
Tele légyen a magyarnak
Tele légyen a magyarnak
Mind itczéje, mind pinczéje, mind a bolt.»

Legyen úgy, mint régen volt!
Legyen úgy, mint régen volt:
Hogy ne legyen a magyarnak
Hogy ne legyen a magyarnak
Sem dolmányán, sem jó hirén semmi folt.

Legyen úgy, mint régen volt!
Legyen úgy, mint régen volt:
Hogy ne ártson a magyarnak
Hogy ne ártson a magyarnak
Sem a Duna, sem a Tisza, sem az Olt.

Legyen úgy, mint régen volt!
Legyen úgy, mint régen volt:
Hogy halljanak a magyarrúl
Hogy halljanak a magyarrúl
Dicsőséges tetteket is, nemcsak szót.

Legyen úgy, mint régen volt!
Legyen úgy, mint régen volt:
Hogy ki szereti a magyart,
Hogy ki szereti a magyart,
Még akkor is soká éljen ha meghalt.

Legyen úgy, mint régen volt!
Legyen úgy, mint régen volt:
A magyar név dicsősége,
A magyar név dicsősége
Égjen, mint nap, ne változzék, mint a hold.

Legyen úgy, mint régen volt!
Legyen úgy, mint régen volt:
Hogy becsülje meg a magyart,
Hogy becsülje meg a magyart
Mind a német, mind az oláh, mind a tót.

Legyen úgy, mint régen volt!
Legyen úgy, mint régen volt:
Adjon Isten a magyarnak,
Adjon Isten a magyarnak,
Két kezével, boldog égbül, minden jót.

Miről beszéltek hát?

Együtt voltak, bezárkóztak;
Tizen voltak, ő maga volt
Hozzá tizenegyedik.
Senki sem volt a szobában,
Csupán csak ők tizenegyen;
Senki sem tud semmit arról,
Mit beszélhetének ott?

A mit mondtak, a mit szóltak
Senki sem hallá kivülök;
Még a Times sem. Itt a rébusz!
Itt a Sphinx talánya most!

Ámde négyen még is voltak,
Élő lények a szobában,
A kik hallák a beszédet
És tovább adák a titkot:
Igy tudám meg én is azt.

Első köztük egy *szú*, a ki
Ottan őrölt, perczegett
A nehéz asztal lábában;
Az hallá jól tanakodni:
Hogy lehetne lassu szerrel
Összeőrni olyan állványt,
Mely már korhadozni kezd? —
A szú fülét ez üté meg.

Második volt egy *egérke;*
Kályhasutban hallgatózva,
Mindent jól hallott lyukában:
Hogy lehetne feltalálni
Olyan nagy egérfogót,
Melyben szépen csalogatva
Zajtalan megfogjanak
Igen nagy egereket?

Harmadik volt szögletében
Egy sötétet kedvelő *pók;*
Ez jól hallá, mint beszéltek
Tanakodva nagy sokáig:
Hogyan kéne olyan hálót
Szőni fonni, a mi egyszer
Ne csak apró musliczákat
Fogjon el, de még a sast is?

A negyedik volt az *óra*;
Csendes, méla kettyegéssel
Így beszél ez: «a mit ember
Nem tehet meg emberészszel,
Csendes lassu erjedéssel
Megcselekszi az idő.»

Közvélemény.

Van egy igen hatalmas úr,
  A kinek birodalma,
Ha kimérnék, mind az egész
  Continensnél több volna;
Mert ez nem csak vizen földön,
  De még az égben is bir,
Pedig nem védi hatalmát
  Semmi ágyú, semmi sbirr.
Ezt a nagy hatalmas urat
  Igen jól ismerem én:
Nála szolgálok még most is
  A neve «Közvélemény».

Hol lakik e hatalmas úr?
  Megmondom, hol nem lakik.
Igy majd azután könnyebben
  Rátalálhat valaki.
Hol nagy méltóságu urak
  Zárt ajtóknál beszélnek,
Saját uri eszméiket
  Eregetve a szélnek,
A hol minden kimondott szó
  Mázsanehéz, vaskemény:
Azért az csak ember szava;
  De nem a közvélemény.

A mit bérencz tollu ficzkók
  Ráirnak a papirra,
Mondva csinált vezérczikkek,
  Hirlapi irkafirka;
A mit félénk hizelkedők
  Hazudozva besúgnak:
Rendszerezett ámitási
  Valami különcz klubbnak.
A mi még a látónak is
  Hályogot hagy a szemén,
Csukd be az ajtót előtte!
  Ez nem a közvélemény.

Egy gondolat, egy érezés,
  A mit gunyhó, palota
Egy iránt vall magáénak:
  Kérdezd, magad menj oda

S hogyha leltél olyan eszmét,
Melyben minden megegyez.
Mely nem hajlik, nem változik,
Azt magadnak jegyezd meg.
Mert az rettenetes nagy úr:
Vagy kövesd, vagy félretérj!
Ez fölemel, vagy eltipor:
A neve közvélemény.

Széchen.

Egy ízzel kevesebb e név, mint Széchenyié volt,
Még is megmozdítja az álló földet alattunk.

Szekéren ment, gyalog jött.

«Hogy ez a ló? Mi az ára?
Kérj érte egy királyságot;
Vagy egy miniszteri tárczát;
Egy országot, egy milliót!
Megigérem: — (már azután
Hogy megadjam, az én gondom)
De birnom kell a lovadat,
Mert ennél szebb paripára,
A mióta a világot
Lóvá teszik, senki sem ült.»

«Hallod uram; ez a szép ló
Nem eladó, kivált néked! —
Messinai patrióták
Küldik tőlem annak, a ki
Vitézek közt legvitézebb:
A pártütők (téged ütők)
Veres blúzos vezérének.
Ha kell a ló, vedd meg attól.
Lesz itt vásár, ide hozza;
Olcsón adják itt a lovat:
Az embert is ráadásul.
Ott megkapod, csak meg ne bánd.»

Utána szól a futónak
Bosco vezér nagy mérgében.

«Hej zsivány te! mondd meg otthon
Annak a másik zsiványnak,
Hogyha elém mer kerülni,
Elfogom lovastúl együtt,
Magam ülök a lovára,
Gyalog, hátrakötött kézzel
Hajtom be őt magam előtt
Messinának városába,
Patrioták láttán végig,
Hogy a szemük kiég belé.
Esküszöm rá, olyan igaz,
Mint hogy a druszám boszorkány!
S éles kardot, késeket nyel
S aranyat tölt üres zsákból!»

Hírül vitte a lovász ezt. —
Más napon megütközének. —
Vitézek közt legvitézebb
Elhozá a drága nyergest.
S ott eladta a csatában
Tizennyolcz fontos golyóért.
Ráadásul öt hat apróbb
Galacsint is adtak még rá.
Mert e furcsa lóvásárban
Ilyen pénzekkel fizetnek.

«Hát uram, Bosco druszája!
Itt vagyok; de nincs lovam már. —
Van neked; — hát szállj le róla;
Én ülök fel a tiedre; —
És te mégy gyalog előttem
Messinának városába,
Zászlós utczán végtül végig;
Én pedig hátul kisérlek
Saját jámbor paripádon!
Máskor jó uram, tanuld meg:
Ilyen bolond lóvásárba
Ne jőjj lovat venni többé.
Mert itt még az ember is rúg
S ha egyik vesz, másik megvesz.»

Egy bomlott fali óráról.

Valami keréknek el kellett tán törni
Abba' a furfangos régi óraműbe'.
Mit világnak hínak; hiszen úgy kezd járni,
Mintha tengelyéből mind ki volna dőlve;

Nem tart rendes időt; üt, mikor nem várják,
Egy-egy óra alatt egy századot siet,
Csúffá teszi a szép időkiszámítást,
S jámbor alvó embert álmából felijeszt.

Pedig hiszen olyan jól meg volt csinálva.
Egyik kerék foga a másikba szolgált,
Percz-inga, — vexáló, — parancsra ütő gép,
Még a bölcs kakukk is értette a dolgát.
Mind jól összetartá őket egy közös láncz,
S inditák mozgásra ráakasztott terhek.
A kakukk kakukkolt, a verkli zenézett
S azt a nótát fújta, a mit belé vertek.

S ni, mit csinál mostan az ármányos gépe!
Hogyan neki lódult, hogy üt nyakrafőre!
Mentül jobban siet az ember gátolni,
Ez még annál jobban igyekszik előre.
Hiába viszik a mutatóját hátra:
Az még éjfélt mutat, s az óra hajnalt üt,
A kakukk megnémult s a megbódult verkli
Azt a nótát kezdi: «Hej nem az a nap süt?»

Valjon mi érhette? Mi tágult meg benne?
Tán a láncz szakadt el? vagy a rugó feszül?
Tán a kerekei koptatták el egymást,
Vagy tán a pondus az, mi nagyon nehezül?
Mi kellene neki, hogy rendesen járjon:
Talán gyöngébb rugó, vagy erősebb póráz?
Vagy tán az a baja, hogy nagyon is kenték? . . .
— Én bizony nem tudom; nem vagyok én órás!

Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam. . .
Tanuld az igaz hitvallást:
Tanuld meg, hogy Isten nevét
Soha hiába föl ne vedd,
Mert a kik azt cselekedték,
Azokat Isten elhagyá.
Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam,
Tanuld a philosophiát,
Tanuld meg, hogy a más kárát
Úgy hivják, hogy «a priori»;

De ha magunkén tanulunk,
Ez az «a posteriori».
Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam,
Tanuld szépen az ethicát,
Tanuld meg, hogy e világon
Egy lat napfényes igazság
Többet nyom és több kincset ér,
Mint ezer mázsa hatalom.
Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam. . .
Tanuld az arithmeticát:
Tanuld meg, hogy ha kettőből
Hármat kivonsz: ott marad egy.
És azt úgy híják, hogy «minus»
És abból «plus» soha sem lesz.
Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam,
Tanuld meg a históriát.
Hősök, bölcsek, koronás fők
Története oly érdekes.
Teljes tele tanusággal.
Hogy nőttek meg, hogy multak el?
Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam,
Tanuld meg a dynamicát;
Tanuld meg, hogy a ki nehéz
Követ hajit az égre fel:
Akármilyen magasra megy,
Fejére az mind visszahull.
Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam,
Tanuld meg a chémiából:
Aranynyá csak a vas válik
S a földmüves verejtéke.
Macskaezüstből nemes ércz
S kutyából szalonna — nem lesz.
Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam,
Agriculturát is tanulj.
Tanuld meg, hogy ki rossz magot
Vet, az gonosz kalászt arat.

S ki jó gazda, a jó lovat
Zabbal tartja, nem ostorral.
Iskolába járj kis fiam.

Iskolába járj kis fiam,
Tanulj mindent össze-vissza;
Mert nincsen olyan tudomány
A minek hasznát ne vennéd
S meg ne bánnád úr korodban
Hogyha jól meg nem tanultad.
Iskolába járj kis fiam.

Dionysius siculus.

Mikor még ez a szó «tyrann»
Czím volt, nem gúnynevezet,
(Vajh a czímet, vagy hordóját
Viselni-e nehezebb?)
Sicilia Dyoniza
Volt, kin e czím rajt veszett.

Meg is szolgálta emberül,
Nem viselé hiába,
Nem maradt egy boldog ember
Egész Siciliába'
Minden bátor ellene volt,
S híve csak, a ki gyáva.

Pedig nevelője Plato
Volt, a bölcsek veleje,
Az tanitá mit tegyen, hogy
Népe meglegyen vele.
Mi a jó? azt végrehajtsa,
Mi a rosz? azt ne tegye.

Meg is tanult mindent tőle,
Csakhogy mind visszafelé;
Kikerülte a mi jó volt
S a rosszat kiszemelé,
Mig a corollariumot
Ő is aztán meglelé.

Először a nép űzte el
És a népszerü Dion,
Hogy meg ismét visszakerült,
Elveré Timoleon.
(Mily fatalis cadentia
Ez a gonosz . . . oleon!)

Innen Coryntlıba menekült
S ott sok évet éle még.
Gyermekeknek tanitgatá
Tudományok elemét,
Alfabétet, kébeszt tanult
Tőle a kis nemzedék.

Azt mondja róla Cicero,
Hogy mint iskolamester,
Classisának kis térhelyén
Tyrann lenni nem restelt,
S ha országot nem sujthatott
Hát kis porontyokat vert.

No, hát ha verte is őket,
De tanultak legalább,
Ragadt rájuk Dyonizról
Holmi tudós szarkaláb,
— — Csak utódi nem tanultak
Tőle semmit. (Lásd alább.)

Induló.

Már siess hazádba vissza Bús seregem,*
Számodra több sportula itt Már nem terem.
Szeretgettünk hol hidegen, Hol melegen,
Be van fogva, Isten hozzád, A szekerem.

Daru, fecske, gólya régen Már tovament.
Te neked sem való már ez Az element,
Lesz belőled, ha megindulsz, Szép regement,
Boldogul járj, erre mondjuk Rá az «ament».

Kalamáris, porzótartó És lineál
S minden egyéb bútorzatod Már készen áll.
Más hazákat boldogitni Elretirál.
Az utazás szép; — még egészSégedre vál.

Attól ne tarts, hogy kiszedjük A kereked,
Forspontot is adunk, csak hogy Itt ne rekedj.
Vedd kalapod : idd ki szépen A seredet,
Kivánunk «szerencsés utat» Mind te neked!

Bucsuszó.

Isten hozzád, te elmult rossz időkor!
Örökre tünj el, többé el ne jöjj;
Fű nője be, — ha nőhet még nyomodban,
Hogy egy utókor azt se lelje föl.
Halottja légy e népnek, oly halottja,
Kinek örömkönny hull sírja felett,
Melyre mindenki ejte egy göröngyöt,
S melyet aztán mindenki elfelejt.
  Ki légy törölve régi rossz idő;
  Sötét nap, nyugtalan éj — adieu!

Isten hozzátok, a kik válni mentek,
Ütenyre járó formák gépei;
Tiz év alatt avulttá lett ujitás;
Halálon innen sírok rémei.
Meg sem tanult és már is elfeledt szó,
Megolvasatlan tüzrehányt papir,
Mely égett volna szégyenében is tán,
Ha a sötét betűkben volna pír.
  Ki légy törölve régi rossz idő;
  Sok hasztalan tett firka — adieu!

* Az októberi diploma következtében eltávolított hivatalnokseregnek szól.

Isten hozzád! (Keresztyén szó e mondás!)
Mindkét uradhoz hűtelen cseléd.
Amazt hizelgés — ezt marással rontva,
Kinek véres veritékét nyeléd.
Ki a gyomot veted s a jó magot ki-
Irtád, azt mondva fennyen: kultiválsz!
Nem volt a földben konkoly; és kitisztul
Az is, mi van, midőn örökre válsz.
Ki légy törőlve régi rossz idő;
Bérencz hazug, hizelgő — adieu!

Elhallgatott szó, sokszor eltörült sor,
Létedről tégy tanút az ég előtt!
Rabgondolat, szokjál el lánczaidtól,
S lehelld az édes szabad levegőt!
Nincs itt az éjjel, nincsen itt az álom.
Sötét felhő megy, tiszta ég derül.
A félvilágnak néz most rád, magyar nép,
Kérdő szeme... Felelj meg emberül.
Feledve légyen a mult rossz idő.
Szájkosár — ember ajkán — adieu!

(1860.)

Jóslat.

Ezernyolczszázötvenegy:
Minden jó ügy hátramegy.
Ezernyolczszázötvenkettő:
A jobb idő még el nem jő.
Ezernyolczszázötvenhárom:
Még sulyosabb lesz a járom:
Ezernyolczszázötvennégy:
Tűrni tanul minden nép.
Ezernyolczszázötvenöt:
Ohajtásunk be nem tölt.
Ezernyolczszázötvenhat:
A mi halad, nem marad.
Ezernyolczszázötvenhét:
Negyvennyolczczal ellentét.
Ezernyolczszázötvennyolcz:
Ingadoz' sok magas polcz.
Ezernyolczszázötvenkilencz:
Lehull helyéről sok kegyencz.
Ezernyolczszázhatvan:
A mit vártunk, itt van!»

Mind hiába!

Mind hiába, mind hiába!
Hiába vetik a konkolyt.
Nincsen rajta többé áldás;
Nem ugy van ma, mint régen volt. —

Magyar, horvát, szerb és oláh
Nem fujja a régi nótát;
Nem játsza el többé senki
Itt a drúzt és maronitát.
Éljen minden testvérnemzet!

Mind hiába, mind hiába!
Titkon szított bosszúszikra
Nem gyujt többé; a testvérek
Ráismertek rokonikra.
Ha többet nem, de egy szent szót
Megtanultak egymás nyelvén:
Hogyan mondják e szót «éljen!»
(Ez most a legszentebb jelvény.)
Éljen minden testvérnemzet!

Mind hiába, mind hiába!
Derék tanitó az élet:
«Ki összetart, együtt megél;
Egyenkint vész, ki elszéled!»
Megfogadtuk e tanitást
S nem felejtjük soha többé!
Igy leszünk majd, egymást értve,
Egymást védve erősebbé.
Éljen minden testvérnemzet!

Mind hiába, mind hiába!
Hazughírek denevéri:
Megégetett zászlóinkról . . . .
Minden ember jól ismeri.
Kik szeretnék, ha úgy volna?
Kik danolják ezt a nótát?
De már azért meg nem érjük
Itt a drúzt és maronitát . . .
Zsivio és szetreászke!

A chinai mandarinok.

(Kormányférfiaink emlékkönyvébe.)

Az a boldog China, melynek furcsaságin
Annyit nevettünk, mig volt kedvünk nevetni;
Az a mesés bünbak, mely csufolni hí fel
S gonosz példájával más hibáit menti;

Az a sokszor gúnyult mennyei világrész,
Melynek helyt kell állni titkos rejtett szóban:
Mikor visszaélés-, pangás-, tehetlenség-,
S főleg hivatalos önkényről ha szó van:
E furcsa Chinának is van története.

Chinának császárja korlátlan hatalmú,
Hadserege van nagy, minden fegyvernemben;
Kitelik a népből, meggyőzi a kincstár,
Tömérdek a pénz ott és olcsó az ember.
Trónja rendíthetlen: hisz a napnak öcscse!
Bálvány istenénél előkelőbb rangja;
Mert az csak ijeszget mennydörgő szavával,
De neki le is üt, hova kell, haragja.
Chinában a császár a látható Isten.

Egyszer a hatalmas China császárjának
Ötlete jött, mi egy özönvizzel ér föl.
Mi volt az, mi nem volt? miben állt a mérge?
Azt most ne fürkészszük hegyéről, tövéről,
Elég annyit tudni, hogy ez ötlet által
Hadsereg elpusztul, nép egymásra lázad,
Vérbe ful az ország, bálvány összeomlik,
Lángba borul a trón s felgyújtja a házat.
Lerontja egy ötlet, mit ezredév épit!

A császár kimondá: hogy ki e szavának
Ellene szót emel, meghal! — Mit tevének
A trón gyámolai, a bölcs mandarinok,
A kormányon ülő országnagyok, vének?
Kik hallák a mondást: «ki ellentmond, meghal!»
Kik látták a romlást: «ki hallgat, elpusztul.»
Midőn szólni halál, de hallgatni vétek —
Nézték, mint vesznek el minden országostul? . . .
Nem azt cselekedték a bölcs mandarinok.

Felmentek egyenkint császár trónja elé,
Utánuk egyenkint, négy rabszolga által
Vállakon emelve, hozták — a koporsót;
Ott letették — s ők a trón előtt megálltak:
«Uram, szólni jöttem; — itt van a koporsóm.
Fejem a tied; de a szavam népedé!
Térj meg!» — — Három szónok koporsóba feküdt;
A negyedik győzött! — és az ország megélt. . .
Így tettek Chinában az ország nagyjai.

A karácsonyfa.

No csak szépen kis fiaim!
Készen van a karácsonyfa,
Rajta lóg a sok ajándék:
Rá van irva, melyik kié?
Nem kell rajta összeveszni;
Nem kell ágaskodni érte.
Feldöntitek! Várjatok még.
Ez még mind csak nézni való;
Majd a táti mind kiosztja.
Rívás ne legyen belőle! —

Gyere szépen kis Victorkám.
Nesze neked egy pár süveg:
Te jó voltál, megszolgáltad;
Szót fogadtál a papának;
Jó bizonyitványt is kaptál
Galibády professortól. —
Mi kéne még? Ah, az ottan?
A harmadik arany kalap?
No majd az examen után
A tied lesz, addig hallgass.

Látjátok, ti többi fiúk,
Polonika, Rumánika,
Szerviánka, Montenegri;
Titeket sem felejtélek:
Van itt «játék!» puska, szablya,
Ágyu, síp, dob és trombita,
Czifra gálya, ni milyen szép!
No csak össze nem kell törni!
Megkapja, ki vár sorjára. —

Ez meg itten a tied lesz
Pannonka, — te türelmetlen!
Vigyázz, a többit meg ne sértsd.
Azért, hogy te erősebb vagy;
Testvérkédet el ne taszitsd.
Még ha ők taszigálnak is,
Nézd el nékik, hisz azok még
Fiatalkák; te már nagy vagy.
Inkább hagyd rád kapaszkodni
Ha maguktól el nem érik. —

Ima.

1861 kezdetén.

Tiszta fehér a föld, rónát, hegyet eltakar a hó;
Mint egy tiszta fehér lap, melyen semmi betü nincs,
Úgy terül e hon most, Te előtted, mennyei Biró!
Még a négy folyam is betakarva e chartabiancán:
Hogy még az se legyen, a mi rubrikákra szakassza.
. . . Óh Uram: ítélet minden szavad! áld, vagy elátkoz;
Vagy fölemel, vagy elejt; örökit, vagy örökre kipusztit.
Nem perelénk véled; csak imádtunk; — nem tagadánk meg, —
Hogyha gonosz sorssal meglátogatád fejeinket,
Csókoltuk vessződ, a midőn még sajga ütésed.
Türtünk, nélkülözénk, tanulánk megválni reménytől.
Voltunk népek közt legutolsók. És fejeinket
Porba aláztuk meg. Békében élni tanultunk.
Elfeledénk mindent, a mi fájt, a mi bánta szivünkig. . .
Egyet nem feledénk el csak: hogy e hont mi szeretjük!
S hogyha kihullt könnyünk: az a fájó honszerelem volt.

— Bűnünk volt-e e könny, vagy erényünk? azt Te itéld el!
. . . . Tiszta fehér lapként áll hóval-fedte határunk.
Most született évnek még nincs története írva.
Óh te hatalmas Kéz! a ki népeket úgy letörültél
A földről, mint elfeledett írást; s a ki újra beírtad
A lesimult táblát: ah írj föl e lapra csak egy szót,
Egy áhitott szót, mely mindent ád, mit imánk kért,
Mely egy igében: jutalom — s bűnért kegyelem-szó.
«A magyar eztán lesz!» A jéglap elolvad e szótul!
És kivirágzik a föld; elzárt szivek is tavaszodnak;
Átmelegíti e szó a sirok fenekén aluvót is.
Mert a szülőföldet az is áldja, kit a hideg hant fed. . . .
Mennyei kéz! e szót írd e hófedte mezőre.

Nagy a hideg.

Nagy a hideg mindenfelé;
Panaszkodnak az emberek:
Régen értünk, — negyvennyolczban
Ilyen hosszú kemény telet. —
No, hanem azután a nyár
Volt annyival is melegebb.

Egynémelyik diplomata
Még a kályhánál is fázik.
Szövetsége hüléséről
Panaszkodik egyik-másik;
Harmadik, hogy melegedjék,
Tüzet gyujtogat és lázit.

Zajlik folyam és emberszív,
Jég és kormányzat elakad;
Jégcsap fagy a bajuszokra
S a szájakra — aranylakat;
A bizalom zöld bimbója
Elfagy, alighogy kifakadt.

A hévmérő kényesője
A zéruson mind alább száll;
Még alább a börze-papir:
Zérust mutat — üres tárczát;
Bankár urak üzérlete
Reszket széltől, mint a nádszál.

Muszka szél fúj s hozzá angol
Köd lepi el az utczákat:
Nem hogy jövendő «holnapot»,
De mai napot se látok;
No most könnyü jégre vinni
Napol'jonnak a világot.

Alig várjuk már a tavaszt:
Nem fagyott-e ki a vetés?
Akkor nem lesz olyan hideg,
Akkor nem lesz olyan setét. —
Vigasztalja meg jó nyárral
Isten a magyar nemzetét!

Pro és contra.

‚Ah, újra élünk hát és újra védjük
  Erős hazánknak szentelt jogait!
Im újra leng felénk a tépett zászló
  És fényköréből ránk lobogva int.

Mint éjt a nappal, — meggyászolt esztendőt
  Örömzajtól zengő év úgy követ.
El a sötét ruhával! Szebb lesz annál
  Piros zsinórzat és piros föveg!

Boldog halott, ki még a földön éri
  Föltámadása fényes hajnalát.
A megholt nemzet újra él, s mi benne
  Dicsők leszünk, miként egykor valánk!'

«Az Istenért, öcsém uram, mi ez?
Was ist los? Unde veniunt?
Mit tréfálózik! Majd agyonijeszt.
Per amorem, az eszébe mi jut?
Nem látja, hogy a partner ultimót mond?
És nekem nyolcz tarokk van a kezemben?
S most nem merek kontrázni ijedtemben.
Az ilyen tréfával engem mit ront?
Magam venném; de nálam négy király van,
S előre látom, hogy mind meg nem járhat.»

‚Egyet aligha el nem fognak — Gaétában.'

«No, csak nekem békét kell hagyni azzal.
Tudja már, hogy én nem szeretem a zajt.

Nekem nincsen egyéb politikám,
Mint — ha friss a ser s jól szelel pipám;
Ha éjszaka nyugodtan aluszom,
S reggel helyén van kávém, papucsom;
Házamban három konstábler lakik:
Még kraváll sem jöhet az ablakig.
Azért hát jobb lesz, ha engem nem üldöz
Az ilyen izékkel, — mint ez a — köntös.»

‚Ez a nyolczszáz negyvennyolcz jelmeze,
A szabad alkotmányé!‘

«Van esze?
Ki a szabadság után kiabál,
Rendesen a börtönbe az talál.
Én mindig voltam és vagyok szabad;
Váltóm sincs, a miért becsukjanak:
Rajtam nem is volt semmi láncz soha,
Csak óraláncz; — s azt nem adom oda»

‚S ha áldozatra kérné a haza?‘

«Akkor ezt letenném — odahaza. —
Kérésre nem, parancsszóra adok:
Adókönyvbe, vámon, harminczadon.
A billet douxra is stemplit teszek;
Kontribuálok, ha szivart veszek:
Illuminálok, ha megrendelik,
S hagyom a gyertyát égni reggelig;
De e szót: «áldozat» nem ismerem.
Azt sem tudom róla, mi fán terem?»

‚S ha mégis kérném, hogy ez ívre itt. . . .

«Nem, én alá nem irandok semmit.
Majd, hogy még aztán elővegyenek
S mint rosszérzelmüt megbüntessenek!
— Mi az? Fáklyás-zenére vagy szoborra?
Megint a szükölködő horvátokra?
(Csak hires ember meg ne halna nálunk,
Mert annak mindjárt szobrot kell csinálnunk.)
Vagy — éhenholt tudós koldul megint?
Ha nyerem a partiet, jut egy forint.»

‚Nem koldus ez, hanem követelő!
Ki most ez egyszer támad itt elő;
Ki kölcsön adta egykor jobb kezét,
A ki honunk javáért vérezék,

S ki most csatákban ontott véreért
Nem kér dicsőséget, csupán — kenyért.
A béna honvédeknek szól ez iv!

«Csitt! meg ne hallják! hogy beszélhet így?
Óh boldog Isten, még mi nem indul meg?
Hisz ez Nyitra vármegyén is tul megy!
Ez Nógrádnál is nógrádabb beszéd!
Igy «palam et publice» szerteszét!
(Félve körültekint.) Nincs itten egy izé? Csak meg ne látnák,
Itten van tiz forint. — Álljon hátrább.
Az ívre csak azt irja be: N. N.
Én nem szoktam ilyesmit a nevemben.
Hisz, tudja, úgy magamban és titokban
Én is nagy hazafi lenni szoktam,
Még a kardomat is előveszem,
A mikor nem láthat emberi szem;
Sőt dugva a fiókom fenekén
Én nálam is megvan ám az a kép.»

‚Miféle kép?' «(Súgva) A Garibaldié.»
‚Micsoda? Nem hallottam jól: kié?'
(Még halkabban) «A Garibaldi képe.» — ‚Micsoda!,
(Leghalkabban) «A Garibaldié.» ‚(Felkiáltva) Ezer csoda!
A Garibaldié!' — «(Ijedten) Ne mondja ki!»
Beszélt-e itten arról valaki?
Egyébiránt, — hiszen egyébiránt
Én csak azért tartom e taliánt,
A mért tartják mások szent Flóriánt:
Hogy tüzveszélyben házam meg ne égjen.»

‚A nemes elővigyázat éljen!
Már most csak épen az volna hátra.
Hogy bátyám is tegyen szert ily kabátra
S csapjon fel honvédnek a kezembe.'

«Mit? — Ezzel a hassal? van eszembe!»

‚És mégis úgy van: csak ne értse félre;
S ne nézzen az ajtóra olyan félve.

Mind véde a hazának, a ki védi
El nem avúló szentelt jogait.
A zászló, melyen czímerünk kitűzve,
Mindenkinek egyként lobogva int.
Ki szóval küzd tanácsok asztalánál,
Ki tollal harczol s eszmét fejteget.

Ki pénzzel áldoz, vagy munkában fárad,
S a ki imával vívja az eget,
Mind honvéd az; méltó e büszke névre!
Az Isten adja: győzzön így, vagy úgy.
Kezet ide! Egy végső gondolatban,
Isten látja; — mind honvédek vagyunk.

A monakói herczeg.

«Adjuk tudtára mindeneknek
A kiket a dolog illet,
Hogy országunkat eladtuk
Jó készpénzért, a hogy illett.
Trallillalárom!
Most a vásáron
Elkelt a herczegség jó áron.

Rossz példákat látok. Némely
Gazdatársam hogy kiesik
Birtokából — és még ingyen;
Jobb eladni, a mig veszik.
Trallillalárom!

Császár jól szokott fizetni
Ezüstben, nem banknótában.
Négy millió frank volt az ár,
Az mind az angol banknál van.
Trallillalárom!

Eleinte a jó embert
Kérdezgetik: «quanti costo?»
Utoljára elkergetik,
És akkor «se pénz, se posztó.»
Trallillalárom!

A földfélét beszámiták
Három millióba circa,
A negyediket megéri
A jámbor nép és a birka.
Trallillalárom!

Némely gazda a juhait
Egész a bőréig nyirja,
Másik meg a vérébül él
S küldözgeti vágóhidra.
Trallillalárom!

Én az ingerkedő népet
Nem tartogatom kalitban;
Minden concessio helyett
Azt tettem vele, — beittam!
Trallillalárom!
Most a vásáron
Elkelt a herczegség jó áron!

Magyar flegma.

Ütnek, vernek, rugnak, tépnek, mi csak nézzük csendes vérrel;
A hol már annyi a sebhely, ott hiszen még több is fér el.
Soha még úgy, miként mostan, nem illett nekünk a flegma.
Ha a kerék kiesik is, az sem indit minket meg ma.

Miniszterek fáradoznak, mit tudjanak kikoholni?
Csak ugy hull ránk új alkotmány, pátens, s egyéb becses holmi,
Alkudoznak egy krajczárig, kinálgatnak kétharmadot;
Késziteneк uj titulust, faragtatnak czifra padot.

Nekünk állnak bölcselkedni, bizonyitják, hogy nincs jogunk;
Ha nem használ, fenyegetnek, s várják, hogy rettegni fogunk;
Azután meg hizelkednek, kenegetnek vajjal-mézzel.
Próbálgatják, hogy lehetne kifizetni apró pénzzel?

Szomszédinkat ránk eresztik; — jó pajtások, szerb és horvát,
Isten tudja, miért törik orrunk alá most a tormát?
Alkotmányos szilárdságunk lázongásnak hiresztelik;
Egy-egy firkász annyi piszkot szór ránk, mennyi tőle telik.

Alkotmányos választásra meghíják a polgárságot,
S mikor aztán vivátozunk, széjjelvernek a zsandárok;
Szerveztetik a megyéket, s szolgáikat utasítják,
Hogy a jó rend kerekeit erővel hátra taszítsák.

Megspékelni katonával és ágyukkal minden várost,
S azzal hetykén provokálnak: «Büszke magyar, gyere már most!»
S mintha ellenségnek földe volna nekik Magyarország:
A kardcsapást, szuronydöfést jámbor népnek csak ugy osztják

Hanem azért nem érnek czélt, nekünk van most hideg vérünk;
Ha ők ráérnek tréfálni, már mi ugyancsak ráérünk.
Hizelkedés, ijeszgetés, méltatlanság és rágalmak,
Kardcsörtetés, testvérviszály, mind ennek ránk nincs hatalma.

Tudják ők, hogy a mikor kell, hevesek is tudnak lenni:
De már mostan a flegmából ki nem vesz bennünket semmi.
Azért bárha körülöttünk a világot összetörjék:
Mi állunk és hideg vérrel azt mondjuk, hogy: «itt a törvény!»

Számtani rejtvény.

(Politikusok számára megfejtésül.)

Van egy igen nagy társaság,
Talán milliókra is megy.
Vár rá igen nagy munka,
Melyhez nagyon, de nagyon kell,
Millió kéz dolgozása,
Hanem «szív» csupán csak «egy!»

Szürkül az ég, a sok munkás
Ébredezik s látja szépen,
Hogy bizony mind együtt vannak.
Ekkor egyik így kiált fel:
«Messze még a hajnal-óra,
A míg az jön, osztozkodjunk.
Mink horvát, szerb és román,
Szláv, szlavón, ruthén és vindus,
Rusznyák, szász menjünk külön,
S dolgozzunk magunk kezére!

Szól a másik: «Hát mi itten
Hogy maradnánk egy rakáson?
Pápisták és kálvinisták,
Lutheránus és görög,
Unitus és nem unitus,
Egységhivő és zsidó;
Ez mind szerteszét oszoljon,
Mert mink külön nép vagyunk.»

Jött a harmadik; kikérte,
Hogyha bölcs szó kell, övé az:
«Váljon szét ur és paraszt.
Mágnásság és volt nemes,
Diszpolgár és régi jobbágy.
Legyen sok «rend» a világon;
Úri rend és középosztály,
Város népe és parasztság,
Az magát sánczolja el mind,
S ne engedjen közelítni!»

Negyediknek bölcs beszéde
Így segített a világon:
«Még ez mind nem lesz elég,
Még úgy is sokan leszünk.
Alkossunk hát pártokat;
Legyen egyik liberális,
Másik liberálisabb.
Legyen egyik pecsovics
Már csak úzus kedviért is.
Legyenek itt radicálok,
Ott republikanusok.
Ők is háromfelé osztva
Legyen zöld, vörös, fehér,
Itten békepárt, amott
Háborupárt minden áron!
Ez itt municipalista,
Amaz parlamenti párt.

Ezt nevezzük honmentőnek,
Amazt árulónak ott,
Arisztokrát és demokrát,
Udvarpárti és független,
Jobb, baloldal és közép,
Mind megannyi részre váljon.
Mert tisztában így leszünk!»

Még ezzel sem volt elég.
Ezután szóltak tizen,
Szóltak százan, ezeren!
«Osszuk, osszuk ezt a konczot.
Hát még az «én» érdekem!
Annak is külön csapat kell.
Minden ember egy külön sark,
Mely körül a nap forog!»

Nap? — S valjon ha feljön a nap,
Munkakezdő nagy nehéz nap,
«Hány» embert lel «egy csoportban»,
Ez a megfejtendő kérdés,
Ez az arithmetica!

Hogy a választ e kérdésre
Kitalálják, — nem hiszem.
Hanem a ki ezt a kérdést
Igy csinálta, így tervezte
Mindnyájunknak romlására,
Azt az Isten átka verje!

Honvédjelszók

országgyülési követek számára.

Nemzetem gárdája! Nagy csatákba indulsz,
  Hol egy szivet-lelket vár tőled az ország.
Vállat vállnak vetve, szivek egymás mellé:
  Az első vezérszó ez lesz: «Sorakozzál!»

Ha csába igéret, vagy ijesztgető hang,
  S kérkedő hatalom vívja majd a csatát,
Fényes hivatallal, pénzzel lövöldöznek,
  Akkor ez legyen a te vezényszavad: «Állj!»

Ha csalfa álorczás sunnyog bizalmadért,
  Ki ajkán hazát hord s imád aranyborjút,
Vagy, ki előre hajt s maga hátul marad,
  Annak «jobbra át»-ot csinálj s háttal fordulj.

A hol szabad elvek törnek lándzsát bátran
   Szükkeblü és mindég hátratartó párttal,
Mikor kétség támad, hol az igaz ösvény?
   Akkor «BALRA nézz!» és azt védd, mit ez pártol.

Hogyha konkolyhintő olcsó népszerüség
   Véres szájjal biztat, hogy testvéridet verd;
Dicstelen csatába ne kövesd a zászlót,
   Tanulj türni, várni, és «lábhoz a fegyvert!»

De hol nemzetednek nagysága forog fenn,
   Tudd, hogy e nagy kincsnek te vagy felkent őre.
S ha nagy az ellenség, és a veszély súlyos,
   Ne hátrálj! De «Szuronyt szegezz és előre!»

Ibis, redibis.

Mit tégy? azt két szóval megmondom;
   Ez a két szó «ibis, redibis.»
Ha az országgyülésre hívnak,
   Oda minden esetre «ibis;»
De a Reixrath ajtajánal «halt!»
   Ottan megfordulsz és «redibis.»

A meddig a törvényhatár ér,
   Addig törik vagy szakad, «ibis.»
Más furcsasággal ha kinálnak:
   Megnézed, otthagyod, s «redibis.»

Ha bátorságodat próbálják:
   Semmitől nem ijedve, «ibis.»
De hol szived nyitját keresnék
   Aranykulcscsal talán, «redibis.»

Ha a vezérzászló után mégy,
   Bárha tűzbe vezet is, «ibis.»
(Tüz nem bánt, ha jellemed arany)
   De ha sárba vezet, «redibis.»

Hol nemzeted java kivánja
   Az áldozatot, bizton «ibis.»
De hol fényes bért sötét bűn
   Szerez, pirulj el, ott «redibis.»
A jellem az, mi embert s nemzetet
   Megtart, ne félj, így «nunquam peribis.»

Schuselkához.

Midőn a bécsi országgyülésen e szavakat mondá · «A magyar nemzetet alkotmánya feladására erővel kényszeriteni nem szabad. Jaj az országnak, ha annak részeit csak kiontott vérrel lehet ismét összeragasztani».
Apri! 7-én 1861.

Te vagy a legelső német, kit a magyar megtanult tisztelni ;
—Tudod, hogy ez a faj minden festett képnek nem szokott hizelgni.
Te mondád ki, hogy mi országot összetart, nem erőszak, nem vér ; —
Egy kézszoritás az ; fogadd a távolból, velünk érző testvér.

Igaz, — nemzet soha nem gyülölt nemzetet ; — ha tevé, kibékült ;
Csak uraik voltak, kik őket eltépték egymás kebelétül.
Tárt kapu volt mindig a magyarnak házán, tárt kapu szivében ;
Ha ez bezáródott, máson a mulasztás, nem a magyar népen.

Nem a magyar népen, de nem is azokon, kik a szabadságnak
Hajnalodta után ott a Lajthán tul is oly epedve vágynak.
A hatalom-féltő nagy urak egymásnak voltak ellenségi ;
De a szabadsághős, bármi ajkon szólt is, megmaradt a régi.

Szóltál ; — még erősebb hangokon is beszélj alvó nemzetednek :
«Nagy Károly sírjában» alusznak a hősök, még tán fölébrednek.
Nagy Károly szakálla, mint a rege mondja, már a sírt benőtte ;
Föld alatt népének hire ! ezen szóval most ébreszd fel őt te.

«Sajnálatra méltó derék német nemzet, térj magadhoz végre !
Miért engeded, hogy minden igaz szent ügy nézzen ellenségnek?
Miért engeded, hogy félelem, gyűlölet járjon a neveddel? [el.»
Minden nép joga szent ; — vívd ki a magadét — s a másét ne vedd

«Zsarnok Róma lánczát egykor összetörte Armin hős vezéred,
S most e tört lánczokat más szabad népeknek te vernéd kezére?
A ki harmincz évig annyi hős vért ontál egy magas eszméért :
Most ez eszmék ellen te szolgálsz-e olcsó megvetendő bérért ?»

«Kit erős hitéért megpróbált a kinpad, tűzhalál és gálya,
Most a farizeus képmutató hadnak te lészsz bérszolgája?
Kinek Guttenbergje egy világot gyujtott a szabad lelkeknek,
Most a sötétségnek baglyai menhelyet te nálad lelhetnek ?»

Mondd el e szavakat, derék nemzetednek : mástul nem jól vennék ;
A jövendők sorsa nincs a mi kezünkben, béke, harcz Istennél.
De akár harczczal ver, akár békével áld az idő ezentul :
Ki a koreszmékért küzd, — az megél ; — a ki ellenük, — az elhull !

Mi tűrés tagadás.

(Benedek tábornokhoz.)

— Mi tűrés-tagadás? Biz az nincs másképen,
Mint a hogy felőlünk ki tetszett hirdetni,
Nagy kegyelmű uram, egy vezérczikkében,
Hogy adósok vagyunk, s nem tudunk fizetni.

— Szegény eladósult bocskoros nemesség!
Hiszen csak az kellett még a mi fejünknek,
Hogy midőn maradtunk már csaknem egy üngben,
Szegény állapotunk még szemünkre vessék.

— Mindent elvesztettünk, csak jó hirünket nem;
Dézmát és robotot odaadtuk ingyen;
Mondánk: «ország terhét hordjuk mind a ketten»;
Elvállaltuk önkényt, senki sem szólt ellen.

— Mikor jött a honra a nagy veszély napja,
Oltárára tettük utolsó ezüstünk;
Nekünk nem maradt más, csak az ősi szablya;
Azt is elővettük — és nem bérért küzdtünk.

— Ősi birtokunknak véres verítékkel
Öntözött termékét adtuk jó bankóért;
Bankót elégették, s hol nem vehették el,
Ottan emlegettek poroszlót és hóhért.

— Mi adót fizettünk? nem tudja kegyelmed,
Mert az erődökre adót nem vetnek ki;
Földkóstoló urak sánczokat nem járják,
S csatatért holdankint nem róvja meg senki.

— Fizettünk a földért, fizettünk a légért,
A keserű füstért, mely pipánkból támad,
A keserű kortyért, melylyel azt lenyomtuk,
S a keserű szóért, mit ejténk utána.

— Tudja azt kegyelmes uram, hogy a magyar,
Ha igazsága van, belőle nem enged,
Az «igazság» pedig volt minálunk drága!
Adták azt nagy pénzért s nevezték «bélyegnek».

— Házunkból a vendég soha ki nem szakadt,
Szobánkban katona, paripa az ólban,
Tál és jászol ürült, vendég hozzálátott,
S a mikor odább ment, azt se mondta: «jól van».

— Magunkra maradtunk földünket szántani,
A kinek fia volt, annak volt cselédje.
S mikor legsürgetőbb volt a földi munka,
Elvitték a fiút ellenség elébe.

— Inség volt a háznál, nincs miért tagadnunk,
S a kinek már nem volt, mit magára öltsön,
Kinek már a kocsmán sem adtak hitelbe,
Arra még rárótták az önkénytes kölcsönt.

— Biz eladósodtunk, nagy kegyelmű uram!
Rongyos a palástunk, tudj' — az a hajdani,
Tépett az országunk, csak az áldás tartja,
Kár rajta a rongyot jobban szakitani!

— Biz eladósodtunk az egész világnak,
Kinek pénzzel, kinek kegyes indulattal.
Sok nehéz adósság még nagyobbra megnőtt
Sok éven át meg nem fizetett kamattal.

— De azért kegyelmed ne nehezteljen ránk,
Mestergerendára fel van ez mind irva.
Ha Isten felhozza napját a magyarra,
Sok nagy adósságát még leróni birja. . . .

A muszka csak muszka!

Mit vétettek? imádkoztak,
S azért legyilkolták őket.
Szent zsolozsmák éneklését:
«Uram Isten, légy irgalmas!
Uram Isten, légy irgalmas!»
Nem engedé égbe hatni
Káromlás és fegyverdörgés.
A muszka csak muszka.

Papok hordták a keresztet,
Gyóntatók a haldoklókat,
Azokat is ott leverték,
Asszony keblén a csecsemőt
Anyja szivéhez szegezték,
A ki meghalt, a ki nem halt,
Behányták egy sánczárokba.
A muszka csak muszka!

S mikor nem volt más az utczán,
Csak az elhullottak vére,
Asszonyoknak, gyermekeknek
Ártatlanul ontott vére,
Akkor nagy áldomást ittak,
És ráordíták a vérdalt
A «fellázadott Varsórul»,
A muszka csak muszka.

Másutt is történtek ilyek,
De egy még sem történt másutt.
Az nem történt, hogy a kire
Ily mészárlás vala bizva
Hogysem kardját beszennyezze,
Inkább főbe lőtte magát.
E történet egészen uj. —
Muszkábbak is vannak.

Kutya baj már.

Kutya baj már! Rendben vagyunk,
Minden el van igazitva:
Magyar urak összejöttek,
Kilármázták magukat jól;
Derék, bátor journalisták
Nekik estek ottan Bécsben,
Megczáfoltak minden igét; —
Ezek le vannak tromfolva!
Hazamennek, megpihennek,
Átlátják, hogy nincs igazuk,
S nem lesz többet semmi panasz;
A brochurök rendbe hozták:
Kutya baj már!

Kutya baj már! Kitalálták:
Hogyan kell adót beszedni?
Lesz már most pénz, mint a polyva,
Lesz már hitel, annyi, hogy sok!
Soha sem akad meg többet
Ezentul a financzia.
A fölséges miniszter ur
Meghagyja, hogy ennyi pénz kell!
S Magyarország kiteremti.
Hiszen van itt, csak kérni kell.
Feneketlen a mi cassánk;

Ne búsuljon miniszter úr:
Tessék, mint a magáéból!
Kutya baj már!

Kutya baj már! Elfordult már
A külföld a magyar ügytől.
Nincs már többé sympathia
A duzzogó szittya fajhoz.
Lord Russel a parlamentben
Azt mondta, hogy semmit sem mond,
Ez már aztán csak világos.
Napoleont nem érdekli
Most Syrián kivül semmi.
Maradhat a magyar «sírja»
Azt mondja a Moniteur is:
Jobb már nekik, ha meghalnak.
Kutya baj már!

Kutya baj már! Ez idénre
Nem lesz semmi harczháboru.
Garibaldi krumplit ültet,
Kossuth együtt kapál vele,
Otthagyta a bankópörét,
Széteresztté a légiót.
A keleti kérdést megint
Acták közé visszatették,
«Megnyugtatták» a lengyelt is . . . .
. . . . Mostan van a legszebb idő
Egy kis jó friss államcsinyre.
S akkor újra «gazdálkodunk!»
Kutya baj már!

A szív politikája.

K—a Sándor barátomnak és ellenségemnek.

1861. junius 9.

Azt mondtátok rólunk, szeretett barátom:
Hogy a mi hitünk a szív politikája,
A szív pedig nem ért a politikához.
Ily kérdésben nem jó hallgatni reája.
A szivnek fájni kell, mikor emlékezik,
A szivnek vonzódni kedves személyekhez,
A szív gyűlöl, szeret, vérrel táplálkozik,
Multért ver, jövőt vár, jelennel nem egyez.

Csaták rohamában, édes ölelésnél
Ott legyen ő vezér, ott kell hő dobbanás.
«Ily» helyen engedje a kormányt az észnek,
Szerelem a szivé, de észé a tanács.

És e nézet győzött. Neked igazad lett.
Az ész ily csatában gyakorlott ellenfél.
Sánczot ás, pánczélban, sisakos fővel küzd,
Nem is vár rá soha egyéb győzelemnél.
Jó szemmértéke van, odavág, hová kell,
Erejét hasztalan el nem pazarolja.
Sophismák nyilai, gúnynak röppentyüi,
Sőt még a sárfolt is — mind lepattog róla;
Meggondol, kiszámit, terv nélkül nem indul,
Könnyelmü rohamra semmi nem ragadja:
Ámde azért helyén bátran meg tud állni
S minden ijesztésre magát meg nem adja.

Igaz! Ezek az ész politikusai.
Előttük süvegem tisztelve veszem le,
Az egyiknek nagyobb volt a bölcsesége,
A másiknak nagyobb volt tán a szerelme.
De majd jön közénk egy új, harmadik harczos,
A «gyomor», ennek is van politikája.
Jelt adott már; hallom itt amott mozogni,
Csunya had; piszok nép minden asseclája.
Ez fog majd a szív s az ész ellen küzdeni,
Ellene mind kettő, hidd el, hogy kifárad,
Míg e gyáva, önző, éhes, lusta gyomor
Szivet, észt elárul s feladja a várat! . . .

A legionarius dala.

Van nekem egy bátyám szép Magyarországon,
  Jó táblabiró az igazi fajtából.
Én meg vagyok rongyos legionarius,
  Hazámnak földétől és szivétől távol.

Bátyám mikor kimegy, megnézik a lányok,
  Sarkantyús, ezüstös, zsinóros gálában.
Én csak este járok, — akkor nem süti nap
  Fövegtelen fejem s véres mezitlábam.

Bátyám mikor beszél az országgyülésen,
  Éljent riadoz rá száz lelkesült torok.
A mit én beszélek, ha érti valaki,
  Csak azt feleli rá: «eredj, ne háborogj».

Bátyám, ha elmondta nemes dictióját
  Iszik a hazáért, a mi nagyon helyes;
Aztán másodikat a «távol levőkért!»
  Vagy jobban mondva a távollevők helyett.

Bátyám a mikor egy városba érkezik,
  Mingyárt fáklyászenét rendeznek számára.
Nekem fáklyás zeném: csillagos ég, tenger;
  Szobám nincs, a parton hálok éjszakára.

Bátyám álmodik lágy párnán sült galambbal,
  Mit én készen viszek majd számára haza.
Én meg hideg kövön azzal a kenyérrel,
  Mit terem, — de nem ád — az imádott haza.

Hanem ez nem panasz; — köszönet a jókért,
  Azokról is illő lesz megemlékezni:
Nekem van jó áldott vontcsövü fegyverem,
  És van szabadságom — s a bátyámnak ez nincs.

Ellenkezőleg.

(Folytatása egy nagyon kegyes beszédnek a zágrábi ország-gyülésből.)

Azt mondják, hogy nem jó lesz minékünk
A sógorért elhagyni a testvért;
Bécsbe menni, Pestet elkerülni; —
  Én azt mondom, hogy ellenkezőleg:
A testvértől úgy kapunk valamit,
Hogyha ütjük; — a sógortul, hogy ha
Csókolgatjuk; — «duplex libelli dos».

Azt mondják, hogy már megjártuk egyszer:
Sógorért a testvért mink ütöttük,
Sógor aztán mind kettőnkre ránk ült.
  Én azt mondom, hogy ellenkezőleg:
A mi egyszer megtörtént, — világos,
Hogy másodszor nem történhetik meg:
A jutalmat most mérik ki nékünk.

Azt mondják, hogy sok jó bátor férfi
Elhullott a gyászos testvérharczban,
Ezerével — és a legjavából.
  Én azt mondom, hogy ellenkezőleg:
Korán mentek a paradicsomba,
Örök adórelaxátát nyertek,
Nem nagyon jó volt-e halni nékik?

8*

Azt mondják, hogy sok siralmas özvegy,
És sok árva könnyével fizette,
Hogy harag lett horvát és magyar közt.
Én azt mondom, hogy ellenkezőleg:
Özvegyek mind újra férjhez mentek,
Árvák így jutottak örökséghez:
Ha fölveszszük, még tán jól is jártak.

Azt mondják, hogy nem kell német Rajxrát
Nem értjük mi azt a szép beszédet,
Isten tudja, még mit olvasnak ránk?
Én azt mondom, hogy ellenkezőleg:
Azon urak nagy többsége «szláv» ott.
Az igaz, hogy németül beszélnek,
De hallgatni szabad nékik szlávul.

Azt mondják, hogy oda nem jó mennünk.
Most is nagyon szegények vagyunk már,
Koldusbottal térünk vissza onnan.
Én azt mondom, hogy ellenkezőleg:
Ott leszünk csak igazi urakká.
Mert valódi úr, ki annyi pénzzel
Tartozik, hogy soha meg sem adja.

Apostolok oszlásának napján!

Hazaküldték, eloszlatták őket;
Nincs már többé szükség beszédükre.
Pedig minden szó, a mit beszéltek
Volt a nemzet érzésének tükre.

Egész világ dicsőíté őket,
Csak ők ott fenn tarták gúnynevekkel.
Egész világ áment monda rájuk,
Csak ők ott fenn mondák rá, hogy «nem kell».

Könnyes szemmel térnek falvaikba,
Ott is őket könnyes szem fogadja.
És e könynek cseppje drága: — egykor
Megvenné még, ki meg nem válthatja!

Igaz szónak, honszerető szívnek,
Nincsen ára nagyok udvarában,
Hizelgés az édes gyermek ottan,
Az igaz szó mostoha és árva.

A kik vártok hazatérő honfit,
Ne kérdjétek mit hozott magával?
A hol ő járt, ott nem osztogattak:
Kincs, dicsőség maradt tőle távol!

De megőrzé, a mi rá volt bízva,
Mi a honnak szentje, ereklyéje.
A mily tisztán kezére adtátok
Olyan tisztán került vissza véle.

Visszahozta nemzet becsületét:
Jogaiból semmit el nem árult;
Nem kell neki poraiban félni
Egykor átkozódó unokátul.

A nemzetnek mind beszámol véle:
Czimeréből semmit el nem vesztett.
Semmi foltot, szennyet nem hozott rá.
Őrizd most már egész magyar nemzet!

Nincsen tehát sehol boldog ország!

Romlik a föld: minden fűnek-fának
Megvan hát a maga betegsége.
Se föld, se nap, se az ember szíve
Nem olyan jó többé, mint volt régen.

Mert ha még az olyan növény-mágnás,
Mint a kávé, szőlő megbetegszik,
De mikor már a proletár-ficzkó:
Még a burgonya is ágynak fekszik!

Minden fűnek megvan saját férge,
Minden fának saját kriptogámja,
Sőt a penész kezd már beleesni
Imitt-amott némely alkotmányba.

Az angolnak bibor palástjából
Ki-kilátszik Irland mezitlába,
A «le petit homme rouge» — a kis veres rém
Fel-felrezzent dicső frank honába.

Az olasznak is van fájó népe,
A kik bántják tulajdon hazájuk.
A briganti, testvérgyilkos órhad,
És azok, — kik áldást adnak rájuk.

Királytalan Amerika népe
Megsokallta, hogy oly nagyon boldog.
Az északnak fájó része a dél:
Óh hogy ti is egymással harczoltok!

Az ozmannak csak az adóssága
Nagyobb már mint népének keserve.
Az orosznak olyan jó a lengyel,
Mint a tört nyil, égő sebbe verve.

Hát mi rólunk mit beszél az irás?
— — Jobb e kérdést ha elő sem hozzák.
«Boldog ember» imitt-amott él még;
De sehol sincs többé «boldog ország»!

Szmolkához.

Ki úgy érzesz, mint egy magyar,
Ki azt mondod, mit mi mondánk,
A ki küzdesz oly eszméért,
Miért mi is vérünk ontánk;

Ki, míg hazánkat osztani
Reánk támad szerb, orosz, tót;
Te is kivánsz tőlünk osztályt:
— De te fájdalmunkat osztod;

Mi jutalmat adhatunk mi?
Megtennénk magyarnak önkényt;
Ha már lengyelnek lehetni
Nem volna elég dicsőség....!

Ahoz a két Herkuleshez,

a kik vasárnap a Circusban dulakodtak.

Ejnye lánczos és lobonczos!
Hát ti itten verekedtek?
Mi a neved? Toldi János.
Hát te másik? Maramaldi.
No — megmondom apátoknak!
Megálljatok: majd kikaptok.
Hát nektek verekedni kell?
És egymással verekedni?

Olasz, magyar, egymás ellen!
És még pénzért verekesznek!
Nem szégyenlitek magatok?

Hire megy a világ előtt,
Holnap már ez ki lesz téve
A Scharf Correspodenzébe,
Hogy a magyar meg az olasz
Hajba kapott verekedett,
Egymást tépte meg, gyomrozta,
Német publikum kiabált,
Hogy még jobban, no még jobban!
Nyeld el magyar azt az olaszt!
Olasz törd porrá a magyart!
S ti szót fogadtatok neki! . . .
Mentek mingyárt szerte szélylyel
Egyik jobbra, másik balra!

Nézze meg az ember fia:
Még ők itten verekesznek!
Nem találtok magatoknak
Más huzakodó vetélytárst?
Hát te olasz, mért nem vagy honn?
Ha oly nagyon birkozhatnál,
Ottan vannak a brigantik,
Kapj meg egyet, s harapd ketté.
Hát maga János barátom!
Nem jobb lenne, hogyha inkább
Bécsbe menne, s a Rájxrátot
Ütögetné a pallóhoz!

Fohász.

1861-ki szüretkor.

Óh én uram Istenem, igazságos Uram,
De csak jó is vagy Te szegény magyarokhoz!
Te gyógyítgatod meg, rossz idő, rossz világ
Mi árva fejünkre akármi gonoszt hoz.

Mikor mi nagyjaink tőlünk elfordulnak,
A kiknek kezére bíztad népek sorsát,
Akkor ő helyükbe Te vigasztalsz, mondván:
«Itt vagyok Én magam, Én vigyázok most rád!

Mikor átkot, szitkot szórnak mi fejünkre,
Kik, bár testvéreink, a magyart megennék.
Akkor Te azt mondod: «Én fölmagasztallak:
Mostan fog becsülni minden idegen nép!»

Mikor kenyerünket kiveszik a szánkból,
Mikor a varrás is szakad már a folton,
Te gazdag termést adsz, bőséget árasztasz:
«Magyar, ne csüggedezz! Im Én helyrepótlom.»

A mikor csordultig tölti meg poharunk
A méltatlanságnak fanyar ürömleve,
Te jó szüretet adsz, mondván: «itt a jó bor.
Ha búbánatod van, csillapitsd le vele.»

Köszönjük, oh Uram! még csak egyet kérünk:
Jó nyarunk, őszünk volt: — mostan már a tél jön.
A télnek is meg van az ő saját terhe: —
— Gondoskodjál Uram egy kis befütésről! . . . .

A kanczellár nótája.

Ne szomorkodj, légy víg:
«Nem lesz ez mindég így!»

Édes uram, édes uram,
Édes jó kanczellár uram!
Kegyelmed még mindig virraszt?
— Este van már a faluban!
Fáradt munkás lefeküdt már,
A miniszter bálba ment már,
Csak kegyelmed töri magát,
S az üres szobában fent jár.
Ne szomorkodj, légy víg:
Nem lesz ez mindég így!

Hegyeket kén emelgetni,
Tenger-vizt kimeregetni,
Régen álló csillagokat
Az égről leszedegetni.
Üres zsákból sokat adni,
Két mankóval elszaladni.
Tűzokádó hegynek száját
Tenyérrel letakargatni.
Ne szomorkodj, légy víg:
Nem lesz ez mindég így!

Ha tudná feledni önkényt,
A mi elmult, mi megtörtént,
A mibe azt temethetné,
Ha találna olyan örvényt

S ha meglelné azt a kutat,
Melybe a ki beletekint,
Eljövendő évet mutat,
Akár szépet, akár rutat.
   Ne szomorkodj, légy víg:
   Nem lesz ez mindég így!

Fárad nappal, fárad éjjel,
Evez szemközt fuvó széllel,
A miket csak ő maga lát,
Egyedűl küzd száz veszélylyel,
De nincs áldás a munkára,
Küzdelemnek nincsen ára:
Mikor végül összeroskad,
Azt se tudják, miért fáradt?
   Ne szomorkodj, légy víg:
   Nem lesz ez mindég így!

Felül huzzák, alul tépik,
Futó homok, mire épit,
Segitő kéz nem nyúl felé,
Legfenn kezdve le a népig.
A hiten és reménységen
Tuladott már régesrégen,
A szeretet tartja még csak,
Másként elűzné a szégyen.
   Ne szomorkodj, légy víg:
   Nem lesz ez mindég így!

Nem jó mostan jónak lenni,
Mert a jót meg szokták enni,
A legkisebb valami is
Több, mint a legnagyobb semmi.
Egyik rossz nap a mást tolja,
Változik a világ sorja.
Uram, uram, édes uram,
Nagy magában csak dudolja:
   Ne szomorkodj, légy víg:
   Nem lesz ez mindég így!

Megint fütünk hát.

Biz ez megint elkezdődött!
Itt van a tél: fűteni kell.
Kicsit korán is elkezdtük,
De hála Isten, van mivel
   Begyujtani a kályhába.

Octoberi alkotmányunk
Ekkoráig jól kiszáradt,
A hidegek kezdetével,
Bátran használhatjuk már azt,
  Begyujtani a kályhába.

Szép reménység: lehullt haraszt,
Szép igéret: irott malaszt,
Soh' se bolonditsuk egymást,
Mind a kettő jó lesz, meglásd,
  Begyujtani a kályhába.

Dictiók és vezérczikkek!
Tüzbe velök: — laptöltelék.
Conjectura! Elég, elég!
Értem: hogy mind szépen «elég»
  Ha beteszik a kályhába.

Magas dicasteriumoknak
S az ötvenkét vármegyének
Tisztnévsora: ez is száraz,
Ez is jó már: — hol van még egy?
  Begyujtani a kályhába.

No még az országbirói
Értekezlet eredménye!
De biz e se menjen kárba,
Ez is jó lesz, s ugyan mért ne?
  Begyujtani a kályhába.

Törött székláb, korhadt mankó;
Ócska rámák, avult képek,
Szúrágta hit, üres ládák.
Magyar! mind jók lesznek néked
  — Befűteni a kályhába.

Pörölj magad magadnak.

Volt egyszer egy jámbor örmény,
Hosszutürő, kegyes ember:
A neve nem jut eszembe,
Fejemet bár miként törném.
Ennek volt egy perpatvarral
Ijesztő oldalbordája,
A kinek egy zivatarral
Felért pergő nyelve, szája.

Pörölt reggel, pörölt délbe,
Éjszaka se hagyta félbe,
  Gergucz csak hallgatott, mondván:
  «Pörölj magad magadnak.»

Akárhogy szedtevedtézett
A madám, rá sem konyitott.
Ráhagyta, hogy az vitézebb,
S zsebrerakott minden szitkot.
Az emlegette bűneit,
Olyat is, mit nem tett senki.
Ez ugy tartá a füleit:
Egyiken be, másikon ki.
  S ha már nagyon nagy volt a zaj,
  Szendén tromfolt vissza azzal:
  «Pörölj magad magadnak.»

S im egyszer haragos Jutka
A pört abba hagyta végre:
Meghalt. Halálának titka:
— Megette a saját mérge.
Hogy ellent nem mondtak neki,
Mindig sárgább-sárgább leve,
Majd a napos láz törte ki
S elönté vérét az epe.
Ha valaki csak egy napig
Veszekedett volna véle,
Tán még ujra lábra kapik (?!)
És még talán most is élne.
  De mert ellene nem szóltak,
  Megnémúlván, beállt holtnak.
  «Pörölj magad magadnak.»

Tanulság az adomából
Volna számunkra is elég.
A czivódó társ nincs távol,
Bárha nem épen feleség.
Átok, szitok, fenekedés
Torkát, nyelvét kifárasztja
A mig végre bereked — és
Akkor nyomtatásban osztja.
Vezérczikk, — vidéki levél —
Napihirek, — és beküldött,
Az folyton-folyt minket kefél,
Még csillagokban (*) is üldöz,
Mi pedig hallgatunk, várva:
Hogy megy ennyi szép szó kárba?
«Pörölj magad magadnak.»

Kriminális vallatás.

(Varsói jelenet.)

Ki vagy, mi vagy? megállj! felelj:
Minek neked ez a sastoll?
Kalap mellé, jelnek, ugy-e?
«Dehogy sastoll, dehogy sastoll,
Dehogy sastoll édes uram.
Ludtoll biz ez: irok vele
Novellákat, meg verseket.»

Hát ez mi a kezedben itt?
Gyilkos csákány, tiltott fegyver,
Kit akartál agyonütni?
«Dehogy csákány, dehogy csákány,
Dehogy fokos édes uram.
Mankó biz ez; támaszkodom
Reá, mert fáj a tyukszemem.»

Mi itten e gyanus csomag?
Fekete por! lőpor ugy-e?
Hol az ágyud? mingy' add elő!
«Dehogy lőpor, dehogy lőpor,
Dehogy lőpor, édes uram.
Porzó biz ez: rosz élczemen
Lőpor volna, se' sülne el.»

Mi áll ki a zsebedből itt?
Hah sorba írt gyanús nevek!
Komplott, rebellek lajstroma!
«Dehogy komplott, dehogy komplott,
Dehogy komplott édes uram.
Tavalyi előfizetők,
Kiket az idén nem lelek.»

Hát ez mi a hónod alatt?
Felhivás! proklamáczió!
Borzasztó népfelkelésre,
«Dehogy prokla-, dehogy prokla-
Mátzió az édes uram.
Előfizetési programm.
Mely nem igen kelt föl senkit.»

Pedig látom a szemedből,
Hogy nálad még valami van,
A mi tiltott, a mi fegyver.
«Igaz uram, van egy helyem,

A mely maga egy árzenál;
De oda te be nem jöhetsz;
Mert annak nincsen ajtaja.»

Kénytelen kelletlen ujévi köszöntő.

Ismerlek szép maszk; csak ne is tedd magad!
Láttalak már többször; ugyan ne tagadd.

Az a domino van rajtad, mely tavaly;
Hangod most is olyan puha, mint a vaj.

Maszkod ifju rózsaszinü lányt hazud,
Ajkadon csillámlik kármin és lazúr.

Kebleden s fogadon gyöngy, de mind hamis,
Hajfürtöd paróka, bárha barna is.

Ismerlek, ne pípegj, vén duenna jól,
Ludlábad kilátszik burnusod alól.

Nem vagy te uj év, te csak a régi vagy,
Újnak csak gunyolnak, minthogy igy divat.

Hagyj békét, ne pislogj, ismerlek nagyon:
Eltakart szépséged másoknak hagyom.

Tavaly azt hazudtad: — álorczád alatt
Szép hugod, a bájos negyvennyolcz halad.

S mi lett? harapássá vált az égi csók.
Eredj no odább! uj öltöny: régi csont . . .

Szövetkezzünk.

Viszonzás azon barátságos bécsi kollegáknak, kik úgy kinálják a «fusiót» a bécsi és magyarországi szabadelvü pártok között.

Jó lesz biz az, szövetkezzünk!
Tegyük össze a micskénk van.
Próbáljuk meg, jobb lesz-e igy?
Én odaadom tinektek
Tallérossy Zebulonnak
Leveleit. Az mind jó lesz
Bécsi lapba «vezérczikknek»;
Ti meg id'adjátok nekem
A ti vezérczikkeitek
S az itt jó lesz «humoreszknek».

S ha azután, (mi nektek «jó»)
Azt a sok szép Verwarnungot
Összeteszszük, (mi nekünk «jó»)
A szép provisoriummal
Mein Herz, was willst du még aztán?

Együtt iszunk. Ti a jó sert
Szeretitek, mi a jó bort,
Összetöltjük mind a kettőt,
S aztán majd ugy iszogatjuk.
S elmondhatjuk, hogy ez «fúzió!»

Adunk egymásnak kölcsönös
Konczessziókat. Például
Ti a czilinder kalapbul
Leengedtek egy araszszal,
Mi meg a csizmánk sarkáról
Elengedjük a sarkantyut.

S azzal szent a béke köztünk.
A tárczánk is legyen közös.
Tietekben «volt»; de már «nincs».
Mienkben nem «volt», nem is «lesz».
Tegyük össze, mind a ketten
Jól járunk a másikéval.

Álljunk össze. Ti üljetek
A szekérre; majd mi húzzuk.
S azt mondjuk, hogy jól utaztunk.
Aztán majd mi muzsikálunk,
Ti meg tánczoljatok rajta,
S azt mondjuk, hogy jól mulattunk.

Tavaly mi «izzadtunk» nagyon
A gyülésben; most meg nektek
«Hidegtől» fogatok vaczog.
Tegyük össze: hideg — meleg. —
S leszünk fütve és frissítve.

Aztán adjuk meg egymásnak
A mi igaz jogunk szerint
Megilleti, jó szándékkal.
Ti elismeritek nekünk,
Hogy a «paprika» magyar szó.
És mi kötelezzük ezért
Az egész nemzet nevében,
Hogy fizetni fogunk mindent —
— A vasúton, ha útazunk.

Üljünk össze, beszélgessünk:
Tárjuk ki a kebleinket;
Mondjuk el nyiltan, hogy mi bánt?
Mi kellene, mi volna jó?
Mit engedünk? mi óhajunk?
Szóval: mi az «utolsó ár?»
Mert tudjátok, ha igy «nyiltan»
«Von der Leber weg» elmondjuk,
Hogy ez meg ez igy és igy van.
Hát — akkor ti nem fogjátok
Nekünk hinni, a mit mondunk,
Mi meg tinektek azt, a mit
Ti mondtatok. S így végre is
Elértük azt, — á mért jövénk.
Hogy «egy» véleményen vagyunk.

A huszonhárom daliđó városához.

Szomorkodik egész ország.
Ez a farsang a milyen bő,
Olyan komor. A jövendő
Mindent sötétre zománczol . . . .
Sopron tánczol.

Egyiket az szomoritja,
Mi a multévben elfogyott;
Másikat az, mit itt hagyott;
Mindenkinek van, min gyászol . . .
Sopron tánczol.

Az országnak szörnyü gondja
Minden szivre nehezedik
A vigadást most feledik.
Honfi arczot bánat ránczol.
Sopron tánczol.

Nagy év jő ránk; nehéz felhők
Közelítnek; a határon
Fegyverben áll minden tábor,
Kardot köszörül és sánczol.
Sopron tánczol.

Boldogok, kik most is vigak,
Boldogok, kik most zenghetnek,
És a kiket a nemzetnek
Nagy bajához mi sem lánczol.
Sopron tánczol.

Nagy hullás van Chinában.

Nagy hullás van Chinában! oh jaj!
Megbuktak a főfő mandarinok.
Lehullottak az ugorkafáról.
Azért nem jó a toronyban lakni,
Nehéz onnan az utczára lépni
Oh jaj, Chinában!

Nagy hullás van Chinában, oh jaj!
Császár látott a maga szemével.
Császár hallott a maga fülével,
S aztán ütött a maga kezével,
S odaütött a hol érdemelték
Oh jaj, Chinában!

Nagy hullás van Chinában! oh jaj!
Az egyik mandarin volt Sing-seng-sung.
Ez az ország pénzét elpazalta.
Ennek aztán a bőrét lehúzták
És kitömték holmi papirossal.
Oh jaj Chinában!

Nagy hullás van Chinában! oh jaj!
A másik neve volt Ring-reng-rung.
Ez a népnek vérét pazarlá el.
Ennek saját gyomrán kelle végül
Megpróbálni, milyen éles kardja?
Oh jaj, Chinában!

Nagy hullás van Chinában oh jaj!
A harmadik neve volt Ling-Leng-Lung!
Ez elvesztegette császár legfőbb
Kincsét: a mi a népnek szerelme.
Ezért ottan ezt apróra vágták.
Oh jaj, Chinában!

A kifáradt ember.

Elhiszem én, uram, nagyon is elhiszem
Hogy már igen-igen kifáradtál; — hiszen
Három száz hatvanöt napig nem pihenni,
A hogy te cselekvéd, — e bizony nem semmi.

Azóta mindig állsz, egy álló helyedben;
Már én nekem ehhez soh se volna kedvem.
Vagy jobbra, vagy balra, vagy előre mennék,
Vagy ha nem mehetek, akkor elpihennék.

Sanyarú munkában kezed is elfáradt.
Te vasat akartál fűrészelni fával.
Kifáradt tüdőd is a sok biztatásban,
Mire azt felelték: köszönik alássan.

Pecsenyének néztél valamit; elkezdted
Rágni; azt állitván, hogy te majd kikezded.
Állkapczád is fáradt; az a jó sütemény
Tán kaucsukból van, mert még most is kemény.

Hát még füleidet hogy kifárasztþhatták!
A sok projectummal, az maga van hat zsák
A miket te néked végig kelle hallnod,
Az strupirttá tenne minden szárazmalmot.

Hát még szemeidnek mennyi panaszuk van.
Majd esztendeje már — no, hogy ne hazudjam,
A mióta nézed: mikor jönnek már be?
(Te tudod kicsodák?) De biz az nem áll be.
Szegény fáradt ember! mit is töri magát?
Mondok egy «jót» neki: — csendes jó éjszakát.

Nem soká tart már!

Jaj de soká tart ez a tél!
   De soká megy el a hó!
Olyan hideg szellő ered:
   Jég esett tán valahol.

Az embernek teste lelke
   Megunta már a szobát.
Annyi gyertyát elégettünk,
   Hát még aztán a sok fát!

Hát még a sok reménységet!
   Biz Isten, az is elfogy
Az embernek a türelme
   Alig állja, mivelhogy . . .
. . . . . No de nem tart soká már.

Nagyon jó, hogy a tél-idő
   Csupán ideiglenes,
Mert ha definitiv volna,
   Az nem lenne kellemes;

Az embert igy az biztatja,
Hogy nincs olyan konok jég,
A mely szépen önmagában
Végre el ne romoljék.

Hogy habár a nátha, hurut,
Bekvártélyoz nyakunkra,
Csak ugy prüszköl egész ország
S nem mondják: «prosit Ungar!»
. . . No de soká e' sem tart.

Tavaly ilyenkor!

(Felsóhajtás a princzipalishoz.)

Tavaly ilyenkor héj!
Akkor ittunk ám nagyokat;
Nem csak nagyokat, de sokat.
Ha az a sok bor megvolna!
De jó volna, ha ugy volna!

Tavaly ilyenkor héj!
Akkor mondtunk ám nagyokat.
Nem kiméltük a torkokat.
Héj ha arra a sok szóra
Csak egy szem mag jutott volna!

Tavaly ilyenkor héj!
De sok zászlót összevarrtak,
Majd elrepült minden ablak.
Héj ha aztán meglett volna,
Mi írva volt a zászlóra!

Tavaly ilyenkor héj!
Három sereg választónk volt
— Tudtam, hogy sok ez a jóból.
Héj ha az most mind megvolna
És mind prænumerans volna.

John Bull Galantéria és vegyeskereskedése.

Alulirott John Bull et Compagnie,
Szabadalmazott nagykereskedőknek
Van szerencséjük közhirré tenni
A magas Uraságoknak,
A méltóságos Militärnek,
Az érdemes publicumnak:
Hogy a boltjukat megnyitották
Európai használatra.

Ajánljuk mindenek felett
Pompás liberalismusunkat,
Melynek azon tulajdonsága van,
Hogy eltart igen sokáig,
Ha soha sem használtatik;
Vég és rőf számra adatik.

Van igen jó sympathiánk
Fájos kezek lábak számára,
A mik talán kimarjultak
Lánczok viselése közben.
Ez csak cseppenkint adatik
Minden esztendőben egy csepp.
Nagyon jót tesz, tessék hinni!

Kizáró szabadalmunk van
Forradalmakat csinálni;
Mely alkalommal ajánljuk
A magas uraságoknak
Azoknak elfojtására
Jeles tűzi fecskendőink.

Ajánltatik figyelembe
Az általunk most feltalált
Szabadság — chinaezüstből;
Olyan szép, mint az igazi,
Legjobb is közhasználatra. —
Ha ellopatik sem nagy kár.

Elfogadunk azonkivül
Mindenféle régiséget,
Antikokat, ereklyéket,
Rögtön becserélés végett.
A kinek van ütött kopott
Alkotmánya s más efféle

Chinai furcsaságai,
Hozza ide, mi font számra
Becseréljük, ujért jobbért,
Olyanért, a mely még fényes
S ha lekopik a politúr,
Mi ingyen belakirozzuk.

Nix über die Kommodität.

(Ajánlva azoknak a mi gavallérainknak.)

Megunja ám végtére az ember
  Ezt a hosszas hazafiuságot;
Kényelmetlen passziv ellenállást
  S különösen a magyar nadrágot.
Szorit biz ez, s nyáron nagyon meleg:
  Mennyivel jobb dolga a németnek!
Nékik nincsen ősi alkotmányuk
  S bugyogóban szabadon mehetnek.

S ha már megkezdettük a reformot,
  Valljuk meg, hogy az atilla sem jobb:
Nem takar jól, ki s be gombolása
  Az embertől mennyi időt ellop!
Hát a kucsma? szemünk kiég tőle.
  Sokkal czélszerübb volt a czilinder.
S eként világpolgárnak öltözve
  Még Bécsbe is elmehet az ember.

Bécsbe? Mért ne? ott több kényelem van.
  És az szebb is, mint ez a mi Pestünk.
Én nem is tudom, hogy voltaképen
  Ekkoráig itten mit kerestünk?
Mit nyelénk port hosszu nyáron által?
  S tánczolánk farsangon át titokban?
Mintha ezzel a monarchiának
  Állapotja mingyárt menne jobban.

Apropos Bécs! Mondhatom barátim,
  Az a Rájxrát terme non plus ultra!
Kényelmes nagy bársonyos fotöljök,
  Tükör is van téve minden pultra.
Héj tavaly de átkozott helyünk volt
  Ott a muzeumi társaságba! . . .
Nix über die Kommodität, Bruder!
  Menjünk bele a tágabb — — nadrágba.

A csendes hét.

Benne vagyunk hát a csendes hétben!
Elhallgatott minden lárma szépen.
Csendes Rájxrát hazament pihenni:
Itt se' hagyott, haza se' vitt semmit.

Csendes Zágráb vármegyeházában
Nem interpellálják már a bánust.
Csendes Patkó csendes falucskákban
Megadóztat zsidót és plébánust.

Doktor Tkalacz hires Ost und Westét
Csendes hetilappá összehúzza:
A nyavalyás érzi ilykor vesztét;
Nem segit rajt csendes Mihály, s Kúza.

Csendes tornyok nagyszavú lakói
A harangok mind Rómába mentek.
Egy maradt csak itten kolokolni
Bús Vitézé, de most az is csendes.

Csendes utczán, csendes bugyogóban
Csendes ifjak csendesen csoszognak.
Kiknek minden, a hogy van, ugy jól van.
Isten neki! majd csak hozzá szoknak.

Nem kardcsörgés, de sarkantyúpengés,
Sőt még csak egy árva «vívát» sincsen.
Az idén tán nem is lesz égzengés,
Hogy nagy zajt még az se keverintsen.

Egy pár csendes ujság nagy titokba'
Polémiába merülve vagyon:
Azt beszélik egymásnak susogva,
Hogy nem kell lármáznunk «ilyen nagyon».

A beteg ember.

Fekszik, nyög és liheg, szegény beteg ember!
Gyógyiták, nem használt, mindenféle szerrel.
Kifogott a kúrán makacs betegsége.
Lemondtak már róla, azt hitték hogy vége.
Egyszer csak felugrik, elkezd ütni, verni,
Három Krankwarter se birja leteperni:
Bámulják erejét, ni még milyen izmos!
— Gyógyulás ez talán? Nem: — csak paroxismus!

Én nem szeretem a tavaszt.

Én nem szeretem a tavaszt:
Ez csak igér, s tovább halaszt;
Most még csak a virág sárga,
S enni való csak a spárga.

A szőlőt még most karózzák,
Választ még csak Poroszország,
Az egres sem jó még enni,
Törököknek kell pihenni.

Csak cserebüly hull a fárul,
Omér se hallat magárul.
Mikor lesz még ezen szilva!?
Montenegro útja nyilva?

A földnek másik oldalán
Ott már aratnak is talán?
S eddig érik az oliva;
Persz' ott melegebb a klima.

De nekünk a késő fagyok
Ártanak még igen nagyon:
Elfagy paszuly, dinnye, baraczk,
A kukacz nem: ne féltsd te azt!

Azért én csak az őszt várom;
Ha által esünk a nyáron,
S ha valami jég nem ver el,
Eszünk szőlőt lágy kenyérrel.

Mi hát az igaz hazafiság?

Ejnye urambátyám, milliom lánczhordta!
A magyar nadrágot maga is eldobta?
«Ugyan hagyjon békét már tisztelt uraság,
Nem a viseletben van a hazafiság».

Igaz, intézetink, az akadémia,
A szinház, ezekre szebb lesz áldoznia.
«Ejh, mit, lirum lárom, de minek is mondja?
Igaz hazafinak másra van a gondja.»

Áh, komolyabb eszmék, vasút, hitelbankok,
Gazdaság; most ezek adják a fő hangot?
«Vannak is eszembe! az ilyen eszmébűl
Vagy semmi sem lesz, vagy magában elkészül».

Tehát hirlapokban küzdünk, igyekezve
Megmutatni, hogy még nincs minden elveszve?
«De iszen hirlapnak nincsen nálam neszi:
Igaz honfi azt most kezébe sem veszi».

Vagy hát élőszóval a nép között járván
Buzditjuk hitében, és nem hagyjuk árván?
«Oh a magyar népnél fölösleges volna,
Igaz honfi rosszat fel sem tehet róla».

Tehát a szerb, román, ruthén, szlovén népnek
Hirdetjük a közös összetartást szépnek?
«Oh ezekkel ugyan ki állna vitába?
Igaz honfi erre nem is reflektál ma».

De hát urambátyám, mondja meg az égre!
Miben áll az igaz hazafiság végre?
«Miben? — Imádkozni mindennap éhomra:
«Szentséges sült galamb jöjj a tányéromra!»

A diplomatia dolga.

Bemenjen-e, ne menjen-e?
Elől rontson be, vagy hátul?
Meddig menjen, hol álljon meg?
Vizen innen, diófán túl?

Megtartsa-e, ha elvette?
Visszaadja, vagy megszállja?
Fegyverrel hóditsa-e meg?
Vagy elég lesz szóval szájjal?

Már mint a török hadsereg
A kis sziklás Czernagórát.
E fölött tanácskozásban
Töltének sok hosszu órát.

Egyik az ellen protestált
Ha bemennek; más meg annak,
Ha nem mennek elég gyorsan,
A míg jó kedvükben vannak.

A míg ezen tanácskoztak
A bölcs magas diplomaták,
Az alatt a jámbor török
Rég be is ment — s ki is dobták.

A négy elem képviselői.

Maguk se tudták tán, hogyan osztoztak meg?
Csak azt vették észre,
Hogy egyszer az egész világi mindenség
Van osztva négy részre.
És azt «Pesti Napló,» «Magyar sajtó,» «Hirnök»
És a «Magyarország»
Atyafiságosan, minden biró nélkül
Egymás közt felosztták.

Első «Pesti Napló» ő a legöregebb,
Legtöbbet tehet ő.
Azért is ő benne leli patrónusát
Pesti vízvezető.
El is mondja bőven, mennyi áldást áraszt
Füre, fára, porra.
Nem lesz többet szükség sem rosz poétákra
Sem pedig záporra.

Mikor eszébe jut, megöntözi szépen
Mindenkor a várost;
Ki paraplé nélkül kinn szorulsz ilyenkor,
Utczu szaladj már most.
Annyi vizzel szolgál, hogy még a kocsmákban
Sem lesz soha szüke.
Ezért dicső nevét a najádok fonják
Aranyos betükbe.

Második a derék «Magyarország»; ő is
Választja kedvesit:
Ő a «biztositó társulatot» védi
És tűzkármentesít.
Mint szalamandernek, úgy neki is a tűz
Választott eleme.
Plútó contójában fel van róva ezért
Neki nagy érdeme.

Harmadiknak beáll jámbor «Magyar Sajtó.»
Ez már nagyon szelid
Beéri a földdel: egyletet indit meg —
Holmi «földvételit»
Ne hagyjuk magunkat kiexpropriálni
Ebből a hazából!
A szerkesztőségnek tagjai menjenek
Elől jó példával.

Hogy még a csizmát is kár letakaritni,
A mikor nagy sár van.
Mert a mi földünkből még csak annyinak is
Kár elveszni kárban.

No most a negyedik; vitéz «Pesti Hirnök».
Ez már nem választhat.
Kénytelen elvenni, mit többi társai
Ott hagyának, aztat.
Neki marad a lég; mi levegőből van
Szél és szellő kinnt, bennt.
Abból készit aztán
Negyvenhetes pártot, pápai sereget,
Várat, jövőt .... mindent!

Egy urficska, a kinek nem akar lenni apuska.

Írzíkeny törtínet, ínekelte meg Tallérossy Zebulon.

Megszülete magat az artatlan gyermek
Kereszteltik «helyes iranya magyarnek.»

Neve csak megvolna, de mikor nincs papus:
Mindenik ajtotul elkergeti kapus.

Elöször kergeti magatul Zsedényi:
«Ü formalasanak nalam nincs edényi».

Azután harakszik, tiltakozik Széchen:
«Gyermek hire felül van ín nalam szélcsend.»

Zarkozik elüle Vincze Szentiványi.
Kis fiu apjanak nem akar kivannyi.

Tiltakozik jeles hazafi Aponyi:
Mert aztat nem akar semikíp apolnyi.

S mit latok, mozsd mondja derík Kalman Majlát:
Hogy ü neki szinít de soha sem majd lát!

Oh te kis artatlan! te elvetet arva!
Gyere hozzam, ki van ín kebelem tarva.

Megvallok vilagnak: ín irtalak tíged.
Könyvarus ín nekem adjon nyeresíget

S ha kírdik: kicsoda tatid kis nebulo?
Csak te vald meg büszkín: «az a nagy Zebulon!»

Egy szabad helvéta emlékkönyvébe.

Hejh, a mit már annyi idő óta
A szabad Schweicz fiainak
Idegen urak zsoldban fizettek
Azzal a sok fényes tallérpénzzel
Végig ki lehetne rakni
Az utat Berntől Nápolyig!

Hajh, ha az a sok piros vér,
Mit a szabad Schweicz fiai
Ilyen urakért ontottak:
Együtt volna, megtöltene
Egy hosszú és mély csatornát
Nápolytól Bern városáig.

Pandurenwirtschaft és civilisatio.

Makáma.

Lármáz a sógor, — épen jókor! — A sok bukott Bezirkskommiszszer — kezében van elég komisz szer, — a mikkel minket úton-útfelen — sértcget a sok szemtelen; — s alkotmányos küzdelmeinket, — a ki lehuzta rólunk az inget, — s a kit innen aztán kicsaptak, — elnevezi Pandurenwirtschaftnak, — s ebben kész szolgálatára áll — a sok jajgató bécsi journal, — a ki gorombább a pandurnál.

Mi hát a baj, ti jámbor sógorok? — Mért a nyelvetek ellenünk úgy forog, — hogy ha a nyelv kalucsniban járna, — minden héten két pár szakadna el a sárba? — Csináljunk hát csak egy kis számadást, — a miből majd te magad lásd, — hogy a Pandurenwirtschaft s civilisatio — közül melyik a rosz, melyik a jó?

Ha a soká rabul tartogatott szó — felszabadulva egyszerre nagyot szól, — a szótárban nem igen válogat, — hanem adja, mi eléje akad; — ez aztán mingyárt Pandurenwirtschaft. — Hanem hazudni pénzért fényesen, — hogy az ember mást rászedhessen, — hizelkedni annak, ki megfizet, — kiveresplajbászozni húsz közül tizet; — kifürkészni gyáván a titkot, — hallgatni, miről susognak itt-ott? — s ki a Verordnungba ütközött, — azzal megtömni minden tömlöczöt, — s egy véletlen kimondott szóért — mingyárt igénybe venni a hóhért, — ez már aztán civilisatio!

Ha annak, ki a népet gyötörte — jó kedvében ez ablakát

betörte, — s mielőtt elindulna Morva felé, — egy kis macskazenével megtisztelé: — az mindgyárt Pandurenwirtschaft; — de hogy a nép drága pénzért — igazságot nem kapott, ha kért; — hogy a közpénztárak kirabolva, — árvák taszítva koldusbotra; — ez persze civilisatio!

Ha egy utonálló tolvajnak, — a milyenek másutt is vagynak, — a szolgabiró huszonötöt diktál, — az egész bécsi sajtó mingyárt itt áll, — s támad érte olyan zenebona, — mintha mindannyinak elvrokona — lenne a megcsapott gézengúz; — azzal is szaporodik az elenchus, — mert ez is Pandurenwirtschaft. — Hanem mikor a zsandárméria — nem a zsiványokra méri a — fegyvert, hanem szuronyt azért visel, — hogy házaikból jó hazafiakat visz el; — mikor előkelő úri nőt — botoztak meg a nép előtt; — mikor lelkész és lapszerkesztő — szenvedett botot, hajmeresztő! — s mikor vitéz katona fenyeget — seprüvel ártatlan urhölgyeket: — ez már aztán civilisatio!

Ha alkotmányos tusákban, — hol nem vesznek «macskát zsákban» — megesik, hogy a választó tömeg — egymást ütlegekkel köszönti meg: — az mingyárt Pandurenwirtschaft; — de a mikor csak úgy tréfábul — azok az urak a kaszárnyábul — csatarendben előjőnek — s a vásáros nép közé lőnek, — elesik, ott marad, a kit ért, — s még csak azt sem mondják meg, hogy miért? — ez aztán civilisatio!

Ha a vármegyék elárvult pénztára — az adókérdést bizza a diétára, — ha a szegény falusi paraszt — stempli nélkül adja be a panaszt, — ha saját kapálta dohányt árul — s a fináncot kilöki a házábul: — ez persze igen nagy fokú Pandurenwirtschaft! — Hanem a kik a népet szivattyúzták, — még a bőrét is lenyúzták, — kik eladták a haza földét, — s azt semmire felkölték, — kik alatt a státusadósságok — czifrája három milliárdra hágott, — kik feltalálták száz adó nemét, — kicsalták vele a népnek szemét, — s kiktől az ország cassájában — soha egy garas sincs, de «hiány» van, — kik felgazdagiták a magistratust, — de koldusbotra juttaták a státust, — ezek ám a civilisatorok!

Hanem hát köszönjük jó sógorok, — hogy a föld nem felétek forog; — hadd legyen hát köztünk ez az árok: — ti voltatok a civilizáló Bach-huszárok; — megmutattátok tizenegy évig, mit tudtatok? — egyéb mint baj, romlás, adósság nem maradt utánatok. — Már most hadd mutassuk meg mi, mit tudunk? — igaz, hogy egészen más az utunk; — már most az elvesztett jobblétet, — ha addig az Isten éltet, — hadd vivják a maguk módjával ujra ki — az alkotmányos jogok pandurjai.

Május 1. 1861.

Elfagyott biz az!
Értem: a baraczk virága
A tavaszi repczevetés,
Könnyelmű paszúly csirája;
S az oktondi töklevél,
Első május reggelén.
   Erről szóltam csak, instálom
   Magasabb engedelemmel.
Nehogy ugy tessék érteni,
Mintha zöld reményről szólnék;
Loyalis hazafiaknak
Mágnes-álmi reményéről,
Miknek kibuvó csiráit
Megkaphatta volna a dér.
Óh, óh, óh! nem igy értettem:
Ezer pardon gráczia
   Elfagyott biz az!

Egyre fúj biz az!
Értem: az a csúnya nagy szél!
A mi hat hét óta förmed,
S kerget bennünket budába
S szörnyű port szór a szemünkbe,
Első május reggelén.
   Erről szóltam csak, instálom
   Magasabb engedelemmel.
Nehogy ugy tessék érteni,
Mintha a Reichsrathról szólnék
S rosz szélről, rosz indulatról,
Mely nem enyhül és nem enged:
Mig csak át nem hűt egészen.
Óh, óh, óh! nem igy értettem.
Ezer pardon, gráczia!
   Egyre fúj biz az!

Teljesült biz az!
Értem: Balla Károly urnak
Félelmes profecziája,
Mely szerint bundában járjon
És vigyázzon jól magára
Minden ember! honn maradjon
Első május reggelén.
   Erről szóltam csak, instálom
   Magasabb engedelemmel.

Nehogy oda magyarázzák,
Mintha én is ilyen olyan, —
Tetszik tudni? no nem szólok; —
A kiknek az Ur Isten sem . . .
S a többi. — et cætera.
Mintha arra példálóznám
Óh, óh, óh! nem igy értettem.
Ezer pardon, gráczia!
Teljesült biz az!

Lám megmondtam Angyal Bandi!

Lám megmondtam Angyal Bandi,
Ne menj fel te Bécsbe,
Miniszterek, diplomaták
Közibe, közibe;
Mert megtanulsz szót forgatni
Izibe, izibe!
S majd ugy kerülsz a Rájxrátnak
Kezibe, kezibe.

Szegény Bandi alig űlt fel
Magas paripára,
Ott várta a sült galambot
A czifra tálába,
Hogy egyszerre leszálliták
Onnét hamarjába,
Azt mondták, hogy üljön inkább
Szent Mihály lovára.

Mit használ most a Bandinak
Nemesembersége?
Ha nem maradt egyebe, mint
Szegénylegénysége.
Ottan áll már a Rájxrátban
A széke, a széke,
Csak az ujján számlálgatja
Elmék-e? — nem mék-e?

Ottan huzzák majd a Bandit
Rámára, rámára;
Kiadják az itéletet
Számára, számára.
Dupla adót, billogokat
Nyakára, hátára,
Ezer milljó adósságot
Kezére, lábára.

Kölcsönös nyájaskodások.

Már ezután többet nem gorombáskodunk,
Megbecsüljük egymást; igy van elrendelve.
Nem perlünk, mint eddig: az okos embernek
Ugy illik, ha jobbra változik az elve.

Ezután nyájasan fogunk discurálni.
Megkérdjük, mint szolgál egymás egészsége?
Messziről köszönünk mi is a kalappal,
Kalapjával szinte ő kegyelmessége.

Kezet is szoritunk, össze csókolózunk,
Megöleljük egymást: «Kedves jó barátom
Örülök hogy látom, hogy van, mint van, hol jár,
Jól ütött-e ki az éjszakai álom?»

Szeretett barát szól: ««Régen óhajtottam
Önnel találkozni. Milyen nagy szerencse!
Hát a teins asszony? Forró üdvözletem
Kérem átadatni; de el ne felejtse»».

«Nem mulasztandom el. Milyen boldog óra!
Miben szolgálhatnék szeretett barátom?
Önnek szolgálhatni régen óhajtásom
Csupán az alkalom, mire oly rég vártam».

Szeretett barát szól: ««Valami csekélység
A mit öntől kérek; nem jár áldozattal.
Önnek a bőrére volna nagy szükségem,
Csak nem utasit el ezen kivánattal»».

«Oh kérem alássan, örülnék szivemből
Hogyha készségemet bebizonyithatnám.»
Jó barát szól: ««Tudtam, hogy ön olyan szives.
No hát ide azzal a készséggel, hadd lám.

Lássa én erővel nem kényszeritem rá,
Sőt olyan jó vagyok, olyan hű barátja,
Hogy aztán majd én is levetem a bőröm
S azt adom fel önre. Ugy-e jó? No látja!»»

«Milyen kitüntetés. Hogyan érdemlettem?
Én az ön bőrében, és ön az enyimben!
Már azt meg kell adni, hogy ilyen barátság,
Mint ez a mienk a kerek földön nincsen.

Hanem hát csókolom a szivét nagysádnak,
Vesse le nagyságod elébb a magáét.
Majd én felpróbálom, elférek-e benne,
Lássa: köpczös vagyok: kérdés, valjon átér?»

««Bocsánat, ha talán szerénytelen voltam.»»
«Oh kérem nincs miért.» ««Magamat ajánlom.
Mikor lesz szerencsém megint találkozni?»»
«Magam is e perczet szivemből kivánom».

Mikor lesz hát?

Mig a sasból gágogó lúd válik,
Mig a tigris elkezd kávét inni,
Mig az indus nem hordoz cylindert,
Mig a néger mind meg nem fehérül:
Addig — addig — addig lehet várni!

Mig a tengert felmerik kalánnal,
Mig az ujvilágot áthidalják,
Mig a jég hideg, a tűz meleg lesz,
Míg a nap s a hold meg nem cserélnek:
Addig — addig — addig lehet várni.

Mig a Vezúvból pipát csinálnak,
Mig a Saharából konyhakert lesz,
Mig ezüstté válik a papirpénz,
Mig a magyar magát elfelejti:
Addig — addig nagyon lehet várni.

A két hemisphærium.

Furcsa biz az, hogy a föld gömbölyü,
Egyik ember a másikhoz talppal.
Nálunk péntek van és ott már szombat,
Nálunk éjjel; ottan pedig nappal.

Azok ottan háborut viselnek
A dicső szép szolgaság nevében.
Itten csendes békés szabadságért
Imádkozunk s megköszönjük szépen.

Ott a földet vérrel vendégelik:
E vad ital még mámorba fojtja.
Nálunk meg a nagy hőségtől tikkad
S szörnyü szomját senki el nem oltja.

Ki megy Bécsbe?

Azt irja valami ujság,
Hogy az élczlapok közül egy
Bécsbe megy fel, ott jelen meg.
Ott a censor mind kherubim,
Az iróknak őrangyala:
Rózsaszinü plajbászával
Nem törli ki az élczeket;
Sőt még maga is ir hozzá.
Ott a komfort sokkal nagyobb
A felházban, (melyben épen
Hét szerkesztő ül most együtt,)
Mint itthon a kaszárnyában

Vajh, ki lesz hát az a boldog,
Ki a magyar nyers élczeket
Exportálja s visszahozza
Kikészített ujságképen?
Mi ugyan nem. Nekünk jó itt:
Mi azt tartjuk, mit a pogány
Fejedelem Indiában
A hittéritőnek monda:
Ha már apám és nagyapám,
Öcsém, bátyám, hugám, néném,
Fiam, lányom, nőm és napám,
Feleségim és barátim,
Jobbágyaim és szolgáim
Mind pokolba vannak s lesznek,
Mi az ördögöt keresnék
Én is másutt? Megyek velük,
Leszek ismerősök között.

Tán csak nem te készülsz Miska?
Gondolj reá, hogy mit mondott
Ama persa, kinek testét
Hangya lepte, s szítta vérét:
Ne hajtsátok rólam őket
Ezek már jóllaktak velem:
Uj jöhet majd, ki még éhes.

Ugy hiszem, hogy a ki elmegy,
A ki elmegy Bécs városba:
Az, a ki «ibit ad patres,»
Nem állhatva a sok vexát
Szekaturát és üldözést:
— Az lesz tán a Ilandabanda?

Szüreti dal.

Itt van már a várva várt ősz!
Meghozta, mit kivántunk,
Ugyancsak bőkezü is volt
Jóvoltában irántunk.
Megkaptuk a negyvennyolczat,
(Az idei olyan bort ad.)
Erre inni kell egyet.

Garibaldi megvan lőve,
Letépve a veres üng.
Buzditó veres szint most már
A pohárban keresünk.
Oh szent béke, örök béke!
A második pohár néked.
Áldomásul! Igyunk hát.

Egész évben szárazság volt,
Kiszáradt a tengeri:
Csak brochure és programm esett,
Abban jártunk tengelyig.
Csak a szöllő, az lett ídes,
Bármit mondjon Aristides':
Harmadszor is iszunk rá.

Egy reményünk maradt csak fenn,
Ezt anglusba vetettük:
Végső pohár borocskánk, hogy
Neki elkseftelhetjük.
Bár csak ez se teljesülne,
Hogy ezzel is itthon sülve,
Még ezt is megihatnók!

Non possumus.

— Átkozott rosz refraineünk vagy.
Egész világ «Non possumus.»
— Megtalálták Garibaldi
Bokájában a golyóbist;
De kihuzni non possumus.
— Hajbakapott Amerika;
Se Dél, se Éj a másikat
Földhöz verni non possumus.

— Németország is vajudik:
Újjá lenne, nagygyá lenne;
De születni non possumus.
— Kevés borunk, kevés buzánk
És a vevő arra is azt
Feleli, hogy «non possumus.»
— Torkunkig ér már a panasz,
Majd kifúrja az oldalunk;
De mondani non possumus.
— Káromkodik az olvasó,
Mért nem irtok jobb ujságot?
Mi azt mondjuk: non possumus.
— Káromkodik a szerkesztő:
Mért nincsen több prænumerans
Hát biz ott is — non possumus.

Szegény olasz lába.

Meglőtték a szegény olasz lábát,
Aztán jöttek, hogy helyrecsinálják.
Olasz, német, ángol és a muszka,
Szondirozta, hova lőtt a puska?

Olaszoktól voltak harminczhárman;
Doktor, felcser: no volt is ott lárma!
Tartottak fölötte sok dikcziót,
Szidták, átkozták a reakcziót.
Lett ott mingyárt jobb oldal, baloldal.
Keresték a golyóbist a szonddal,
Egyik nem talált rá: maledettó!
Másik jött az is kereste: — detto.
Elfáradtak végre a sok szóba:
Gyere segits! egész Európa.

Német doktorok sokan jövének,
Mind Freigeistok, ha ifjak, ha vének.
Tartottak fölötte Verhandlungot,
Irának tudós Erörterungot.
Vigasztalák azzal, hogy a rákláb
Magától is kinő, ha levágták.
(Csakhogy az rák! a Rückschrittnek lába
Az szokott ugy kinőni magába.)
Végtére is megegyeztek egyben:
Hogy ennek megélni lehetetlen.
De hogy ez ránézve nagyon jól van,
Mert ekép lesz halhatlanná holtan.

Jött az anglus: küldé a nagy míting.
Szóval, pénzzel ő jár elől mindig;
Pénzt is küldtek és tépést a sebre,
Ezt beteg, azt doktor tette zsebre.
Megvizsgálta pulsusát, a nyelvét,
Mondá, hogy mindenben osztja elvét;
Biztositja sympathiájárul;
Programmjához ő is készen járul.
A golyó, az maradhat a csontban,
Meg sem érezni azt, ha már ott van.
Ha nem volna, az ugyan jobb lenne,
De ha ott van, hát csak hagyjuk benne.
Ezzel ugyan lábra állni bajos,
Vele járni sem lesz igen zajos.
Többet nem is igen emel terhet,
De csinálhat még vasuti tervet.
Most pedig már kell haza osonni
Otthon várják, — s aztán «times is monney»,
Muszka doktor megnézte a sebet:
Csigavér! Bratyinko ezt föl se vedd.
Az ilyennel nem szoktunk tréfálni:
A mi fáj, azt legjobb amputálni,
S ha rövidebb lesz majd egyik lábad,
Egy falábbal még konfördeálhatd.
Jött végtére a franczia doktor,
Miként szokta, mindig legutószor.
Ez nem barát, ez nem patrióta,
A phrasist sem igen messzi szórta.
A betegnek még tán ellensége,
— De csak lábra ő állitá végre.

A szerény magyar ember és jó barátja.

„Kedves magyar ember, gyerejde, hadd látlak:
Mit kivánjak neked? no mondd meg emberül.
Valami drága jót, mit te nagyon szeretsz,
— És a mi nekem egy krajczárba se kerül.“

„„Köszönöm, gráczia; nem vagyok érdemes,
Mindennel beérem; — szép hogy van rám gondod,
Nem csak a mindennel, még a semmivel is:
Még vissza is adok belőle egy fontot.““

„No csak mondd hát, mi kell? Akármilyen drága.
Kivánjak-e neked egy jó — egészséget?“
„„Oh kérem alássan: fele is elég lesz:
Beérem, ha kivánsz, egy jó — feleséget.““

„De ne légy hát olyan átkozottúl szerény;
  Kivánjak e neked mindenféle áldást?
„„Jaj uram, azt ne tedd, az én nekem drága,
  Mert azért nekem kell fizetni áldomást.‟‟

„Mi kellene hát még most egy köszöntőben
  Szent Boldog napjára? Légyen véled béke!‟
„„Köszönöm alássan, annyi van már ebből,
  Hogy már épen untig elégséges nékem.‟‟

„Ejnye, valamit csak fogadj el hát tőlem:
  Kivánok te néked egy boldog uj évet!‟
„„Minek egészen uj ilyen szük világban?
  Jó lenne tán csak egy fejelés év nékem.‟‟

Vigasztalás.

Sok eső hullott beléje:
  Zavaros a Duna habja.
— Vigaszul száll kelyhembe, hogy
  Zavartabb a Handabanda.

Házmesterem ha felverem
  Éjnek éjjelén: goromba.
De nem bántom, eszembe jut:
  Gorombább a Handabanda.

Magyar dohányt kérek s adják
  Átszürött trafik alakba.
— Ámde szívom, nyugton szivom:
  Vigasztal a Handabanda.

Visít éjjel a szobámban
  Patkány, egér, szörnyü banda!
De elalszom, vigasztal, hogy
  Fülsértőbb a Handabanda.

Ama stereotyp egy halott búcsúztatója.

Instálom alássan egész tisztelettel:
Még én rajtam kivül senki sem esett el,
Magam vagyok csupán, ki minden csatában
Rendesen meghalok, uram parancsában.

Kiszolgáltam már sok kapituláncziót,
Segíték megtörni sok kemény nácziót,
Azok ezerével hullottak mint a légy;
Részünkről csupán én voltam a martalék.

Mindenütt ott voltam, mindenütt elestem,
Diadal-bülletén hirdeté holttestem,
Csak néha számított, mintegy útravaló,
Mellettem halottul irva egy sánta ló.

Uram, én szivesen teszem, hogy meghalok,
Mindig visszahoznak, tudom, az angyalok.
Már én a meghalást kutyába se venném,
Csakhogy egyszer magam aztán kipihenném.

De hogy ma Olkusznál harapjak a fűbe,
Holnap meg Koninnál lövettessem főbe,
Hogy minden tábornok engemet gyászoljon,
Akkor, bár meghalok, de sohsem alszom jól.

Azért alázatos kérésem az lenne,
A halált megszoktam, megnyugoszom benne:
De hadd nyugodnám hát! Halna meg már más is.
Jönne már szokásba valami más frázis.

S ha már eltemettek, csupán arra kérlek.
A hosszu dárdámat mellém fektessétek,
Feltámadás napján nehogy a rosz lengyel
Még bozse cosz polszkét ott is énekeljen.

S mielőtt a vermet reám hantolnátok:
A jó kancsukámat kezembe adjátok.
Hogy legyen a lengyelt — ha nem akar menni —
A paradicsomba mivel beterelni.

Így is baj, úgy is baj.

Szegény ember dolga a kaszával bánni,
Ha tenyere törik, nem is szokták szánni.

Ha leborotválta a mezőt tisztára,
Várják jó ebédre, gazdag vacsorára.

De szegény magyarnak az most a panasza,
Hogy ki sem hajtott a fü, hogy learassa.

Rozsda megeheti vasát, nyelét a szú,
Száraz tenyér, torok, mező kopár aszú.

A szegény lengyelnek baja megfordítva:
Ő bezzeg a mezőn nagyot kanyarithat.

Van ott mit kaszálni, de ha learatta,
A levágott mákfej sarjut hajt alatta.

Csorba a kaszája, a tenyere véres,
Alkonyodik is már, még se juthat bérhez.

Neki sok a dolga, semmi a magyarnak,
Denique vacsorát egyiknek sem adnak.

Inkább lennék . . . .

Inkább lennék gályán, lánczraverve,
Élethosszig elitélt fogoly,
Ki szolgálja a hálátlan tengert,
Kinek már ez élet is pokol,
Lábán békó, hátán korbács, lelkén
Kétségbeesés; — ez is inkább lennék,
Mintsem lennék Murawieff.

Inkább lennék üldözött briganti,
A kinek barlang ád menhelyet,
Kinek étke vadbokor gyümölcse,
Kinek pallos függ feje felett,
Kinek díj van életére tűzve,
Sírja ásva, tűzből rohan tűzbe,
De nem lennék Murawieff.

Inkább lennék zord Szibériában
Hópusztára dobott számüzött,
Lennék ólombányák szökevénye,
Laknám medvék, rozmárok között,
Küzdenék éhséggel és hideggel
S várnám az éjt, melyre nem jő reggel,
De nem lennék Murawieff.

Lennék inkább szerecsen rabszolga,
A ki termeszt czukrot, gyapotot,
De ki czukrot nem kap, csak a nádját
Éretten, hátára, mint botot.
S kit szabaddá hogyha tesz az észak,
Besoroz és elvisz volontérnak,
De nem lennék Murawieff.

Inkább volnék, és most nagyot mondok,
  Üres szalma. melyen nincs kalász,
Ujságíró, ki mindenkit szolgál
  S egy szabadjegyért dicsér, gyaláz.
S kinél a prænumerans csak vendég!
Jön és elmegy; — ez is inkább lennék,
  De még sem lennék Murawieff.

Jóslatok.

Ha Balabin lajbhuszárja
Eladja a lakk czipőit,
S vásárl bagaria sarút:
  Bizony bizony háború lesz.
Bagaria csak útra kell,
Útra is csak Moszkovába.
Ha ő megy, a gazdája is.
S ha a gazdája utazik,
— Vagy jó idő, vagy rosz idő
  De valamilyen idő lesz . . .

Ha itt Pesten a kiadók
Sok rosz versfélét nyomtatnak,
A mit nem vesz a publikum:
  Bizony bizony háború lesz.
Rosz vers csak fojtásnak való,
Fojtás való csak puskába,
Puska kell csak háborúhoz.
Ha tehát sok rosz vers terem
— Vagy jó idő, vagy rosz idő
  De valamilyen idő lesz.

Ha a párisi fődivat
Szűkebb krinolint parancsol,
S egy abroncscsal reducáltat:
  Bizony bizony háború lesz.
Vasból lesz kard, pánczélhajó,
Rozsdát kap, ha nincsen dolga.
Dolga pedig csak háború.
Ha tehát a krinolin fogy
— Vagy jó idő, vagy rosz idő
  De valamilyen idő lesz.

Ha Rothschild úr korán reggel,
Éhomra prüszszent egy nagyot,

Mielőtt tubákolt volna :
   Bizony bizony háború lesz.
Orr nem prüsszent, ha nem viszket,
Nem viszket, ha nem boszantják,
Lőpor illat orrboszantó ;
Ha tehát nagy Rotschild prüsszent
— Vagy jó idő, vagy rosz idő,
   De valamilyen idő lesz.

Ha Napoleon Harmadik
A lapokat meginteti,
A kik szólnak háborúról :
   Bizony bizony háború lesz.
Soh se néz oda, hová üt,
Soh se mondja, a mit gondol,
S ha már ott van, hogy szidatja
A kik előre fecsegnek
— Vagy jó idő, vagy rosz idő,
   De valamilyen idő lesz.

Szüreti dal.

Savanyú szőlő megérett,
   Megsült, megfőtt, meg is töppedt,
Szárad már a levele is ;
   Ki várna még tőle többet ?
Készítsétek a kádakat !
   Vagy mit mondok ? a gyüszűket.
Édeset fog ereszteni
   Az idei, csakhogy szűket.
Nagyon szeret minket az ég :
   Mindig mosolyg. Legyünk vigan,
Induljunk meg szüretelni
   A mig leszedhetjük higan.
(De csak úgy, hogy meg ne tudják.)

Ujuju ! Daloljunk fiúk,
   De csak úgy kiki magában ;
Nincs erre az évre nóta :
   Csak sohajtás van javában.
Durrogjon a mozsár, puska :
   Verebet ijesztünk vele ;
Izzad most a jámbor muszka,
   Van neki elég lengyele.
Szegény lengyel ! No a ki tud,
   Mondjon reá egy áldomást ;

Hiszen úgy se mondhatna mást.
Te meg czigány húzd rá, mit tudsz?
(De csak úgy, hogy meg ne hallják.)

Húzzátok fel a karóra
Azt a zászlót, hadd lobogjon.
Ha egyéb nincs, egy divatszin
Módiruhát, az nagyon jó.
Te gyorslábú fiatalság!
Könnyenforgó, kezdj egy csárdást,
Talán kapsz még tánczosnét rá;
Ha nem kapsz, hát kezdj akár mást.
Aztán fel a röppentyűkkel!
Nemzeti szin csillag szálljon,
Bengalitűz, római mécs
Vessen fényt az egész tájon.
(De csak úgy, hogy meg ne lássák.)

Forrong a bor: neki szabad;
A természet jól rendelé:
Hogy a szüret következik
Az esztendő vége felé.
Sok keserü falat lement,
Gyomrunkat fekszi sok nehéz,
A mivel bennünket traktált
Tavasztól elkezdve ez év.
Öblítsük le. Itt a szüret:
Ez a mi igaz tavaszunk;
Előttünk a tenger: a bor;
Öljük bele sok panaszunk.
(De csak úgy, hogy meg ne ártson.)

A Mencsikoff paletója.

A Mencsikoff paletója
Lekerült a fogasrul,
Bár egy kicsit átlyukgatá
A moly keresztül kasul,
S a nap kivette a színét,
De azért az most is szép még,
S el lehet még viselni.

A Mencsikoff paletója
Historiai jelmez,
Abban ment fel a szultánhoz
Követ úr ő kegyelme.
Durva szőrű volt a kabát,
Ahhoz alkalmazá szavát;
Melyből lett nagy skandalum.

A Mencsikoff paletóját
Aztán jól kiporolták,
Szűk is lett a gazdájának,
Ámbár azelőtt volt tág.
Kefélte, míg sima nem lett
Egyszerre három négy nemzet,
Olyan jól bántak vele.

A Mencsikoff paletóját
   Csunyául megszabdalák,
A harczok mérges kutyái
   Szárnyait és oldalát.
Egy darabja le is repedt,
Hogy átugrotta a kertet,
   Mikor nagyon szoriták.

A Mencsikoff paletója
   Igy még sokkal jelesebb;
Történeti emlék rajta
   Minden folt és minden seb.
Ki azt felveszi magára
Emlékezik, hol lett kára?
   S tudja, hogy így ijesztőbb.

A Mencsikoff paletóját
   Féltem én egy veszélytül;
Ha ez a sok szabómester
   Egyszer majd nekikészül,
Bizony úgy megzsinorozzák,
Hogy a mire helyrehozzák
   Lesz belőle czamarka.

Vigasztalás az inségben.

Egész októberben præliminá1tatik,
Novemberben aztán revideáltatik,
Deczemberben végre majd acceptáltatik,
Aztán januárban ratificáltatik,
Februárban szépen repartiáltatik,
Martiusban kölcsön majd contraháltatik,
Aprilben, ha lehet, realizáltatik,
Májusban kellően intabuláltatik,
Juniusban mind ez inhibeáltatik,
Juliusban egész ügy submittáltatik,
S ki még augustusban élve találtatik,
Annak septemberben majd gratuláltatik.

Az egyik fújja már a trombitát.

Az egyik fújja már a trombitát:
Nem is lehet más, mint nagy háború!
A melyből senki otthon nem marad,
De sőt még Grönland is belé kerül.
Fenekestül felfordul óvilág,
Hegylánczokat ország határain
Ledöntögetnek, nagy folyóvizek
Feliszva lesznek szomjas harczlovaktól,
Mindenki körme áll a más hajának;
Oly háború lesz, hogy a krinolin

Abroncsa is, mind karddá változik.
S midőn kifogytunk bomba- és golyóból,
Kalamárissal bombardirozunk.

E hirre két krajczárral fölmegyen
Darabja vert aranynak ; — s az ezüstnek
Egy fél proczenttel hág fel ázsiója.

Most jő a másik, és nyugalmat oszt.
Ne féljen senki, nem lesz semmi baj,
Mivel egymást szeretik emberek
S mivel egymástól félnek még de jobban.
Örül mindenki, hogyha honn maradhat.
Lesz átkozott sok jegyzék, és depeche ;
Lótás futás, hizelgő kompliment ;
Projektumok és stipulátiók ;
Megnő a protokolum akkorára,
Mint egy jutalmat nyert hizott malacz :
De háborút fiadzni nem fog az,
S midőn kevés lesz már a tintatartó,
A bombaüstöket vesszük elő,
Azokba töltünk tintát eleget.
S ha elfogyott a porzó : (annyit irtunk !)
A puskaport hintjük fel a papirra.

E nyugtató szavakra fél procenttel
Mingyárt nagyobbra nő a Pardubicz,
Kreditlóz és más lankadó papir.

Vajjon minő nagy indokok vezérlik,
Világ intéző bölcseink között
Irányát ily külön két felfogásnak ? —
Hát az biz így van : az, ki háborut
Hirdet, az összevásárolt sokat,
Olcsó levén, ezüstből és aranyból :
S így kell, hogy annak árát verje föl.
Másik, ki hirdet békét minden áron :
Az meg papir félével spekulál
S ezért nem enged békét megzavarni,
Nehogy papir, a drága, meg-gyökönjék. —
A nézetek vitája támad innen.

No már magyar szerkesztő nem tesz így !
Először, — mert sem pénze, sem papirja : —
— A többi indokot hallgassuk el.

Muszka szerelmi vallomás.

Az én keblem olyan forró,
  Mint kiben kigyúlt a vutki.
Tied pedig mint a kályha,
  Mely tegnapelőtt aludt ki.

Szemed, mint a kozák dárda
  Szivemet rég általjárta.
Mig te nálad az érzemény
  Mint bagaria, oly kemény.

Én, mint medve lépes méznek
  Hozzád olyanformán érzek.
Te meg hozzám szép tubikám,
  Mint caviár, vagy oly pikánt.

Óh bár a sors a szivedet
  Puhitaná meg aképen,
Miként én a kancsukával
  Választottim hátát szépen.

Hogy elmondhatnám rólad is
  Ha a sors nekem rendelend,
S nem futhatsz többé tőlem el:
  «Varsóban helyreállt a rend.»

Minek kellene neki lenni.

Ha ő tormás virsli volna
Érte mindenki lángolna.
De minthogy nem tormás kolbász
Miatta senki sem kap lázt.
  Bizony csak senki sem kap lázt.

Ha Holstein volna üveg ser
Ugrana érte sok sexer.
De mert nincs tele serrel ő
Egy új krajczárt sem csal elő,
  Biz egy krajczárt sem csal elő.

Ha Holstein volna egy circus,
A tolongás volna gyilkos.
De mert Holstein nem lovarda.
Nem kerül a dolog kardra,
  Bizony csak nem kerül kardra.

Ha Holstein tánczolna kánkánt
Nagy lelkesültséget látnánk.
De mivel nem ballerina:
Miatta ugyan ki rína,
  Bizony csak ki fia rína?

Ha Holstein volna népünnep
A lelkesültség kitünne.
De ágyúból a Feuerwerk,
Nem mulattatja az embert;
  Bizony nem az ily Feuerwerk.

Ha Holstein volna Schillerfest
Sokan szólnának a tervhez,
De mert csak nem is díszebéd,
Kár emlegetni a nevét.
  Bizony kár annak a nevét.

Külömböző nemei a segítségnek.

Elhatározá az örök város,
Hogy a lengyel ügy kezd lenni káros.
Imádkozni fog hát érte Róma.
Hiszen bizony «dat pyra, dat poma,
Qui non habet aurea dona.»

Hogy látta ezt az angol Ninivé
Hogy a lengyel lesz immár semmivé,
S minthogy róluk értekezni bon ton,
Nehogy ebben elmaradjon London,
Lengyelekért káromkodjék mondom.

Ennek pedig nem nagy sikere volt.
Nem nyert vele semmitsem a revolt.
Könyörgés és szidás veszett kárba,
Egyik sem hatott el Pétervárba.
Szép szó, rút szó, de mind csak szó már ma.

Európa dajkája.

Kedves magyar hazám, azt mondák egykoron,
  Te vagy Európának tápláló dajkája,
Kinek annyi kincse terem; azt se tudja,
  Hova legyen vele? — Felét elhajgálja.

Héj de keresték is a kedvedet akkor,
  Azt se tudták, hová ültessenek téged?
A szoptatós dajkát meg szokták becsülni.
  Még, hová leül is, megtörlik a széket.

Bizony most nem igen nagyon emlegetnek ;
Itt ott sápitoznak : szegény, de megfogyott.
Mi lesz belőle már ? tán fölkelni se tud ?
Elszáradt, elpusztult ; jámbor ügyefogyott !

Hja, biz a világnak ez a szokott sorja.
Szoptatós dajkának meleg szoba, fáczán !
A száraz dajkának száraz kenyér, s télen
Nyugvó helye van a hideg ház tornáczán.

Semper idem.

Rá jövök már lassan lassan :
Gonosz vérü nemzedék volt
Ez a melybe én tartoztam.

Pusztul is már ! Innen onnan
Kidűl egy kettő a sorbul :
Nem várja, mig jobbra fordul

A többi is őszül, vénül
Kopaszodik, elszegényül,
Csak úgy lézeng erre arra.

Keze, lába nem állja már
Szem, fül alig szolgálja már,
De a szíve most is lángol.

Gonoszvérü egy ivadék !
A kivel együtt támadék,
Ki velem együtt múlik el.

A mikor még ifjak voltunk,
Akkor az öregek szidtak :
«Hetyke tüzesvérü ifjak !»

Hetyke tüzesvérü ifjak :
Azoknak olyan jól illett,
Mikor ezért szidtak minket.

Most pedig, hogy megvénülünk
Ifjak rólunk igy beszélnek :
«Hetyke tüzes-vérü vének !»

Igazad van, új nemzedék !
Ezért mi sokat szenvedénk,
Te nagyot nőjj, s sokáig élj.

Hé Lambert !

Párizs város a milyen nagy
Olyan hosszan és szélesen
Kiáltozza minden ember :
Ifjak, öregek és hölgyek,
Nemzetőrök és rongyszedők,
Halkufárnők és herczegek,
Még a császári palota
Őrei is egymás között :
«Hé Lambert !»

Máskor az ünnepelt napon
Zengett a széles Mars mező
A vive l'empereur kiáltástól.
Most a salvék ropogását
Feldörgi e furcsa jelszó,
A rakéták pattogását
Ez kiséri, s csendes éjjel
Nem hagyja aludni Párist,
«Hé Lambert !»

«Ő» hallgatja kastélyában,
Hallja nappal, hallja éjjel, —
Még tán álmában is hallja
Azt a jelszót, azt a nevet
S gondolkozik mélyen rajta:
Mit jelent az? Mért idézik?
Pedig hát a szegény Lambert
Csak egy jámbor nemzetőr volt,
Ki lemaradt a vasútról
S jelszóvá lett a kiáltás
«Hé Lambert!»

S a «hé Lambert» tovább terjed,
Mondja London, Koppenhága,
Varsóban már csak sóhajtják,
Rómában dalolni kezdik,
Dörgi Algir, s Mexicóbul
Hangját erre hordja a szél.
«Hé Lambert.»

Tizenhárom szabad szónok
Fogságra van elitélve
Paragrafus szerint, a mely
Tilt húsz embert öszszejönni.
Hallgat a tribün s a sajtó.
Nincs kritikus, nincs ellenzék
Csak egy szó van, a mi hangzik,
S mely ő neki szerez gondot.
«Hé Lambert!»

John Bull.

Goddam! Ha átjöttök az Eideren,
Megmutatom a kard mi fán terem!

Nini. Jönnek! Vesznek semmibe sem.
Talán nem kapták meg a depechem.

Goddam! Jó no, ha már átkelt a had;
De egymásra lődözni nem szabad!

Nini! Mi a? Meg is verték a dánt!
Pedig hogy ne tegyék, tudtul adánk.

Goddam! Már ez megtörtént, megesett.
Már most pihenni kell egy keveset.

Mert, mondok, ha átjöttök a Schlajon,
Mingyárt ott terem admiral Láyon!

Mi a ménkü? Mi történt? Fergeteg!
Elfoglalták a Dannewerkeket!

No ez már sok; ezt nem hagyjuk abban!
De már szólni kell hatalmasabban.

Sacra! Most már tovább ne jőjjetek,
Mert mit kaptok, az lesz a tietek!

Ni! Nem látják, hol Jütland határa?
Pedig fel van festve a mappára.

Damned! ezek ugy látszik nem félnek,
Beszélhetünk itt akár a szélnek!

De már mostan jön az ultimátum.
Eddig csak hiába kiabáltunk.

Hanem végre kijelentjük nektek,
Hogy a tengerpartig eljöhettek.

De ottan már megálljatok s vissza
Készüljetek, — mert ottan már viz van.

Prosit!

Annál a nagy vendéglőnél,
Kinek neve Európa,
Mindenki «a la carte» eszik; —
Az étkek fel vannak róva.
Válogathat, kinek milyen
A gusztusa, az étvágya;
Pecsenyének azt a részét
Melyik neki kell, levágja.
S ha megette, ha jóllakott
Az egész table d'hot kiált:
«Váljék kedv's egészségére,
Prosit, prosit, proficiat!»

Angol irlandi bifszteket,
Szinte véres, mikor falja,
Rá sok mustárt elveszteget,
S tán a nyögését is hallja.
Nézők közül is igen sok
A bifsztekkel rokonszenvez;
Félig meddig atyafi is,
Ellenvetést de még sem tesz.
Ha megehette, s jól lakott,
Az egész table d'hot kiált:
«Váljék kedv's egészségére,
Prosit, prosit, proficiat!»

Franczia kenyérre keni
A jó savoyai sajtot,
Jól eshetett, ha egy pohár
Nizzát utána felhajtott.
El se verte vele éhét:
«Gyorsan! pinczér! ugorj frissen!
Még megenném egy portio
Szárdiniát». — «Az még nincsen».

Fogát piszkálja csendesen
Az egész table d'hot s kiált:
«Váljék kedv's egészségére,
Prosit, prosit, proficiat!»

Muzulmánnak de jól esik
Egy kis dulcsász kóstolóra,
Vérrel rózsaszinre festve,
Melyet terme Czernagóra;
Az apróra vágott piláf
Nagyon tetszik az ínyének,
Megpörkölve jól bográcsban
Lángjainál Csettinyének.
S ha a száját megtörölte,
Az egész table d'hot kiált:
«Váljék kedv's egészségére,
Prosit, prosit, proficiat!»

Olasz szeret árticsókát
Levelenkint eszegetni,
Szúrna, ha egyszerre falná,
Ugy kell azt leszedegetni.
Iszik rá kétféle bort is,
Mit szolgáltat a conclave;
Az egyik «lacryma Christi»,
A másik «lacryma papæ».
Aztán körülnéz, mi van még?
Az egész table d'hot kiált:
«Váljék kedv's egészségére,
Prosit, prosit, proficiat!

Muszka eszik lengyel nyelvet
Átszurkálva, megspékelve,
Megsózva nagy kegyetlenül,
És páczolva eczettel be.
Összerágja kaviárral,
És leönti rostopsinnal,
Mégis kemény, mégis rágja,
Nyelné, nyelné, de nagy kínnal.
Szánják szegényt (azt ki eszik)
S az egész table d'hot kiált:
«Váljék kedv's egészségére,
Prosit, prosit, proficiat!»

És ez igy megy szép csendesen,
Kiki választ a mit kiván;
Nem szól bele sem kabinet,

Sem gyapjuzsák, sem a diván.
Senkinek sincs arra gondja:
Ki mivel, mikép és hogy él?
«Egyed azt, mi neked tetszik,
Csak az enyimből ne egyél!»
Egyébiránt ebéd végén
Kölcsönösen mind így kiált:
Egészségükre kivánjuk.
Prosit, prosit, proficiat!»

A szibériai karbunkulusok.

A minden oroszok ura,
Kinek keze messze elér,
Kiadá a rendeletet:
Minden ékszerész, juvelir,
Menjen keresni számára
Olyan karbunkulusokat,
Miket még senki sem viselt
Galambtojás nagyságúkat.
Drága legyen, kincset érjen,
Minden szeme az ékszernek.
Hogy mikor készen fog lenni
Egy fél országot érjen meg.

A minden halandók ura,
Kinek keze még meszszebb ér,
Szól: itt a karbunkulusok!
Ne járjatok tovább szebbért.
Nem viselte ezt még ember,
Egész új neme a kincsnek.
A ki még ma büszke ember
Holnap hordja — s aztán nincs meg,
Minden egyes karbunkulus
Kerül egy emberéletbe,
S mikor az egész láncz megvan
Egy félországot temet be!

Áldozó csütörtök.

Meg sem tudnók, ha a naptár nem mondaná,
Hogy ez a mai nap áldozó csütörtök;
Nem, mintha a szentet elfeledtük volna,
S hűbérbe fogadott volna már az ördög;

De mert egész évben a hét minden napja
Áldozatnak napja vala nemzetünkre.
Áldozott a gazdag, áldozott a szegény:
Az a bajt enyhíté, emez a bajt türte.

Áldozó csütörtök volt nekünk mindennap,
Erényt gyakorolni mindennap alkalom.
E csupa áldozatnapból álló évet
Óh mulaszd el rólunk, mennyei hatalom

Mert ha még soká ez erényt gyakoroljuk,
Lehet, hogy kivívjuk magunknak az eget:
Hanem úgy segéljen, a földet elvesztjük,
S aztán nem tudom, ki marad hátunk megett?

Csak Monaco nem hódol meg.

Elment Napoleon császár
Meglátogatni Sándor czárt,
Az őt megint látta vissza,
Zengett a nagy zajtól Nizza;
De Monaco nem hódolt meg.

Ha ők felejték Inkermánt
Fenyegetvén indogermánt,
Felejték a lengyel dolgot,
Mely még tavaly szóban forgott
Monaco nem felejté azt.

Sándor czár és Napoleon
Hatalmas dynasták nagyon.
Fő gondjuk, hogy a nagy vagyon
Honnan szaporodjék vajon?
Monaco nem oly szűk keblü.

Mert a mióta Florestán
Országát eladta tisztán,
Két millió tallérokba
Czakumpakkal: attól fogva
Monaco republikanus!

Anglia janklija.

Csak kirukkol vele John Bull,
Kifogyva már a bon ton-bul,
Hogy akár mily jó barátja,
Sógora, komája, bátyja,
Danszke, a kicsiny, de bátor,
Ő, John Bull, a nagy cunctator,
A hogy ismeri Angliát,
Alig hiszi, hogy kedvéért,
Az ő testi épségéért
«Elszakítsa a jankliját.»

Hiszen tudják ezt már régen,
Most hallhatják, a kik még nem.
Fehér és fekete népek,
Kiket felbíztattak szépen,
S mikor belemásztak nyakig,
Úgy is hagyatának a kik. —
Hogy a mint látták Angliát
Az biz az ő szép szemükért
Ő földi idvességükért
«Nem szakgatja a jankliját.»

Tartanak ottan meetinget,
Éljenzik a piros inget,
Fonnak ölszámra koszorút,
Adnak baksist, ki rá szorult
Motiokat, akár huszat
Tesznek s ismét visszahúznak.

Vezérczikket, quantum satis,
Meg tán collectiv nótát is.
De, a hogy látjuk Angliát,
Biz ő senki nagy bajáért
Mit az Isten nem ő rá mért,
«Nem szakgatja a jankliját.»

Vigjáték lesz-e, vagy tragœdia?

Minden ember azt kérdi, hogy mi a?
Ez a londoni konferenczia,
Vigjáték lesz-e, vagy tragœdia?

Tartozván azon darabok közé
Mikről a szerző maga sem tudja,
Hogy hova üt el ennek a rudja,
Midőn jelenésekbe kötözé?

Kezdődött ez conversations műnek,
A miben csak beszélnek és ülnek,
Hol kimennek, hol pedig bemennek,
A sugónak van kelete bennek.

Akkor egyik szerző azt kivánta:
Népszínmü is lehetne ez, hátha?
Egy kis élénk népszavazás, ének
Okkal móddal vajon nem tenné meg?

Másik monda, jobb lesz operának,
Vagyunk nagy bővében a nótának.
Ezekben sok melodráma vagyon.
Csak a flót(t)ákat ne fújjuk nagyon.

Harmadik szól: ez vitézi dráma.
Benne görögtűz és harczi lárma.
Ágyudörgés; nem tüzes golyóval
Lövöldözvén, csak papiros «Globe»-al. —

— Én azt mondom: vagy egyik vagy másik?
Kiderül a jövő állomásig.
Ha vígjáték lesz, nem lesz szomorú,
Ha béke lesz, úgy nem lesz háború.

De hogy szóljak még bizonyosabban:
Ha Brunnow fog sírni a darabban,
S ha Russelnek kell átkozódnia,
Akkor lesz ez vidám komœdia.

De ha az a bizonyos «Ő» ottan
Ki a lábát lógázza nyugodtan,
A dráma végével fog nevetni: —
— Szomorújátéknak nevezhetni.

Karácsony éjjel.

Azt álmodám, hogy újra gyermek voltam
S a többekkel együtt egy játékboltban
Kerestünk, válogattunk, kéregettünk.
A boltos ott serénykedett megettünk.
Mutatta mije van? sok czifra bábu:
Dob kemény papirosbul, puska fábul,
Fajankó, a ki rángatásra mozdul,
Czifra kisasszony krinolinostul,
Csikók, lovak, a kiknek nem kell abrak,
Trombiták, a mik csak egy hangot adnak,
Ólombul készült franczia katonák,
Kik ott maradnak, a hová lerakják,
Muszka diplomata, fejek kaucsukbul,
Majd elnyúlnak, majd meg nevetnek csúful,
Circus lovagló amazon hölgyekkel,
Templom a melyre kéregetni nem kell,
Állatkert minden aláírás nélkül,
Ugrókút a maga emberségébül,
Türelemjáték, melynek szövegje német,
Összerakásában az ember eltéved,
Kövérhasú chinai pagódli,
Ki a haza sorsán nem aggódik,
Előre hátra bókoló hinta-ló,
Csak mozog, de nem haladni való,
Szépen kivilágított Betlehem,
Benn angyalok és barmok egy helyen,
Nagy fenyegető angol krampuszok,
Kiknek puskájuk nem lő, csak szuszog,
Medve, mely fiait elnyeldesi,
Bajazzo, ki mindig talpra esik,
Galvanizált arany ezüst halom,
Melyet fölvehetni nincs alkalom.
«No hát fiúk, válaszszatok, mi kell?»
Sorba kérdezgeték mindeniket.
Én csak turkálgattam a sok között,
Összekerestem a játék özönt,
De nem találtam rá, nem volt ottan,
Hiába néztem a játékboltban.
«Hát neked mit hozzon a Jézuska?
Nem kell fakard? nem kell bádogpuska?»

Mást keresek én karácsonyfámra,
Nem nézek én e sok czifraságra.
Egy szép országgyűlés kéne nékem.
Volt már nekem olyan egyszer-kétszer.
A boltos megsimogatá fejem:
«Az pediglen, fiam, nem játékszer.»

A gonosz szívű magyarok.

Itt van ni! Megint rájöttek
Azok az áldott hírlapok,
Kik minden hírt összegyűjtnek,
Mint virágból mézet — a pók,
Hogy még béke idején is
Míg más alszik, mint a gyermek,
Testvérnépek ellenében
Irtó harczot hogy viselnek
A gonosz szívű magyarok!

Ők okai, hogy Árvában
Tavaly nem érett meg a rozs,
És hogy egész esztendőben
Volt az idő zivataros.
Ők okai, hogy a jó nép
Elég meleget nem kapott,
Ők foglalták le maguknak
S nem hagyták sütni a napot
A gonosz szívű magyarok.

Ők bűnösök, a miért most
A rettentő hófuvatban.
A másajkú vármegyékben
Megfagyott vagy ötven — hatvan,
Így hagyni esni a havat
Csupa tiszta maliczia!
S hogy abba még ember is vész:
Ilyen hanyag politzia
Csak a magyaroknál lehet.

Ez még semmi, de a mi több,
Magyar folyam magyar partján
Egy jámbor drótos polgártárst
Mind megevett a toportyán.

De már ezért ők felelnek,
Hogy a farkas mást ne bántson;
Mert vagy szelidítenék meg,
Vagy tartanák őket lánczon,
A gonoszszívű magyarok!

Nagy szilárdság.

Semmi különbség sincs bennünk
Hatvanegyben és az idén.
Olyan könnyen nem változtat
Magyar ember az ő hitén.

Megmondtuk, hogy nem engedünk
Dolgunkból, csak egy hajszálnyit.
Ezen határozatunknál
Még most is megfogunk állni.

Csekély különbség van csupán,
Ama bizonyos hajszálban:
Akkor széltében értettük,
Mostan pediglen — hosszában.

A kunok zászlója.

Hová, hová kunok ilyen nagy csapatban,
Tán már itt a burkus? vagy másféle had van?
Tépett zászló a nagy szélben csak úgy pattan.

Tépett zászló rongyát hajdan golyó járta,
Vérben fürdött hegyén ama fényes dárda,
Mostan pedig hordja a dicső dalárda!

Hajdan ez a zászló követte az ágyút,
Jámbor nép erkölcse de nagyon meglágyult.
Tűzbe jön csak, mikor a nótára rágyujt.

Hisz a más kedvében soha meg nem botlom.
Hogy ne danoljatok, én biz azt se mondom.
Hanem azt a zászlót — tán hagynátok otthon?

Thurn és Taxis herczeg.

Akkora forma úr lehet,
Miként nálunk egy főispán,
A kis Torna vármegyébül.
Összes egész birodalma
Négyszeresen kikerülne
Egyetlenegy Eszterházy
Roppant ősi birtokából,
Thurn és Taxis herczeg.

Még is mikor a nagy osztrák
Birodalom úgy megszorult,
Hogy már pénzt a börzén se kap;
Akkor előáll, a kitől
Segítséget senki se várt,
S így szól: tessék, itt a ládám.
Mennyi kell? tíz, húsz millió?
Akár negyven. Annyit is ád,
Thurn és Taxis herczeg.

Hogy lehet ily kis herczegnek
Oly rettentő massza pénze?
Hát úgy, hogy kis országával
Nem járt soha hódítani,
Nem próbált centralisálni,
S nem tartott oldala mellett
Oly kitünő, derék, jeles
És hű államférfiakat,
A kik csalták, lopták volna
Thurn és Taxis herczeget.

Carmen miserabile.

Óh én nem azokért sirok,
A mik voltak és elmúltak,
Hanem azokat siratom,
Mik nem voltak, de most vannak.
Direct, — indirect, — pót-adók,
Személykereset, — közmunka, —
Úrbérváltság, — község-adó,
Hadipótlék és accisa.
Dohánytrafika, lapbélyeg,
Pörös stempli, bemesszolás,

Azsió, papiros tizes,
Sajtópör, börtön, fizetés,
Bécsi Híradó és kánkán.
Operett, ultramontán párt,
Péter fillér. debardőrök.
Maláta czukor, stájernedv,
Provisorius viczispán,
Exekváló szabadságos,
Adhoc hazafi. állatkert,
Dalárda, tornaegyletek.
És a többi, és a többi.
Mikkel az új kor megáldá
A szegény új nemzedéket.
Azért nem jó azt kivánni:
«Adjon Isten, a mi nincsen!»
Mert ki tudja, mit kapunk még?

Mező-Kövesdnek.

Egy pár szóm van hozzád derék Mező-Kövesd!
Neved nem azt teszi ám. hogy «itt a kő. vesd!
Hanem, hogy a rend és törvény útját kövesd:
S honfitársadat. kit megsértél. megkövesd.

Tavaly és most.

Merő mulandóság ez a világ sorja,
Gaukler az idő, magát átugorja,
A miről még tavaly minden ember beszélt,
Annak már az idén nem hallani neszét.

Tavaly nagy kérdés volt. hogy mit tesz a Rájxrát?
Most nagyobb az annál, hogy mihez fog Zágráb?
Tavaly Pesten várták. hogy mit beszél Mende?
Mostan bécsi dámák kérdik: «Hogy a mente?»

Tavaly nekünk mondták ők: «talán a nyáron»,
A mikor még telet szólt a kalendárjom.
Most megfordítva van feltéve a talány:
És most nekik mondják. «majd hogyha fagy. — talán.»

Tavaly a Staatsschuldencontrolscommissio
Kezébe volt téve a fontos missio:
Honnan kerüljön ki a jövő deficit?
Most — se pénz, se kölcsön — — és még is sufficit.

Román Rájxrátokat bankettel üdvözlik;
Szörnyen vínak rajta, kié legyen Schleswig?
Mostan az a kérdés, hová legyen Erdély?
Román testvér várunk. Nehogy tőlünk eltérj!

«Deák itt van Bécsben!» ujjongott a börze,
Pedig csak álhír volt, mit egy újság szörze.
«Ős Budán tölti az udvar a farsangot»
Rebegik most, adván szörnyű gyászos hangot.

Tavaly az volt a szó: «Jön-e már Pikkering,
S hoz-e már magával szebeni vasutat?»
Mit mostan Pikkering? Most nagyobb hír kering,
S Terézváros-pekking útvonalra mutat.

Kit érdekel Davis, a rabtartó elnök,
S az amerikai' armadiák harczi?
Nagyobb zaj most, ha egy kortesfejt bevernek,
S hogy lett liberális egyszerre Babarczy?

Ki nézi most Blondint, hogy jár a kötélen
S hogy visz át a vállán még egy másik misztert? —
«Hogy megyünk magunk át egy borotvaélen?
S hogy hozunk át rajta még kilencz minisztert?»

Csodálatos világ: tavaly, ki a népnek
Enni-inni adott, mondták nagynak, szépnek,
Az idén meg arra, a ki hasonlót tesz,
A ki etet-itat, — azt mondják, hogy «kortes».

Még is jobb így.

Hiszen igaz, hogy most fel vagyunk keverve; —
Még is jobb így, mintha volnánk lánczra verve!
Mint a szilaj kocsis, úgy hajt a közönség,
Kiabál az utas, kér, hogy fel ne döntsék!
Megindul a falu, s elviszi a várost.
Az ész lett a cliens, s a tömeg határoz.
Itt borral kinálnak, ott bottal biztatnak,
Börze árfolyama van a szavazatnak,
Jó barátok egymás szakállát kitépik,
Másnak bont mindenki és magának épít,
Vállat vállnak vetve küzdünk egymás ellen,
Próbáljuk, hogy vív meg a szeszszel a szellem!
Se' ünnep, se' munka, se' éjjel, se' nappal:
Együtt varga pékkel, prókátor a pappal;
Együtt paraszt és úr, kereskedő, polgár,
Valamennyi együtt egy műhelyben szolgál.

Ez itt kapaszkodik, amaz tótágast áll.
Ez itt már elbukott, és aztán protestál,
Zeng az «éljen!» — «veszszen!» «ki vele» ! — «le vele!»
Ember feje zúgó méhkassá lesz bele.
. . . . Túlpartról a sógor néz, mint a sóbálvány,
Csak néha szól egyet, fejét megcsóválván:
«A bolond magyarok! ni hogy verekesznek!
Ugyan jó, hogy egymást, és nem engem esznek.»

Pedig hát — még is szebb így nekünk az élet,
Mint a hogy négy évig éltük csendben véled:
Hiszen jó födele van ám a börtönnek,
De annál a vihart is tartjuk különbnek.
S inkább a szabadban, a vihart bevárva,
Mint száraz hajlékban, kivülről bezárva .
Inkább hallgatjuk a követelő lármát,
Mint a hallgatásnak viseljük ón-jármát.
Kedvesebb a szitok, mely ajkakról szakad,
Mint volt, mit tevétek rájuk ti, a lakat.
S az a részeg kortes, ki betöri fejem
Még akkor is édes, alkotmányos felem.
S inkább járok vele, mint azzal, karöltve,
Ki oly hideg józan volt, míg népem ölte.
Van, hála Istennek! mostan tenger bajunk,
De a tengerbajon majd csak áthidalunk,
S azért, hogy a nemzet most így szerteszéledt,
Mikor lesz mit tenni majd mint sziklafal áll.
Ez a zürzavar is szép! Mert ez az élet,
Míg az, mit ti rendnek hívtok: — az a halál.

Haragusznak.

Haragusznak Bécsben, Brünnben
Országgyűlési doctorok.
Miért hogy a sors kereke
Egyet fel, egyet le forog?

Nem kiáltnak lebehochot,
Maradnak mogorván ülve;
S míg más «éljen»-t, «szláva»-t kiált
Képük szörnyen setétül be.

Haragusznak érte nagyon
Hogy nem beteg senki már ma,
Hogy az az ő sok drága jó
Orvosságuk mind vész kárba.

Szidják a jó természetet.
Mit kuruzsol náluk nélkül?
Szörnyüség, hogy a patiens
Meggyógyul a szabad légtül!

Hiszen ha egy csodaszóra
Minden fekvő beteg felkel
Hová legyen a sok éhes
Pióczával a sok felcser?

Már határozati pártot
Is alakit báró Tinti,
S omolni fognak a harczban
A tintának számos pinti.

Bizony mulatságos egy kép,
Bizony furcsa egy förgeteg;
Egy doctor, a ki haragszik,
Hogy más ember mért nem beteg!

Az országgyülési tánczmester.

Messieurs, et mesdames! most épen par hazard
Farsangban kezd tánczot nagyon tisztelt ház már.
Azért én, tánczmester tanítok szép franszét.
Majd én csak diktálom «mesziőr, avanszé»-t!

Először messieurs, felállni vis a vis.
Csinálni két pártot, s látni, hogy visz a víz?
Azután «balancéz!» egyszer jobb, egyszer bal.
Jól meg kell jegyezni, hogy ez nem kinderball.

Azután «tours des mains» szorítni a kezet.
Kérdezni, hogy mint van? a ki most érkezett.
S míg magának helyet a csak most jött úr néz
Verification mondani «retournéz!»

Gyülésben szavalni, «messieurs en avant!»
Használni emberül, a kinek szava van.
S ha koketirozik szomszédom szeme tán,
Kivánunk «zárt ülést», — «Les mesdames en avant!»

Ha jön szép disputa, az «chassée croisée!»
Ha soká tart, megint mulatság a házé.
Jobb oldal, bal oldal eszmét kicserélnek
«Changez les dames!» mondják, s tetszik mindkét félnek

Azután jön «rondeau». azután a «grand chaine!»
Grán Sén? Ez annyit tesz, alkudni a másén.
És aztán «double chaine!» jelent kettős lánczot,
A mivel be lehet végezni a tánczot.

Legyen úgy, mint még nem volt.

Adja Isten, hogy a miről
  Apáink csak álmot láttak,
Megérhessük a kezdetét
  Egy jövendő jobb világnak:
A hol ember el nem rontja,
  A mit az ég szánt javunkra,
Közös oltár építésre
  Indul hiven minden munka;
Viruló föld fel az égre
  S viszsza a derült égbolt,
Egymással átölelkezve,
  Vált gyönyörteljes mosolyt. —
  — — Legyen úgy, mint még nem volt.

Adja Isten: a jutalom
  Érje eztán a híveket;
Veritéktől ázott földön
  Arassanak, a kik vetnek;
Nem ingyen, nem alamizsnát
  Kér e nemzet! A jobb létért
Adja vérét, veritékét,
  Adja, ha kell, lelkét, éltét!
Nem kiván mást, csupán azt, hogy
  Munkás kezeit feloldd:
S nem irígyel aztán többé
  Sem francziát, sem angolt. —
  — — Legyen úgy, mint még nem volt.

Adjon Isten egyetértést!
  Hadd találjon minden testvér
Édes közös szülőföldén
  Tetteinek egy nemes tért;
Se nyelv, se hit különbsége
  Szíveink közt gát ne légyen!
Versenyezzünk csak a honnak
  Szerelmében, az erényben.
S kiket a mult rémes álma
  Oly keserűn széttagolt.

Lássuk meg a megjövendölt
Egy pásztort és egy akolt! —
— — Legyen úgy, mint még nem volt.

Legelső magyar: a király.
A második: a nemzet.
Harmadik — nincs. — E két egység
Több elosztást nem szenved.
Ha fejétől a szivéig
Egy gondolat hatja át,
— Gondolat, mely tetté válik,
Az egygyé forrott hazát:
Megpróbálta már a fél-föld,
Megpróbálta a fél-hold,
Hogy honáért küzdve, e nép
Megtört, de meg nem hajolt!
Legyen úgy, mint hajdan volt!

A tavasz első fecskéi.

Első két hirnöke melegebb napoknak,
Első hű fecskepár, légy általam üdvöz.
Kiket boldogabb évszak előre küldöz,
Hirnökül, hogy a várt napok jőni fognak.

Házunk héja alatt itt áll régi fészked,
A fészek is olyan régi, miként a ház,
Rideg évszak el-elkerget innen téged,
De mikor visszajösz, ismét reátalálsz

Ugy nézzük azt mindig, mint házunknak részét.
Ugy várjuk lakóját, mind családunk tagját.
Várjuk bizonyosul uj megjelenését,
Ah, a fecskék régi házuk el nem hagyják.

Nem csalogatunk mi arany kalitkába
Csaló madár-szóval, elhintett étellel.
Szabad égen által jösz, szabadon szállva,
S hű ragaszkodásod itt bennünket fellel.

Neked két hazád van: nyugaton, keleten,
Egyiktől másikhoz kell untalan járnod,
Te tudhatod még, hogy mi a honszerelem,
Kinek szive mindig két hazáért fájhat.

Szomoru szép hangod, éneklő beszéded
Milyen sokat elmond mind a két hazáról
Panaszos szép dalod: hangoztassad bárhol,
Ki ne értené azt, ki ne értne téged?

Beszélj, beszélj! Értjük, és felelünk rája,
S nevezzük azt édes, rokon társalgásnak,
Hiszen közös veled a mi házunk tája,
S te nálunk nem zsellér, de hű házitárs vagy.

Kegyelet őrzi ez eresz alatt fészked,
Nem babona, de hit széles e hazában:
Hogy a ki le próbál onnan verni téged,
Még a tej is vérré válik poharában.

A felső ház és alsó ház.

Nagyméltóságu első emelet,
Én azt mondom, maradjunk emellett,
Mert mivel hogy jó nekünk itt laknunk,
Mért zúgolódnak ezek alattunk?
Ha mi meg lehetünk elégedve,
A többinek mért nincsen jó kedve?
Ezek a földszinti lakók itt lenn,
Tele vannak panaszszal szünetlen.
A házi urat csak molestálják,
S az úri lakókat infestálják,
A szerződésüket emlegetik:
Mért nincs ez-amaz? azt hányják-vetik.
Pedig ha az emelet kényelmes,
A parterre legyen szépen türelmes.
Panaszkodnak a steigerolásért,
Hogy nem bírják fizetni a házbért.
Furcsa! hát akkor költözzenek ki!
Ebben nem gátolja őket senki.
Hogy nagyon sok rajtuk a poloska,
Mely vérüket szörnyen szívja-szopja:
Hja! biz az már együtt jár a házzal,
Mint a káposzta-illat a gázzal.
Minden czivilizált épületben
Csimasznak kell lenni okvetetlen;
S azért nem verjük szélylyel a falat,
Hogy őket ne csípjék oda alant.
Lám mi a poloskáktól nem félünk,
Minket nem csípnek, mert kék a vérünk.
Azt is betették a recursusba,
Hogy a házmester goromba, lusta,
S követelnek külön kapukulcsot!
Akkor vennénk nyugalmunktól bucsút:
Lenne itten kravall, éji lárma,
Minden gyanús ember ki s be járna; —

Au contraire, a házmesternek kéne
Emeltetni nagyobb tekintélyre,
Legyen az ő czíme «kápu-tárnok»,
Vagy még zengőbben: «lépcső-korlátnok»,
Legyen nagy gombos bottal ellátva,
Ki rézonnéroz, azt vágja hátba;
Legyen nála teljes jus gladii,
Ki nem fizet, lökje ki, s agyiő!
Járjon hosszú medvebőr kantusban,
S a canaillet így tartsa respectusban,
De mikor mi uraság érkezünk,
Salutáljon s hintót nyisson nekünk:
Minden jól rendezett uri házban,
Igy van ez alkotmányos szokásban.
Azért az én szerény indítványom,
Melynek elfogadását kivánom,
Sőt épen követelni is merném:
Hogy midőn a parterre és souterrain
Lakói az instantiát hozzák,
S ez által utóbb még azt okozzák,
Hogy a házi úr nekünk is felmond,
S velünk való szerződést is felbont:
Vagy, a mi még roszabb lesz ránk nézve, —
Pedig ezt is kell ám venni észbe:
Meghallgatja az «ő» kérésüket,
S akkor a «mi» szállásunk lesz szűkebb.
Tehát — mikor jönnének a «kendtek»
Hová csak rajtunk keresztül mehetnek,
A lépcsőt előttük elrekeszszük.
S a házi úrhoz fel ne ereszszük.
Ez volt az alázatos motióm
S ezzel bevégzem a commotióm.

*

A méltóságos első emelet
Részéről lőn erre a felelet:
Ha «azoknak» nem tetszik a helyük,
S panaszt tesznek, — mi is megyünk velük!

Beüt-e már?

Beüt-e már a háboru? ezen törjük most a fejünk,
S számítja kiki magában, vajjon mi ezzel mit nyerünk?
Gazda ember a vetését becsülgeti: hány magot ád?

Lesz jó ára, ha még hozzá kapunk egy kis háborúcskát.
Hozzá egy kis állambankó: kifizetünk minden zsidót,
Nem várjuk többet nyakunkra az adóexecutiót.
   Zsidó polgár is kalkulál: vásárolni jön az ország,
A drága kész nyereséget az ember helyébe hozzák.
Drága lesz a ló, de olcsó lesz a bőre, a csontliszthez
Könnyü lesz a csontot szedni, ha a verekedés itt lesz.
   Csizmadia örül neki, a mostani hadjáratnak
Főfő kelléke a gyors láb; az pedig sok csizmát szakgat.
   Molnár tudja, hogy a hadban az győz, a ki jól van lakva,
Sok prófuntra lesz majd szükség,lesz most dolguk a malmoknak.
   Hadfi szeme vágytól fénylik és puczolástól a puska,
Alig várja, mikor kell már masírozni a burkusra?
Álmában is vág a huszár, a pattantyús kanoniroz;
Second-lájtnánt képzeletben obesterré avandzsíroz.
   Ujságiró kalkulálja: mekkorát nő a publikum,
Hogyha egyszer elkezdenek fűteni az ágyú-likon,
Főrendi beszédek helyett ha már egy kis csatahírt kap,
Mindgyárt újra elevenül az a sok lekonyult hírlap.
   Hogy lesz, mint lesz ország sorsa? magában ezt fontolgatja
Akusztikátlan teremben verifikáló hon-atya.
Hogyha kiüt a háború, tán kap valamit a haza,
S vele mink is; — hogyha mást nem: talán útlevelet haza.
   Minden ember megegyezik öszszesen abban az egyben,
Különböző észjárással és különböző érdekben:
Hogy egy kis ágyudörgéstől megtisztulna a romlott lég;
. . . No meg abban, hogy mennyi lesz majd a «hadiadópótlék?»

Siralmas syllogismus catenatus.

Mikor elfagyott a búza,
A szegényt az ág is húzza.
A mely évben szűk a kenyér,
Mezitláb járás az erény,
   A földész nem varrat csizmát.

Ha a földész jár mezitláb,
Csizmadia nagy veszélyt lát.
Kinek varrja meg a sarut?
Igyen maga is arra jut,
   Hogy nem varrat uj kabátot.

Ha ócskában jár a varga,
Azt megérzi szabó marka,
Elhagy péket és mészárost,
Keresi, mi olcsóbb már most?
   És félkosztra fogja magát.

Ha a szabó nem költ torra,
Rosz idő jár prókátorra,
Asztalosra, új bútorra,
Poétára és piktorra.
  Ezekre sem nyitnak ajtót.

S ha sehol sem szüretelnek,
Pap zsákja is gyéren tel meg,
Elvette a fagy a dohányt,
Szűken kérik a tudományt,
  Kontóra él a tanár is.

S a kit élér a nyavalya,
Orvosnak azt meg nem vallja,
Azon van, hogy vagy megéljen,
Vagy meghaljon, — hanem ingyen.
  S nem vesz drága orvosságot.

De ha minden ember gyengül,
S kiesik a kegyelembül,
S egymásnak senki sem adhat,
Honnan veszik a hatalmat
  Majd a föld hatalmasai?

A manna.

Az első szónok fölállt és fölfedezte,
  Hogy legjobb tápláló szer a manna,
Mondá, hogy azt reggel kell szedni, nem este,
  Mert az estelig el nem maradna.

Másik megtanított rá, hogyan kell szedni?
  Hogyan praktizálta azt Izráel,
Mikor még a tizenkét nemzetség rendi
  Az új börzét nem sajátitá el.

A harmadik igen szépen deducálta,
  Hogy mennyit kell szedni a mannából?
Hanem azt mindannyi praetereálta,
  A mi főkérdés volna: hogy hát «hol?»

Jönnek már!

Jön már a minisztérium,
  (Már tudniillik a bécsi)
Utána az ujságírók
  Nem soká fognak késni.

Pesten fog centralisálni
A nagy lelkü Kuranda,
Az Ostdeutsche Postnak magyar
Neve lesz: handabanda.

Itten fog megtelepülni
Kikeriki valahol,
S csinál karikaturákat
Nagy bajuszú magyarból.

Itt fog nyomtatni bankókat,
Majd a National Bank,
Itt játszik a Carltheater
Majd Possékat mit Gesang.

Bécsi mágnás is hazajön
S eljár a Casinóba,
S gyakorolni fogja magát
A gyilkos magyar szóba'.

Megmondta azt Kuranda ur,
«Most Herr Deák seyen s' stát!
Majd Benedek mondja most meg,
Hogy mi az az Einheitsstaat?»

Meg is mondta, s annak folytán,
— A mit eddig kerültünk,
Im megértük, hogy most szépen
Mind együvé kerültünk.

A király árnyéka.

Előtte fény, utána árny,
Azért mondják, hogy «nagy király»,
Kiket lába alá tiport,
Azok közül büszkén kivál.

Koronájának ágai
Tört napsugárt villámlanak; —
Hanem mögötte mindenütt
Hosszú árnyékot vet a nap.

S fény, árny, jár véle mindenütt,
Márványba vésve a szöveg,
Fényéről szól — diadalív.
Árnyáról — márvány sírkövek.

Két tábor: hátul és elől,
Királynak van ily udvara!
Előtte jár a győzelem: —
— Utána jár a cholera.

Az európai karácsonyfa.

Megint itt van a karácson!
Hozott-e sok ajándékot?
Ha hitegetett, illendő,
Hogy igéretet beváltson.

Mi lesz minden karácsonfán?
Mézes kalács, czifrabábu,
Fügék (ujjal mutogatva)
Arany — czüst kincsek — fábul.

Az angoloké már megvan:
Elfogták a féni vezért;
Karácsonfára akasztják:
Lesz is ott nagy öröm ezért.

A burkus karácsonfáján
Lóg a megszavazott budget,
Az ily karácsonajándék
Jó is lehet, engemugyse!

Francziának lesz ünnepre
Két hazatérő hadsereg,
Mexicoi és római,
Azok is boldog emberek.

A pápához karácsonra
Elutazik a szép asszony,
A császárné; rajta ül már
A vitorlás galeass-on.

Az olasznak elég oka
Van örülni Velenczéért,
Most Ézsau visszanyerte
Örökét — a tál lencséért.

Szerbek jutnak birtokába
Egy pár ócska török várnak,
Belgrád nem lesz közte: arra
Még egy karácsonig várnak.

Mindenkinek kijut szépen,
A miben örömét vallja,
— Hát aztán nekünk mi marad?
— — Karácsonfának a gallya.

A koronázási domb.

Épül a domb, melyről majdan
Négy felé suhint a király,
Miként régen, miként hajdan,
Mikor voltunk csak négy bajban.

Miből épül e szent halom?
Mely lesz számunkra oltalom; —
Hány vármegye hordott össze
Hozzá való földet vajon?

Elküldözték azt a földet,
Melyen a fű vértől zöldelt,
S azt, hol a nemzet szülemlék,
Melynek hantja mind szent emlék.

Hol esküdtek fejedelmek,
Alkotmányunknak védelmet,
S hol hatalmas hadvezérek
Az esküért számot kértek.

Hol a hont megalapíták,
Hol azt ismét visszavivták.
Hol áldoztak ős Istennek,
Hol alvó hősök pihennek.

Régi romok porladványa,
Arany- ezüst termő bánya,
Hegytető és tengerfenék:
Részüket hozzáfizeték.

Mi van hátra még e dombból? —
Küldnek földet egész honból. —
Egy rövid hét, és azután
Király lova rajta tombol.

Mi hiányzik még a dombból?
— Számüzöttek, bujdosóknak
Vándor saruján hozott por.
— Ez hiányzott még a dombból.

A koronázási fény.

Kivirágzott város — selyemposztós utcza,
Torony lobogója végit földön húzza,
Sátorerdő csupa koszorúból fonva,
S nemzeteknek tarka szinétől iromba.

Egész sétány csupa országczimerekből,
Repülő árboczok emitt merednek föl,
Miknek ötven szinű szárnyai lebegnek,
Jelképei annyi királynak, herczegnek.

Hát még a mi eljár: emberek pompája,
Halandó büszkeség aranyos dagálya:
Teremtő remeke még szebbé teremtve.
Bámulandó képek aranyos keretbe:

Faragványos hintók, mikből deli hölgyek
Bűbájtól és gyémántfénytől tündökölnek,
Lovagok, a kiknek a lovuk is nemes,
Rajtok rubin, boglár ragyog, csak úgy nevet!

Egész sorrend főpap, ünnephez öltözve,
Bibormenyezetet visznek közbe-közbe;
Némelyiknek haja, szakálla is fehér,
S ez a rajta levő gyémántokkal felér.

Aztán dali hősök, katonák, testőrök.
A bámuló szeme alig vál meg tőlök.
Új sor következik, külföld tarkasága
Ragyog rajtuk, a mi nekik otthon drága.

Nagynevű férfiak kerek e világból,
Kiknek fénye, hire meszszire világol;
S aztán látjuk honi bölcseknek seregit,
Fényük ha nem oly nagy, legalább melegit.

Mindenütt fényes szem, kő és kardél villan,
Maga a nap vékony felhőfátyolán át,
A mint az elhintett fényözönre pillant,
Támasztja belőle jó kedv szivárványát.

Egy utcza-szegleten áll egy rongyos némber,
Két nehéz köny cseppje ragyog a szemében:
Férjét nagy időtől fogva börtön zárja,
Szabadultát most e mai naptól várja.

E két nehéz könycsepp volt legdrágább éke
A diadalnapnak. — Valjon letörlék-e?

Az ülésszak bevégeztén.

Hazamegyünk, ergo hazamegyünk; —
Ez ülésszak be van már rekesztve.
A napszámot híven leszolgáltuk:
Reggel kezdtük, s utolért az estve.

Lévén pedig most már Feierabend,
Nem is illik több dologhoz látni,
Harangszóra elhagyja a munkát
Kőmüves, ács, szőlőkapás; hát mi?

Igaz, hogy a szénánk nincs jó rendén,
No de ünnep után visszajőjjünk,
S majd felgyüjtsük, ha csak addig a szél
Félvilágig szét nem hordja tőlünk.

Vásárfiát az otthon levőknek
Tarisznyával hazavinni nincs mit:
No de viszünk haza szép meséket,
Madárlátta kenyeret és siflit.

Aztán az a szegény képviselő
Nem lehet mindig az ország rabja,
A magáé után is kell látni:
Neki is lábán buzája, zabja.

Hát a birka! azt úsztatni is kell,
És nyiratni indemnity mellett,
Megvizsgálni az új korosztályból
Hány a tauglich, ki az idén ellett?

«Dejszen, ha eddig az üres szalmát
Csépeltük, most csépelnénk már magot,
S mielőtt a birkát úsztatnátok,
Úsznátok ki, uraim, magatok.»

Barátim jertek haza!

Vége már a nagy haragnak
A tenger lecsillapult.
Bizony megtanulta János,
Mit Jancsika nem tanult:
Feledni is megtanultunk,
Hiszekegyünk rövidült,
«Feltámadást» kitörültük
Szépen a szövegibül.
Örülünk, hogy valahára
Már egyszer lefekhetünk!
— Míg a sok közt titeket is
Végkép el nem feledünk:
— — Barátim, jertek haza!

Ne féljetek, nem visznek el
Katonának, öregek!
Tizenkilencz évi adót
Sem kérik meg tőletek.
Csupán azt kell megfogadni:
Nem jártok a Komlóba,
Soha sem néztek a Honba,
Csak a Pesti Naplóba;
Tiszával nem paroláztok,
Nem szavaztok a ballal,
Nem haragusztok meg, hogy ha
Kinálnak hivatallal.
— — Barátim, jertek haza!

Siessetek, most kezdődik
Az aratás. Jó év lesz,
Valahára a magyar is
Egyszer bőséget élvez.
Most hullanak jó záporok:
Csillag, kereszt, szelencze.
Nem mindig a németeknek
Szolgál csak a szerencse;
Az uraknak aranykereszt.
A parasztnak búzából.

S az ez évi jó termés mind
Jön a magas kormánytól.
— — Barátim, jertek haza!

Az az egész külföld nekünk
Nem ér egy pipa dohányt:
Hiszen ti már ismeritek
Olaszt, frankot, taliánt;
Van, van egy kis műveltségük,
Itt ott egy kis szabadság,
S a mi ugyan nem sokat ér:
Egy kis nemzeti nagyság.
Haladásban, gazdagságban
Velük ugyan nem győzünk;
De azt csak elismeritek,
Hogy itthon jobban főzünk.
— — Barátim, jertek haza!

Visszakaptok mindent. Itt vár
Szökött feleségetek;
Most már az is hűséges lesz,
Mikor nem kell senkinek.
Ifjúkori ideálra
Reá találhatsz komót;
Az is prakticze fogá fel
Az éltet, s most masamód.
Megtalálod a boltjáról,
Ha vele szólni kivánsz.
Vannak már nagy fiai is,
Ki zsandár, ki meg fináncz.
— — Barátim, jertek haza!

Lesz publikum, ki vivávtal
S fáklyás zenével fogad,
S ha szomjazik, nevedre is
Emel tele poharat.
Sőt egy vakáns követségben
Meg is leled jutalmad:
— Persze: a jobb oldalra ülsz,
S szidod a forradalmat.
... Ám, ha lelked' bántja a fény,
Hogyha terhedre a hír,
Találhatsz itt-ott egy embert,
Ki hallgat, megért — és sir.
Barátim, jertek haza!

Ahhoz, a kinél a «császárság a béke».

Míg ellenségül hadainkkal szembe találtunk,
Addig Benned volt bizodalmunk, büszke reményünk.
Most, ki barátként jösz, karjaid ölelésre kitárva:
Félünk, s aggva tekintünk Rád, kérdezve, mi baj lesz?
Akkoron így szóltunk: «Szeretett ellen! ne pihenj, míg
Jól meg nem vertél: — ölj meg; — hogy ujra szülessünk!»
Most húzódozván, kérünk: «Oh szörnyü barátunk:
Csak Te ne támaszsz fel, mert érünk így a pokolba!»

Vigasztalás.

Megint itt a sajtóperek!
Czitálják a szerkesztőket:
Megszeppen a tipografus; —
No de ne keseregjetek:
A ki megbirálja őket,
Az már magyar paragrafus.

Azok megrettenve keltek,
  Mint éjjel rájok dobbantak,
    Kiáltottak: «Ki az? mi az?»
Ám kik jöttek, s pecsételtek,
  Voltak már honi drabantok.
    És hazai spanyolviasz.

Nem császári, de királyi
  Fiskus leszen a közvádló; —
    Magyarul védik magukat,
Esküdtek lesznek biráik,
  Bölcs honfiak, kik egymástól
    Kérdezik majd: «Was had er gsagt?»

És a hová becsukatnak,
  Nem holmi német palota,
    Mit őriz német porkoláb,
  De lészen honi kaloda;
És strázsája a lakatnak
    Honvédzsandár lesz legalább.

Jól van hát no. Ha kikapnak
  Szegény megesett ujságok
    Honi kutyaportzióban,
Engedtessék meg azoknak,
  Hadd fizessék a birságot
    Ők is csak — magyar bankóban.

Emlékversek.

I.

Egy tábornok emlékkönyvébe.

Csodálatos idők járnak,
  Papok hirdetik a harczot,
Biztatnak, hogy verekedjünk,
  S vágnak hozzá mérges arczot.

Vitéz tábornokok pedig
  Prédikálnak békességet,
Ovogatnak, hogy ne nyuljunk
  Forró vashoz, mert megéget.

Cseréljetek! Hadd vezessen
  Kiki rendén a világba':
A hősök a csatatérre,
  A papok a menyországba.

II.

Egy miniszter emlékkönyvébe.

Miniszter úr kérem, míg alkotmány nem vó't,
Akkor tanították nekünk ezt a tempót.
A ki érdemes e czímre: «jó honpolgár,»
Annak szabályul ez aranymondat szolgál:
«Nyisd ki az erszényed, és fogd be a szádat:
Ne szólj; hanem fizess — és hordd az irhádat!»
Most már alkotmány van, s e szabály obszolét,
Azaz, hogy csak félig, tartsuk meg hát felét.
Hadd legyen ezután ez az axioma:
«Káromkodd ki magad — s aztán fizess koma!»

A kibékülés utolsó hetében.

Nincs hát Bécscsel semmi összeköttetésünk!
Még csak bejuthatni sincs legkisebb résünk:
Ők sem vágynak ide, mi sem vágyunk oda,
Külön vagyunk válva, megtörtént e csoda.
Ismét felállítva az erős határvám,
Jó Magyarországot amonnan kizárván.
Nem vándorol futvást a magyar miniszter,
Pestről Bécsbe s vissza egy hó alatt tízszer.
Nem olvashat bécsi lapot magyar ember,
Ki a Lajthántúllal esett szerelembe.
Nem hozat bálruhát Bécsből magyar delnő,
Sőt már Bécsből még csak tormás virsli sem jő.
Kizárva, elzárva, kétfelé rekesztve!
Hol van az a nagy bölcs, a ki ezt rendezte?
   Hát biz az a nagy bölcs senki más, mint a hó,
A ki tele este az útat valahol.
Kár, hogy országházban e nagy bölcs nem szólhat,
De még nagyobb kár az, hogy megint elolvad.

1868.

Meg vagyok akadva, ugyan mit kivánjak:
Hogy kivánatom ne vegyék kiáltványnak?
Hisz mindent megkaptunk már, a mi csak kelle,
Helyünkbe jött minden sok jó, nolle velle.
A múlt év ez újnak úgy eléje hágott,
Betöltött előle minden kivánságot,

Boldogságos újév, ki bejösz a készbe,
Jőjj üres marokkal, semmit se hozz kézbe;
Itt hagyott a bátyád annyi drága mindent,
Hogy te semmi ujat le nem tehetsz itten;
Csak azért fordulunk hozzád sziveinkkel:
Te meg apródonkint hordd el, a mi nem kell.

Hivatalos rovat versekben.

I.

Mire kell az a hat forint minden hátultöltő puskánál a rendes kialkudott áron felül.

A hat forint pedig még épen szükséges,
Sőt mint kimutatjuk, nem is elégséges,
Puska nem jár együtt az ő kakasával,
Azt külön kell venni meg, tíz hatosával,
Mert az mindig úgy volt, m'óta puskát vesznek,
Hogy töltő veszszőre alkut külön tesznek.
S mivelhogy e puska lészen hátul töltve,
Látjuk, a két forint bizony el lesz költve.
Másodszor a puskát még ki kell próbálni,
Hogy a dupla postát ki birja-e állni?
A postára márk kell, s mert messzire szóló,
Kerül egy forintba hozzávaló ólom.
Itt van a harmadik forint; a negyedik?
Ugyan mire is kell? Ugy! Igaz. Ez pedig
Szükséges fojtásnak, ezt így illik tenni,
Hogy meggyőződésre lehessen szert tenni,
Hogy ez a puska nem megvesztegethető?
S ilyennemü fojtás mellett elsüthető?
S ha csütörtököt mond, akkor káromkodunk,
S aztán vezeklésből misét szolgáltatunk.
Ez megint egy forint. És ha szerencsésen
Elsül, és nem szalad szét mindjárt a kézben,
Akkor nagy áldomást iszunk örömünkben,
S arra a hatodik forint elmegy könnyen.
Hetedikbe kerűlt a mi feleletünk;
De abból már ötven krajczárt leengedünk.

II.

A honvédelmi miniszter biztatásai a honvédelmi kérdésben.

Motto: Jó napot kapitány uram
Mikor maschirozunk?
Holnapután, vagy azután,
Vagy csütörtökön délután;
Kedves katonám!

Jó napot miniszter uram!
Mikor lesz honvédünk?
Majd meglódul, ha tudsz tótul,
Kapsz a delegátiótul,
Kedves katonám!

Jó napot miniszter uram!
Végezünk e Bécsben?
Majd végezünk, ha lesz eszünk,
Csak Pestre visszaérkezzünk,
Kedves katonám!

Jó napot miniszter uram!
Se itt? se ott? hát hol?
Ott a Gelics; majd felel is,
Addig meg — alá is, fel is!
Kedves katonám!

Kakas Márton lemondása.

Tehát csak «éljen Tháisz!» S még pedig
Nem az a Thais, a ki Dárius
Királyt fölégeté, Nagy Sándor úr
Iránti tiszteletből, anno akkor:
(Az szép leány volt; bárcsak most is élne!)
Hanem az a másik Thaisz: a hím;
A kapitány: a dinnyeüldöző,
A korcsmarontó, kávéházlebontó,
Fiakkereknek réme és vidám
Leánykák zsörtölődő mostohája!
És ennek «éljen!» Pestvárostul «éljen!»
Filiszterek! Irigy szükkeblü nép!
Elcsaplak. Vélem többé nem komázol,
Nekem többet nem szolgálsz, elmehetsz!
Együtt a forumon nem ülök én
Curulis széken «ő» vele soha!

Ha Pesten ő, megyek Madridba én,
Amerikába, hogyha itt marad;
S a holdba én, ha lakja ő a földet
S a purgatoriumban — extra kádat!
Bánom, hogy eddig is uralkodám
Rajtad, burgerhad. Meg nem érdemelted,
Megátkozandlak: «légy respublica!»
Aztán feléd csak háttal fordulok.
«Szent» voltam eddig; most leszek «pogány»
«Király» voltam; most majd leszek «kurucz»
Nem «polgár,» «mester;» «úr» de ős «nemes»
Bár mindig az maradtam volna én!
Maradj magadnak vizvezetlenül,
Szeméthordatlan, s öntözetlenül;
S reittercsatornatervezetlenül;
Bazilikája-omlott nagy falu!
Üssön beléd a Demokrátia!
És, álmaid Vidacspárt háborítsa.
Én elmegyek: — a belgák is velem.
Építünk akcziákra másik Pestet.
Ott én leszek szultán és sheik-ul-izlam.
S tenyésztünk akkor petrezselymet ott,
Hol most városházad piacza áll!
S te hütelen Deák-párt! a ki hagytál
Csávába jutnom ekként s hitszegőn
Agyonráthkárolyozni engedél:
Memento Mori! Emlékezzél Mórra.
Egy majoritás ime megbukott.
A másik is mindjárt következik;
«Le» könnyű, «föl» nehéz lesz ugrani!

A Szózat

leforditva gyászmagyarra.

Jobb pártnak rendületlenül
  Légy hive gyászmagyar!
Bölcsed itt, majdan zsirod is,
  S a «fátyol», mely takar!

Te kivüled itt senkinek
  Nincsen számára hely,
Alkotmány, provisorium:
  Ott élned, laknod kell.

Ez a föld, melyen annyiszor
  Apáid bora folyt,
Hol minden restóráczió
  Egy ezrest elpakolt.

Itt küzdtenek borért a hős
  Kortesek hadai,
Itt törtek össze poharat
  Tyukodnak botjai,

Ittasság! Itten hordozák
Sáros zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
Hosszú asztal alatt.

És annyi köpeny-forgatás
S szinváltozás után
Ha senki meg nem élhet is,
Mink élünk a hazán.

S népek házája, egységes
Osztrák birodalom,
Husz évi hizelgés kiált:
«Tányérod hadd nyalom!»

Az nem lehet, hogy annyi toll
Hiába annyit irt,
Hogy stempli, accis és trafik,
Ne legyen approbirt.

Az nem lehet, hogy ispán, pap,
Gróf, főtiszt, pressbüró,
Hiába korteskedjenek, —
S hát a sok főbiró?

Még jönni kell, még jőni fog
A muszka, ki után
Vezetni egykor küldetént,
Vezetjük ujra tán.

Vagy menni fog, ha menni kell
A miniszterium,
S utána jön vagy Tiszapárt,
Vagy provisorium.

Már így is, úgy is penziót
Nekünk adni muszáj.
Bár kigyót-békát kiabál
Ránk sok nagy torku száj.

Légy hive rendületlenül
A jobbnak gyászmagyar!
Ez osztja most a hivatalt
S nyugdíjba ez takar.

Rajtad kívül itt senkinek
Nincsen számára hely, [már
Légy nagy szamár, vagy kis sza-
Hivatalt kapnod kell.

A chemiából.

Megzendült Zsedényi reszkető szavával,
Szidta a baloldalt, mint a tüskebokrot,
Összevissza hordott minden béna érvet
S a sok kifogásban csak úgy csetlett-botlott.

Metafizikából, ontologiából,
Geografiából prælectiót tartott,
Kis ujjában volt a jog, államtan, codex,
Forgatta vitézül nyelvét, hopp! — a kardot.

Experimentizált a chemiából is;
Lombik, göreb, tégely, hajcső és retorta,
Co- és adhæsio, atóm, affinitás,
Szomszéd muzeumból mindezt előhordta.

«Vegytani rokonság elveinél fogva
Ott a baloldalon sok a szemét, salak,
Tisztátalan elem, söpr — azaz üledék
Melynek jobb társaság vón a — börtönfalak».

Ujjong a jobboldal, taps-zajjal fogadja,
Dörgővel, rengővel, hangossal, roppanttal.
Első, ki vegytani rokonságnál fogva
Kezet fog szólóval, goróf Forgách Antal.

A király és a helytartó.

Ki az ottan a magas keresztfán,
Feje körül tövis-koszorúval.
Lábainál síró asszonyokkal,
Kit kinálnak eczetes szivacscsal?
Az ott a mi urunk Jézus Krisztus,
Az egeknek s földeknek királya.

Hát az ott ki, bibor bársony széken?
Feje körül hármas koronával,
Lábánál hizelgő aszszonyokkal,
Kit kinálnak drága jó borokkal?
Az ott a mi urunk Helytartója,
Ő szentsége a római pápa.

Hátha egyszer helyet cserélnének?
S jönne hozzánk urunk Jézus Krisztus
Uralkodni, koronát viselni.
Adnánk neki minden mi javunkból.
Helytartó meg mennc a helyébe
A keresztre fel eczetet inni?

A hajdani és a régi.

1867.

Középen pompázik a miniszter vezér;
Fényes gombjaival nagyon sokat ez ér!
Még fényesebb annál fenragyogó arcza:
Minthogy két széket ül, magát büszkén tartja.

A többi elpihent. Itt látjuk jó Mikót,
Nem őriz már többé vasutat, gőzcsikót,
Interpellálhat már miatta Simonyi!
Mért van igy és nem ugy? Többé rá se konyit.

Saját belügyeit kurálni ment Rajner.
Nyusztkalapja sincs már. Ismét unser einer.
Bátran nézi a Hont, Ellenőrt, Üstököst.
Tudja nyugodt szivvel, hogy ő nincsen a közt.

Megtére a földhöz, jó miniszter Horvát.
Nem töret már többé orra alá tormát.
Azt mondja már törvényszéket kérő szóra:
«Menjetek az akasz . . . vagy mondok . . . Bittóra!»

Nem vágat Lónyai Temesváron fákat.
Drága fidibuszszal gyujthat most pipákat.
Ő csak szedi a pénzt, Kuhn a pénzt elcsapja.
A delegatió áldását ráadja.

Gorové világot most már fumigálja.
Hordhat közös zászlót miatta a gálya.
Lett titkos tanácsos, még pediglen belső,
Megmarad a czime és ez a legelső.

Festetich is talált végre olyan helyet,
A hol végig nyujthat kezet, lábat, fejet.
«Ne féltsd már, hű kutyám, a bőrödet tőlem,
Nem lesz nemes ember senki már felőlem.»

Ah! legjobban jártál megdicsőült Eötvös,
Megtértél hazádhoz, a te öröködhöz.
A hol ő fényében lakik igaz Isten,
S hol nincs helytartója, s még temploma sincsen.

1871.

Csak «Ő» maga maradt a régi gárdából;
Ő is eldobta már a mentét magától:
Frakkjának galléri csupán arra várnak,
Hogy beoltassanak államkanczellárnak.

Szakállát vakarja Kerkápoly Károl:
Pénzt kellene szedni, de micsoda fáról?
Általa népünknek lesz egyforma nyelve:
— Ki szivarját szija, hólyaggal lesz telve.

Tóth Vilmos ott pirul még pirosabb széken,
De mit pirul? hiszen ott ülni nem szégyen.
Megyerendezésből valjon lesz-e pestis?
Tán lehül Heves is? tán lelankad Pest is?

Szlávy legkisebb, de legnagyobbat kiált,
Ide hivja Chilit, Perut, Braziliát.
Cochinchinát, Japánt velünk egybefűzi,
Most jön még Szamarkánd! Ej de hogyan győzi!

Bittó elődének csizmájába lépett,
Ej de szük lehet az! csinált fanyar képet.
Rosz a törvénykezés; de ha egyszer meglesz,
Hogy ki lesz javitva, akkor még rosszabb lesz.

A püspöksüveggel Pauler birkózik,
Levetni nem birja, eltépni irtózik,
Alulról kibujni jó volna, de szégyen,
Jőjjön ki rajt felyül! Lyuk van ott. Ne féljen.

Wenckheim meg repetál. Roszul rigorozált.
Más fakkot választott, a mi nem oly hazárd.
Oszt keresztet, czimet, ez ártatlan dolog,
Miért rá senki sem, csak a kutya morog.

Legifjabb, legujabb a tableauban Tisza.
Lám néha fölfelé is folyik a Tisza!
«Uj szita szegen függ!» — Az ember meglátja.
Hogyan felel meg majd, kikérdi a bátyja?!

Mi lesz a bukott miniszterekből!

Midőn állt a kabinet oly ponton,
Hogy abfáhrol Szentmihály-forsponton,
S Lónyaival Tisza, Pauler, Wenckheim,
Kerkapoly, Tóth, Szlávi s Trefort ment heim.*

S nem kinálva őket penzióval
Uj kormány lép föl attanzióval; —
Mikor hát forrpontján állt a válság,
S más volt átveendő kormánypálczát:
Az ember ily nagy kérdést vetett föl:
Jézusisten! mi lesz most ezekből!?

Tisza Lajos lesz majd ügyes zsoki, s
Lesz igy haszna tisztességes, sok is.
Ha nem lenditett még közügyeken:
Miniszter lesz, és vezet — a gyepen.

Nehezen hágy el Pauler Tivadar
Vallást, kultuszt, — de békül mihamar,
Egyetemen mert ismét prælegál,
Colloquáltat, és absenst denegál,
S modus vivendinek nem lesz híja,
Mert incassál szép summa tandíjat.

Wenckheim marad a mi volt: gavallér,
Zsebében peng a lázsiás tallér.

* Régi cadencia, mindig uj.

Kerkapoly hogy beadta derekát,
És a magyar bankkal megreterált:
Finánczjérbül lesz trafikás ujra,
Szivarját nem szíja, csak árulja,
S ha jól elkél pácska, tubák, stempel:
Még házat is épithet az ember!

Tóth Vilmos tud zongorával bánni.
Klavirmester lesz: nem fogja bánni.
Vagy, mert tárczáját elénekőlte,
Énektanitó lesz jó belőle.
Mert «kiki folytatja mesterségét»:
Szlávy is megfogja a rőf végét!
Vagy feledve hogy, fumius Troies:
Mér subiczkot, ulmer gerslit, grójert.
S kinyeri, a mit veszt, hogy leköszön,
Kereskedve szépen, boron-szöszön.

Trefort Agost szemében magyarok
Ugy se vagyunk más: «modern barbarok».
Hasson hát most mint tanfelügyelő,
És nem leszünk modernek, mint előbb.

Távozandott exlexminiszterek
Keresetre im, leltek voln' teret.
A nyolczat hát, ha buknak tárczástul,
Nem félthetni az éhenhalástul!
S oh Fátum! a nyolcz marad, s elmén egy: —
Lónyai, ki nem tudjuk hogy él meg!

Az augsburgi allgemeine Zeitunghoz.

Már hogy mi itt emberhússal élünk,
   Hogy megnyúzzuk az idegent,
Hogy az orrát menten elharapjuk
   Az utazónak idebent.
Hogy mérget (sőt paprikát!) keverünk
   Vendégünk étele közé,
S mindent, ki sauf-conduit nélkül jár,
   Kegyetlenül agyonverünk.
Hogy a külföldön ily hirben álltunk
   Azt nagyján neked köszönjük
Oh liebe allgemeine Zeitung!

Hogy a tudatlan nép most kezdi még
  Tanulni az abéabot,
A táblabiró olvasni sem tud,
  S csupán daczból járat lapot;
Azt is de német poéták irják,
  Ugy forditják le magyarra.
A magyarból nem telik ki egyéb
  Csak kulcscsináló s varga.
Csak kolbászt és tarhonyát gyártunk,
  Igy szólsz felőlünk nagy bölcsen
Oh liebe allgemeine Zeitung!

Hogy tulajdonképen tótok vagyunk,
  Hogy ősi eredetünk szláv,
Vagy hát vérszerinti atyafiak
  A czigányokkal legalább.
Hogy a mink van, azt mind összeloptuk,
  Zenénk czigány, tánczunk oláh,
Még a zsinoros dolmányunkat is
  Török volt ki kigondolá.
Hogy minden javunktól igy megváltunk
  Ez a te sűrü érdemed
Oh liebe allgemeine Zeitung!

Hogy hazánk egy nagy sivatag vadon,
  Lakói medvék, farkasok;
Uratlan pusztákon a vadlovak
  És vadtehenek száma sok.
Kasszelből ide tóduljon eztán
  Hát a kivándorlók rajja,
Csak azért is, hogy harczi szellemet
  Oltson ezen puha fajba.
Ezekkel ám furcsán nem mi jártunk,
  Hanem ők, köszönjék neked
Oh liebe allgemeine Zeitung!

Hogy a paraszt minálunk rabszolga,
  Kit a nagy úr bottal fizet,
Hogy boszorkányokat égetünk,
  S vámpyrt hiszünk, azt is hiszed.
Hogy ököljog volt nálunk a törvény,
  Nagy lárma a törvényhozás.
A gyöngébb hang letorkolása,
  Üstöktépés és pofozás,
Ebből állt ősi alkotmányunk:
  A világnak ezt hirdetéd
Oh liebe allgemeine Zeitung!

Irtál rólunk szép geographiát:
 Viznek nevezted a hegyet,
Nagy városból csináltál kis falut,
 Megtetted lónak a legyet,
Fedeztél fel köztünk uj népeket,
 Neked tetsző civilizatiót,
A többi barbar, és még abból is
 Eldugtál egy pár milliót.
Egy tollvonásod millió halálunk:
 Igaz, hogy tudtunkon kivül:
Oh liebe allgemeine Zeitung!

Végül még azt is bebizonyitád,
 Hogy csak vitézek sem valánk.
Ugy néha egy hires verekedő
 Akadt, akadt köztük talán.
De ugy egészben véve nem lehet
 Rólunk épen elmondani,
Hogy ősi harczos dicsőségünknek
 Hirében volna valami.
Üres dicsekvés a mit kiabáltunk,
 Historiád másról tanít,
Oh liebe allgemeine Zeitung!

Egyszer meg aztán dicsérni kezdél,
 Ez volt a legfájdalmasabb.
Neveztél minket derék nemzetnek,
 Óh a szivünk majd meghasadt.
Miveltek, hősök és jó barátok
 Levénk előtted izibe.
S azokhoz, a kik őt így szeretik
 Oh a magyarnál nincs hivebb!
Az égre is kérünk: ne fogd pártunk!
 A többi ment; ez fáj: — ne tedd,
Oh liebe allgemeine Zeitung!

A kemény tojások.

Megártott a szultánnak a tojás;
  Sok volt s kemény volt, emészhetetlen,
Mentül tovább fő, annál szijasabb,
  Tojásnak ez van természetiben.
   S ezt agyon főzte a sok jó szakács
   A szultánnak majd mondtunk jojczakát.
    A sok tojás olyan kemény volt.

Elismerni, hogy a gyaúr is ember,
S hogy Allahn kívül is van Isten,
S annak nem Mohamed a prófétája,
Hogy a keresztyén eskü is szent.
S hogy majd az égben, a húrin kívül,
Keresztyén angyal (hímnemü!) is ül,
Ez csakugyan kemény tojás volt.

Ám hagyján még az ég; de itt a földön
Elismerni, hogy van «enyim, tiéd».
S nem minden az «enyém!» Pénz, föld, leány!
S nem venni el már ingyen senkiét.
A kölcsönnek fizetni kamatát,
Es följegyezni sorba, ki mit ád?
De ez még keményebb tojás volt.

A bűbájos ghazél-dalok helyett
Szerelmes odaliszkok ajkirul
Hallgatni a collectiv nóta dalt,
Bosnyákok, vad ráják fájdalmirul,
Örömöktől elvonni idejét
S a kétszerkettőn törni a fejét:
Ah az a tojás be kemény volt.

Sárkánytojások, a miket lidércz
Megült és félig megzápított,
S aztán valami átkozott varázsló
A háztetőn keresztűl hajított.
Ha egy kikél, az egész ház kigyul tán.
De jó, hogy megette őket a Szultán
Akármilyen kemény tojások voltak.

Hogy elhallgat minden! . . .

Hogy össze voltunk kapva, szent atyánk!
Volt hozzá tárgyunk — méltó is — elég.
A bosznya-földön lobogott a láng
S szikráit a szél áthordá felénk.

A «békebot» kigyói összevesznek,
Vagy összecsókolóznak? — Lesz-e harcz?
Az Ozman földe új korszakot kezd meg!
Vagy lesz belőle egy csatapiarcz?

— Gyászolja-e a nemzet elhunyt bölcsét?
S emlékét hogyan örökitse meg?

— Válaszszanak, kivel helyét betöltsék?
S sírjára márványt hengerítsenek?

— Mi jóslatot mond czyprúslomb közül
A baracconei ősz próféta ránk?
Hogy oldogatja, mit az üdvözült
Reánk hagyott, az országos talányt?

— Lesz-e önálló vámterületünk?
Vagy «jó barátink» ott engednek-e?
Vagy ezután is töltögethetünk
Egy hordót, melynek nincsen feneke?

— Mint győzött a frankok respublicája?
— Van-e minisztercrisis «odaát»?
— Don Carlos eztán honnan publikálja
A szent ügy vérengző keresztjhadát?

Mind szörnyü, méltó, súlyos, fenkölt gondok,
Hogy rajtuk férfiak vitázzanak.
Hogy pro és contra bölcsek és bolondok
Engesztelhetlen harczra szálljanak.

. . . . . . Ekkor fogott az Úr egy spongyiát —
S táblánkon egyet húzott át vele.
S ez egy huzással minden nagy vitát
Mi arra írva volt, letörüle.

Kellett nekünk a közös nagy csapás.
«Gyászpompa», «harczkedv», «belviszály» letünt.
Most abba hagyhatunk minden csatát,
S a közveszélyben egygyé lehetünk.

Szegény szász.

Vége már a dicsőségnek!
Nem lesz több extra kalbász:
Nem irgalmaz, nem ijed meg
Akárhogyan kiabá'sz
Ez az Istentől elrugott
Zsarnokszivű «tisztelt ház».
— Szegény szász!

Nem lesz többé nagyhatalom
A szent universzitász,
Ki a magyar kormány ellen
Nagy hatalmasan vitáz,
De a mikor Bécsről van szó
Szép csendesen mászva mász
— Szegény szász.

A hol tenni s áldozni kell,
Onnan mindenkor hibáz;
Az ország közös bajára
Fülhegyével se vigyáz,
De a mikor róla van szó
Panaszának száma száz!
— Szegény szász.

Neki külön hazája van,
 Hova vágya paripáz.
Ide csak a «fazék» köti
 S a zavarosban halász.
Akkor vigad, ha gyászolunk
 S az örömünk neki gyász
 — Szegény szász.

Ő itt az úr, neki szolgál,
 Székely örmény, oláh rácz,
Nem élhet meg, ha csak a más
 Zsebében nem kaparász,
Ha másnak is lesz erdeje
 Hát akkor ő honnan fáz?
 — Szegény szász.

Ki itt «nemes» barbarokat
 Oly régen civilizálsz,
Hogy utoljára magadon
 Tör ki a «nemesi» láz,
Se polgár, — se nemes erény
 Nincsen abban, csak a máz
 — Szegény szász.

Nem szereted, ha rádnéznek
 S más a kezedre vigyáz.
Már pedig az megtörténik,
 A mitől a hideg ráz.
Az ócska szabadalomra
Mondjuk németül: «czupász!»
 — Szegény szász!

Fény és rongy.

(1877.)

Hja bizony ez előtt kilencz esztendővel
A kiegyezkedés volt könnyü manöver!
Urak voltunk mink is, meg az ellenfél is:
Boldog Magyarország s «Ausztria félix».
Jövének lóháton magyar miniszterek
Biz az osztrákot is jól hordta a nyereg.
Ragyogott mindannyi arany paszománttul.
Csillaggal, kereszttel rakva elől hátul.
Egyik se czivódott: hiszen csak van esze!
Elég az alkura két szó: adsza: nesze!
Milliókrul volt szó: még se kaptak össze,
A quotánál azt se kérdték, mi az összeg?
A pénzminiszternek tele volt a zsákja.
Még arra is telt, hogy a földre dobálja;
S ha főnöke mondá, adsza még egy piczit:
«Tessék bemarkolni! Még se lesz deficit».
A német is örült, meg volt elégedve,
Hetven perczentjéhez szörnyű volt a kedve.
A nagy békelagzin úgy talált mulatni,
Hogy el is felejtett akkor «bankot adni».
Magyar pedig volt oly generosus gazda,
Észre se vette, mit vendég elragaszta, —
Tévedésbül. — Egy kis «vám» — «fogyasztásadó».
Ki gondol erre, ha folyik a dáridó?
«Nézz még köztünk körül, szomszéd, hogy mit vigy el?»
««No mára elég volt! Morgen komm ich wieder»».

*

Bezzeg nem úgy van most! a kik összejönnek
Egymásnak pálinkás reggelt se köszönnek.
A legroszabb szürét ölté a nyakába
Kidült sarujából mosolyg ki a lába.
Egyik alkuvó fél jobban vakarózik,
Mint a másik s szólni csak nem akarózik.
Kezdik az inségen: milyen nyomorúság
Van most «oda át»: az embert majd lehúzzák.
Fáráó hét sovány tehene ott telelt.
Mózes tíz csapása utolsóig betelt.
«Jobban panaszkodj még!» sugdossa a kontrás,
Az ellenfél meg még nagyobbakat mond rá.
««Ti csak usztok! Mink már a vízbe fulladtunk»»
«Még az jó, de mink a szárazon maradtunk».
««Rongyotok van? Abbul még lehet papiros;
Nálunk már ebbül is csak az van, a mi rosz»».
«Ti még csak éheztek; de minket már esznek».
«Ott a birkák: itt a kereskedők esnek».
«««Végem, véged, vége, végünk, végtek, végük!»»»
Ezt a nótát elébb variálják végig. —
Aztán hozzá fognak: «no hát mit hoztatok?»
««De vinni akarunk»» — «Ne bolondozzatok!»
««Egy krajczár, két krajczár! Ez az én krajczárom»».
Tied volna egy, ha ez itt volna három.
De mivel csak kettő, a tied nincs itten».
««Muszáj ide adni!»» — ? «Mit muszáj! Schön bitten»
«««Öreg, azt a krajczárt, el ne engedd nekik»»».
A két inséges társ hátul reménykedik.
Esküszik az egyik, a másik meg átkoz,
E krajczár nélkül nem tér a honatyákhoz.
Emezt megczibálják, ha el nem ragadja.
Amazt meg azért, ha a krajczárt od' adja.
Egyik teremtettéz, másik szakkermentez
S kap görcsös botjához: — görcsös parlamenthez.
Csunya verekedés lesz abbúl, aszondom,
A míg megosztozunk a krajczáros fondon.

*

Hej csak! a mikor még olyan «urak» voltunk:
Akkor lett volna a milljókra több gondunk.
Most «közös koldusok» a bécsi vásáron
Nem vesznénk össze a vitatott krajczáron!

A gyapjukérdés.

Ez ám most a legfontosabb kérdés,
A miben még nincsen egyetértés:

Hogy hová legyen aztán a gyapjunk?
Ezen fordul: hogy adjunk, vagy kapjunk?

Hogy a szomszéd bennünket megúsztat:
Ez a kilátás nem nagyon biztat.

Még bizonyosabb, hogy be is fésül.
Gyapjukérdés nem esik e nélkül.

S a hogy már is a közbeszéd hirli:
Azt hiszszük, hogy még meg is fog nyirni.

Aztán tanítja a tapasztalás:
Erre jön sorrendbe a befonás.

A mire tartjuk következőnek,
Hogy bordába fognak és megszőnek.

S a ki beszőtt, az aztán bepáczol
S megmártogat, még ki tudja hányszor?

Aztán kimángorol és kiprésel.
Igy bánik el a gyapjúkérdéssel.

Atyafiak! Vigyázzatok egyre:
Arra a fentülő miniszterre:

Nehogy a nagy hévvel kirántsátok
Alóla az egész gyapjuzsákot!

Csak a skartot.

(Replica a PestiNaplóBorsszemJankónak.)

Valjon mi lelte a jámbor Pesti Jankót?
Hogy megrabolja a tréfás Borsszem Naplót.
Kivesz belőle egy verses vezérczikket,
Kivel szörnyű módon jobbra balra csipked:
A régi Deákpárt hogy milyen dicső volt!
Ha kellett: nap sütött; ha kellett: eső volt!
Bezzeg nem így van most! Rozsda, árvíz, fagyok!
Nem ragyog az orczánk: csak az orrunk ragyog
(A sok sirás miatt). Itt a nagy deficit!

Kinek semmije sincs, — még azt is elviszik.
Nem siratjátok ti a jó Deákpártot,
Hanem csak a skártot,
A ki mind e bajba bennünket bemártott.

Azok a jó urak, kiket skartba tettek,
Az a bajuk, hogy már többé nem üthetnek,
S nem hogy örülnének a szép sarcophagnak,
A jámbor mumiák beállnak kofáknak.
Elfeledik, hogy ők már meg vannak halva,
Falrafestett képek kapnak velünk hajba.
Idétlen szülöttek spiritusba rakva
Nem maradnak veszteg ott a poharakba'.
«Szeretik magukat» : — (non dispis de gustis)
S leiszszák magukról még a spiritust is.
Nem siratjátok ti a jó Deákpártot,
Hanem csak a skártot.
Hogy nem játszhatja már többé a hazárdot.

Hisz a bajt tőletek kaptuk mind örökbe,
A sok nehéz terhet, a mit hordunk nyögve,
A sok drága kölcsönt, Isten jó voltából ;
Járatlan vasutat, hivatalnok tábort,
A rossz vámszerződést — elfeledett bankot ;
Nyakunkra csődített idegen bitangot,
Szédelgés korszakát, gründolási Bábelt,
És a miknek nevét ma sem számlálnád el,
A mi csak elbukott a nagy bécsi rottyban,
A mi csak gondtalan úrságból kipottyant :
S ezt a félbenmaradt gyönyörű boulevardot,
S mi nem szidjuk ezért a jó Deákpártot,
Hanem csak a skártot.

De hát mi bajotok? Legalább éltetek!
Mi csak a közös bajt viseljük véletek.
Az adóért minket ép úgy exequálnak,
Nincsen itt extrawurst Péternek vagy Pálnak.
Tisza alatt is van annyi hivatalba',
A mennyit csak Tisza vize eltart halba'.
Többet kell dolgozni, kevesebbül élni,
Megtakarítani, jobb időt remélni.
Mindenkinek kincse van a tenyerében.
Csodákat mi tőlünk senki se reméljen,
Hogy az égből rázunk majd le milliárdot. —
Hagyjuk tiszteletben a jó Deák pártot,
S feküüni a skártot!

Servianus! Serviamus?

Volt szép csendes kis országod,
  És volt rajta boldog néped;
Hozzá arany szabadságod:
  Ez mind nem volt elég néked.
Kicsiny úr; de magad ura
  Voltál. Több akartál lenni:
S lettél egy nagy úr szolgája:
  Kis «nép» helyett nagy, de «semmi».
  — Servianus! Serviamus?

Volt neked szép termő földed:
  Dús kalászban arany termett, —
S szorgalmatos, munkabíró
  Derék férfi tenyerekben —
Az ekevas «úr», bár nem nagy:
  Kovácsoltál abbul fegyvert,
És lettél fegyveres szolga,
  A kit a gazdája megvert.
  — Servianus! Serviamus?

Volt neked jó fejedelmed:
  Béke hive, nép barátja,
A mit kapott, azzal megvolt,
  S ha nem kapott, azt se bánta.
Te a boldog fejedelmet
  Kikiáltottad királynak;
Megfordított koronával,
  Melynek az ágai fájnak.
  — Servianus! Serviamus?

Voltunk neked jó szomszédid,
  Régi bajban, új örömben.
Ellenséggé jó barátot
  Változtattál olyan könnyen?
Kináltunk neked jó «napot»,
  De a szived félholdra fájt,
Most aztán se nap, se félhold,
  Hanem van egész éjszakád. —
  — Servianus! Serviamus?

Hős fiaid, szép leányid,
  Maguk is a föld virági:
Becsülettel, tisztelettel
  Emlékezett róluk bárki. —

Sánta béna nyomorékká
   Verted őket; s hogy a sebhely
Jobban fájjon, «jó barátod»
   Megtetézte gúnynevekkel.
   — Servianus! Serviamus?

Térj magadhoz! Fogd a fegyver
   Boldog végit és csapj szélylyel,
Kergesd ki a «jó barátid»,
   S béktülj ki a «jobb» veszélylyel.
Egymást védve és megértve
   Lesz belőlünk boldog nemzet,
Ha széthullunk, minket többé
   Össze még az Isten sem szed.
   — Servianus! Non serviamus!

Milyen fából faragják a bibornokot?

Ki legszorgalmasabb alvó,
Annak lesz a hivatal jó,
Ki soha semmit se tanul,
Az be is jut hivatlanul.

Kinek egyetlenegy gondja,
A jó pincze és jó konyha:
Várhat jót a Vatikántul,
A hol «vota ponderantur».

A ki sötétséget terjeszt,
Testvérgyülöletet gerjeszt,
És a syllabust hirdeti:
Bibor süvegig viheti.

Ki a bünöst megtériti
(Hogyha szép lány) beteríti
S felruházza a mezetlent:
Baréthoz jut okvetetlen.

De a ki áldást osztogat,
És a néppel jót tesz sokat,
Ki másnak vet, másnak arat
És maga szikárnak marad.

Ragyog tudománynyal, észszel,
Áldozatot hoz két kézzel,
Hiveinek igaz atyja,
Hazájának hű magzatja.

Szelleme messze világol,
Kilátszik a sokaságból,
S kit hive, nem hive, szeret:
Az bibornokká nem lehet!

Keleti szomszédunkhoz.

Hát csak elmentek ágyutölteléknek?
Kellett ez néktek?
Nem volt elég egy porczió a jóból?
Nem tanultatok a szerb háborúból?

Hogy mikor tűzberohanásról volt szó,
Mindig az oláh bőre volt az olcsó.
S ha épkézláb jött meg a csatából,
Megtizedelte a baráti tábor.
S valahányszor a rácz vallott kudarczot,
Mindig az oláhra kenték a czudar szót.

*

Megsokaltátok, hogy jó dolgotok van,
Senki sem bántott országtokban.
Tarthattatok vitéz parlamentet,
S békeszerető sok regementet.
Sorba rakhattátok miniszternek,
A ki csak az országban rátermett.
Kereskedésteknek szabad ajtó,
Irodalmatoknak szabad sajtó.
Irhatott bátran az ujságiró
Pro domo sua, bár nem Cicero.
Kaptatok kölcsönt, s elkölthettétek,
És mi több, viszsza se fizettétek.
Hej de jó dolgotok is volt néktek.

*

Hanem hát jégre megy tánczolni a kecske,
Mikor kell neki egy kis leczke.
A «kicsiny úr» beáll «nagy szolgának»,
Od'adja a nyakát rabigának.
Megpróbálja, hogy kell ólmot enni?
Testéből másnak zsámolyt emelni?
Keres magának idegen gazdát,
A ki a hátán húz barázdát;
A ki először jön mint jó barát,
Kinálja a pálinkás csutorát:
Aztán ott marad, mint kedves vendég.
Ki nem vár arra, míg kivetnék,
Hanem ő dobja ki a gazdát, a házbul,
Vagy ott marad neki — nászul.
Férjhez veszi a feleségét,
S elteszi az asztaltul a székét.
S nevezi magát protectornak,
A mit mi nálunk hínak ostornak.
Az lesz majd nektek a szép alkotmány,
Bőrszijbúl fonatván,
S hátakra rakatván.
Lesz parlamenti féria:
Dátum Sibéria.
Eddig tele volt zsebetek aranynyal,
Most papiros rubelt hoz az angyal.

S hogy nyelvetek litteraturája
Kulturáját megtalálja,
S jobb legyen a rómainál:
A muszka majd megdeklinál.
S ha majd mindent elvett már tőletek,
Hogy ne pityeregjetek
Ad nektek egy roppant mappát.
Az lesz pedig nagyon pompás.
Rajta Dakorománia.
Beléfestve fél Hunnia.
Ezt azután használhatja
A román honatya,
Ha tetszik: paplannak,
Ha tetszik: derekaljnak.
Jó lesz rajta alunnia.

Szegény jámbor román nemzet!
Nem nevetség ez a helyzet.
Bele mégy egy háborúba,
Hol mindenkép kerülsz búba.
Baj ha győzöl, baj ha vesztesz,
Neked mindenkép kereszt ez.
Harcz végén a szegény román
Ott áll majd hazája román,
S az lesz a szomorú román.

Várnánál.

Esküszegést a ki megtorlál a «mi» árva fejünkön,
Isten! Igazságos, — most is aként cselekedj.
Minket is ott a hamis próféták jégre vezettek,
Béke olajfáját vágva ki dárdanyelül.

Porba dobánk a kötést, mondván: így tetszik az égnek
S még híttunk Téged! Fegyvereink Te vezesd!
És Te jelen voltál, s itéleted omla fejünkre,
S sulyos vasveszsződ szertelenül fenyített.

Akkoron elnyögtük, hogy az ellenségnek igazzát
Védted. A nagy leczkét híven el is viselénk.
Ám ugyan az történik most. Nézd Várna vidékét
Esküszegő vad nép vérrel itatni siet.

Mostan is ébren légy, mi Urunk, s a régi itélet
Döntsön a hittelenül népjogalázta csatán.

S a ki hivott Téged, leljen meg Téged a harczban,
  A diadalmaknak és a kudarcznak urát.

S azt a nehéz verset, a mi rólunk írva latinul:
  «Discite mortales non temerare fidem!»
Most Uram Isten hát fordítsd le nekik Te — görögre
  S villámvirgácscsal verd a fejükbe nekik!

Nincsenek osztrákok.

Vakmerő mondásnak látszik,
  Hogy osztrákok nincsenek;
Pedig rájön arr' az ember,
  Csak közel tekintse meg.

Vannak osztrák gyapjuszövők,
  Van osztrák gyáros, takács,
És osztrák Gemeinderathok,
  Kiknél olcsó a tanács.

Van osztrák a malátában,
  Sőt még a melászszban is.
Sőt a hivatalszobákban
  Mondhatom, hogy hija nincs.

Van osztrák szónok, pártvezér
  Ex és in spe — miniszter,
Van néptömeg s celebritás
  Van főúr és filiszter.

Hanem «osztrák patriota»,
  Kinek érdeke a hon,
Mikor szükség volna rája
  «Dös gibt's nid» az nincs sehon!

IV.

ELBESZÉLŐ ÉS LEIRÓ KÖLTEMÉNYEK

Románcz.

Két jó barát egymást szerette híven.
Egymást szerette két hű jó barát,
Megosztá kenyere felét egymással
Megosztá szivét s tele poharát.
S ha összezördülének is nagy néha napján
Nem szállott le a nap szivük haragján: —
«Tréfa volt az egész, felejtsük el.»

Az egyiknek volt szép hű nője otthon,
Az egyiknek szép hűséges neje.
A nő szerelme kincs, de oszthatatlan,
Az osztozásnak itten nincs helye.
E kincsnek is felét a nő megosztá,
Titok volt, a férjnek sugva hozták. —
«Tréfa volt az egész, felejtsük el.»

Két jó barátnak két jó kardja is volt.
Két éles kard két haragvó kézben,
Beszélt a két kard és addig beszéle
Egyik vivó dült aludni szépen,
A csábító volt, megfizette vérben,
Mit csókkal elrabolt; mellette térden: —
«Tréfa volt az egész, felejtsük el.»

Kopott ruhában koldul özvegy asszony.
Kopott koldusruha, kisírt szemek.
Ki tudja mért lett koldus, elhagyatva,
Ki tudja egykor mennyit szenvedett?
Tán boldog is volt, jobb időket látott,
Forró szívet, enyelgő víg családot,
«Tréfa volt az egész, felejtsük el.

A czethal-csárda.

Hej be híres csárda volt a Czethal-csárda,
Szentgyörgyi határba' ;
Mikor még az a sok szegény legény járta.
Mikor a csaplárnét menyecskének hitták,
Mikor édes borát rovás számra itták:
A ki magát soká ottan felejtette,
Meg is részegült az, mire észrevette,
  A borátul meg a két szemétűl.

Galamb Peti volt a vidék hős rablója,
A hogy a hír szólja
A pusztáknak gonosz adóbehajtója.
De sok selyem-kendő járt oda e réven ;
De sok aranygyürű csaplárné kezében.
De sok tüzet ivott tüzes csókban, borban,
Mig oly ittas lett, hogy azt sem tudá, hol van?
  Nem borátul, de a két szemétűl.

Csendesebb lett aztán a csárda egyszerre.
Szél elszórta szerte
A betyárok népét, azt se mondta merre?
Kit a nedves börtön, kit a hollók szárnya,
Kit meg eltemetett puszta erdők árnya,
Sokat sirt az asszony, korán el is hervadt:
Elkésett utazó még néha ott virradt
  A boráért, nem a két szeméért.

Puszta most a Czethal, miként a vidéke,
Teteje leégve,
Szikes avar fogja körűl messzeségbe,
Csak az út, mely hozzá vezet valahonnan,
Az van tapodatlan zöld fűvel bevonva.
Kopott aggnő guggol mélán a küszöbben,
Vidám betyár, utas nem lesz ittas többet
  Sem borátul, sem a két szemétűl.

A detonátai óriások.

Havasok közt, Erdély szegletében
Áll a sziklacsarnok Detonáta,
Ezer oszlop egymás mellé rakva
Épitője, — most is látszik rajta —
Hogy ezt hajdan palotának szánta.

Ezer oszlop áll még fenn merészen
Utjában a viharos felhőnek,
Tizszer annyi hever ott a földön;
Moh és repkény befutotta zölden.
Romjai közt árva fenyők nőnek.

Hajdanában emberemléken túl
E sok oszlop mind fennállva látszott;
Merész ívek, szédületes ormok
Koronáin a nagy oszlopsornak
Alkotának viszhangos tornáczot.

Óriások laktak akkor itten,
Csendes vérű, béketartó lények,
Kik egymásközt nagy békében éltek. —
Örömében alkotá az Isten
S utoljára összetörte őket.

Őszszakállu óriás leánya,
A mint egyszer a vidéken jára
Egyik hegyről a másikra lépve,
Egy kis furcsa féreg tűnt szemébe,
Mely előle felfutott egy fára.

Óriás leányka a fenyőszált
Szép fehér két ujja közé fogva
Mint egy hajló rozmarint letörte.
S futott véle a szellős csarnokba,
A hol apja az óriás ősz, állt:

«Nézd apám, mi furcsa kis bogár ez!
Épen, olyan mint mi; csak parányi.
Apró lába: hogy tud rajta járni?
Kezeivel tán szoritni sem bir?
De szemében milyen tűzsugár rezg!»

«Gyermek, szólt az óriások őse,
Te e törpe féreggel ne játszál:
Ez lesz egykor úr e szép világon,
A mi éltünk hogy ha majd alászállt,
Hogyha mind elvesztek az erősek.»

«Törpe népek sűrű ivadéki
Hegyet völgynek akkor elfoglalnak,
Hegytől, völgytől mindig enni kérnek,
Milliónkint születnek és halnak:
Egymás miatt soha el se férnek.»

És betelt az óriás beszéde. —
Törpe fajnak adja át a földet
Az erősebb, gyávának a bátor; —
A dicsőbb faj elpusztul magától,
És utána korcsok örökölnek.

Jaj a jóknak, jaj a nemeseknek!
Jaj azoknak, kik nagyságra büszkék!
A mi délczeg, a mi szép, az elmul; —
Vénül a föld, — nincsen rájuk szükség; —
Csak a silány marad fenn ezentúl. . . .

A király jobbkeze.

Eltünt a király jobbkeze!
Eltünt, eltünt, elrejtőzött!
Az a nemzetáldó jobbkéz,
Az a kéz, mely ellenséget
Földre verni oly erős volt,
Mint hazáját boldogítni.
Az a kéz, mely oktatásban
Fáradatlan, — esküvésben
Oly szilárd, — törvénykezésben
Oly igaz, oly tiszta volt.
Az a kéz, mely nemzetének
Két hazát tudott szerezni —
Egyet itt lenn, mást az égben.
A királynak jobb keze
Nincs sehol, nem lelhetik meg.

László király koporsóján
Emelgetik a kőfedélt
Országnagyok, bölcs férfiak.
De nem birják fölemelni.
Százan-százan hozzáfognak,
Százan-százan kifáradnak
A kő még sem mozdul el.
Sír a nép s imádkozással
Jő segitni bűvös munkát,
Hős leventék kardjaikkal
A követ feszengetik.
Kard törik; szél hord imát el,
Egyik sem segít a terhen.
A kő csak nem mozdul el.

Szól az érsek, a hazának
Ősz fejü bölcs hitvezére:
«Mind hiába a törekvés!
Föl nem nyilik a koporsó,
Kő nem mozdul el helyéből,
Nem segit kard és erőszak,
Nem segit imádkozás sem,
Sem halandó ember-ész itt.
Égi terh ül e kövön! —
Mert ez Isten müve itt,
S Isten ellen vajh ki küzd?!»

Bölcs férfiak, országnagyok
Emelgetik a kőfedélt,
De nem birják fölemelni.
Százan-százan hozzáfognak,
Százan-százan kifáradnak,
A kő még sem mozdul el.
Hős leventék kardjaikkal
A követ feszengetik.
Kardnak, észnek éle tompul,
Egyik sem segit a terhen,
A kő még sem mozdul el.
Nagy nehéz kő! oly sulyos
Mint egy veszteség emléke!

Mind hiába a törekvés!
Föl nem nyílik a koporsó,
Kő nem mozdul el helyéből,
Nem segit kard és erőszak.
Nem segit imádkozás sem.
Sem halandó ember-ész itt,
Égi terh ül a kövön.
A mig a királynak jobbja,
Az a nemzetáldó jobb kéz,
Az a kéz, mely ellenséget
Földreverni oly erős volt,
Mint hazáját boldogítni,
Az a kéz, mely nemzetének
Két országot alkotott,
Egyet itt lenn, mást az égben,
El nem múló két országot:
Mig az a kéz nem kerül meg,
Addig munkán nincsen áldás.

*

A mint a királyi jobbot
Orvok, a kik rejtve tarták,
Átadák ; — megnyilt a kő is.

Diogenes és a szobrok.

Diogenes, a kit kutyabölcsnek
Csúfolának tudós kollégái,
Az igaz, hogy kutyamódra tudott
Egész világ ellen allegálni.
Ugatott, mart, mint a lánczról szakadt
Kutya, és hált a puszta ég alatt.
De egyet nem tanult a kutyátul :
Kezet nyalni s farkcsóválni hátul.

A mint hever künn a közkút mellett
S elhányt tökmagokat rág ebédre :
Meglátja őt Dyoniz kegyencze
S elegyedik vele ily beszédbe :
«Lásd, ha jó szót adnál Dyoniznak
Nem kellene most tökmagon hiznod.»
Felel a bölcs : «Ha ennél tökmagot,
Nem kén Dyoniznak jó szót adnod.»

Mégis egyszer rávették baráti
(Hogy lehet ily «bolond»-nak barátja ?)
Hogy bizony már rongyos a csizmája
S körös-körül lyukas a kabátja.
Annyi az úr széles Athenásban,
Hogy ha megkérné őket alássan
A bizony nem lenne nehéz dolog.
«Jól van, mond a bölcs, megyek, koldulok.»

S ment és talált a vár kapujában
Egy nagy urat ; — kőbül volt faragva.
Phidias, vagy nem tudom ki véste ?
Fülepnek, vagy kinek volt a szobra.
A bölcs megállt az előtt, levette
Ócska sipkáját, kezét emelte,
S mint vak kódús a sokadalomba',
Szól hozzája szörnyen rimánkodva :

«Óh uram, kegyelmes és nagyságos.
A mivel az Istenek megáldtak !
Pillants félre, nézd üres tarisznyám.

Nem ettem ma, azt se tom, hol háljak?
Ha méltóztatnál valamit adni,
Adjon neked Zeüsz ezerannyit.»
A szobor csak hallgatott és nézett.
Szóra sem méltatva az egészet.

Diogenes ekkor alább kezdte:
«Hiszen uram, nem kérek én semmit;
Ne adj nekem, ne nyúlj a zsebedbe.
Van szállásom, van otthon mit enni.
Inkább arra kérlek esedezve,
Kérésemet füleden ereszd be!
Én tőlem még azokat is vedd el,
Miket adtál, de mi nekem nem kell.

Vidd el tőlem odább büszke várad,
Mitől reggel nem süthet rám a nap.
Hogyha phalanxaidat nem látnám,
Azzal sem lennék boldogtalanabb.
Ezt a sok büszke archont és bölcset,
Hijába a pénzt rájuk ne költsed,
Vedd el uram tőlem mindenestül,
Én odadom szíves örömestül.

A szobor csak nem ád neki választ.
Látják ezt a többi jó barátok.
«Oh be nagy bolond vagy Diogenes,
Hiszen ez itt kőszobor, nem látod?»
«Kő biz ez, de ép' azért instálom,
Hogy azután nagyon ne csodáljam,
Ha majd élő embert kérek szépen,
S úgy indul meg, mint e szobor képe.»

A hóemlék.

Dzsingiszkánnak idejében,
Az az, hogy holta után,
Első fia, Oktai khán,
Látott ilyen nagy csudát.

Jeges Óbi tenger mellől,
Hová számüzötten él,
Vidám, napfényes hazákat
Látogatni jött a tél.

Urnak is rosz ott, a hol van,
Vendégnek meg szörnyeteg,
Zuzmarázos a szakálla,
A palástja fergeteg.

Ottan egész Ispahánig
Hóval mindent elfedett.
Hajló pálmák úgy bámultak
A fehér puszták felett.

De még jobban bámulta azt
Oktáj Khán, a fejdelem:
Ki meszelte be országát,
Ilyen szépen, hirtelen?

Nosza ezen égi mészből
Emlék szobrot rakjatok
Itt a pusztán, arról tudják
Meg a késő századok:

Hogy itt egykor Oktáj Khán élt,
A tenger és föld ura,
A csillagok testvéröcscse,
És a napnak sógora.

Apám egykor pyramidot
Emberfőkből emele,
Im számomra csillagoknak
Hamva hull az égből le.

Angyaloknak fehér tolla
Tündérágybul dült pehely,
Mit az Isten pitvarából
A szél idáig lehell.

Ebből rakjatok lobort, itt
Álljon hírem nagy jele,
Nevemet és az évszámot,
Mélyen véssétek bele!»

— Megtevék, a mit parancsolt,
Összehordták a havat,
Készen állott a nagy emlék,
Három nap és éj alatt.

Százezeren hordták hozzá
A mennyei anyagot;
Kheopsz király piramidja
Nem volt se szebb, se nagyobb.

Belevésték Oktáj nevét,
Kiczifrázták oldalát,
Az aljára oszlopokat,
Tetejére kupolát.

Mikor aztán minden megvolt,
A tél megint hazatért,
Átengedve a tavasznak
S virágnak a csatatért.

Jött a forró nap, mosolygott
A merész emlék felett,
S csupán gúnyos mosolyátul
A csodamű odalett.

Fogy az emlék, lassan, lassan,
Nem nyul hozzá semmi kéz,
Nem bolygatja ember, még is
Egyre mulik, egyre vész.

Oktáj Khán szakállát tépi,
Kirendeli hadait:
Vigyázzanak, lessenek rá,
Éjszaka ki jára itt?

Ki pusztit, ront az emléken?
Ki dönti le oszlopát?
Már egy tornya is hiányzik;
Nyársra! a kik ellopák?

Százezerek éjjel nappal
Ott strázsálják a lobort,
Láthatlan kéz egyre rontja,
Nem tudhatni meg, ki volt?

Tudós Murza, a vén mágusz,
Szól a Khánhoz: «Óh nagyur!
Kié minden föld, mit átfog
Az Indus és az Amúr,

Egy millió ötszázezer
Kardos ember vezére,
A napnak — és földalatti
Kukaczoknak testvére,

Fia a nagy Temudzsinnak,
Sarja dicső Khánoknak,
És ősapja unokáknak,
— A kik koldulni fognak,

Az emlék, mit összehordtál
S mibe vésted nevedet,
Ezt te minden hatalmaddal
Többé meg nem védheted.

Ez itt semmi. Dicsőséged,
Mit rávéstél, nem igaz;
Vizből lett: a napsugártól
Ismét vizzé válik az.»

A bán futárja.

(Horvát monda.)

Huszonnégy nap vítta Kruppa várát
   Bosnyák basa, Sátán Ozmán;
Romladékká lett már minden bástya,
Minden kapu aláásva,
   De félhold még sem ragyogott ormán.

Bakics Mátyás, a bán hős várnagyja,
   Huszonötödik nap így szólt:
«Szolgám Frankó, Unna tulsó partján
Áll hadával a kapitány:
   Ahhoz édes szolgám gyorsan vigy szót.

Herbert vitéz! Krajna kapitánya,
Huszonnégy nap óta nézed
Hogyan vijja török ezt a várat?
— A szerencsét már ne várjad:
— Van kardod és hétezer vitézed...»

Herbert vitéz — nem mozdult e szóra.
   Szól Bakics huszonhatod nap:
Embereknél nincs segitség;
Pokolerő ellen most segits ég!
   Te fogd pártját vérző bajnokodnak.»

— Az ég sem hallgatott már szavára.
   Huszonheted napra kelve,
Monda Bakics Frankó cselédjének:
«Halálunkra szól az ének;
   Keserű poharunk be van telve.

Eredj szolgám, szökve ellenen át,
   Keresd fel Erdődyt, a bánt.
Mondd el neki, hogy mi itt elvesztünk,
Híven hordozva keresztünk
   A harcz huszonheted napján.

Ő vigyázzon drága életére;
   Mert az ellenséges árnak,
Melynek gátot eddig bástyánk tartott,
Ha mi elejtők a kardot,
   Többé sehol ellene nem állnak.»

— Többet nem szólt, — szolgáját elküldé
  S a hogy előre kimondá:
Huszonheted napján az ostromnak
Kruppa vára jó lett romnak;
  Ő és társai lettek halottá.

— Frankó, a hű cseléd szökve indult;
  De rosz sorsa jára véle:
A bihácsi erdő körül
Török portyázók kezére került.
  Sátán Ozmánhoz úgy vitték élve.

Sátán Ozmán arcza fekete volt:
  Sokkal feketébb a lelke.
Nem mosolygott soha, csak ha más sírt.
Halálra kinzottak sohajtásin
  Pokoli örömét lelte.

«Te Erdődy bánnak vagy kutyája»;
  — Igy szólt Ozmán a cselédhez:
«Koldús urad; — egész országod rongy!
Áruld el és mindent kimondj:
  Ki tudja, mily magas rangra léphetsz!»

Felelt rá a szolga erős szívvel:
  «Én rám mind hiába törtök!
Rongyos hazám rongyát el nem adom,
Nevem inkább eb maradjon,
  Mint az legyen, a mi tied: ördög!»

Sátán Ozmán monda a szolgának:
  «Hisz te még nem is magyar vagy;
Horvát anyától születtél:
A magyar veled régi ellenfél,
  Arra jó, hogy öljed, tépjed, marjad.»

Frankó vitéz monda: «Igaz, anyánk
  Nem szült bennünket testvérnek;
De az kent fel bennünket rokonná,
A ki fejünkre kiontá
  Szent keresztségét a honfi vérnek.

Azért én uramat hűn szolgálom,
  S mind halálig vele tartok;
Övé kezem, nyelvem, szemem, szivem,
Érte sír, szól és küzd hiven.
  Bárha mingyárt ízekre tiportok!»

Sátán Ozmán harmadszor is szólott,
  Most már szólott a bakónak:
«Fogd ez embert, bánj vele csendesen,
Hogy hírt rólunk ne vihessen,
  Vágd ki nyelvét és vesd a hollónak.

A bakó tett, a hogy parancsolták. —
  «Hogy urának ne irhasson
Betüiró kezét vágd le tőbül.»
(Arcza, mintha volna kőbül)
  «Bánj vele, hogy fájjon neki, lassan!»

S még hogy szíve titkos dobbanása
  Se mondja el azt a mit tud:
Sírt áss neki, abba temesd élve:
Oda vigye magával a mélybe
  A veszélylyel terhes titkot. . . .»

*

Erdődy bán alszik Obreszkónál,
  Kivül a magyar táborban.
Éber őrszem nem hall semmi hangot;
Csak a kósza szél barangol
  S néha a kipányvázott mén horkan.

Erdődy bán álma nyughatatlan,
  Titkos, ismerős szó híja:
«Én vagyok itt, Frankó, hű cseléded,
Ki ez órában szól véled,
  Csak nyelve és keze-lába híjja.

Megcsonkítva, mélyen eltemetve
  Csendes, néma halott lettem;
De míg veszélyben forog az ország
Hűségemet hozzá s hozzád, —
  Jó a sír! — még abban sem felejtem.

Lóra bán! Az éj az ozmán napja:
  A míg nyugton alszol itten,
Rajtad rombol Sátán Ozmán népe;
Menekülj. . . . Körül vagy véve. . . .
  Oltalmazzon — a ki él, — az Isten! . .»

— Erdődy bán felszökött helyéből:
  «Talpra gyorsan, magyar, horvát!»

— Sátán húszezer törökkel volt ott; ...
— Erdőd nem tűrt nevén foltot,
Szembeszállt. . . s szétverte, mind a polyvát.

Rosco.

Hallod-e te híres zsivány!
Tudod-e, hogy sok vétked van?
Rabló, útonálló voltál,
Gyújtogató, szentségtörő.
Igaz-e az? — Igaz uram.

Meggyilkoltál sok utazót,
Alvó embert, terhes asszonyt,
Sbirrt és vadászt itt és amott,
Kit orozva, kit meg szemben,
Igaz-e ez? — Igaz uram.

Kezed véres embervértül;
Fejeden van templomátok.
Szentségtörő gonosz kézzel
Még szent férfit is kioltál.
Igaz-e ez? — Igaz uram.

Mikor apád, anyád, öcséd
Elárultak a sbirreknek,
Rájuk gyujtottad a házat,
S megölted szülőd, testvéred.
Igaz-e ez? — Igaz uram.

Ezért örök gályarabul
Kemény padhoz lánczolva vagy.
A milyen hosszú az élet,
Olyan hosszan maradsz itten.
Igaz-e az? — Igaz uram.

No hát megoldom lánczodat,
Adok neked szabadságot;
Adok hozzá ezer scudit:
Amott van egy rablóvezér,
Eredj s még ez egyet öld meg.

Köszönöm a lánczlevételt,
Köszönöm az ezer scudit;
Elfogadom, el is megyek,
(De hogy neked én a rablót
Meg nem ölöm — az is igaz.)

Két kakas.

(A mármaros-szigeti tüzveszély emlékére 1859.)

Két kakast emleget a nép ajka,
Régi monda, régi közbeszéd; —
Régen földbe tért már az a dajka,
A ki erről én nekem beszélt.

Az egyik a torony hegyén álló
Szélkakas, a mindig őrködő;
Másikat veres kakas-nak híják
S félik szörnyen, mint az ördögöt.

Arra néznek csendes áhitattal,
És beszélik: «az a mi jelünk,»
Emez ellen «őrizz minket Isten,
Mikor alszunk, vigyázz, légy velünk.»

Amaz csillagoknak szomszédjában,
Napba nézve, éghez szokva fenn;
Emez a pokolból látogat fel,
S átkozott, a merre megjelen. —

Zajos éjjel, rémületes éjjel!
Találkoztak egyes egyedül;
A szélkakas a veres kakassal.
Nincs sötét ott, a hol ez repül.

Tűz-taréja, izzó veres szárnya
Szeme szikra, repülése szél;
Hangja ádáz vihar ordítása,
Lába nyoma pusztulás, veszély.

Templom tornyán volt találkozásuk,
Lángban álló város közepett;
Leomolt már templom boltozatja,
Óra megállt, harang szétrepedt.

Szétriadt a védő nép. Magukban
Egymással beszéltek ketten ők.
Tenger volt a láng körültök szerte,
És az ég is izzó, rekkenő.

Szólt veres kakas: «Mit állasz ott fenn?
Mit vigyázod emberek hitét?
Essenek kétségbe, hagyd el őket;
Ne várjon több éltet, a ki élt!»

Szélkakas felelt rá: «Szörnyeteg te,
A ki mostan dulva jösz felém;
Majd kihamvadsz, visszatérsz hazádba,
És te mulsz el innen majd; nem én.

De én élek, áldok, egyesítek,
Semmi tűzben meg nem olvadok;
A hajnal és lelki világosság
Őre voltam, leszek és vagyok.

Aláhullok hamu s omladékba
S újra megtalálom szép egem;
A ki áld, az újra fölkeres majd,
S csillagim közé emelkedem.»

A hol a czitromfa virít.

Ismered-e azt a hazát,
A hol a czitromfa virít?

— — Negyvenen valának épen
A kiket kieresztének.
Mennyien lehettek akkor,
A midőn e sírba zárták?
Arról hallgat minden irás.
Ottan éltek külön sírban,
És ki tudná, mennyi évig?
Ők maguk sem, mert a nappal
Sírjaikba nem sütött le.
Csak egy hosszú, hosszú éj volt,
Melybe ifjan belementek
És kijöttek őszen, aggon. . .
Ismered-e azt a hazát,
A hol a czitromfa virít?

Ifjan mentek, őszen jöttek;
Szenvedének mondhatatlant!

A sötétség szörnyű titka,
A mit emberképzelet
El nem ér, mit a pokolnak
Szörnye súg csak oly közelből.
Megtöré, megroncsolá
Alkatuk. — fehérre festé
A hajat, megtompitá
Isten képmását, a lelket!
És mi volt, mit vétkezének? .
Senki, senki sem felel rá.
Ismered-e azt a hazát,
A hol a czitromfa virít?

Mit vétettek? Ah ki tudná?
Van közöttük, a ki hangos
Átkozódva szól az éghez,
Meztelen sebét mutatva,
Van ki sir, ki térdre rogy.
Van ki nem bír járni többé,
És kinek szemét a napfény
Mint a villám elvakítja.
Ámde egy van, a ki nem szól,
A ki nem sir és nem érez.
Mert a földalatti éjben
Elfelejté a beszédet;
Megvakult és megbolondult!
Csak merően néz a napba
S szörnyen zárt ajakkal hallgat.
Kint, gyönyört nem érező. . .
Ez volt, ki legtöbbet monda!
— — Ismered-e azt a hazát,
A hol a czitromfa virít?

Abd-el-Káder.

Soká harczolt a hős, belefáradt végre,
Elébb lova dült ki, aztán reménysége,
Legyőzte az ellen, és elvitte fogva,
Kard és becsületszó ott maradt zálogba.
Szegény Abd-el-Káder!

Kinos kegyelemből nehéz láncz helyébe
Adott vitézszavát verték a kezére,
Távol hazába mégy, és soha ezentúl,
Legyen béke, vagy harcz, kezed kardhoz nem nyúl.
Szegény Abd-el-Káder!

Damascus kertiben rózsaszüret helyett
Nem azt szüretelnek, hanem emberfejet,
Reszketve fut a frank égő háza alól.
Régi kínt boszulni itt van az alkalom.
Szegény Abd-el-Káder!

«Frank uram, vendég vagy, menekülj házamba.
Kardom hüvelyében, bizhatol szavamba.
Küszöbömön belül a vendég nem vész el:
Kardomat lekötéd. — Védlek puszta kézzel!»
Szegény Abd-el-Káder!

A gazdálkodó vezér.

Elfoglalt már egy országot javában:
Volt serge, vára, volt hajóhada;
Helyébe hordták a pénzt, s kelle sok;
A hadsereg harczolt, nem várhata.
Kenyér még hagyján, az nem sürgetős most:
Ehült oroszlán a legjobb vadász.
De kell a pénz golyóra, porra inkább
Sok vért pazarl, ki szuronynyal csatáz.

A sok csatán, — volt egyetlen kabátja,
Gyapotból, vállrózsa- s csillagtalan.
Tetézte hírrel és — golyólyukakkal
E köntöst minden ujabb harczkaland.
Utóbb egy égő gránát oldalából
Egy jó tenyérnyit ki is perzsele;
Már most a fényes diplomatiánál
Hogyan jelenjen meg majd így vele?

Felzúdulának erre jó baráti:
Hogy már ez mégis nem szép, nem helyes.
Lyukas kabátja légyen a vezérnek!
Vegyen magára mást, ezt vesse le.
Csináltasson magának szépet, újat.
Arany zsinórral, a hogy más visel.
S ha majd biborra tesz szert nemsokára,
Ajándékozza akkor ezt is el.

«Jó volna, ha voln' pénzem, mond a hős.
De birtokom nincs; — lopni nem tudok; —
Azt sem veszi be a természetem, hogy
Ingyen fogadjak el ajándokot.
Zsoldom csak négy forint, egy új kabátra
Ebből mai világban nem telik».
Befoldatá tehát a régit újra,
S így foltosan tovább is viseli.

«Uram engedelmeskedem.»

(Ballada, a régi ős lovagkorból.)

Édes szolgám, jó vitézem,
Kelj fel, hagyd el az ágyadat;
Se kezed, se főd ne fájjon;

Szüntesd meg a betegséged;
S vedd kezedbe azt a kardot;
Mert nagy dolog lesz bízva rád. —
. . . «Uram, engedelmeskedem».

Hagyd otthon a gazdaságod:
Teheneid hadd tengjenek;
A földed hadd legyen parlag,
Szőlőd hadd verje fel a gaz;
Mert az idén nem buzafőt,
Hanem más fejeket aratsz. —
. . . «Uram, engedelmeskedem».

Végy magadhoz ezer vitézt:
Szerezz nekik puskát, kardot;
Szerezz nekik piros dolmányt; —
(Nem látják meg, ha vérük foly.)
Eredj velük a tengerre,
Mikor sötét van, és vihar. —
. . . «Uram, engedelmeskedem».

Van egy sziget, hol a hegy is
Tüzet lövell; de még rontóbb
Tüzet okád ágyútorok. —
Ha a vízből megmenekvél,
Rohanj ez irtó tűz közé,
Én kedvemért, édes szolgám. —
. . . «Uram, engedelmeskedem».

Harmincz ellen jut egy főre;
Szép csatád lesz; egyre harmincz! —
Tégy csodákat, verd meg őket;
Öld meg, űzd el, tedd fogolylyá;
Ágyúvédte sáncz ormára
Tűzd ki aztán ezt a zászlót. —
. . . «Uram engedelmeskedem».

És ha győzni nem találnál;
Tán ha ellened leverne;
Vagy ha tengerárba vesznél:
Megsiratlak jó vitézem; —
— S megtagadlak; a világ majd
Rablónak nevez, s kigúnyol».
. . . «Uram, engedelmeskedem».

*

Édes szolgám, jó vitézem,
Megkerültél, visszajöttél;
Teljesitél mindent; — többet:
Úgy repültél, mint egy fényes
Álomlátás, diadalról
Diadalra: mostan állj meg!
. . . «Uram, engedelmeskedem».

Im szereztél két országot,
Győztes harcz-edzette serget,
Tenger hőseit: hajókat.
Szerzél erdőt a babérból!
S egy nevet, a mely nehéz lett
A világnak. . . . Tégy le mindent. —
. . . «Uram, engedelmeskedem».

Tégy le mindent lábaimhoz;
A hatalmat és a kincset,
Czímet és vezéri pálczát,
Homlokodról a babérod,
És kezedből hősi kardod
És szivednek büszke elvét. —
. . . «Uram, engedelmeskedem».

S menj magányos szigetedbe:
Szánts, kapálj, alkudj a földdel;
Gyógyíttasd karodban a csúzt,
S csendesen légy, meg se szólalj;
Mert szavadtól a világ már
Rég hogy nem tud jól aludni. — —
. . . «Uram, engedelmeskedem».

A lengyelek fehér asszonya.

Éjszaka van, minden alszik,
— Magas czár engedelmével,
Csak a sírból jövő rémek,
S a kormányzó nem alusznak.

Álmodik a lengyel honfi,
Csak éjszaka, csak titokban;
Mit álmodik? milyen szépet?
— Ha meg tudná a kormányzó

Sötét utczán csendes éj van,
Csak az őrök lépte hangzik,
A kik nem mernek megállni
A kormányzó ablakánál.

A kormányzó ablakából
Őrült beszéd fuldoklása
Hangzik ki a csöndes éjbe,
Azt oly borzasztó hallani.

«Hogy jött ide ez az asszony?
Ki bocsátá be az ajtón.
Bezárt ajtón s ajtók előtt
Keresztbe tett puskák között?

Ki bocsátá be ez asszonyt?
— Hosszú hófehér ruhája.
Mellén nagy fekete kereszt,
Véres feje hátraszegve.

Ki bocsátá be ez asszonyt?
— Vére cseppenkint szivárog.
Sötét szeme reám tekint,
Fehér ujja reám mutat.

Miért jösz e palotába?
Nem félsz tőlem? halál vagyok!
Nem félsz? ugye, a halottak
Kinevetik már a halált?

Ismerlek én, tudom ki vagy?
Lengyelország fehér hölgye.
A fehér hölgy, kit megöltek,
És a ki még nincs meghalva.

Ismerlek én. Te vitted el
Elődeim; te üldözél
Hármat az őrülés elé.
Most a negyedik én vagyok.

Én nem vagyok oly lágyszivű
Miként azok; nem rettegek.
Az én szivem, karom aczél,
Az én lelkem, mint jég, hideg.

Távozz! távozz! ne lássalak;
«Maradj el a szemem elől.
Szavamra egy sereg mozdul,
Széttépetlek, ha jösz felém.

Szolgák! Segéd! mit álltok itt?
Látjátok őt! Álljátok el
Utját; ne jőjjön még közelb.
Szuronyt, molodczi! a szuronyt!

Ti nyomorúk! Hát nem tanult
Még asszonyt ölni kardotok?
Hiszen volt rá nagy alkalom,
Ez egygyel itt nem birtok-e?

Kezembe a fegyvert! magam
Ölöm meg őt. Hat csöve van,
Hatszor halál. Nesze! nesze!
Még egy, még egy, még egy, még egy.

Ah! hasztalan! Minden lövés
Csak egy új seb, a mely vérzik,
Csak egy új seb, a mely beszél,
A rém nem hal meg, közeleg!

Irgalom! Térdemen vagyok!
Ne nézz e szemmel így reám,
Ne nyujtsd felém fehér kezed,
Ne nyisd ily némán ajkadat.

Beszélj! mondd gyorsan átkodat,
Ragadd fel éles kardomat
S döfd rajtam át, csak e fehér
Kezet ne nyújtsd eként felém.

Oh mily hideg, óh mily nehéz
A te fehér halott kezed.
Óh mint éget, óh mint kinoz,
E csepp vér, mely fejemre hull.

Irgalom!» . . . Elhangzik a szó.
Csendes éjt nem zavarja több.
Őrök félve járnak végig
Folyosókon, ajtók előtt.

Agya előtt elterülve
Fekszik holtan a kormányzó,
Kit elvitt a fehér asszony.
— És ez már a negyedik volt.

Legenda.

Régesrégen, még a Julianum
Naptár előtt; olyan szörnyű régen,
Hogy már az évet is elfeledték,
Mint valami nagy úr igéretét; —

Akkor volt ez, mikor még divat volt
Adott szóra visszaemlékezni;
Mikor vasat hordtak öltözetnek,
S a mi benn volt, az is olyan vas volt.

Akkor élt két ifjú bajnok ember,
Egyik lengyel, hős Sztanissa névvel,
Másik magyar, Rozgonnak nevezték
És e ketten fegyvertársak voltak.

Holdvilágnál, sötét fa árnyában,
Megesküdtek: egymást el nem hagyják
Sem életben, sem pedig halálban:
Egy tülökből vért ivának erre.

Fáklyafénynél, czímeres tornáczban
Megujíták ezt az esküt; egymást
El nem hagyják itt s a másvilágon:
Egy kehelyből bort ivának arra.

S a mit borral, vérrel esküt ittak,
Azt megállták: együtt járt csatájuk
Vad törökre, átkozott oroszra.
Egy szivük volt, csak a kardjuk kettő.

Egyszer elesett a lengyel ifju,
Messziről találták gyáva nyillal,
Rozgonnak nem árta semmi fegyver,
Könyökén az ellen vére csorgott.

Este lett; sírt ástak a halottnak,
Megveték az ágyát zöld levéllel,
Pajzsát vánkosul tevék fejéhez,
Kardot, kopját mellé fekteték.

Ekkor így szólt Rozgon hadnagyaihoz:
«Föld hallotta, ég hallotta aztat,
Hogy mi egymást soha el nem hagyjuk;
Temessetek engem is e sírba».

Őt is eltemették Sztanissával.
Ki magának fegyvertársat választ,
Annak társát nem szabad túlélni,
Régen volt ez, igen — igen régen.

Megy a két hős — szellemszárnyakon már,
Lábaiktól felhő háta görnyed,
Elérnek mennyország kapujához
S kezdenek zörgetni ökleikkel.

Ősz szakállu szent kapus kipillant,
Kérd: «Ki az?» — «Én itten hős Sztanissa».
«Én meg Rozgon: hány fejetlen ember
Jött előttem, én küldém előre».

Ősz kapus mond: «Ifju jó Sztanissa
Jőjj be; mindig jó keresztyén voltál.
Lelkedért harang szólt és könyörgés,
Jó helyed lesz, csak te bizd magad rám.

De te másik, kevély büszke ember,
Szitkozódó, hittel nem törődő
A ki voltál, már te csak maradj künn,
A míg lelked lángok közt kitisztul».

Szól Sztanissa erre: «Szent barátom,
Mink egymásnak fegyvertársi voltunk,
Jóban rosszban mindig hű barátok:
Ő a sírba is lejött utánam.

Ő a sírba is lejött utánam,
Én a siron túl is véle tartok,
Ha ő nem jöhet az égbe vélem
Én megyek le véle a pokolba».
Úgy tett. — Még tán most is együtt ülnek.

Bábel.

I.

«Egy úr a földön, és az égben egy!
A többi aztán jobbágy, szolga, rab.
Határra mérve hogyha nincs a menny,
Osztatlanul a föld is egy darab.

Nimród király és bálványképinek
Osztálya könnyű: túl a csillagon
Bál isten a kerek világ tied,
De rajta innen én magam lakom.

Tiéd minden, mi meghal; — az enyém
Minden, mi létrejő, mi születik,
Halál után neked szolgál a rab,
De énnekem a másik életig.

Tiéd az égi gyöngy, ezüst, arany:
A csillag és a nap, hold odafenn.
Enyim pedig, mint földi képedé,
Mit itt alant az álló föld terem.

Tiéd a nyilt virágszál illata,
Enyim a kéj, mit eltépése ad.
S hol a gyönyörnek szivet áldozunk,
Nekem jut a könny, néked a sohaj.

Te engem, — mondják, — sárból alkotál;
Aranyból alkotálak téged én:
Legszebb ophirjaim, szemek gyanánt,
Hogy láss velük, — szobrodnak engedém.

S hogy ott lehess, a hol uralkodol,
Egy tornyot épitek az égbe fel.
Túl minden csillagon, a nap maga
Ha jő, térjen ki! és kerülje el!

Árnyéka a föld egyik szélitől,
A másikig hirdesse: egy az Úr!
A földön én, a meddig zöld a tér;
Te, meddig földet ér a menny-azur.»

II.

Nimród király szólott, s a mit ő kimonda,
Nem csak hallja a nép; érezni is szokta.
Kérdeni «miért ez?» vakmerő ki volna?
Meghajlik előtte, s teljesíti szótlan.

Megásták alapját a réméplületnek:
Végét meg nem érik, a kik ma születnek;
Nincsen ijász, a ki az egyik falától
A másikig birjon nyilat lőni által.

Nehéz kőtömegek, hegyekből kitörve,
Száz kéztől emelten idomulnak körbe:
Tudósok elméje, rabmunkások karja
Feszűl és kifárad, s újra feszűl rajta.

S azután odajő a művészi véső,
S a betű, még ekkor csoda-uj találmány,
Két nevet s alakot örökít a késő
Utókor számára: a királyt s a bálványt.

Hemzseg az izzadó nép a szörnyű munkán,
Mint egy tarka hangyaboly, mely hegyet épít,
Nincsen pihenése a napnak lenyugtán,
Csillagfénynél fárad tovább késő éjig.

És hogy tartós legyen a kő ragasztéka,
Vérrel vegyítik fel, mely azt összetömje —
Férfi veritéke — s a hol nem elég a
Vér, hadd hulljon abba gyönge asszony könyje.

A kalapács csattog; dal se' hangzik hozzá;
Kötél nyög, a csigák kereke csikorog;
Emberhang nem, csupán a gördült kő morog;
Sohajtás sem hangzik, mely sorsát átkozná.

Nimród szolgáinak nincsen élő szava,
Az ő munkájába beszélni nem szabad.
Aczéltáblára irt kemény törvénye ez:
— Rövid három parancs — «Hallgass, dolgozz', fizess».

III.

Elbusultan néz alá az Isten
Ifjú földre, melynek keble hő még
A melegtől, melyből vette létét,
Annyiszor megváltozott a föld már.

Óriások, hév mocsár lakói,
Szárnyas szörnyek, szótlan korcsszülöttek,
Elveszének szörnyű csontjaikkal
Tüzemésztett izzó föld ölébe.

Ujra támadt elfajult csodáknak
Nemzedékét elseperte a víz,
És lemosta őket földszinéről
Terméketlen meddő erdeikkel,
S méregillatu virágaikkal.

Most ez ujabb faj, kit úgy neveznek:
«Isten képe!» milyen szép kivülről!
Adva néki arcz, mely égre néző,
Adva néki sziv, mely égbe vágyó,
És az arcznak ész, erő a karnak.
És a szívbe oltva édes érzés,
Mennyből szállott: — «földiek szerelme».
Mily nemes lett ez — szerelme által!
Tud szeretni nőt, apát, fiúkat,
Testvért, jóltevőt, vitéz vezérét;
Még a holtak sirját is szeretni —
És szeretni nem levőt, — reményét.
— Még is legsilányabb földi féreg,
Mert bálványt imád és lánczokat hord.
Muljon ő is el, hová a többi?

Égnek őre, földvédő cherub szólt
Úr szinéhez: «Oh uram ne rontsd el!
Alkotád és kedved megnyeré ez.
Rá lehelltél, s élő lett belőle.

Másik ihletedtől, a mi pára
Állatoknál, lélek lett szivében.
Ihlesd őt még egyszer ajkaiddal,
És a lélek Isten-arczot ölt fel».

És az Úr még egyszer szállt a földre.
Rabnak indult tengő állatokból
Égre — és örökkön élni — méltó
Nagy, dicső és bátor fajt teremtni.

IV.

A puszta kövön a csillag alatt,
Fáradtan a sziklatöréstől
Alszik Mágok, a szelid arszlán.
Két karja aczél, de a szive galambé,
Álmába' se vét ura ellen.

Mellette a vasrúd, a melylyel a hegynek
Tépdeli sziklaszivét napokon át
És véres a válla az ostorütéstől.
Ostorütéstől a váll, a minek
Mint nád forog a keziben az aczél!

Távolban a holdsugártól elöntve
Meglátszik a Bábel alakja.
A munka folyik pihenéstelenül.

De Mágok, a rest, meglopja az őrt,
S elvárja, míg alszik, hogy költse fel őt —
Nem hajnali fény, hanem ostor.

Mint álomi szózat az éj közepén,
Mint csillagesés ivülése,
Mint szélmoraj, a mi a földremegést
Titkon megelőzi, ne tudva, ne sejtve:
Jár végig a földön a mennyei szellem.

S ihletve az álmodozóra lehajlik.
«Kelj, álmodat hagyd el, a sziv fenekén,
Ébredjen a megnevezetlen erény:
A honszerelem. Legyen! Én akarom!
Szólj! Tégy! és ne remegd a halált».

V.

És Mágok fölkelt; szive uj vala.
A sziklazúzó szörnyü vasrudat
Vállára vetve, szétnézett körül.
A hajnal sáppadó sugárinál
Meglátta távol kéklő bérczeit
A honnak, melyből rabként elhozák.
És érze édes fájdalmat szivén,
Mit megnövelni olyan jól esik,
Fájdalmat, a mi akkor boldogit
Legjobban, a mikor beléhalunk.
Fájdalmat, a mi nem hal meg velünk;
De él utánunk minden porszemünkben
És nemzedékről nemzedékre száll.
Meglátta távol honja bérczeit.

S akkor leszállt és ment Bábel felé.
A néma sáppadt dolgozóknak ezre
Utat nyitott előtte, félve nézték
S látták, midőn megálla Bál előtt.

Bál szörnyű isten, szarva öklelő,
És teste széles, szája felnyitott:
Mindenki lássa, ölni mily erős
S elnyelni azt, kit ölt, mily termetes!
Két lába kigyó, jobb kezében egy
Halálfő, balban szívbevert szigony,
S hogy szörnyetegnek félelmesb legyen:
A rút csodának teste színarany.

És ott megállt Mágok a szörny előtt.
És szólt, az «élő csendet» felriasztva.

Bál, szörnyű rém, ha hallod szózatom,
Halld meg, Te nem vagy úr, csak sárdarab.
Halandó ember volt, ki alkotott.
Törendő érczcserép vagy tenmagad.
Elég a vér, mit érted áldozánk,
Elég a köny, s a férfi küzdelem.
Jól lakhatál, pihenj, s feledve légy.
Te nem vagy úr! Ormuzd az én uram,
Ki a napot választja lakhelyül,
E rémtorony, e szörnyű börtön itt
Nem a világközép ; túl a hegyen
Terül az ősi puszta, az hazám
És én e pusztát, puszta bár, imádom.
Téged pedig, te rút aranycsoda,
Lesujtalak. Ne égbe fel, hanem
A porba térj, a mely atyádfia.

S süvöltve szállt a súlyos érczdorong
S darabra törve hullt alá a szörny,
Fölszarvazott fejével rombolója
Lábához esve, a ki rátevé azt,
És úgy tekinte büszkén szerteszét.

Mint villám első csattanásira,
A bérczek sorban végig visszazengnek
Eléb közelb, aztán mind távolabb.
Úgy dörge fel Mágok boszuszavára
A régen fojtva tartott jajkiáltás.
A néptömegnek néma ajka nyilt
És mindenik szólt a mi fájt szivének.
Szólt, a mi nyelvet anyjától tanult.
«Te nem vagy Isten; Jehova az úr,
És népe annak, népem, Izrael».
«Te nem vagy Isten : mert a Brahma az,
S hazám az Indus partja, nem Bábel».
«Te nem vagy Isten, áldott Isis az ;
A földnek anyja, a ki gyermekit
Nem falja fel, hanem táplálni tudja.
S hazám a Nilus mentén Mizraim».
«Te por vagy, por vagy, por vagy! semmi más»
És mindegyik, ki szólt, meggázolá,
Míg por lett, a mi volt, rossz földi por.
És a kik olyan hosszan hallgatának :
Százféle nép, százféle szót emelt.
Egymás szavát nem érték: ám de egyet

Megérte minden, azt, hogy a szerelem
Érzelmi közt legfensőbb, édesebb,
Szeretni egy hazát és nemzetet,
És e tudatnál puszta lett Babel!

VI.

A por belepte Bábel romjait,
   Nimród hirét benőtte vad bokor.
Midőn egyetlen ország volt a föld,
   És egy úr rajta, rég elmult a kor.
A porrá tört Bált ujra önteni
   Kisértgeték a késő századok,
A sárga ércz, mit annyi nép imád,
   Sok bálvány képiben feltámadott.
De a mi Bábel pusztulásakor
   Lélekre hozta a nép ezreit,
Az istenihlet, a szent honszerelm,
   Az mindig él, és mindig üdvezit.

A tiboldi vár.

Költői rajz.

Még ép a híd, még állnak a falak.
Még a moha nem zöldül a tetőn,
Kivülről nézve büszke uri lak,
Márvány a lépcső, érczből a redőny.

Még gömbölyű kavicscsal szórt az út
És a kavics közt emberek nyoma.
Sőt néha, hogyha a hir nem hazud,
Sétálni itt jár a vár asszonya.

És még is itt a vég. Kimondva rád
A kőfalak halála; lassu vész
Láthatlanul emészti a varázst,
A mit kövekből támaszt a művész.

Kopasz vén szolga nyitja a kaput,
Kiváncsi vendég hogyha jön. Szegény,
Itt láta ő is annyi szép napot,
S a várral együtt lett mogorva vén.

S elmondja sorra itt ez ősi vár
Minden zugának hír-emlékeit,

A bibor szőnyegek felett ki járt?
A sűrű barna folt ki vére itt?

Hűs termeken viszhangzik a beszéd.
Üres tornáczokon úgy kong a hang,
Miként ha alvó rémek szerteszét
Ébredve mindent visszamondanak.

. . . .
. . . .

Ez itt a nagy ajtó, arany czifrák rajta,
Mind a két kilincsnek gyöngyház foglalatja,
Itt állt süvegelve úr és paraszt hajdan
A míg bebocsáták, ezen ajtón kivül. —
— Tessék fenntartani, mert most légvonat van.
Ember feje meghül.

Ebben a teremben tartották a törvényt
Jobbágyok perében; mind az egész környék
E várat uralta; abban a nagy könyvben
Tele mind a lapok kemény itélettel. —
— Sárga már az irás, por belepte szörnyen,
Ne nyissuk őket fel. —

Törvényterem mellett rejtekajtós kamra:
Most már szakadozott szőnyeggel takarva.
Belül titokteljes homály susogása:
Szőnyegek suttognak, virágokkal tarkák. —
— Törvénytevő urak ezt a szobát tarták
Kegyelemosztásra.

Rejtett csigalépcső vezet csavarogva
Innen a magasabb úri csarnokokba:
Édes meglepetés, boldog titkok útja,
Melynek nyitját csak a várurak tudhatták, —
— Kár, hogy azt már mostan minden cseléd tudja,
S denevérek lakják. —

Fenn a pompás terem, rajta még a szőnyeg;
De a bibor felett ronda pókok szőnek,
Hosszú láthatatlan szálakat eresztve,
Mikben a keresztűl járók elakadnak. —
— Mintha mondanák, hogy mit jártok itt szerte
Hol a holtak laknak? —

Halhatatlan holtak, aranyos rámákban
Aranyruhás rémek, kiknek szeme ránk van
Irányozva mindig hideg piros képpel. —

— Most is oly kevélyen tekintenek még le.
Haláluk után is az alacsony népre,
Miként néztek élve.

Itt a legelső ős, kezében a dárda,
Mely az ellen-vezér szivét általjárta.
Ő vala az első, ki honfoglaláskor
Zászlóját kitűzé a Zoborra; ezért
Eredetére még előkelőbb százszor,
Miként Álmos vezér.

Mellette az első családalapító,
A ki e jószágot vérével szerezte,
Melle közepéből még kiáll a nyiltoll,
Mely szivét a harczban keresztűl szegezte.
E szép uradalmat ő vevé meg drágán: —
— Piros vére árán. —

Túl felől a főpap, hosszú ősz szakálla,
Áldott emlékezet annak minden szála:
Az a pompás templom, melynek kettős tornya
Ide látszik, egykor ő általa épült.
Az a márvány emlék, mely hamvait nyomja,
Soha el nem évül.

Emitt három vitéz egymással egy sorba'
Vérengző csatában együtt hulltak porba.
Mind oly délczeg képek, mind oly ifju arczok.
Egy tőről levágva, egyformán vitézek;
De kiknek halála megnyeré a harczot: —
— Győzve vérezének. —

Közbe egy-egy ékes bájos hölgy alakja.
Arcza halaványabb, miként patyolatja;
Két szeme lesütve, miként életében,
Ragyogását tartá csak a férj számára. —
— Az a tiszta gyöngysor illik igen szépen
Tiszta homlokára. —

Oh dicső elődi voltak e családnak!
(Vajon mit mondanak, ha most ide látnak?)
Hősök a csatában, bölcsek a tanácsban:
Mindenik ott hordja jelét érdemének.
Az egyiknél nagy könyv, másnál csatabárd van.
— Kár, hogy már nem élnek. —

Mikor tele a sziv, elhallgat az ember;
Hallgatva nyitunk be a másik terembe;

Ez a tánczterem volt, benne lenge árnyak,
Embertől nem hallott kisértet zenére
Földfeletti tánczot most is vigan járnak —
— El az útból félre!

Enyelg a török síp; csakhogy nem hallani:
Selyem suhogáskint csap felénk valami;
Rideg szekrényekben üres serleg csendül,
Áldomásra fogja tán a házi gazda?
Lankadt hárfa hurja hangtalanul pendül:
— Ki játszik most rajta? —

A négy széles falra széliben, hosszában
Művészien festve egy-egy kies táj van,
Mindenik kép egy-egy uri birtok rajza.
Tiboldoknak földe, ősöktől keresve. —
— Most is megvannak még mind a négyen — rajzban
A négy falra festve. —

A négy falra festve négy kisértő tájkép:
Mind a négy idegen kezeire szállt rég. —
— Elhunyt birtokoknak falra festett árnya
Olyan szépen illik a családi szentek,
Hősök, alapítók dicső kép-sorába,
Kik előre mentek. —

Félre innen, félre, szellemek tánczolnak,
Szellemek, a kiknek könnyű volt az élet,
Kiket nem aggasztott soha sem a holnap.
Hadd tánczoljon odább a könnyelmű lélek,
Bút látna arczunkon a lengő kisértet
S haragudnék érte. —

Félve nyit a szolga a mellék szobába.
Miért ez oly sötét, miért tartják zárva?
Szivet fojt a válasz: bánja, a ki kérdé,
Ide van elzárva mindazok emléke,
A kiknek élete a családot sérté
S gyászos lőn a vége.

Ottan áll a delnő, fagyos, mint a márvány,
Ajka összeszíva, két szemében ármány.
Fekete hajfürte, fehér keble halmán
Hóra hullott kigyó. Félelem rá nézni!
— Mért szeme oly égő, mért arcza oly halvány,
Hogy a szív megérzi? —

Az a fehér kéz ott sötét munkát végze:
Unott férj számára mérget kevert mézbe,

Nyalánk ölebecske a titkot felfedte,
A halál italba bele torkoskodva.
Meghalt a nő. Ez a képe. Im mellette
Az eb most is ott van.

Haragos testvérek arczképe az tulnan,
A kik ott látszanak háttal elfordultan.
Egy anyának szive szakadt meg miattuk,
Egy asszonyt szerettek, egymás vérit onták.
— A vérfoltot most is a padlón láthatjuk:
Soha fel nem mosták. —

S az ott a legeslegsötétebb zugolyban:
Férfi arcza, mint egy angyalé, csak olyan, —
Délczeg, és mosolygó, karcsú mint a nádszál,
Szeme szemérmesen lesütve mint szűznek.
— Hát te ifju délczeg bajnok mit hibáztál,
Hogy ide száműznek? —

Róbert ellen harczolt fegyverfogó kézzel.
Nem volt a szerencse a bajnok vitézzel.
Elveszté a harczot, de nem büszkeségét,
Önkényt őslakából száműzésbe ména,
Ottan elmult, elhalt, gyászban érte végét,
Ez volt szörnyü bűne.

Még egy ajtó nyilik, más terembe lépünk.
Puha szőnyeg felett nem hallatszik léptünk.
Itt már uj világ van; ifjabb kor divatja
Rendezé a termet pompás kényelemnek.
Minden, mi a testet édesen ringatja
És kedves a szemnek.

Rengő kerevetek selyemmel bevonva,
Kebleiket tárják kéjelgő álomra.
Alabástrom óra, aranyos, zománczos
Áll a mozaikkal kirakott asztalkán,
Mind a két mutató az egy órán áll most,
Dél- vagy éjfél után?

Régi s ujabb bölcsek: Homér, Shakespeare szobra
Mezetlen tánczoló nymphákkal egy sorba,
Közbe egy-egy ércz ló, egy kitömött páva,
Fali állványokon, üveges szekrényen;
Egymás satyrái, egymás mellett állva
Megférnek szerényen.

Czifraságnak valók, valamint a könyvtár,
Melyben díszkötésű könyvek állnak végig.

— Ott lehetnek. — Senki abba kulcscsal nem jár.
Oket csak a pompás kűlsejükért nézik,
Ama jó könyvek ez aranyos kalitba'
Soh' se voltak nyitva.

Japán virágvedrek voltak nagyobb becsbe'
Bennök friss virág állt minden reggel, estve,
Friss virág bokréta, szép asszony kezéből
Harmattal leszedve, a mikor hajnallik.
Rég lehetett az már, a vedrek széléről
Asszú kóró hajlik.

Szép asszony se' szép már, virág se' terem már,
Az egész kastélyban senki rájuk nem vár,
Csak úgy szólnak róluk kénytelen, kelletlen,
A kik rég leveték már az emlék gondját,
Mint a kik egymásnak unalmas perczekben
Álmaikat mondják.

Hogy milyen élet volt! Milyen vidámság volt!
Hetekig sem jöttek ki a mulatságból.
Egyik mámorból a másikba rohanva,
Mig belefáradtak a gyönyörbe, kéjbe.
Méltán mondják, hogy ők a paradicsomba
Eljutottak élve.

Selyem függöny mögött látszik a hölgy képe,
Milyen szép lehetett ifju életébe'!
Tűz van a szemébe': olyan égető láng,
Sötét pillák alól a mint letekint ránk,
Hogy nem csodálkozunk, miként e vár maga
Elégett általa.

— Az ősi pompás vár, a tiboldi birtok,
E két mosolygó szem miket úgy elirtott,
E piroslö szép ajk miket úgy lehelt szét,
E fehér kicsiny kéz miket úgy letépe! —
Senki sem hinné azt, ha nem látná: mily szép,
Mily bájos a képe.

Mellette a férfi, a nemes Tiboldok
Legközelebb sírba leszállott utóda,
Alszik-e a sirban, lehet-e ott boldog?
Találkozott-e egy ősével azóta?
— Mosolyog az arczkép, büszke kihivóan,
Mint ki olyan jól van!

Hogyha érző szive van e festett képnek,
Mint fájhat neki, hogy onnan le nem léphet!

Mint fájhat neki ott egyre mosolyogni,
Hogy kezével arczát el nem takarhatja,
Hogy nem tud szeméből csordultig omolni
Könyei patakja!

S hogyha éjfélenként azok oda által,
Amaz ősi képek ide elé állnak
S hideg rémes szóval elmondják előtte:
Ki mit tett, miért élt? ha béke vagy had volt,
Mi nyomot hagyott fenn? és mit szerze? — Hát te
Mit felelsz magadról?

— Mit felel magáról? Mit tud nekik szólni?
Kisértet hivásra mit tud válaszolni? —
«Mit ti drága vérrel, fáradsággal, észszel,
Hazafi érdemmel, takarékos kézzel
Szentelt bizományul bizton hagytatok rám,
Azt én elpazarlám».

«Elpazarlám könnyen, szórtam a világnak
És a hova szórtam, még csak meg se áldnak.
Átok volt, mit adtam, átok volt, mit vettem.
Férfiaknak lelke, asszonyok erénye
Drágán kel a földön; — hát még ott a mennyben
Ki számol meg érte?»

«Hogyha még utolsó volnék a családból,
Utolszor záródnék utánam a sírbolt!
De utánam sírnak a Tiboldi árvák,
Ősi hajlékukból miattam kizárvák.
Kik már őseiktől mást sem öröklének,
Mint terhét a névnek».

Oh ha e kép látja, oh ha e kép tudja,
Milyen nyomorral küzd bujdosó utódja!
Milyen átkot vitt le magával a sírba,
Milyen szégyent hagyott neve mellé irva:
Kín neki ott állni e rámában fogva:
Folyvást mosolyogva. . . .

. . . Az utolsó ajtó csattanása dördül,
Kilépünk a keblet szorító légkörbül.
Nem jó lég van ott benn, nem jó ottan járni,
Nem való azoknak, kiknek forró vérük;
Alvó szellemekre jobb lesz azt bezárni
S nem vitázni vélük.

Lassan majd leomlik, pusztulásra válva:
— Mindennek, a mi van, megvan a halála. —

A por és a férgek lassan megemésztik,
A mi porlandó volt; zivatar és zápor
Gyorsabb rémerővel pusztítni segítik,
Miből még nem vált por.

Elfoglalja a pók, penész és a moha,
Miket lebontogat az elmulás roha,
Menedéknek nézi a denevér fia,
Földi nedvességtől fal és oszlop kidől;
A mi még ellenáll, összeőröli a
Mindent-evő idő. . . .

Vagy pedig eljön a hideg szivű üzlet,
Magas kéményt rakat a torony helyébe,
Az ősi termekbe üstöt, szövőszéket
S lármás gépeivel szövet, fonat, főzet.
S alkot, — miben aztán kisértet sem járhat, —
A kastélyból gyárat.

*

Még ép a híd, még állnak a falak,
Még a moha nem zöldül a tetőn,
Még nem kisért a bántó gondolat,
Hogy az idő lassan mindent ledönt.

De megtanit, a mit tanulni kell,
Egy gondolatra a tiboldi vár:
Hazámnak ősi rende oh figyelj:
E szó elől hideg szivet ne zárj.

Nem kérünk tőled terhes áldozást,
Nem véredet, nem úri kincseid,
Nem hogy szokott kényelmedet ne lásd,
Hogy az előre küzködőt segítsd;

De kérjük azt, hogy tartsd meg önmagad:
Ki önmagát elveszni engedi,
Az áruló, ki nemzetet tagad,
S hamvát a föld nyugodtan nem fedi.

Te légy e földön úr, ezt kérjük im.
Szeresd a földet, mely urrá teve,
Legyen előtted szent az ősi czím.
És drága birtok őseid neve.

Kis emberek ha elpusztulnak is,
Nem érzeni. Támad helyükbe más;
De várakon ha fordul a paizs
Sírt az egész nemzet keserve ás.

Ha a tetőn kezd a ház omlani,
Ki tartja fenn az ősi nemzetet?
Ki fogja hírét, hangját hallani,
Hahogy belőle nagyja elveszett? . . .

A három hadzsi.

Durva pokrócz a vállukon,
Az is rongy már: régi lehet. —
Egy bot és egy diószemü
Olvasó az utiteher.
Ott üldögél mind a három,
Gül Baba — a rózsák apja
Sírja mellett leguggolva,
S elégülten mondogatja:
Allah, Allah, dicső Allah!

Elégültek: czélhoz értek;
Fogadásuk volt eljönni.
Utjuk ide ős Budáig
Valami ezer mérföldnyi.
Mozlem dervis ős Budára
Mikor gondol, gondol sirva,
Mert nem tudja elfeledni
Hogy ez török szentek sírja.
Allah, Allah, dicső Allah!

Jobban tud rá emlékezni,
Mi volt a mult nagy időben
Az ozmannak Buda vára?
Kit most úgy hínak, hogy «Ofen».
Mint azok, kik itten laknak,
És az ősi hírmezőben
Keserű-vizet keresnek,
Találnak is, s iszszák szépen.
Allah, Allah, dicső Allah.

Tíz év telt, míg ide jöttek,
Keresztül sok rabló népen,
Keresztül a Himalayán.
Nem bántották, nem fagytak meg.
Jöttek sivár homok pusztán,
Nem ölte meg szomj és hőség.
Erdőn nem bántá oroszlán,
S városokban a rendőrség.
Allah, Allah, dicső Allah!

Száz nép földén általkeltek,
S egynek nyelvét sem értették.
Odaültek a kapuba.
Néma koldus, szótlan vendég.
Csak egy szó volt, a mit tudtak,
Ha kértek és ha köszöntek:
Tudva jól, hogy azt az egy szót
Tartja egész világ szentnek:
Allah, Allah, dicső Allah!

Nem jöttek ők nagy urakhoz.
Nincsenek accreditálva.
Nem is jöttek conspirálni,
A szabad ég alatt hálva.
Jöttek csupán, hogy elmondják
Olyan földön, hol szent alszik,
Honnan az imának hangja
Az égbe könnyebben hallszik:
Allah, Allah, dicső Allah!

Reng az ozmán népnek földe;
Ege készül leszakadni.
Hosszú gömbös olvasóján
Imádkozik három hadzsi.
Nem lármáznak ők Allahra,
Hogyan tegyen? hogy lesz jobban?
Ő tudja azt, s úgy fog lenni.
Csak azt susogják titokban:
Allah, Allah, dicső Allah!

Boldog hadzsik! kiket nem bánt
Napoleon biztatása,
Mit mond Russel, s Antonelli,
Mit Garibáldi és Társa?
Mit mond a France a kérdéshez?
S a Globe mit fog hozzá szólni?
Magas politikájuknak
Hitvallása csak egy szónyi:
Allah, Allah, dicső Allah!

A szibériai fekete halál. 1864.

Gyorsabban a fergetegnél,
Titkosan, mint a földrengés,
Vágtat a halál lovagja:
Mély lábnyomát földön hagyja.

Túl az ón-bányás Urálon,
Túl a szikes puszta tájon,
Százév-látta jégbarlang van.
Dögvész réme lakik abban.

Jéghegyek közt alszik hosszat
A míg alszik, nem tesz rosszat,
De ha kel, bősz kedve telik
Asztrakántól Archangelig.

Asztrakántól Archangelig,
Lapp határtól a lengyelig;
Kamcsatkától Moszkováig
A föld temetővé válik.

Gázol állaton, emberen,
Nem válogat koldúst, urat,
Kivel telik árok, verem?
Kivel márványos czinterem?

Gyorsan jár, nem soká mulat.
Csont ujjával reá mutat,
Fekete pont támad ottan,
Ember elhull, némán, holtan.

Némán, holtan, és feketén,
Öngyászával holttetemén.
S a halált, mely elragadja,
Tovább adja, másra hagyja.

Sirnak, rínak, imádkoznak,
Búcsut járnak, harangoznak,
Fegyveres őrvonalt húznak
— Nem állják útját a rossznak.

Mi ébreszté föl a rémet?
Hosszú álmát mi töré meg?
Jégodvában, jéghegyében
Ki úgy aludt, mélyen, régen?

Jégsziklás Szibériában
Sok köny folyt ez idő tájban:
Forró könyü, forró sohaj
Melegétül a jég olvadt.

Jég megszánta, — szív nem szánta,
Dögvésztől most sok nép elvesz,
Jaj előtte, jaj utána! . . . .
. . . . Uram Istenem, kegyelmezz!

Grófné és parasztleány.

Ott voltam én is a bazárban:
   Szegény paraszt leánycseléd.
Gondoltam: a hol annyi már van,
   Azért még mindig nincs elég.
A félfalat, mit a magánál
   Szegényebbnek ád a szegény,
Számot tesz az Úr asztalánál.
   A sokhoz kevést viszek én.
Mások aranyat, drágaságot,
   Én kosár gyümölcsöt adok,
S szép uri asszonyokat látok,
   Mint mérnek czukrot, szalagot.

*

Bementem ám, nem küldtek vissza.
   Nem válogatták, mit hozok.
«Csak keze durva, szive tiszta.»
   Gondolták úri asszonyok.
Egy nő, mint templom oltárképe,
   Még megszorítá a kezem.

S szólt mint anyám, oly édes szépen.
Óh erre megemlékezem.
Szép csarnokukba bevezettek,
Nem kérdeztek, hogy «mi» vagyok.
Grófhölgyek mérték ketten-ketten
A czukrot, ételt, szalagot.

*

Az volt a szép! mint egy sor oltár,
Mint az adventi Betlehem.
Bámulva álltam minden boltnál,
Be nem tudott telni szemem.
Szenteltnek látszott minden árú,
Mert olyan drágán elkele,
Mint az ereklye hüvelye,
Mit messziről hoz búcsujáró.
Ilyen ereklyét én is vettem,
A mit osztanak angyalok.
Két grófné mérte ott előttem
Az örökszépszin szalagot.

*

Utolsó rejtett ezüst pénzem
Adtam oda. — S ez nem panasz;
Ugy is minek? Mit ér rá néznem?
Most már tudom: jó helyt van az.
És nyertem drága kincset, hármat:
Egy emléket, mely nem avúl,
Egy könnyet, mit nem szerze bánat:
Ég ád, jótett jutalmaul.

S a harmadik? Ez drágább mint más,
Mindennél buzdítóbb, nagyobb:
Ez volt a forró kézszoritás,
Mit grófhölgy pórnőnek adott.

A fehér holló.

Fehér holló, fehér holló,
Mitől vagy oly fehér tollú?

Fehér vagyok, mert vén vagyok,
Száz évnél is vénebb vagyok.
Elmult rajtam száz év tele,
Lassan megőszültem bele.

Azt a fát is régen régen,
Hol anyám kikölte fészken
Felfaragták koporsónak:
Ezóta a földben rothad.

Én vagyok a hollók vénje,
A kik tisztelik személyem;

Én viselek rájuk gondot,
Ők fogadják, a mit mondok.

Nagy nemzet a holló nemzet!
Nincs föld, a hol adót nem szed;
Sokba kerül a tartása:
Nincs egyhelyben maradása.

Van nekünk nagy küldetésünk,
Abból nem szabad elkésnünk.
Mit emberek harcza ott hagy,
Eltemetjük a halottat.

Nagy gond nemzet vezérének,
Lenni a hollók vénjének,
Hollónépet eltartani,
Holtakat takaritani.

Én vezetem őket régtül,
Egyik-egyik világvégtül.
Ma éjszakra, holnap délre.
Aratásra, vendégségre.

Vár ránk néha termés gazdag,
Véraratás, hulla-asztag.

Ha egy helyütt van is béke,
Holló nem vesz soha éhen.

Majd a Ganges, majd a Volga
Hollónak hol akad dolga.
Tágas puszták, tornyos várak
Véres vendégségre várnak.

Tavaly hítta a vér-illat
Tengeren túl csapatinkat,
Új-világ neve e földnek
Az emberek ott is ölnek.

Ott szünni kezd már a munka
Nincs szükség fáradságunkra,
Nem véres a Rappahanunk,
Munkánk kellett abbahagynunk.

Mind nekem kell gondoskodnom:
Hol legyünk ezentúl otthon?
Ki ád ennünk, ránk hol várnak?
Holló örül emberkárnak.

Már most tudod: fehér tollú
Mitől lesz a fehér holló?

A nagylaki iskolás fiúk.

«Anyám, anyám, édes anyám,
Adj kenyeret, széles karéjt,
Jól nekiereszszed a kést,
Sok is legyen, jó is legyen,
Iskolába megy kis fiad.»

«Minek neked széles karéj?
Kicsinyke vagy, kicsinyt eszel.
Megárt a sok, rosszul tanulsz,
Rest tanuló a jól lakott.
Iskolába minek kenyér?»

«Édes anyám, kedves anyám
Ne szánd tőlem karéj kenyért.
Leczkém mondom, mint a patak.
Nagy munka közt kicsiny fiad
Iskolában megéhezik.»

És ez minden nap igy megyen,
És igy megyen minden háznál
Kakas téjjel, varjú vajjal!
Sütött kenyért egyre hordják
Iskolába járó fiúk.

Anyák otthon el nem tudják
Vélni, honnan ennyi éhség?
Még az ebédnél megmaradt
Falatot is eldugdossák
Iskolába járó fiúk.

Édes anyák meg nem tudják.
Meg nem tudják a tanárok.
Sem a bírák, sem az írók,
Hová hordják a kenyeret
Iskolába járó fiúk?

De megtudja igaz Isten,
Mindentlátó, Mindenthalló:
A mit tesznek nagy titokban
Elhallgatva, rejtegetve,
Iskolába járó fiúk.

Tiz szegény fiú van köztük,
Kinek otthon nincs mit enni.
Hetek óta, havak óta
Igy táplálják e tiz pajtást
Iskolába járó fiúk.

Dzsemila szultána.

Szép és ifjú a szultána,
A szultán legszebb leánya.
Tud már szépen hímet varrni,
Tamburázni kotta nélkül,
Asszony is tudna már lenni;
Keresnek néki vőlegényt.
Memhet basa derék lovag,
Ahoz adják feleségül
A szép Dzsemila szultánát.

Nagy szerencse, szép is nagy is,
Szultán leányt venni nőül,
Beszegődni szultánához
Férjnek hivott rabszolgának.
Szép szerencse! Nagy szerencse!
Kivált ha oly szép az asszony,
Hogy örömest lesz az ember
Éjjel nappal rabszolgája,
Mint Dzsemila szultánának.

Csak egy baj van vele: — az, hogy
Az a szerencsés halandó,
Ki vesz nőül szultánleányt,
Más asszonyra rá nem nézhet.
Memhet basa soha többé
Két szemével mást ne lásson,
Akár szőkét, akár barnát,
Ha még soká akar élni,
Csak szép Dzsemila szultánát.

Volt pedig a háremében
A sok ifju rableány közt
Egy szép ifjú cserkesz lányka,
Karcsu, halvány szőke gyermek.
Memhet basa egyszer egyszer
Rámosolygott a leányra.
Lány ezt észre sem vevé tán.
Annál jobban észrevette
A szép Dzsemila szultána.

Vendégség van. Véghetetlen
Száma étekfogatoknak.
Dzsemila oly vidámkedvű,
Bort hozat és nargilákat,
Egy magának, egy a férjnek,
S mond hizelgve: «Most jön a te
Kedvencz étked!» int kezével
Bűbájosan mosolyogva
A szép Dzsemila szultána.

Rabnők ezüst tálat hoznak,
Fedve vert arany födéllel.
«Nyisd fel: mind tied mi ott van.»
Memhet nyitja a medenczét,
Cserkesz lányka halvány arcza
Néz rá onnan holt szemével.
Memhet holtan hull a földre. —
S nyugodtan tovább pipázik
A szép Dzsemila szultána.

Dagmár.

Jár az ifju király leány
Zúgolódó tenger partján,
S színes kagylót, kavicsokat
Felfogott ruhába szed.

Itt járt mindig évek óta,
Mint kicsiny lány, mint nagyobb lány.
Csigahéjjal, gyöngyházával
Évről évre játsza itt.

Kagyló olyan tarka most is:
Mért, hogy véle játszni nem tud?
Távol tengert nézi mélán
S elhullatja, mit szedett.

«Zúgó tenger, habzó tenger!
A ki olyan végtelen vagy,
Hozz már nekem más játékot,
Ne csak kagylót, kavicsot.»

Tenger felhoz két vitorlát: —
Vőlegényt hoz mind a kettő; —
Koronát hoz mind a két vő,
Gyűrüvel arát keres.

Egyik jő a forró Délről,
Másik Észak jégfagyából.
Amaz így szól: «Szép hazám van.»
— «Az enyim nagy!» szól emez.

Hölgyek járnak ott selyemben,
Piros ingben a vitézek,
Feketében a barátok,
S lazzarinok meztelen.

Amott nyusztban hermelinben
A ki úr. A nap rövid bár,
Ám a hosszú éj nagyon jó,
Mert tovább tarthat a bál.

Ott tűzhányó hegy tövében
Terem a lacrima Christi.
Itt van ország, mely tüzet hány,
S minden szemnek könyje foly.

Egyik mond: «Enyim lesz Róma
Minden népnek édes anyja.»
— «Mostohája Szentpétervár;
Szól amaz; — de már enyim.»

«Jőjj velem!» szól mind a kettő,
— A király leány protestáns.
Az egyik mond: «Légy pápista.»
A másik mond: «Légy görög.»

Bájos Dagmár herczegasszony
Válogathat új hazákban:
Járjon-e narancsligetben,
Vagy a zord fenyűk között?

Hol tanuljon meg szeretni?
Melyik ég alatt viruljon?
Jég, vagy hő hervassza-e?
— Majd határoz a miniszter

Sánta hős és sánta tánczos.*

Egyik olasz volt — spanyolnak,
Szülte másikat az anyja;
Amazt Nizza, ezt Havanna.
Mind a kettő nagyravágyott.

Egyik vágyott diadallal
Bevonulni ős Rómába,
Győzelemnek mámorába
Elmerülni munka végén.

A másik még többre látott!
Sorba Bécset, Bukarestet,
Párist, Moszkvát, Budapestet
Meghódítni büszke — tánczczal.

Amaz nehéz munkájára
Csupán egy szál karddal ment el,
Emez — egy pár castagnettel,
S egy pár orsón pörgő lábbal.

Mindkettő ott hagyta lábát:
Azt ellőtte olasz fika,
Ezt eltörte spanyol bika.
Hős és tánczos maradt sántán.

Balsors a féllábu tánczost
Nem tartá fel, tovább tánczolt,
S minden várost meghódita,
Miként Oliva Pepita.

Sánta tánczos aranyat kap,
Sánta hős kap angol «god báj»-t
S olasz ólmot — a mi úgy fájt,
— Ez legalább nyom valamit.

* Ez a két hős 1864. jul. 24 ikén szándékozott berukkolni, de utjokat állta Rothstiít ur, s azóta contumaciában pihentek.

Ezer év.

(Szavalta az irói segélyegylet hangversenyén Jókainé 1867. ápril 22-kén.)

Két évtized: — s betölt az ezredév,
Magyar nép életének ezrede.
Mondjuk: tiz századus tündéri álom;
Valóban átélt hosszú szent rege!

E föld egy szines szappanbuborék,
Története — bolygó szinváltozás;
A mint egy szin a mást felváltja, az
Nép-eltünés s uj ország-támadás.

S e hab tünő szinváltozásait
Két szellemórjás nézi két felől:
Egyik teremt, éltet, megtart, szeret; —
Másik rombol, tagad, pusztít, gyülöl.

Az Isten és az ördög. — Mély gyönyörrel
Szól Isten: «Nézd! e szines kis tekét
Lakják népmilliók. És mind e nép
Keblében hordja élő Istenét!

Hazát teremt, s azért meghalni tud;
Erényt jutalmaz, bűnt megbünteti;
Tudást keres, s teremtés titkaig
Mélyiti le merész tekintetit;

Csodákat alkot; a világerőt
Szolgálni készti, emléket szerez,
S hitével harczra hivja a halált;
Sírját tuléli, s Isten része lesz.»

Felel az ördög: «Mind ez tenmüved: —
Teremtéd, — s tetszik őt megtartanod; —
S mig azt hiszed, hogy lelked adtad át
E fajnak, csupán védárnyad van ott.

Egy nemzetet megvéd a sokaság,
Mást védi tenger, bérczek, sivatag;
Egyik szolgálni tud, urkodni más,
És mind azért, hogy megmaradjanak.

De adj egy népet, mit nem véd rokon,
Tedd helyre, hol nem védi önkarod:
Sem tengerár, sem szirtek képiben,
Csupán az ősi lélekakarat.

És adj e népnek vaskemény szivet,
S e szivbe szikrát, szikrázó tüzet:
Nemes tüzet, hogy zsarnok ne legyen
S vas szivet, mely zsarnokot nem türend.

És akkor, hogy próbára tegyem én,
Egy ezredévre én kezembe add:
— Egy percz az néked — és e percz alatt
E nép elmulik s téged megtagad!»

Szólt Isten: «Itt a nép, próbáld meg őt!»
S kihozta bölcsőjéből a magyart,
És átadá, legyen próbálva itt,
Mig ezredév: — öröklét percze tart.

Vad napba-néző nép volt az: — merész
Önvérét vesztegetni untalan;
Kinek Istent az ég, hazát a föld
Még nem adott: hitetlen, hontalan.

Mint égő meteor, lángolva jött,
Országot gyujtó kedvtelésiben,
Az Isten rálehelt, mondá: «szeress!»
S az égő lángból lett honszerelem.

Vad, szörnyü indulat, ha féke nincs;
Közel, távol szomszédnak rettegés;
Szigetté lesz a hon, maga körül
Arasztva a kifolyt vér tengerét.

És e tenger elönti! — Nevetett
A dæmon a veszélynek gyönyörén!
«Elmulik e nép önmagában is,
És össze őt még nem is én töröm!»

De Isten rálehelt és monda szót:
«Ismerj meg engem!» és a büszke láng
Égetni megszünt, lett belőle fény:
A hitnek fényét árasztó világ!

S két századon át küzde fényeért,
Mit ronta mindig dæmon balkeze;
Folyt vér: a szél minden irányiból
Az uj nép ellen uj vész érkeze. —

Nem veszté el. — Küzdésből lett a hir;
Vércsepptől zöldebb fű a sírokon;
Veszélyből áldás, és közé törő
Ellen fajából lett uj honrokon.

Haragba jött a dæmon, s bősz dühvel
  Hő vérbe mártott szörnyü ujjait
Végig söpré e nép történetén:
  «Isten szeme őt ne találja itt!»

Hozott népirtó csordát ellene,
  Árt önte rá ki vérből, és ez árt
Szárasztani fölgyujtá városit,
  S oltásra hozta könyek záporát.

Egyetlen jajkiáltás, egy halál!
  Egy nemzet hangja, mely kiirtatik!
Nem hallik az föl csendes éjjelen
  A mérhetetlen égmagaslatig?

Felhallik. — Isten szóla: «élj tovább!»
  S az eltiport nép ujra felvirult,
Helyét betölté népek harcziban,
  S a hir beszélt nehéz csatáiról.

Szabad lett és dicső. — E nép szive
  Egy dobbanás volt, hogy ha érezett,
És hogyha tenni kellett, az egész
  Tudott emelni egyetlen kezet.

A gyülölés sötét nemtője szólt:
  «E fajt nem fogja másnak fegyvere;
Támadjon ön keblében a viszály,
  S tulajdon villongása verje le!

Testvér a testvért, a jobb kéz a balt
  Támadja meg! Imádja ellenét!
Hadd ostromolja egymás templomát,
  S Istent csufolva hulljon szét e nép!»

S az átok méregmagva megfogant.
  Harczolt a nemzet önfiaival;
Hol mind a két fél vesztes egyaránt,
  S a győzelmesnek gyász a diadal.

— Még ez sem törte őt le; — vére folyt,
  De hire nőtt; s ha tüzbe hányaték,
Ott is tanubizonyságot teve:
  Hogy nemes ércz, mely tüzben meg nem ég.

Sátán irigyen bánta rossz müvét:
  «E szikla-nép kifog minden halálon:
Más nemtő lássa hát kimulni őt:
  Pusztitsa el a lassu, kába álom.

Ugy muljon el mint sír márványiról
  Avult irás lassankint elenyész,
Idők moháját, rozsda törli el,
  Nem bántja tüz, vas, — csupán a penész.»

S jött a hizelgő lassu kábulat,
  Mely a magyar szivét elringatá,
Feledni tudta multját; szenderén
  Magát önellenének álmodá.

S mélyen szunnyadva, elhagyá magát,
  Fogyott, megolvadt, mássá alakult;
Nem látta meg nagy őseit, kik ott
  Körüle lengtek gyászos árnyakul.

Feledte nyelvét, ős szokásait,
  Gúnyt űze abból, a mért apja halt.
Oltárán más istennek áldozott;
  S tor-asztalnak vevé a ravatalt.

Nevette azt, mért annyi sziv szakadt,
  Eleskűvé hazája szent nevét!
— Ur Isten! bűnül fel ne ródd neki:
  Hiszen csak álmodott, míg ezt tevé!

Isten szemébe köny gyült, látva őt.
  Öngyilkosoknál veszve a malaszt;
Ki életéről önmaga lemond,
  Többé az ég sem szabaditja azt.

S Isten szeméből földre hullt a köny,
  S Isten könnyéből költő támadott,
S a költő fájó éneklésire
  Fölébredett az alvó tetszhalott.

S széttörte rárakott bilincseit;
  Körültekinte, és lelkébe tért;
Magasan járt a nap: — fizetni kell
  Egy átaludt századnak bűneért.

S e népet látta Isten küzdeni,
  Sietni elmulasztott év után,
Előhaladt nagy nemzetek között
  Versenybe szállni nagy szellemtusán.

A halhatlanság csarnokába visz
  E föld szinéről nem egy angyal-ut: —
E nép egyenlő hévvel birta meg
  A kardot, lantot, ásót és gyalut.

És győze minddel! — S akkor összetépték,
 Nem egy, de minden ördög törte le.
És aztán eltemették, mélyen is,
 Kardját. lantját, elhantolák vele.

Oh ezred évnek végső százada!
 Anyánknak néztünk, s mostohánk levél!
Hittük: aranykor kezdő napja lészsz;
 S te azt mondád: «az utolsó levél!»

De hogyha Isten elfordítta is
 Arczát, utána törtek sóhajink;
S ha «ő» nem szállt közénk, fölmentenek
 Hozzá követekül martyrjaink.

És látta Isten, hogy e hon fia
 A tulvilágon is hazát szeret,
S e honnak itt, melyen hamvát hagyá,
 Még ottan is könyörg uj életet.

Hogy nincsen nyugta még a sirba' sem:
 Hogy csörren kardja, pendül lantja ott;
Hogy siró nemzetének népivel
 Együtt sir ezer millió halott!

S még egyszer szólt az Ur: «Föltámadás!»
 S a szellem ujra élő arczot ölt.
Két évtized még, és az ezredév,
 Kisértetek nehéz harcza betölt.

A végső két legsúlyosb évtized,
 Mely minden titkát megpróbálja majd:
Hogyan teremtse ujra, vagy hogyan
 Temesse el örökre a magyart?

E hon felett egy végső nagy csatát
 Egy Isten és egy dæmon küzdenek:
Magyar nemzet! melyik részére állj?
 Határozd el magad, és ne remegj!

A hős pásztor.

Végzett harczok után honába tért a hős.
Kicsiny kősziget az tenger közepében,
Kemény föld, kopár föld, nem terem magától,
Másnak tán sivatag, de ő neki éden.

Mert ott egyedül van és nem ural senkit.
Neki sem hizelg más: sem ellen, sem barát.
Nem látja, a miket tisztel: — de távolból: —
Papok talárját és királyok bíborát.

«Két» koronát szerzett. — Királyának adta. —
Maga megjött golyólyukgatta kalappal;
S most lát a munkához: a föld nem ád ingyen.
Ásóval is csak ugy tud bánni, mint karddal.

Vele van leghősibb első hadsegéde,
Tegnap ünnepelt hős, ma kertész és pásztor.
Ez zöldséget ültet, fej, tengerit őröl,
Kevés van; de minden kitelik a háztól.

Egyszer a mezőről jönnek haza ketten,
Fáradtan: — a zápor szakadt, mintha öntnék,
Szikla-szakadékok közt végig haladva,
Megüti füleit gyönge bárány zöngés.

«Hallga! — szólt a vezér, egy eltévedt bárány
Anyját nem találja, reggelig elpusztul.
Álljunk meg, keressük.» Keresték óráig,
S nem találhatták meg a sürű haraszttul.

A bárány elnémult: s aztán haza mentek;
Rövid estebédhez közel volt az álom:
Sem megterhelt gyomor, sem megterhelt dicsvágy
Nem bolygatja a hős vezért a nyugágyon.

Egyszer neszre ébred a segéd; felpillant.
— A vezér lámpát vesz, s indul ki az éjbe:
Halkan lábhegyen jár, csendesen nyit ajtót.
Hogy alvó bajtársa álmait kimélje.

«Ejh, hová mehet most? Ejh, minek megy most ki?
Utána megyek, hogy még veszély ne érje.»
Mondá a segéd és addig-addig mondá,
Mig az álom ismét visszajött szemére.

S aludt kivilágos kiviradt hajnalig,
Akkor rezzent csak fel; s a mint szerte nézett,
A nap besütött már, a zápor eltisztult:
Hová lett a vezér? hol a legvitézebb?

A vezér a földön fekszik, köpenyével
Jól rosszul takarva — s ágyában a párnán
Hófehér kis fejét álomnak eresztve.
Ott feküdt szeliden a megmentett bárány.

A vezér felébredt segéde szavára,
— «Látod, diadallal monda, megtaláltam.
Szegényke ázott volt, ugy fázott, didergett.
Nézd, mi szépen alszik; — én a földön háltam.»

Legenda volna ez, ha való nem volna!
S még ő róla mondják: «ez az Antikrisztus!»
— A kik rágalmazzák leghivebb szolgádat,
Bocsásd meg nekik, óh uram Jézus Krisztus!

Garibaldi ebédje.

Javában folyt a had, viadal, diadal,
Ezer vitéze volt, mind hős, mind fiatal.
Puskát adott nekik, hanem fizetést nem,
Lopni meg tiltva volt kemény rendelésben;
Hanem harczolt kiki a maga kenyerén,
S a jó katonánál koplalás az erény.
Volt a vitézek közt nehány magyar fiu,
S a magyar, mint tudjuk, szereti a mi jó.
Megteszi, hogy kettő helyett verekedjék,
De nem szereti ha kettő eszik egyért.
A magyar fiak közt volt egy kapitánya:
Egyszer a kapitányt oda invitálja.
«Ebédeljünk együtt.» — ‚Jól van.' — «Itt az asztal,
Tessék, csak a gyepre!» — a vezér marasztal.
«Mindjárt jön az ebéd, itt van a zsebemben,»
S kihúzza marokkal, — a vendég megszeppen.
Kihúzván zsebéből egy marék zöld babot,
Ketté töri, s neki is ád egy darabot.
‚Mi ez?' — szól a vendég. — «Mi-e? hát az ebéd!»
‚Jó lesz csemegének; de hát nem jön egyéb?'
«Hát mi kellene még? nem elég két féle?
Egyik a bab héja, a másik a béle.»
‚De már tisztelem azt, akkor gyerünk hozzám,
Az én ordinánczom még jobban gondoz rám;
Jöjjön jó vezérem ön ebédre velem.'
«No hát menjünk oda.» Ráállt nagy hirtelen.

«Kakas öcsém» — monda: «mi ebédet csinálsz?»
(Mert hát hogy Kakasnak hitták az ordinánczt,
Hevesi gyerek volt, ugyan messze került,
De az egri nevet viselte emberül.)
Kakas öcsém szépen szalutált és monda:
«Gyönge malacz pörkölt van a bográcsomba.»

A vezér szigorú szemöldököt ránczolt.
Gyanusan ránézett, s haragosan rászólt:
«Hol vette ön azt a malaczot?» — «Tábornok
Engem ugy segélyen, hogy igazat mondok.
Nem loptam; ugy jutott kezemre a malacz,
Ajándékba köté nyakamra egy olasz!»
— «Mit olasz? Malaczot adna ajándékba?
Ily eset felróva nincs az annálékba.»
«De ugy van, higyje el énnekem a vezér.
Nem e kis koczáért beszélek, nem ezért.
Hanem mivel igaz: olyan jó paraszt volt;
Ugy megölelgetett, majd hogy nem marasztalt;
Még azt is kérdezte, hát Kossuth ur hogy van?
Tiszteli, azt mondta, — hogy neki átadjam.»
Elnevette magát erre a tábornok,
Megbocsájtott neki, a könyje is csorgott,
S aztán csak hozzáült, s velük együtt tarta,
Ha hazudott Kakas, az ő lelke rajta!

*

Az az ezer vitéz hősi vezérével
Dicsőséggel megtelt, s majd elveszett éhhel:
Sok éhet, sok szomjat, sok inséget kiállt;
— Hanem meghóditá a két Siciliát.

A mármarosi vig asszonyok.

Átkozott kaszinó! fertelmetes klubbok,
Kik az asszonyoktól férjeket elloptok,
A kik ott napestig ütik a tarokkot,
S haza jövet mást nem kérnek, csak schlafrokkot.
Orrcsavaró pipafüsttől bepáczolva,
Megjön, s keserűen fekszik a vaczokba.
Politizálástól berekedt és bágyadt,
Nagyokat ásitni érez szörnyü vágyat,
S ha vesztett a négyszin dámákon sok makszit:
A szegény ártatlan hitvesre haragszik!
Dul ful! zsörtölődik, konyhapénzt felhányja
«Hogy milyen sok elmegy! A férj nem pénzbánya!»
Még fekve is morog. Szép szóért letorkol.
Örül rajt az asszony, ha már egyszer horkol.
S mind annak okai kaszinók és klubbok.
Hogy jó emberekből lesznek medvék, lumpok.
Még az az olasz is veszett vón' halálba,
A ki a kaszinó nevét kitalálta!

— — — — — — — — — — —

No de hát akczió reakcziót teremt,
S ha már ugy intézte náluk a ferde rend,
A míg a férj klubboz, addig a menyecskék
Rendeznek maguk közt vidám kávé-estélyt.
Beszélnek divatról, a belgazdaságról,
Szomszédból áthallott nagy háborúságról,
Kinek milyen baja van szakácsnéjával,
Csélcsap szobalányra dajka miket rávall?
Hogy milyen hosszú lesz az idén a farsang;
Nem lesz benne részünk, nem adja a kaszszánk.
Sok elment az idén a korteskedésre,
Az ember csak mostan veszi lassan észre.
Erről bekapnak a politizálásba,
Egynek jobbon, másnak balon az állása.
Egyik deákpárti, másik tiszapárti,
Véget a vitának vet czapári pártie.
Jár a «frische viere» (Hej de vennénk hírét,
Ha mást is lehetne kérni «frische vierét!»)
S ha egymástól tiz husz krajczárt igy elnyertek,
Itt a jó ozsonna «kedveseim, jertek!»
Az illatos kávé, s a drága bival-tej
Sok szivet felderit, s sok bánatot hajt el.
Kávét az asszonytól ne irigyeljétek,
Hisz annak az «vigasz, orvosság és étek.»
Kávé után pedig egy kis jó pecsenye,
Egy kis hurka, kolbász, s más gyönge csemege;
Végül, — hogy esnék rá egy kis jó bakator?
Mondják: ez az, a mi gyomrot belakatol.
Férfiorvosság ez. Milyen a quaterka?
S biztatgatják egymást Juczi, Náncsi, Terka.
Szopogatják a bort, mit Juliska hozott,
Nagyokat borzadva: «de rosz az átkozott.»
«Nem tudnám mondani, mi volna benn' a jó?»
(Pedig ugy csúfolják, hogy «konty alá-való.»)
S a lángbakatornak, mit szürcsölve szív be,
Édes melege átmegy az asszonyszívbe.
Van nevetés, kaczaj és kitörő jó kedv,
Minden semmiség megnevetteti őket.
Maguk sem tudják már, mért van oly jó kedvük?
Denique nagyon jól elmulatnak együtt.
Tánczra kerekedés talpuk csiklandozná,
— Csakhogy se muzsika, se tánczos nincs hozzá.

— — — — — — — — — — —

Hallga mi szól ott künn? A biz egy kintorna!
Boldog Csaszlauból hát ezt itt mi hordja?
Hogy maradt meg «ez egy» e muzsikaszernek,
S nem fogták el utban Beczirkszkomiszernek?
A biz a pitvarban helyt foglal magának,

S csavarja farkát négy lábu orgonának,
S kezdi a mint illik a Rákóczy marson.
Kutyák ugatása rettentőn felharsan;
Mitől félnek olyan nagyon? (Egy se kustol)
A muzsikától-e vagy a muzsikustól?
«Be kell híni azt a werklist!» mondja Julcsa.
Werklin sem tánczoltunk még! A lesz a furcsa.
S behíják a werklist. Hisz nagy nyereség ez,
A ki egy magában egész bandát végez.
Hátán tudománya, a négyszögü duda,
Abban polka, csárdás, s minden nótát tud a!
Friss vérü menyecskék gyorsan asztalt, széket,
Félretakarítnak, helytágitás végett,
Kintornát az ajtó elébe rendelték,
Hogy be ne jöhessen rajt hivatlan vendég.
«No most mutasd, mit tudsz?» A werklis rárántja,
Négy menyecske: két pár, viszi egymást tánczba.
Asszony az asszonynyal tánczol szoba hosszat,
A melyik a férfi, rikkant s kontyához kap.
«Hogy volt, hogy?»-ot kiált, egymást átkarolja,
Megpörget, mártogat, soh'se láttunk olyat!
Suhogó viganó repül jobbra balra,
Levert csésze, tányér bizony kárát vallja.
Olyan port vernek, hogy alig látnak benne,
Ha valaki látná őket most, szép lenne!
A nagy pornak is de meglelik a nyitját,
Hogy kimenjen, egyik ablakot kinyitják,
És tovább tánczolnak, nem fáradnak ők el.
S ugyan nem gondolnak a klubban levőkkel?
Pedig hát csak asszony lejt asszonynyal szembe,
S mit ér két homogén szivnek rokonszenve?
— A csárdás ment. a hogy ment; de már a polkát,
Párnak összefüzve roszabbul tánczolták.
El-elfelejtette a ki volt a férfi,
Hogy neki kellene a tánczot vezérlni.
Térd össze ütődött, tánez összezavarult,
Előre meg hátra ment minden badarul.
Héj nem ér ez semmit, a férfi csak férfi!
Istenigazában tánczolni az érti.
Csak «egy» férfi volna! sanda, rücskös volna;
Az egész mulatság csak mindjárt más volna!
— — — — — — — — — — — —

Hát ez itt micsoda? Maga a kintornás!
Czifferblattja ugyan nem valami formás,
Mert pisze az orra, a szeme meg kancsal,
De a hol maga van, minden férfi angyal.
«Gyer elő kintornás! Ne húzd, hanem járjad!
Szolgáld meg tánczoddal most a honorárjad.»

Juczi megragadja a kintorna nyelét,
S Náncsival tánczba megy a muzsikus cseléd;
S mig egyik menyecske a werklit csavarja:
Forgatja a werklist a többiek karja.

— — — — — — — — — —

Szeme szája eláll a jámbor művésznek,
Karjaira jutva tündéri szélvésznek,
Hisz ez több, mint elég, minden dicsőségbül,
Ugy megforgatják, hogy a feje is szédül.
Náncsi elereszti, Terka odábbrántja
A szussza elmarad, szétmegy minden pántja;
S egyre viszik odább, a szeme kimered,
Nyelvét kiejti, lát egy helyett ezeret.
«Gnä Frá! A werklissel igy bánni nem illik
Hisz ezek már nem nők! Hiszen ezek villik!»
Villik az ördögöt! Van itt elég «termet,»
Ha lábadra toppant, jaj a tyúkszemednek!
Csak ugy döng alattuk a megrengett palló,
Széllel-béllelt tánczos, se látó se halló!

— — — — — — — — — —

Egy percznyi szünet lett. Változik a nóta,
A werklis pihenni sem állt meg azóta.
De most, a mint senki sem ragadja nyakon,
Utczu kimenekül a nyitott ablakon.
S azzal vesd el magad! Ott hagyva kintornát
S a négy szép menyecskét, fut árkon bokron át.
Azok csak későre veszik észre híját,
Annál jobban nyargal, mentül jobban híják.
Kiabálhatnak már utána: «jer ide!»
Világgá szalad a jámbor ijedtibe.

— — — — — — — — — —

A tánczos elfutott; hát vigye a kánya!
De mit csináljon most az ember leánya
Itt maradt werklivel! Mit tévők legyenek
Orpheus lantjával a szép kegyetlenek?
Férjnek utjában lesz a kinjában-zengő,
S bámulva kérdendi: «Hát e mi a menkő?»
Mit mondjanak neki? «Négy lába van neki?
Magától jött ide, s aztán nem mene ki?»
Nosza nyargoncz menjen mind lóhalálába
Futott werklis után, kit hogy vihet lába!
Csipjék el, fogják el, hozzák ide viszsza.
A ki elfoghatja, az árát megiszsza!
— Elcsipik, elfogják, — viszszahozzák épen;
Könyörögnek neki mindenféleképen,
Etetik-itatják, csak ki ne beszélje,
— A mi vele történt — a világba széljel:
Megtömik zsebeit elemozsinával.

Drága töpörtyűvel, finom pogácsával.
Adnak neki végre annyit apró pénzbül,
A mennyi csak telik otthon a tejpénzbül.
És becsületszavát (no az nem ér semmit)
De hitét veszik, hogy nem beszél ki semmit!
Werklis elégült volt ezen kis concertért.
De felfogadta, hogy ide vissza nem tér.
Vette a dudáját és kereket ódott.
— Tudja patvar, hogyan? Mégis kitudódott.

Bitó Mihály.

Csak eladta Bitó Mihály
Sok jó székely társát, —
Nem nézhették könnyű szivvel
Ország pusztulását. —

S mert nem nézték könnyü szivvel
Ország pusztulását,
Kardot fentek, puskát vettek,
Hogy ezzel kiváltsák.

Jaj de el sem indultak még
Már elfogta osztrák,
Bitó Mihály árulta el:
De meg is átkozták!

Átkozta a levegőkbül,
Ki bitóra felment;
Átkozta a mély föld alul,
Kit a tömlöcz elnyelt.

Palotája kéményéből
A szél is azt zúgta,
Ánglus kertje minden fája
Levele azt súgta.

Kardlevelű virágoknak
Levelével intett
Földbe ásott három bajtárs
«Te adtál el minket!»

— Kötél annak, a ki mondja!
Vas, a ki leirja!
Az élőket őrzi zsandár,
Holtat őrzi sírja!

Még is mondják, bizony mondják:
Tudja egész Erdély.
Az igazság hazajáró:
Sírjában meg nem fér.

Bitó Mihály nem állhatja:
　«Jertek velem, jertek!
Menjünk át egy más országba,
　A hol nem ismernek.

Híjuk össze a birákat,
　Kik nem tudnak róla:
Ki volt az a székely martyr?
　S ki az árulója?

S akkor aztán még annak is
　Vasat a lábára,
Ki utánam az áruló
　Nevét kiabálja!»

Bitó Mihály! nem jó neked
　Idejönni Pestre!
Pesti biró gondolatja
　Fordul keservesre!

Veled hozott czifra tanuk
　Ugyan feldicsérnek!
De megérzik nehéz szaga
　A kiontott vérnek!

S a birák nem annak hisznek,
　Ki szól ékes szóval;
Hanem hisznek a halottnak,
　Ki földbül megszólal.

Mit a szél zúg, a levél súg,
　Mit minden fűszál tud:
«Te adtad el a hősöket,
　Te voltál haláluk!»

Eredj haza; — ha van házad,
　S rejtsd el magad benne;
Feküdjél le az ágyadba, —
　Ha nyughatol benne.

Miként Judás a kereszten
　Egykor rajta vesztett:
Rád akaszthat még valaki
　— Egy arany keresztet.

Péter és Pál.

Péter a beczézett, Pál a mostohafi,
Az urfi és diák, ez csizmadiafi,
Diák könyvből egyik bölcsességet tanul,
Másikon sem kopik lábszij hasztalanul.

Peter urfi végzett, lett juratus nyalka.
Vár reá a szép lány, s egy kis hivatalka.
Pálnak is kezében van a vándor könyve,
Mikor utnak indul, szeme lábad könybe.

Péter nagyságos ur! hiják diszebédre;
Szüksége van ahhoz pompás öltözékre.
Pálnak van műhelye, hires mester, varga;
A nagyságos urnak csizmáját megvarrja.

Egy karácsony napon Pétert eleresztik,
Azt se mondják neki, mi okozta vesztit?
Elmehet koldulni, s hirdeti a népnek,
Hogy a tudományos pálya milyen vétek.

Pál, ha hozzá fordul, megosztja kenyerét,
Tőle nem vették el jó kérges tenyerét.
Jó hely az a műhely! az Isten megsegit
— S onnan a miniszter nem csaphat el senkit.

Aben Chamot és Yóta.

Aben Chamot, a mór lovag
Győzelmes hadból tér meg,
Nyergét zsákmányul terhelik
Hősökrül tépett érmek.
Megvívta Royas várát.

Levágta örvitézeit,
Nem kért egy sem kegyelmet.
Rom lett a vár és temető
Midőn alóla elment.
Hirnök jő rája szemközt.

«Óh hős Aben Chamot lovag!
Mit használ diadalmad?
Levágnod Royas őreit,
Bástyáit elfoglalnod?
Mit ér a kincs, a zsákmány!

Ten váradat rohanta meg
Don Fernando d'Atoya,
Néped levágta: én vagyok
Utolsó hirmondója.
Nézd ottan füstöl a rom.

Hagyján a vár, hagyján a kincs
De elrabolta hölgyed.
Most fuss lovag, és érd utol,
Hogy rablóját megöljed.
Nézd ottan porzik a nyom.»

II.

Aben Chamot elszórja mind
Nyergéből zsákmány-terhét,
Fényes boglár és drága gyöngy
A pusztában hever szét.
Repül a mén a síkon.

Pánczélba' van a portugál,
Aczélcsojtárba' méne,
Szélvész a mór, ki lenne az,
A kit utol ne érne?
«Állj Fernando d' Atoya!»

Nyilaktól cseng a vért, sisak,
A portugal kaczagja.
Aczél testét, érczhomlokát
Nem járja lándzsa, szablya.
«Mi a sziklának a szél?»

Vitéz csoportja közepett.
Vágtat Fernand előre,
Nyergében átkarolva ül
Aben Chamot szép nője,
A halvány arczu Yóta.

«Aben Chamót, férjem, uram!
Ne hagyd elvinni nődet.
Aczélvitéz vitt fogva el,
Most tüntesd hős erődet.
Villám légy, hogy ha ő vas!»

«Szép Yótám, hölgyem, édenem,
Egemben égő csillag.
Nem vesztelek, nem hagylak el,
Vagy itten visszavívlak,
Vagy meghalok előtted.»

«Könnyü a szó, Aben Chamot,
Hanyadszor esküvéd el,
Ha csókért tetted: kivülem
Nincsen számodra élet.
S most is csak szólsz; de nem tészsz.

Üres beszéd a férfi szó,
Ha mondja: meghal érted.
E szót csak asszony tartja meg! —
Te vedd hátadra vérted:
Én meghalok magamban.»

Nem szól a mór: egy félczipőt
Egyik lábáról elvesz.
Arany himzéstől gyöngytől az
És drágakőtöl terhes,
S azt Yótának hajítja.

Mint czélba lőtt nyíl, úgy talál
Az Yótának ölébe.
Bár inkább nyíl lett volna az.
Nem inkább megölnéd-e?
Szent zálog ez a mórnál.

«A mily igaz, hogy e czipőt
Ölébe áthajítám,
Olyan igaz, hogy meghalok,
Ha ki nem szabadítám.»
S cseng, vérten, pajzson kardja.

«Aben Chamot ne félj, jövel!»
Cseng halvány Yóta hangja.
Aczélsisak rostély mögül
Szól elrabló lovagja.
«Óh mért irtózol tőlem?

Mit sirsz a férjen? Ő pogány.
Pokolra vinne téged.
Engem szeress: férjed leszek
S az égben üdvösséged.
Szebb, jobb vagyok, miként ő.»

«Mit én tudom? susog a nő.
Ördögként néz aczélfőd.
Vas szájad, két szemed üreg,
Nem láttam ilyen élőt.
Belül lehetsz a sátán.»

«Lásd hát szemem», mond a lovag.
S félrostélyát kinyitja.
«Ah mint ragyog!» pirul a nő
És arczát elforditja.
«Ne nézz rám, mert megigézsz!

Szebb két szemed, miként övé!
   De édes ajka néki,
Selyem szakálla mint a szén! —
   Nem tud csókolni senki
      Ugy, a hogy Aben csókol.»

Sisakrostély alsó felét
   Fernando lebocsátja,
«Ah mily dicső arcz, mily merész!»
   Elbüvölten kiáltja
      Szép Yóta őt ölelve.

«Hadd lássalak, hadd nézzelek,
   Mig csókom elhalmozna.»
Egy nyil repül, halált hoz az
   Nyilt résen át orozva.
      Halálcsók volt az Fernand

Mézes szavakkal igy a nő
   Szól Fernandnak hizelgve,
A mig nyilát küldi reá
   Aben Chamot idegje,
      S torkán üté keresztül.

Fernand lehull; a nő kiált:
   «Ki vágy hát birni szivem?
Vezér ki lesz, azé vagyok!
   Egyszerre szólnak tizen:
      «Enyim legyen a szép nő!»

S szép nő miatt a portugal
   Hősnép egymásra támad,
Aben Chamot segít nekik.
   S a felbőszült csatában
      Szép Yóta megmenekszik.

III.

Aben Chamot mit veszte, mind
   Kétszerte vissza nyerte.
Két vára, kincses városa
   S két világrészben serge.
      Csak nője egy: szép Yóta.

Mi a szép élet? Szerelem, —
   Imádott hölgy karában.
Mi a szép élet? küzdelem
   Diadalmas csatában.
      A végin hős halállal.

Nagy volt a harcz. Aben Chamot
   Guadalquivirnak partján
Napestig hősleg harczola.
   A harcznak alkonyatján
      Őt várja nője Yóta.

Győzelmes ütközetből el
   Paizson hozzák a férjet.
Eddig szerette Yóta őt,
   Ezután majd a férgek;
      Aben Chamot megölve!

Nem úgy! Szól halvány Yóta. Nem,
   Ott is csak én ölellek,
Hideg a sir, hideg a férj.
   Én is veled megyek le.
      Ott is tied lesz Yóta!

Kit ugy szerettél, egyfelől
   Melletted fekszik kardod,
Másikfelől, ki szeretett
   Palástoddal takard ott.
      Aczélodat és nődet.

Ezüst koporsót, tágasat,
   Hogy ketten beleférjünk.
Márványlapon aranybetü
   Panaszkodjék mi értünk,
      Mindkettőnkért azon lap.

Véssétek föl e kőbe majd:
   A kik hiven szerettek
Együtt meghaltak, a midőn
   Már együtt nem élhettek:
      Aben Chamot és Yóta.

Holt költő szerelme.

Zeng a liget a csalogány dalain:
   Mélázza a völgyi tilinkót;
A bérczi patak csókdossa szeliden
   A rózsafüzért, a habokba leringót;
Langy szellet a bokrot, a méh a virágot:
«Hát mink én édenem üdve, világom,
   Meg nem csókoljuk-e egymást?

Hát mink meg nem csókoljuk-e egymást?
  Én? — és Te? meg Ő? — Háromszivü egység!
Szép hölgyem ölén nevető kicsinyem,
  Oh kérlek! óh kérlek az égre, nevess még!
Lantom szerelemre felajzva remeg:
Hadd énekelem meg gyermekemet! —
  — Szerelmi dalt a fiamhoz!»

«Hadd zengjek dalt a fiamhoz. —
  Nem tudja, mi az még? — Dajkadana!
Majd hogyha megérti, szivébe bevésse
  Ah annyival édesebb ajkad, anya.
Elmondd neki, apja ki volt, hova lett?
Mily boldogul élt, a mig élt, te veled,
  Nőm. — Özvegyem tán, mire hull a levél.

Tán özvegyem, a mire hull a levél!
  Óh mondsza, felejteni tudsz-e te engem?
— Olcsó a halál, hova engemet hinak. —
  Majd meghal-e nálad is árva szerelmem?
—, Óh nem, nem, örökkön örökre soha!
Ha téged a sir rabol el, mi oda
  Mindketten e sirba leszállunk . . .'

«Olcsó a halál, hova engemet hinak!»
  A harcz mezején rendet a ki vág,
Nem válogat az, nem hallgat imára,
  Nem nézi, ki a tövis és a virág?
Kit fed feledés moha, hol kimulék?
S kit vesz föl a hir ege, csillagul ég!
  Nem hangszere lant a halálnak . . .

Ám harczi robaj, dobogó paripák,
  Bőszült tömegek vihar-átka!
Vérnász, hol a csókokat osztja a vas,
  S a sir hideg férge a mátka;
Jajszóknak kardala! — Tüzi harang! —
— És közbe', ha csend marad, pendül a lant,
  S azt mondja: «előre, halálba!»

«Már nyugszik a harcz», károgja busan
  Lombhagyta juharról a holló.
«A vér mezején nincs több aratás;
  Már mind lekaszálva a tarló . . .»
,— Gyászhirnöke harczi mezőnek! izend meg:
Hol bajnokom? Hol van a hős, a ki zengett?
  Szólj! hol van a férj, a kit ugy szereték?‘

Holló felel: Úgy ketten szeretének őt!
Sok deli hős indula szavára:
— Dus lakomám nekem és fiaimnak ...
Én megsiratom; te ne várjad!
Száz közt ő legalul fektetten
Alszik. — Gyászoljuk meg a hőst mink ketten.
Én holtig. — Az uj nászéjig az özvegy ...»'

Uj nászéjig az özvegyi fátyolt,
Oly lenge lepelt, eltépi a szél.
A férfi vigaszba mi láng, mi varázs van!
S az asszonyi sziv, az hajh nem aczél!
— A holtnak az álmot! A szivnek öröm kell!
Nem félt a halott! Szép lepke, te röpkedj,
Majd ha a nászzene tánczra hevit!

Nászzene hangjainál repül a pár:
Uj szerető karján deli asszony;
A tarka füzér, a menyasszonyi disz
Leng fürteiről kigyózva le hoszszan.
S még boldogabb óra, mely eljön a csenddel:
Ajkat, szemet édesen elcsuk a szender;
Csak két sziv dobogása beszél ...

— — Csak két sziv dobogása beszél ...
Hát ott ama harmadik: sirbeli rém?
Csontfő, koszorus kalpag fövege,
Sirbolti világ fénylik szemürén,
Ott szive fölött a koronátlan
Ország czimer. — éppen e helyen át van
Lőve: mutatja a felbuzogó vér ...

És szól, nem az ajk, hanem a vérző seb:
«Én édenem üdve, világom!
Mint várlak regen epedve lakomba!
Neked és kicsinyemnek vetve az ágyom:
Hármunknak elég. Nem költ ki se zajjal.
Jó hosszu az éj ott, meszszi a hajnal,
Éjfél az idő, jer alunni hivem!

Jer vélem alunni lakomba! mi szép az!
Zöld bársony a domboru kúp födele.
Átszőve virággal, — arany, hiaczint,
Tarka kavicsmozaik belseje.
És butora, — halld én boldogságom! —
Legdrágább csont a világon:
Hős fiak csontkoponyája merőn ...»

‚Csontkoponya! — Te nem Ő vagy! — Ereszsz el!
Férjem soha nem voltál. — Idegen!
Arczod nem övé. — Nem láttalak én. —
Hagyj nyugtot — eredj sirodba — nekem!'
— A rém koponyája nevet: «Hahahá!
«Tréfás a világ szörnyen od' alá!
Szép asszony, ime igazad van.»

«Sok társam e házban. Együtt mi lakunk; —
Nem leltem az arczom; téved a kéz;
Ám visszamegyek s majd meglelem azt:
A válogatás ott bármi nehéz;
S majd visszajövök, ha valódi fejem
A sok koponyák sora közt kilelem.»
Szól s eltünik a siri álom.

És megjelen ujra, megtartja az éjfélt:
Elmondja, mit álmodik ember a sirban?
Elmondja, hogy élnek a holtak alant?
Rég elfeledettet: a multba mi hir van?
Hajdankori kéjt, — porlepte reményit; —
És zengi szerelmi dalát, ama régit. —
Ő az! — Csak feje nem. — Az a másé. —

Mind másnak az arcza, mit elhoz alantról;
Álarczai száma tömérdek:
Van vén, — fiatal, — komorabb, szelidebb;
Kik mind a közös nagy üregbe befértek.
És hija nejét, s szerette fiát,
Nő, gyermek, álmából ijedve, kiált,
‚Nem! Te nem Ő vagy! Nem megyek én!

És hija nejét és gyermekit is
Husz évig a rém szakadatlan,
Sirján a tövis megtépi, ha kél,
És öltönye mind szakadottabb;
Majd árnya csupán a régi alaknak:
Fénytünemény, odavetve falakra.
S még egyre susog: «óh jertek oda!»

Ősz asszony lesz a nő, vén ifju a gyermek:
Élő váz, ki az életet unja;
Kín látni anyának! — A szíve beteg,
A szive nehéz; ez a földre levonja;
‚Oh leld igaz arczodat meg valahára!
Nem rettegi éjjeli jöttödet, várja,
Várja sóhajtva az asszony, a gyermek.'

S felkölti szerelme hivása az alvót,
  És megjelen éjféli óra előtt: —
Ugy tündököl arcza, merész szeme villan,
  És ajka mosolyg, a miként azelőtt.
Kard s lant keziben. — Eldobja magától, —
Más dolga! Szeretve karolja ma által
  A gyermeket és az anyát.

És elviszi őket messze magával,
  Hol háza fölött szép zöld a födél.
A rózsabokor rajt öszszeborul,
  S hullatja virágit hamva fölé . . .
— Elvitte magával mind, mi övé volt,
S most kezd csak alunni nyugodtan a rég holt.
  Mig fenn magas égen csillaga ég!

S zeng a csalogány a tavasz ligetén. —
  Költőnk dala sir pásztorfurulyából. —
Villámaival csókolja meg egymást
  Két felleg az alkonyi égen távol. —
— Nem dörg: méh döng a virágon . . .
Lenn súg a halott: «Szűm üdve, világom,
  Csókoljuk örökre mi egymást!»

Hypparata.

Alcibiádot elhagyá neje,
Haza futott apjához Hyppiáshoz
És válópert inditott férje ellen.

Az archonok gyülése szembesité
A vádlottat s a vádoló felet.

Felszólitásra Hypparata asszony
(Szép volt és ifju a menyecske még;
De éles nyelvű, a mint látni fogjuk)
Elébb kisírva kedvire magát,
Hozzáfogott a bűnrovás zöméhez
S meg sem pihent mig el nem végezé,
A bünlajstrom pedig hosszú vala.

Kezdték a pénzen. Alcibiades
Marokkal szórja mindenütt a pénzt,
De bezzeg otthon annál zsugoribb.

Ő a kocsmában cyprusit iszik,
S az asszonynak marad a barna lé,
Minőt a spartai inségesek
Szürcsölnek a leves intézetekben.
Sajnál egy sandáltalpat a nejétől,
Pedig maga Apelles suszterénél
Dolgoztat! Milyen ócska ez a chlamys!
Ki is megy már Athenben a divatból
S nem hordják másutt, csak Beotiában
De hogyha újat vesz, felhányatik.
A férj nem ad csalánszövetre sem.
S a gyermekét mezitláb hagyja járni,
Nejét mulatságokba nem viszi,
Aristophanes új darabjait
Még egyszer sem mutatta meg neki.
Itt járt nem rég a hires Ibicus
És hangversenyt adott. Elvitte tán?
Dehogy vitte! Mind azzal biztatá:
Majd Delphiben meglátja. Hát pedig
Az útban Ibicust agyonverék,
Zsiványok, vagy irigy criticusok.
— Aztán goromba: úgy beszél nejével,
A hogy Athenben nem, csak Baktriában
Beszélnek és csupán a myrmidonok.
Cselédre hogyha zsémbel a neje,
Biblisnak fogja pártját, a leánynak.
Lencsét, babot s más tisztességes ételt
Meg nem eszi! Azt mondja: jobbat ett
Otthon a boldogult édes mamánál,
Mit hallani egy asszonynak: halál!
S hát még az, a mikor káromkodik!
Pedig mindig teszi, ha veszt a koczkán,
Olyankor a házat majd felveszi.
Elkezdve Zeüszön s jó Hermeszen,
Le mind egész szegény Herákleszig
De még Pallasz sem megy ki szárazon,
Ugy szidja mind az apja lelküket
Hogy azt irtózat végig hallani.
Csak egynek áldozik: Idaliának.
No Aphrodite nem panaszkodik;
Libatióival mert nem fukar.
Bezzeg tud itt nagylelkűt játszani!
De nem a házi oltárok mögött. —
Egyik nap Arsinoé, másikon
Chloris, Zephissa, Elpinice!
S ki tudná a nevét mindannyinak?
Mindennap új csalás tanujele!
Nem régen is a bőrövéből egy

Kis obeliszk pottyant véletlenül ki,
Tele firkálva hieroglyphokkal,
Melyek rejtélye meg nem érthető,
De egy némely izé elárulá,
Hogy azt nem irhatá más mint, Lais,
Sőt rajtakapták, hogy Phrynének egy
Chignonja a gallérjához ragadt
S a purpurától, a mivel Zoe
Kendőzi arczát, inge színt kapott.
S még a féltékenyt játsza itthon ő,
Nejének másra nézni sem szabad,
Mert van csetepaté, ha rajtakapják.
Pedig Diána légyen a tanú,
Hogy Thersitesre ő nem is kacsintott,
Még is hæterának szidá miatta
S képes nejét Sapphotul félteni!
Szóval: Alcibiad egy szörnyeteg!

Mi védelem van e szavakra vádlott?
Kérdé az archon a deli vitézt.

Alcibiad mind erre válaszul
Nyalábra kapta perlő hitvesét.
Megcsókolá jobbrul, balrul, középen
S aztán ölében elvivé haza
Az archonok s a nép bámulatára.
S ezzel a válópernek vége lett.

A király és bolondja.

A Boldogasszonykép előtt
  Térdel vezeklőn a király:
Lajos, kinek neve előtt
  Ép a XI-ik áll.

A kápolnában senki sincs
  Rajta kivül, csak a bolond:
Attul ugyan nem féltheti,
  A mit a szent előtt kimond.

Bolond az, bamba és hülye.
  Pofája torz és háta púp.
A lelke is, miként majom-
  Koponyája, olyan lapult.

Ezért szereti a király:
   Hogy magányában valahol
Egy embert lát maga körül,
   Ki ott nyüzsög és kalatyol;

Hoszszuképü kisértetet
   Arczfintorával elriaszt,
S mikor a «semmi» sír — sohajt,
   Kaczajával elveri azt.

Templomba is (legjobban ott
   Fél a király;) őt elviszi:
S mig a király imádkozik,
   Mellé guggol Bohó Misi —

És a szétszedett olvasó
   Gyöngyével a márványlapon
Játszik röhögve «kőkapóst»
   Az oktalan emberbarom.

Térdét koptatva a király,
   Körül csúszmászsza az oltárt:
Minden lépcsőt megcsókolva,
   Gyónogatja bűnös voltát.

Öszszekulcsolt keze közé
   Szoritja szurtos süvegét:
Rajt a védszent ólomképe,
   S fetish és amulét egyéb.

«Óh drága jó kisasszonykám,
   Barátnécskám, szerelmecském,
Légy irgalmas, ne gyönyörködj
   Te barátodnak elestén.»

«Csináld ki, hogy megbocsásson
   A jó Isten: Te rád hallgat;
Gyakoroljon a kedvedért
   Velem bűnössel irgalmat!»

«— Én megölettem öcsémet, —
   Ki oly vitéz volt, oly deli,
Mint a mily ferde én vagyok
   És hibákkal teljesteli.»

«Megölettem gyönyörének
   Legédesebb mámorában,
S gyönyörködtem lassú méreg
   Hosszan ölő hatásában.»

«Oh! A haja mind kihullott!
És kezéről a körmei;
Foga is mind! Ételt, italt
Ugy kellett belé tölteni!»

«De Istenem! Mit tehettem?
Féltém tőle koronámat!
— Ugy-e; azt szabad félteni?
Gyanakodtam, hogy rám támad.»

«Aztán nem is én öltem meg,
Az a gonosz abbé tette.
— A gyilkost megmérgeztetém:
— Hát megbüntettem érette.»

«De azóta nincsen nyugtom.
Valami belül ugy mar, mar!
Még szivemig rágja magát,
Ha meg nem gyógyítasz hamar.»

«Óh aszszonykám, nagy barátném!
Tudod, mily jó vagyok Hozzád,
Bizony mondom, megérdemlem,
Hogy felém forditsd az orczád.»

«Ha e bajból kigyógyítasz,
Ha e férget elaltatod:
Adok Neked — még nem mondom
Meg, hogy mit? — de szépet, nagyot!»

«Vivát!» kiálta a bolond,
És közbe nagyot röhögött.
S megrázva a csörgő sipkát,
Szólt: «Ne boszantsd az ördögöt!»

*

Lakománál ül a király,
Körűle az országnagyok. —
— Nincs kedv. — Mind béna a beszéd,
És minden arcz olyan fagyott.

«Talpra bolond!» mond a király.
«Játszál nekünk bohózatot!
Jó kedvre e mogorva kört
— Bolond vagy — csak te hozhatod.»

A dőre hull két térdire,
Csúszik-mászik szemforgatva,
Csörgő sipkáját kezébe
Ahitattal szorongatja.

«Oh drága jó kisasszonykám,
Barátnécskám, szerelmecském,
Légy irgalmas, ne gyönyörködj
Te barátodnak elestén.»

«Én megölettem öcsémet,
Ki oly okos volt és délczeg.
Mint a milyen bolond vagyok
Én és görbe, pupos, félszeg.»

«De Istenem! Mit tehettem?
Féltém a csörgő sipkámat.
S okos dolog volt azt tennem,
Mert a halott rám nem támad.»

«Aztán — nem is én öltem meg:
A baraczk volt, mit megevett.
Baraczkfát én kivágattam,
Hát nem tettem-é eleget?»

«De azóta nincs étvágyam!
Gyomromban egy kigyó mozog;
S mentül többet iszom — iszom,
Annál jobban szomjúhozok!»

«Ha e bajból kigyógyitasz,
Ha kigyómat kikergeted,
Neked adom, — még nem mondom,
Mit sipkámban rejtegetek!»

Vendégsereg hasát tartja,
Úgy kaczag e tréfa felett;
Még ilyen bolond nem volt itt!
. . . . Csak a király — az nem nevet . . . .

Művész életpályája.

Csizmája még nincsen; de van hegedűje,
Azt majd később vesznek, hogy addig ne nyűjje.
Dádé felismerte benn' a talentumot,
S nem kiméli tőle — a kolofónjumot.
Rajkó megszökött a szülői kastélyból,
És most az utfélen operát pazérol;
Rigolettót huzza, a hegedüt nyúzza,
Vándor utast egy réz pénzért majd kihúzza.
Primásságig vitte, van saját bandája.
Bandának állandó, konvenczjós csárdája,

Nem krajczár, piczula hull már a tányérba,
Bálba is elhiják most már néha néha,
Van már pénz is, hir is, hozzá szép leány is!
Ki háborgatja most? ki az, a ki rányit?
«Gyere friss' a grófhoz! ott várnak vagy húszan.»
«Menj pokolba! Most a szeretőmnek húzom!»
Solo virtuoz lesz, szinpadon hegedül,
Megmutatja mit tud, mikor van egyedül.
Koszorút, bokrétát hajigálnak neki.
Nem haragszik érte: — tessék! Megengedi.
Megbántja osztályát nagy müvész Reményi;
De megtorlás nélkül nem marad merényi:
Büszkesége nagyobb, hogy sem ezt eltürje;
Kihíja párbajra, egy szál hegedűre!
Főherczeg-fiakat tanit muzsikálni,
Az udvarnál magát kezdi honn találni,
Az érdemrendekben már csak ugy válogat,
Kit félig fitymálva, kit szivesen fogad.
El Amerikába, el az uj világba!
Igaz müvészetet egyszer az is lássa!
Vad indus lelkesül a szilaj muzsikán.
Csak az kár, hogy ottan minden ember czigány.
Büszke lesz az ember, hogyha nagyra vitte.
Hegedüjét most már ugy hordják mögötte.
Inas, az is távol, kilencz lépésnyire,
Ne kompromittálja a mesterség hire.
Most már nem muzsikál, hanem muzsikáltat:
Nem ő huzza a bált; hanem maga bált ad.
Nagyságos kisasszonyt elvesz feleségül,
S cabanos szivart szí, soha sincs a nélkül.
Vén dádé, barna lány könyörögve jőnek.
Öt forintos bankót oszt mind a kettőnek.
«Kik ezek? kérdi a szép hölgy szívviditón.
«Ez itt szolgálóm volt! Az csizmatisztitóm.»

A tüzesvas-próba.

Ottó, kinek mellékneve
  «Vereshajú», német császár,
Rómába ment császárnéstul,
  Hogy ottan megkoronázzák.

Gergely pápa rokona volt
  S jó indulattal iránta,
Megtehette biz azt neki,
  Ha olyan nagyon kivánta

A császárné szép asszony volt,
  A spanyol Maria Sancha,
Sok minden mellékneve volt,
  Csak épen egy nem: a «sancta».

«No ha Ottónak csak e kell»,
  — Szól magában a szép Marion,
Kaphat még másik koronát,
  Akár tőlem is, csak várjon.

Benno lovag oly fiatal,
  Nem is pelyhes még az álla,
Lány ruhában férfi létét
  Ember szem ki nem találja.

Ő kiséri Sancha Mariát,
  Ő fonja be haját szépen,
Ő zengi el, ő legyezi
  Pávatollal szendergtében.

Alig húzta ki a lábát
  Ottó császár szent Romábul:
Elkergette Gergely pápát
  Crescentius nagy pogányul.

S csinált neki ellenpápát,
  S akkor aztán a két pápa
Mennyország kulcsáért egymást
  Húzta vonta taszigálta.

Ottó egészen veres lett
  E rosz hirre. Fordult vissza.
S a mint haraggal megjelent,
  Lett előtte a tér tiszta.

Az ellenpápát egyenest,
  Küldé a paradicsomba.
S a kulcsot elvette tőle;
  Nem tudom, hogy talált oda?

Crescentius védte magát
  Úgy a hogy az angyalvárban.
Vele voltak a hivei
  A nobilik, ketten hárman.

Szól Ottó Walter lovaghoz:
  «Vedd be e várat ostrommal!»
Walter hős volt, neki rohant
  S bevette azt — egy ostorral.

Nyakán fogva előhozta
  A lázadó Crescentiust,
A ki már az életéhez
  Nem is tarthatott semmi just.

Ámde volt egy felesége:
  A gyönyörü Stephania,
Kit még is lehetetlen volt
  Ottónak meg nem szánnia.

«Ne félj tőlem, drága szépség,
  Tégedet én nem eszlek meg,
Sőt kész vagyok bármilyen nagy
  Árát adni szerelmednek.»

Elpirulva szól az asszony:
  «Óh uram, nekem van férjem:
Neked is van feleséged.
  A mit szólsz, az volna szégyen.»

«Ha csak az baj, monda Ottó,
  Erényedet ne védelmezd.
Egyet intek s a kihez hű
  Maradj, férjed mingyárt nem lesz.»

Nézd, ott rakják már a máglyát.
  A mire az porrá hamvad,
Te drága szép virágszálom,
  Magad is özvegy aszszony vagy.»

Maria Sancha a császárné
  Rajta veszté szemét lelkét
Lamberten, a hős lovagon.
  Ki milyen hős, olyan derék.

«Jer ülj mellém. Te nagy hősöm,
  Ki az angyalvárt bevetted.
Angyalvár az én szivem is.
  Mutasd meg, hogy hogyan tetted?

Nézd, a császár hogy hizeleg
  Az elfogott özvegyének.
Boszúból is a hűséget
  Hozzá mért ne törjem én meg?

Hidd el nekem, hű férfi nincs
  Sehol, sehol a föld tekén;
S az asszony csak cserét fizet,
  Ha úgy szeret, mint téged én.»

«Van még egy hű pár, aszszonyom,
Walter lovag rá igy felelt;
A nőmhöz én — s hozzám a nőm.
Mi hűk vagyunk; Isten veled!»

«Nem Isten! ördög van velem!
Kiált a nő: «héj asszonyok!
Már nem szerelmet: szégyenért
Most már csak boszút szomjazok!»

«Fogjátok el e vakmerőt!
Hivjátok a császárt ide,
Hadd lássa: a jobbágy kölyök
Hogy tört be a szentélyibe!»

Vádol a nő: Ottó hiszen;
Lám könnye foly, keble remeg,
Sőt vérzik is; a vakmerő
Küzdés közben sebzette meg.

Düh forr a császár sziviben.
Parancsol: «Ott a máglya már!»
S egymás mellé kötözve néz
Egymásra a dalia pár.

«Én meghalok, hűtlen valék,
Szól Crescens; «de együtt veled.»
«S én meghalok, mert hű valék;
Bocsáss meg, hogy legyőztelek.»

De Walternek van még neje.
Dult hajjal a császár elé
Rohan; de ott büszkén megáll,
És eléje nem térdel ő.

«Uram, hogy férjem megölöd,
Azt teheted: élte tied.
De a becsülete enyim,
Azt vele meg nem ölheted!

Én Istenre hivatkozom:
Mit nőd mondott, hazug a vád.»
«Megállj!» A császár közbeszólt.
Nőmet ne sértsd! Ne mondd tovább.

Istent hivád? Legyen jelen.
Döntsön az ő itélete.
Hozzátok a tűzes vasat,
Meglássuk, hogy nem félsz-e te?

Fehér szikrákat hány a vas.
Szép Kinga hófehér keze
Marokkal átszoritja azt,
S kinyujtott karja nem rezeg.

S az izzó vassal rámutat
A császárnéra mereven.
Iszonytól Sancha Mária már
Inkább halott, mint eleven.

«Császár! a bűnös a te nőd!
Láttad, midőn mezitelen
Máglyára vitték férjemet:
Itt minden aszszony hirtelen

Hogyan pirult el! Egy csupán
Maradt közönbös, halavány,
Az ott, a nőd kegyencze az!»
A császár szólt: — «Az még leány.

Nem tudja mért piruljon el?
Ártatlan még; még nem hiú.»
A vassal Kinga rámutat:
«E nőruhás alak: fiú!»

Istent hivám! — szólt, s a vasat
Azzal kezéből elveti:
Kezét az meg sem perzselé;
De a padlót megégeti.

Beppo lovag sápadva hull
Térdére a császár előtt.
Halál-halvány tekintete,
Dúlt arcza árulja el őt.

«Te légy a máglyán harmadik!»
Ordit a császár, s jobb keze
A nő karját ragadja meg.
«Hát erre mentséged lesz-e?»

«Mit sem tudok e fattyuról!»
— «Nem tudsz? úgy vedd fel e vasat.
Hah! Nem mered megfogni? Úgy,
Isten legyen irgalmasabb!

«A máglyán van még negyedik
Számára is hely!» Mind a négy
Együtt hamvadt a téren el.
S a circusban tapsol a nép.

«Most már nincs férjed, s nőm nekem.
Most már szerethetsz szabadon.»
Szól szép özvegyhez a király.
Lásd, hogyan foglak szavadon.

S mig azoknak a hamvait
Elhordja zápor, és vihar:
Vereshaju Ottó az uj
Menyaszszonynyal örül-vigad.

Ez a pohár a holtakért!
Aludjanak szépen, soká!
Ez a pohár szerelmünkért!
Rózsaszirmot rá, mint szokás.

A harmadik . . . . a pokolért!
Erre már nem kerül a sor.
Ottó császár hanyatt eldül.
Ottó, mi lelt? Ottó, alszol?

Édes volt az özvegy csókja?
Édesb a férj máglyalángja?
Legédesb a rózsa mérge:
— Az elvitt a másvilágra.

A ki sir, és a ki nevet.

Nem szól belőlem a hizelkedés:
De olyan arcz, mint a nagyherczegé,*
Egész birodalmában volt kevés:
Ezt nem rejthetjük a véka megé.
A leghivebb história-irók
Azt mondják, hogy arczszine volt pirók,
S azon, a mi csak haj, szakál lengett,
Olyan szine volt, akár a lennek.
Gyorsan pislogó ólomszürke szem,
S befejezé az arczot ékesen
Egy olyan orr, hogyha rinóczerosz
Nyerné el, még annak se lenne rossz.
Szóval olyan csuf volt, mint az apja,
Ki arczát lefestetni nem hagyta,
Mert azt ugy tudta elfintorgatni,
Hogy nem lehetett rá pictort kapni.
Sőt még pénzt sem veretett a saját
Képére, oly jól utálta magát.

* Constantin, Miklós czár bátyja.

Természetében is reá ütött:
Ha felboszantották, mingyár ütött.
Szakasztott Pál czár volt, ha haragudt,
A kinél mindig bot volt az adutt.
S ha dühbe jött, az volt csak a tarka!
Akkor egész torzkép lett az arcza.

De ezért a főurak és dámák
Elhitették vele, hogy imádják.
Ujonczokat hoztak egyszer elé,
Azokat mind ő maga szerelé.
Nagy kedve telt a katonásdiba',
Nézte, hogy hol van valami hiba?
Valamennyi szij, gomb van-e rendbe',
S a patrontás jól ki van-e kenve?
Hát egyszer észrevesz a hadsorban
Egy ficzkót, ujoncz volt még a gyerek:
S azt látja, hogy a kölyök pityereg.
A nagyherczeg dühösen ráfortyan:
«Ficzkó! Mi lelt? nem tudnál még szebben?
Te sirsz? Mikor puska a kezedben!»

Jámbor ujoncz megvallá remegve:
«Megholt anyám jutott az eszembe!
Olyan nagyon fáj itten valami,
Hogy nem tudom magamba fojtani.»
«No várj! ordit reá a nagyherczeg,
Neked majd mindjárt más kedvet szerzek:
Huszonöt kancsukát rá, a mért sirt!
S majd feledi anyja temetésit.»

S odább ment a nagyherczeg, vizsgálva
Hátha még egyebet is találna?
Csakugyan lelt. — Ott a végső sorban
Egyszer csak egy ficzkó nagyot horkan,
S olyat röhög, csakúgy csuklik bele.
«Hát tégedet, gaz ficzkó, mi lele?»
«Már nagyherczeg, felel rá a kölyök,
Engedj meg, de most mingyárt feldülök:
Nem bánom, ha megnyuzatsz is élve,
Ily csúf pofát, mint a tied, soha
Még az apám se látott, — bruhaha!»

E szóra a sok udvaronczféle
Halálsápadtan huzódott félre. —
Mi lesz ebből? Hisz ez irtóztató!
Hol van ennek elég magas bitó?

A nagyherczeg pedig nagyot bámult,
S aztán kaczajra kelt bámultábul.
«Adjatok e ficzkónak, — igy dörög,
Huszonöt rúbelt! No hát csak röhögj!»

A vásárfia.

Négy delegatus jött haza
Hosszu ülésszak után.
A gyülés nem volt Budán,
Hanem Bécsben, ez után
Hogyha kissé kombinálunk
Könnyen kitaláljuk tán:
Idejét a négy honatya.
Hogy nem töltötte bután.

Várta pedig mind a négyet
Otthon egy egy feleség.
Nojszen lesznek szép mesék:
«A delegatio-élet
Valódi remeteség!»
(Hátha még is meglesék?)
Jaj, csak erős hitet adjon
A nőknek a kegyes ég!

Az egyik egy szép divatos
Köntöst hoz: «Nézd muczikám,
Hogy a férjed nem czigány,
Hogy mindig te rád gondoltam,
Te rád, édes marczipán;
Bizonyitja haczukám.
Az asszony csak félszájával
Mosolyog rá: «Látszik ám!»

A másiknak minden zsebe
Tele van karpereczczel.
«Jaj de szép vagy, de tetszel!
Ha ezt fölteszed egyszer, —
Lásd, hogy a szivembe' voltál?
Jövőre is ereszsz el!»
Az asszonyka nevet erre,
De csak olyan fél neszszel.

A harmadik praktikus úr,
Azt mondja: «Nézd galambom,
Te vagy mindig a gondom.
Azt hitted tán hogy a férjed

Ki tudja hol barangol?
   Pedig hát megtakaritám
Mind az egész lénungom,
   S neked adom! «Nevet a nő,
De csak olyan félhangon.

A negyedik épen semmi
   Vásárfiára nem ad.
Én nem hoztam neked semmit,
   Hanem csupán magamat!
Semmit, csupán ezt a csókot,
   Ezt is kölcsön, hogy megadd,
S legyen uzsorás kamat.»
   Ezt fogadják legszivesben,
Ide nem kell több adat.

A czár érdemrendei.

Kinek volt legtöbb érdemrende
   Valamenynyi czárok között?
Ha fölvevé, csupa csillagba
   És rendszalagba öltözött?
Saját házától is kitelt sok:
   Szent András, Anna, Wladimir.
Több mint a mennyit jámbor ember
   Emlékébe tartani bir.
Hát még mikkel a kül-hatalmak
   Hálából felcsillagozák;
Azért hogy megismerteté jó
   Népeikkel, mi a kozák?
      Ez nem volt más, mint első Sándor.
      Most már csak tulvilági vándor.

Kapta a vaskorona rendet,
   Mert vas kézzel uralkodott,
Az arany gyapju rendet azért,
   Mert népet nyirni jól tudott.
Az elnyomásért elefántot,
   Veres sast a vérfürdőkért;
Térdszalagot, mert visszahozta
   A térdeplést és az önkényt,
A Krisztus rendet, mert keresztre
   Feszité a szabadságot,
És a lengyel fehér sas rendet
   Azért, mert nyakára hágott.

— Egyet sem vitt el első Sándor,
Mikor lett tulvilági vándor.

De volt Vilnában egy kis egylet
«Emberbarátok» név alatt.
Történt, hogy a zajló folyamba
Beléhullt egy szegény paraszt.
A nép csak nézi, nagy közönynyel
Hogy fuldokol szegény muzsik?
A czár utána ugrik, megleli
S a partra vele kiuszik.
«Emberbarátok» elnöke
Másnap a czárnál megjelen,
S átnyujt egy réz medalliont:
«Fogadd el ez érdemjelem.»
Ezt vitte el csak első Sándor,
Mikor lett tulvilági vándor!

Mátyás király és a szegény varga.

Dicső Mátyás király fényes palotája,
Kinek büszke hirét félvilág csodálja;
Oszlopait művész faragta remekbe,
Ágyus bástyáira néz a tar remegve;
Nagy torony tetején aranyozás látszik:
Ha a nap nem süt rá, akkor is fényt játszik.
S az a nagy palota a gyürűs hollóval,
Mi a többi közül kimagaslik jóval:
Az ottan a könyvtár, az akadémia;
Ezer diáknak van ott mit tanulnia. —
Csupádon csupa egy pompa ez! De kivált,
És a mi legjobban hirdeti a királyt,
Az a bogárhátu ház-sor ott az aljban;
Mindenikben tudja a király, mi baj van?
S ha egyszer megtudta a bajnak a hirét,
Egyet szól s kiteszik «baj» uramnak szürét.
Mert mig vas kezével ellenséget rontott,
Aranyos kezével jogot, áldást osztott.
Héj pedig a mennyi baj van a világban:
Kicsiben mind meg van Pál mester házában!
Kicsiny embereknek kicsiny a baja is:
De mikor hát szegényt földre nyomja az is.
A görög sürgeti a kordovány árát,
Addig talpbőrt nem ád: Csak Pál vallja kárát.
Pedig itt közelget medárdusi vásár;
Negyven napig esik, szárig ér a lágy sár:

Lenne nagy kelete sarunak, csizmának;
Csak hozzávaló bőrt görögök adnának! —
Otthon meg beütött az Isten áldása.
Eddig is hallék már négy poronty sirása;
S most kapja az asszony, még megszaporitja,
S nem egygyel, de mingyárt párjával inditja.
— Nem elég. — A Gellért hegye is megbomlott:
Legurult róla egy nagy kő hanyatthomlok.
Annak is épenség Pál mester házára
Volt kedve leesni: az is az ő kára.
Kinek panaszolja be a Gellért hegyet?
Híhatja biróhoz! Azt mondja: «nem megyek!»
— De a legnagyobb baj Pál mesterre nézvest,
Hogy a jámbor lélek istenadta német:
Beszél, ha szoritják, magyarul; de hogyan?
Kínjába kerül azt kimondani nagyon.
S még ha panaszkodik, akkor nagyon fura,
Muszáj rá nevetni, mert csupa figura.

Kapja, nagy búvában kisétál a partra,
Rosz felleghajtóját a szél felé tartva
Átballag a hídon; visszanéz Budára:
Duna tükrében is látszik Mátyás vára;
Csakhogy megforditva: tornyával lefelé.
«Hej csak én juthatnék valahogyan belé!»
Gondolja Pál mester. — Nem megy az oly simán.
Megkérdik elébb az embertől: mit kiván?
Nem is hogy mit kiván? hanem hogy mit hozott?
Mert az a sok strázsa mind olyan átkozott:
Panaszost királyhoz csak pénzért ereszti:
— Azért szokta király maga fölkeresni.

No ha ott a magas vártól visszatartják,
Ebbe az alsóba majd csak befogadják.
S nézi elbusultan a Duna tükrébül
Felragyogó várat s nagy dologra készül.
Ha ő most egy követ kötne a nyakába
S beledobná magát Duna hullámába,
Mingyárt ott volna, hol bőr árát nem kérik,
S hol az igazságot nem is pénzért mérik.
És a hol kis gyerek van ugyan ezernyi,
Hanem az mind angyal: egyik sem kér enni.
— De ezt a bolondot csak még sem tette meg:
Közbejövén holmi tréfás véletlenek.

Lőrinczi berekből egy nagy ordas róka
Lejöve a parthoz, nem volt egyéb dó'ga:
Jól esett bundáját jól megfüröszteni:

Ilyenkor a szőrét kezdi ereszteni.
S meglátva ott a sok ficzkándozó halat,
Gondolá: ez volna nekemvaló falat!
És fogta: vadászból felcsapott halásznak;
Szép tudni, a rókák mi módon halásznak?
Lefekszik a vizbe, csak a feje van kint.
Odajön a sok hal egész csapatonkint:
Nézegetik, mi ez? E bizony pecsenye!
Ingerkedik vele apraja-kicsinye.
Róka meg sem mozdul, mintha volna halva;
Nem kap a fogával a sok apró halba;
Rák megfogja farkát s ollóval czibálja:
Róka meg sem rándul, csendesen kiállja.
Meglátja ezt végre vizek fenekérül
Egy vén pákosz csuka, s arrafelé térül.
«Ez az én ebédem!» — szétcsap: a többi hal,
Kárász, keszeg, sügér szerteszét elinal.
Csuka a farkával jót vág a rókára;
Az meg hanyattfekve várja a fogára.
Egyszerre mindketten gyorsan összekapnak,
Hallik csattanása a hegyes fogaknak:
Abb' a pillanatban csuka a rókának,
Róka meg elkapta állát a csukának;
Mind a két ellenség fogja a másikat,
Egymásba szoritva négy sor fogaikat;
A róka a csukát kirántja a partra,
A csuka a rókát megint fogva tartja.
Két összeforrt állat ugrál és ficzánkol.
Csuka rúg farkával, a róka meg tánczol,
Felszöknek a légbe, hempergnek a porba,
Dulakodva egymást földhöz verik sorba.
Soha szem nem látott ilyen komédiát!
Elhagyta búbánat a jó csizmadiát:
Ugy nevetett, hogy a hasát fogta volna,
Már hogyha szegénynek ilyenje lett volna.

A róka a csukát csak nemereszté el.
S a csuka a száját csak nem nyitá szélyel.
«Ej ha! Ezt gondolá magában Pál mester,
Ha már én is ily jót nevettem ez egyszer,
A kinek a kedvem kiforditott bunda,
Hát még más e tréfán mulatni hogy tudna!
Megállj róka koma, megállj csuka pajtás.
Fogjátok csak egymást, még csak egy pillantás!»
A felleghajtóval gyorsan leteriti
A két vadat s azzal nyakába keriti.
Aztán egyenesen fel Buda várába!
Sietett, a hogy csak birta a két lába.

De nem oda Buda! — a királyi várnak
Ajtónállója van: azt tették závárnak.
Rámordul gorombán: «mit hoztál te paraszt?
Ha hoztál, bemehetsz: ha nem, hát kinn maradsz!»
(Mert a nyájas jó sziv — királyok erénye;
Gorombaság pedig — a szolgák törvénye.)
Mutatja Pál mester elfogott zsákmányát,
S kimeriti magyar nyelvben tudományát:
«Róka fogta csuka, csuka fogta róka:
Varga fogta kettő!» — ez volt a mondóka.
Az ajtónálló is fakadt nevetésre;
«Már biz ez érdemes lesz a megnézésre;
Vidd fel a királyhoz! — az most épen ráér;
Hanem aztán a mit kapsz a mulatságér,
A jó ajándékot velem megfelezzed,
Visszajövet erre jó lesz emlékezned.»

Gondolta magában szegény jámbor varga:
Hát'szen, ha aranynyal telik meg a marka,
Annak fele is pénz: — felét eligérte;
Csakhogy bebocsássák, nem sajnálta érte.
Hejh, de még a király szobaajtójánál
Aranyos dolmányban egy palotás strázsál,
Ki csak nagy lomhán szól a szegény emberhez,
Mintha még a szó is volna neki terhes:
«No mid van ott varga?» s botjával rálegyint.
Elmondja, a mit tud, jó Pál mester megint:
«Róka fogta csuka, csuka fogta róka,
Varga fogta mind a kettő.» — Int a szó'ga;
— De a felforditott tenyerével intett,
A miből a varga megérthetett mindent:
«Bemehetsz; hanem az ajándéknak felét,
A mit kapsz — nehéz lesz — magad ne emelnéd;
Majd én elsegitem emelni. Menj varga!»
— Szegény Pál mester most a fejét vakarta.
Felét ennek itten, felét meg amannak:
Az ő tarsolyában ugy semmit sem hagynak. —
— Azért csak bevitte királyhoz fogását,
S hallotta királynak vidám kaczagását,
Mikor kibontotta felleghajtójából
A két vadat; — saját ékes szólásából
Szedvén sorba, csinos, öszszekötött szókba
«Róka fogta csuka, csuka fogta róka,
Varga fogta mind a kettő!» — S azok ketten
Ugráltak, tánczoltak nagy veszekedetten.
Egymást felhajgálva, egymást hempergetve,
Néző főuraknak lett erre nagy kedve:
Soha ily bajvivást még ki nem találtak,

Minőt a róka meg a csuka csináltak.
A király is igen jól mulatott rajta,
S túdós Galeottit azonnal hivatja:
«E két vadat itten, világ csodájára,
Tegyék spiritusba, utókor számára.»
Aztán a kincstartó zászlós úrnak inte,
Szegény varga rongyos köpenyét tekintve:
«Adass e vargának menten száz aranyat»:
Nagyot hall a főur s azt kérdezi «hanyat?»
«Mondtam már, hogy százat! Éredj vedd át varga!»
Pál mester a markát azonban nem tartja;
Csak a két kezével forgatja süvegét,
Mintha félne, nehogy még azt is elvegyék.
«Száz nekem, — nem arany; megszólal aképen;
Száz kell nekem — pálcza. — Kérek igen szépen:
Pálcza — palotai — mogyoró: nagyon jó,
Varga kivánsága, — semmi sem olyan jó.»
Elbámul a király: «Vágjatok hát nosza
Száz pálczát le neki, ha az a motosza.
S aztán hadd vigye el Isten szent hirével!
Ha nem hallaná az ember, nem hinné el.»
«Nem nekem pálcza kell, kell én nekem ütleg,
A ki alatt jajgatsz ember, mikor ütnek,»
Ezt mondja a varga elkeseredetten,
Gondolva, hogy várnak rá odakinn ketten.
A király nem tudja mind ezt mire vélni,
Ez talán vezeklés? Meg kell hát itélni.
«Vigyék hát a jámbort, fektessék deresre,
Ha már grácziának épen ezt kereste,
S számlálják le, a mig meg lesz elégedve:
Nem tudni, hogy kinek miben telik kedve?»
— Pál mester e szókra köpenyét felveszi,
S azt mondja: deresre feküdni nem teszi;
Ott kinn van palotás, ott kinn ajtónálló,
Király ajándéka azoknak szolgáló;
Oszszák fel közöttük két egyenlő részre,
S fizessék le nekik az illető részre.
Mátyás most érté meg varga praktikáját,
S belső szolgáinak gonosz taktikáját:
«Jól van, varga, mondá, meg lesz kivánságod,
Két szolga kapja a bot járandóságot,
A száz aranyat meg hogy ne légy kénytelen
Megosztani velük, majd máskép rendelem.
Hallom, hogy házadnál lenne keresztelő,
Két fiu is volna, de nincs keresztszülő,
Én leszek azoknak majd a keresztapja,
Ki a száz aranyat komapénzül adja.»
Mindenki eljutott, hová megérdemlé,

Varga a szerencsés felesége mellé,
Király a magyar nép örök emlékébe,
Rosz szolgák deresre, vadak a tűzlébe,
Most is egymásban a harapófogójuk,
De biz a spiritust rég leitták róluk.

II. Mátyás megkoronázása 1608-ban.

Egykoru vers egy egykoru rajzhoz.

Ime itt látod mindgyárást
A magyar koronázást.
19-ik novemberben,
Ezen folyó esztendőben.
A mi akként mene végbe,
A hogy itt mutatjuk képbe.
Lett a Szent-Márton egyházba
Ő Felsége koronázva.
A főoltár elejbe
Volt egy padlat emelve.
Padlaton álltak urak,
Kik szép számmal voltanak.
Látjuk Forgáts kardinált,
Felteszi a koronát.
Pápai követ elől,
Miksa herczeg van belől.
Kolonits tartja a kardot.
Illésházy tisztet visz ott.
Ugyanott áll Thurzó uram,
Batthyány is mellette van.
Erdődi urammal együtt
Sok szép úri rend egybegyült.
A hóstádban más pad állott,
Melyre a király felszállott.
Ő Felsége megesküve,
Hogy lesz az országnak hüve.
Az ország is ép úgy néki,
Hogy lesz nagy az ő hűségi.
Zászlósan tíz magyar lovas;
Kiknek számából azt olvasd:
Tartományok tizen vannak,
Mik az országhoz tartoznak.
Volt ottan egy hordott halom,
Király fellovagolt azon.
Kolonits, királyi marschal,
Utána ment a nagy karddal.
Azzal négy kardcsapást vágott,
Hogy megvédi az országot.
Erre aztán három ízben
Történt örömlövés tűzben.
Azután sok pénzt kiszórtak,
Mit a népek elkapkodtak.
Király több vitézt felcsapott,
Hogy megjegyezzék e napot.
Egy ökör is lett megsütve,
Apró marhákkal megtöltve,
Porcus Trotán volt a neve,
Király néppel is jót teve,
Legyen királyi felségnek
Bősége a dicsőségnek.
Áldva legyen kormányzása,
Keresztyén hitnek szokása.
Mint néhai István király,
Legyen áldva országinál.
S égben legyen koronája,
— Holtzmüller János kivánja.

E vers szerződött németűl
A rajzolt kép festőjétűl,
A kibül lefordította
Jókai Mór, nagy fáradva.

Immetullah.

(Libretto.)

Személyek: Hunyadi János, fővezér, bariton; Kemény Simon, tenor; Mezet bég, bassus; Immetullah, Mezet bég kegyencznője, 1-mo soprán; Kemény neje, 2-do soprán. Harczosok, odaliszkok.

ELSŐ FELVONÁS.

(Függönyös sátor, fegyverzetekkel, a háttérből táborhelyre kilátás.)

1. jelenés. Immetullah. Női kar.

IMMETULLAH (bibor ottománon nyugszik, kezében mandolin).
(A megelőző és kisérő zene a keleti zeneszerek, az úgynevezett pengető instrumentumok jelleméhez alkalmazva, hárfa, triangel és fuvola.)

NŐI KAR. Óh mily boldog Immetullah,
Tengereknek mennyi gyöngye,
Szerelemnek mennyi könnye
Föld virága, ég sugára
Csillag, mely az égen jára
Mind te érted hull a földre.
Óh mily boldog Immetullah.
(Távol csatazaj töredékei hallatszanak, háromszoros elenyésztő „Allah" kiáltás férfi kartól.)

IMMETULLAH. Nem ég viharja ez,
Mely erre tévedez
Tört bú dalával.

NŐI KAR. Ágyúhang az Immetullah,
És a győzedelmi ének.
Jő Mezet bég, Menének
Holt fejét és kincse színét,
És magának égő szívét
Szerelemmel hozza néked,
Óh, mi bájos Immetullah.
(Közelebbről hangzik a riadal s a hármas „Allah" kiáltás.)

IMMETULLAH (kegyetlenül). Fürödni mint szeretnék
E vérben én,
Mi kár, hogy ennyi vér
A földre mén,
Lennék fehér, miként a hó,
Lennék fehér, miként a hab,
Ha benne fürdeném.

NŐI KAR. Óh mi boldog Immetullah,
Hány szív ver titokban érte, —

Csak sóhajtva, nem remélve,
Intésére megszakadva
Vérük omlik egy patakba,
Szólva, im fürödj e vérbe.
Óh mi boldog Immetullah.

IMMETULLAH. (Magándal. Románcz.)
A boldogságot én
Nem ismerém —
Boldog Damaskus rózsaberkein.
Ki jára ott,
Hafiznak sírján, merre rózsa hull
Ki álmodott.
Ki fürde Gángesz kék hullámiban,
Pihent a pálma édes árnyiban,
Az a boldogsággal találkozott,
Én jártam, én pihentem, én fürödtem ott.
A boldogságot én nem ismerem.
Ki játszhat gyöngygyel és gyémánttal,
Boldogul él —
Játszódni férfi szívvel, mely szeret,
Óh mennyi kéj, —
Tépett virággal és gyülölt ellen
Fejével játszani vad éjfelen
A szív erre boldog örömre kél; —
Óh Immetullah te ennek mind örültél —
A boldogságot én nem ismerem.
Volnék a puszta elhagyott oázán
Feledve én. —
Volnék zúgó tenger virágtalan
Vad szigetén. —
A számüzött arája, a kire
Száll apja átka s űzi messzire, —
Volnék ott üldözött, volnék szegény,
Csak az igaz, édes szerelmet ismerném. —
A boldogságot én nem ismerem. —
(Csataindulό, mely közelg.)

2. jelenés. Előbbiek. Mezet bég kiséretével.

Diadalmenet ily renddel: 1. Elől fegyveresek, kopjával; 2. Buzogányosok; 3. Zenészek; 4. Tehervivők, kik kincseket hoznak; 5. Elefántok és tevék tornyokkal és pálmaágakkal; 6. Zászlókkal rakott szekér; 7. Tánczoló bajadérek; 8. Dervisek; 9. Lófarkvivők és a levágott fejek hordói; 10. Mezet bég; 11. Fegyveresek.

FÉRFI KAR. Diadalnap!
NŐI KAR. Üdv tinéktek. —

MEZET BÉG. Allahé a dicsőség! (Immetullához.)
Tiéd a jutalom!
(Teherhordók Immetullah lábaihoz teszik a hadi zsákmányt.)
MEZET BÉG. E kincshalom. —
(Zászlóvivők, Immetullah lábaihoz rakják a zászlókat.)
MEZET BÉG. E diadaljelek!
(Kopjások a kopjára szúrt főket mellé tűzik.)
MEZET BÉG. És e leszelt fejek.
Hősöknek fejei. —
Oroszlánok, kiket harczi koczkán
Megölt a náluknál jobb oroszlán.
FÉRFI KAR. Diadal nap!
Üdv tinéktek!
NŐI KAR FÉRFI KAR (együtt).
Im az ellen porba hulla
Veszve népének virága. —
Ime a fejére hága
Viadalban, diadalban,
Mezet győzhetlen a hadban,
Homlokán a babér ága
Ellene mind porba hulla.
HÖLGYKAR. Óh mi boldog Immetullah.
Győzelemben a mi drága,
A szerelem rózsa ága.
Győzelemben, szerelemben
Mezet bég forró szívében
E legkedvesebb virága —
Oh mi boldog Immetullah.
IMMETULLAH (kedvetlenül ül az ottománon).
MEZET BÉG. Felhő fénylik, ha nap süt rá
S a te arczod ennyi fénytől
Nem derül fel, még sötétül.
IMMETULLAH. Arczom énnekem sötétül.
Mit hozál nekem emlékül?
Egy gyűrűjét én Hunyadnak
A legyőzhetlen Hunyadnak
Mind e kincsekért nem adnám.
Koszorúid elhervadnak,
Ő maga élve maradván.
Míg fejével nagy Hunyadnak
Nem dicsekhetsz, nincs győzelmed
Kardod néki nem felel meg.
MEZET BÉG (indulattal). Asszony gyaláza így meg engemet
És átkozott beszéde, mert igaz.
De Allah lássa bőszült lelkemet
Győzelemnek vezére legyen az.
(Kardot ránt.)
Im lássad Allah, lázadt arczomat
Hozzád emelve és halljad szavam.

Miként a bérczi rontó áradat
A gyáva völgylakókra lerohan.
Aként omoljon fegyverünk tüze
Az ellen fészkire.
S áldott legyen a nap
Midőn Hunyad elém akad
S áldott legyen a kard,
Melynek nyomán vére fakad
Ketten e földön
Ne éljünk együtt,
Vagy engem öljön
Vagy én meg őt!

MIND. Halál Hunyadra,
Minden kopja őt találja,
Minden kard csak őt keresse,
Jobb kezét veszti az ellen
Hogyha őt látá elesve. —

MEZET BÉG. Miként ismerni rá,
Ki mondja el,
Mi lesz a jel,
Mely őt elárulá?

IMMETULLAH. Nem tud senki válaszolni.
Ám ki őt egyszer meglátta,
Száll előle a halálba
S nem fog róla többet szólni.

MEZET BÉG. Megismerendjük őt azért,
Ki onta köztünk annyi vért,
Hozzátok ama vakmerő
Fogoly magyar nemest elő!

3. jelenés. Előbbiek. Kemény.

(Kemény lánczokkal terhelve a középről jön.)

MEZET BÉG. Mi a neved fogoly?

KEMÉNY. Nevem Kemény.

MEZET BÉG. Neved választva jól.
Vitézül harczolál.

KEMÉNY. Karom kemény.

MEZET BÉG. Most vár reád halál,
Ha nyelved csalva szól.

KEMÉNY. Szívem kemény.

MEZET BÉG. Holnap megujul a csata,
Hunyad megérkezik.
Ki ma élve maradhata,
Holnap elvérezik.
Mindenkinek jut ellenfele

Nékem Hunyad, én mérkőzöm vele,
Ird őt le én előttem.

KEMÉNY. Miért kivánod tőlem ezt?
Leirja ő magát,
Súlyos pallos csapásiban
Megismered szavát.
S ki a sírba letesz magad,
Megtudhatod: az volt Hunyad.

MEZET BÉG. Büszkén beszélsz gyaur, tudod pedig,
Hogy vélem harczra szállni nem merészkedik,
S ha jő, a sírba lép.
Beszéld el legalább
Minő paizst, minő fegyvert visel?

KEMÉNY. Én őt áruljam el?
Nyelvem harapnám inkább két darabra.

MEZET BÉG. Óh nézz e rabra
Még ő daczol. — Hóhérok jőjjetek!

(Két bakó Kemény mögé áll.)

MEZET BÉG. Feje gördüljön, hogyha nem felel
A nagy Hunyad minő fegyvert visel?

KEMÉNY. Fejem lehullhat, szívem nem remeg,
A bárd alatt is bátran halva meg,
Hogy néma legyek, azt im megtehedd,
Hogy szóljak, arra nincs erőd neked.

MEZET BÉG. Fejedre mondtál véritéletet.
Bakó, a pallost felemelheted.

(Két csausz Keményt féltérdre nyomja.)

BAKÓ (pallosát feje fölé emeli).

MEZET BÉG. Van-e szavad?

KEMÉNY. Hogy megátkozzalak!

IMMETULLAH. (Ki ez alatt Keményre bámulva nyugtalan háborgást árult el, felszökik s a bakó kezét feltartja.)
Hagyd élni őt
Ha tőlem fog kérdetni,
Nem kell e főt
Az utált porba vetni.
(Félre.) Inkább szívemnek rejtekébe.

MEZET BÉG. Asszony beszéd hatalmas,
Szeme szívünkben olvas.
Neked felelve éljen ő.
Szemed villáma élesebb
Mint kardom éle,
Ám győzd le véle.

IMMETULLAH (gyöngéden Keményhez).
Oh ifjú, szép az élet.
Virág mosolyg, madárka szól.
A nap melegít édesen
Korán volna meghalni még,

Ird le nekünk Hunyad vezért.
Anyád ha van hazádban,
Hogy sirná ki mindkét szemét
S apád hogy tépné ősz haját,
Korán volna meghalni még.
Ird le nekünk Hunyad vezért.
Kár volna sírba szállanod
Kár voln' e két szemért,
Kár volna édes ajkidért
Korán volna meghalni még.

KEMÉNY. Szabaddá hogyha tészsz
Leirom a vitézt.

IMMETULLAH. Mentsd meg magad és én megmentelek,
Ha ajkimnak nem, higyj szívemnek.
Úgy áldjon érte Allah!
Én nevem Immetullah.

KEMÉNY (félre). Szabaddá hogyha leszek
Megmentem a vezért.
(Fenn.) Felelni kész vagyok azokra,
Mit Immetullah kért.

MIND. Halljátok, halljátok, halljátok!

KEMÉNY. Kivánjátok ismerni őt
A hadtörő vitézt.
Szemében a villámokat,
Arczán a harczi vészt.
Hallgassatok reám.
Ezüst sisakja fényesen
Tündöklik a csatán.
Sárkány fölötte, aranyos
Magas taréjzatán.
Hallgassatok reám.
Kezében kettős élü kard,
Ha a halottakat
Kérdeznétek, megmondanák
Miről híres e kard.
Hallgassatok reám.
Baljában harczi pajzsa van
És rajta czímere —
Egy gyűrűs holló, a mit ő
Királyától nyere.
Hallottátok szavam.

MIND (kitörő harczriadással).
A hollós vitézre rohanjon az ozman,
Őt érje karunk viadalja a harczban,
A hollós vitézre
A hollós vitézre
Kard, kopja czélozván.

MEZET BÉG (Keményhez). Élted tied.

KEMÉNY (félre). Enyém halálom.
MEZET BÉG (int az elvonulásra).
MIND (távozás közt): A hollós vitézre stb.
IMMETULLAH (Keményre mutatva).
Ő itt marad,
Nálam lesz rab.
MEZET BÉG. Mindent tehetsz, óh bájos asszony,
Asszony szava parancsolat.
(Künn a muezzim éneke hangzik.)
La illah, il Allah, Mohamed razul, Mohamed.
IMMETULLAH. Halld a muezzim énekét,
Az est leszállt, az ég sötét.
A harcz után nyugodni kell
Nyugágyad legyen e kebel.
MEZET BÉG. Óh boldog éj.
Midőn másnak sötét az ég,
Az én napom akkor ragyog.
Öledben én boldog vagyok.
(Fejét Immetullah ölébe hajtja.)
Dalolj nekem,
A szerelem,
A győzelem
Édes, édes álmiról.
Dalolj te is
Magyar fogoly.
KEMÉNY. Daloljak én?
Könynyel szememben, vassal lábamon?
MEZET BÉG. Ha éneked
Szebb lesz, mint Immetullah éneke,
Nem lesz vas lábadon,
Nem lesz szemedbe köny
Szabadon elbocsátlak én.
KEMÉNY. Szomorú lesz e dal.
«Tenger partja mellett szegény fogoly vitéz
Repülő madarak után sóhajtva néz:
Szálljatok messzire
Én hazám földire
Ti boldog madarak.»
IMMETULLAH. Arany palotában halvány Szultána ül
Tömlöcz fenekén szép rab ifjú egyedül.
Hull a köny lefelé
Sóhaj száll fölfelé
Mégsem találkoztak.
KEMÉNY (Immetullához). Ah oly szépen ne énekelj
Hisz akkor fogoly maradok.
Ti boldog madarak, kiknek szállni szabad
Keressétek fel én elhagyott honomat.
Vigyétek meg neki

Ti ég követei
Fájó szerelmemet.

IMMETULLAH. Ti boldog könyek ah, miknek hullni szabad,
Keressétek fel én busuló foglyomat,
Vigyétek meg neki szívem küldöttei
Forró szerelmemet.

MEZET BÉG. Immetullah szebben dalol.

(A dal csendes akkordokban még egyszer lefoly. Mezet bég elszunnyad.)

KEMÉNY. Miért győztél le engem daloddal
Fogoly legyek tovább?

IMMETULLAH. Te nem, a fogoly én vagyok,
Szemed ha én felém ragyog.
Én viselem a lánczokat
S rabod vagyok, ki szót fogad
Nézd miként alszik a bég.

KEMÉNY. Szívem ám nem felel neked
Csak gyönge szív cserél
Könnyen hazát, hitet, szerelmet,
Nőm van nekem honn s árva gyermekim.
Igérted Alláhra: Szabad leszek,
Alláhra mondád. — Szavad ne szegd.

IMMETULLAH. Nem tanultam ismerni szerelmet
Egy pillantás hódított meg engem,
A mióta téged láttalak meg
Ismeretlen láng gyulladt szívemben,
Más ajkáról
A csók nem oly édes
Mint tiedről
A halálitélet.

KEMÉNY. Nincs szívemnek most más gondolatja,
Mint a melyre éltemet elszántam.
Áldozatul esni el hazámért
S a halállal szembe nézni bátran.
Százszor újra
Kezdeném az éltet
S mind a százszor
Úgy halnék meg érte.

IMMETULLAH. Nézz szemembe s úgy olvasd szerelmem
Nézz szemembe és olvasd halálod.
Egy szavad csak, és szeretni foglak
Egy szavam s a sírba kell leszállnod.

KEMÉNY. Nézz szemembe és ismerj meg engem
Rettenésnek nincs helye szívemben —
A halálban nyugszom csendesebben —
Szerelemtől égő kebleden nem —

IMMETULLAH. Lassan szólj, a bég mély álmot alszik,
S mélyebb lesz tied, ha felriasztod. —
Megvetéd fellángoló szerelmem

S én imádom eltaszító arczod.
Légy te boldog, sirjak én magamban,
Fogd e gyűrűt Mezet bég ujjáról,
Ezt mutatva szabadon mehetsz el,
Élj sokáig s rám többé ne gondolj.
Neked én ma éltet adtam ezzel,
S szíved engem kínhalálra szentel —

KEMÉNY. Óh nemes szív, mit mondjak tenéked,
Két fiam van, apró árva gyermek.
Érted ők imát bocsátnak éghez,
És naponta neveddel feküsznek,
Érttök Isten tégedet megáld. —

IMMETULLAH. Menj, siess, a bég álmát aluszsza,
Szívem némán vérzik, nincs panaszsza,
Elfelejts, de halvány arczom ottan
Álmaidnál megjelen halottan. —

KEMÉNY. Sokáig és boldogul élj! (Elsiet.)

IMMETULLAH (térdre rogy). Míg szívem megszakad,
Míg vérem elfolyik,
El nem feledlek én
S boldogtalan vagyok.

(Női kar csendes éneke.)

Óh mi boldog
Óh mi boldog
Óh mi boldog Immetullah.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Kemény háza előtt.)

1. jelenés. Énekes leányok (a hegytetőn fenn, alászállva).

NŐI KAR (oláhos melodia, tilinkókkal).

1. Szép
Szép
Szép virágszál,
Nőjj magasra
Illatozzál.
Kedves nőnek homlokára
Rózsabimbó, rozmarinszál,
Hajladozzál,
Szép, szép, szép virágszál.

(Ének közben alájönnek a pórleányok s a szemközt jövő Hunyad vitézeit üdvözlik.)

2. Szép, szép, szép borostyán,
Zöldülj, vidulj,
Bátor férfi

Délczeg, büszke homlokára
Hervadatlan zöld babérfa,
Szállj reája
Szép, szép, szép borostyán.
3. Szép,
Szép
Égi hajnal
Kelj az égre
Bibor színbe.
Nagy Hunyad dicső nevére
Száll sugára égi fénynek.
Szép, szép égi hajnal.

2. jelenés. Előbbiek (virágkosarakkal, virágot hintve az útra). Hunyad. — Kemény. — Rózsa.

RÓZSA. Légy üdvözölt, hazánknak édes atyja. —
HUNYAD. Hazánknak atyja — Isten, óh derék hölgy.
RÓZSA. Légy üdvözölt, legkedvesebb vitézünk.
HUNYAD. Legkedvesebb hősöd nem férjed, óh hölgy?
RÓZSA. Imám nagy Istené, szerelmem férjemé.
Együtt mindkettő a tiéd, dicső Hunyad.
FÉRFI ÉS NŐI KAR. Minden árvák édes atyja,
Özvegyek vigasztalója,
Nagy Hunyad, te vagy magad. —
Míg te élsz, kettős öröm van,
Fele rész a fájdalomban,
Addig itt köny nem fakad.
HUNYAD (Keményhez). Derék vitézem, én Kemény vitézem,
Nevedre méltó szív, légy üdvözölt.
Csodálatos módon kimenekvél
Nehéz fogság bilincsei közül.
Az ég számomra tarta tégedet:
Hogy jobb kezem légy, mint eddig valál.
Jutalmat néked égben adjon Isten,
De én is adjak azt, e földön itt.
E szép nap emlékét mi tartsa fenn,
Kérj, a mit tudsz kivánni, jobb kezem.
KEMÉNY (Rózsához). Rád biztam azt már.
RÓZSA (Keményhez). Szívembe zártam.
KEMÉNY (Rózsához). Ajkadról édesebb a szó.
RÓZSA. És menthetőbb a hiúság.
(Hunyadhoz.)
Dicső Hunyad, te férjemet
Nevezted jobb kezednek.
Legyen tehát ő jobb kezed
Helyén az ütközetnek

Viselje ottan kardodat,
A vértet czímereddel,
Ruházd fel hős neveddel.
Hadd süssön egy napig reá
Dicsőséged sugára,
Hadd légyen ő tennenmagad
Egy napra, egy csatára.

KAR (mysterieuse). Óh hogyha tudná
Ember előre:
Hogy mit kivána
Gyászos sorsától.

HUNYAD (az akkordok az előbbi kardallal egyformák).
Óh mért kivánod
Tőlem ez átkot
Áldás helyébe?
Más emberért csak
Egyszer jelen meg
Gyászos halála,
Százszor én értem.
(Reminiscentia a „Hollós vitéz" akkordjaira.)
A harcz mezejében
Nem üdvös viselni
Vértét Hunyadnak,
Sárkány taréját.
Azt kopja és nyíl
Százszor találja,
Hősödre mért kivánod ez átkot?

RÓZSA (magában). A ki megvéd tégedet
Halál csarnokában
Az megőrzi férjemet
Pajzsod oltalmában.
Téged egy nép imája,
Őt az enyém védi,
Őrszellem ez és amaz,
Mind a kettő égi.

KEMÉNY. Meg nem rendül én szívem.
Halál mezejében
Bizni tudok jó karom
S Isten védelmében.
A halál tekintetét
Nem tanultam félni,
Győzelem vagy szép halál
Mind a kettő égi.

KAR. A halál tekintetét
Hős nem tudja félni,
Győzelem stb.

HUNYAD. Legyen meg mit kivántál:
Fegyvert cserélj velem,

Halál legyen előtted,
Nyomodban győzelem.
(Moderato. C-moll. Energico dramatico.)
Fejed felett derült ég
Oltalma viraszszon,
Alattad a szabad hon
Mind örökre tartson.

KAR. Fejed fölött stb.

KEMÉNY. Vígság legyen most e nap örömére,
Zengjetek dalt Hunyadnak nagy nevére,
Víg áldomásra kerüljön a serleg,
Fogyjon a bú, mint széltől a felleg.

KAR (ismétli).

(Pórleányok serlegeket hoznak a férfiaknak.)

KEMÉNY. Még ma toborzót járunk örömünkben,
Holnap csatáknak tánczát a mezőben.
Még ma piros bor foly a serlegekből,
Holnap piros vért iszik a szomjú föld.

(Toborzó táncz: csupa férfiakból fegyveresen. Középen a zászlótartó, körülötte a barczosok. Zene, mint „A halál tekintetét".)

RÓZSA (félre). Oh mennyit áldozok
Te érted szép haza,
Mi néked reggeled,
Az nékem éjszaka.

KAR. A halál tekintetét stb.

RÓZSA. Azt súgja énnekem
Egy gyászos gondolat,
Halálra megy Kemény
A hollós vért alatt.

KAR. A halál tekintetét stb.

RÓZSA (erővel). Nem, gyáva nem leszek,
Ha kell az áldozat
Szakadjon bár e szív,
De éljen a haza!

KAR. A halál tekintetét stb.

HARMADIK FELVONÁS.

(Táborhely sánczokkal.)

(Hajnalodik. Távol tárogató szól, eleinte csak magányosan, későbben mindig több tábori ének távolról vegyül bele künn.)

Istenünk, atyánk, te légy velünk,
Kik oltárodért harczra kelünk.
Légy oltalma e hazának,
Légy birája e csatának,
Melyet im neked szentelünk.

Nagy Istenünk
Óh légy velünk!
(A táják lassanként kivilágosodik.)

1. jelenés. Hunyad. — Kemény. — Magyar vitézek.

KEMÉNY. Hajnal van, a nap ébredez.
HUNYAD. Soknak utolsó reggel ez.
KEMÉNY. } Akárki hunyjon a csatán,
HUNYAD. } Csak a hon éljen alkonyán.
HUNYAD. Isten velünk!
KEMÉNY. Ki ellenünk?
KAR (együtt). Isten velünk!
Ki ellenünk?
KEMÉNY. Im most cseréljük vérteinket el,
Az ellen is a harczmezőre kel.
HUNYAD. Legyen tehát hősi kivánatod:
Cseréljünk egymással csillagzatot.
Kardom kardod legyen,
Paizsom czímered.
Őriző Istenem
Vezesse fegyvered.
(Elcserélik fegyverzeteiket. Künn hallatszik a török tábor harczkiáltása.)
La illah, ill Allah!
La illah illala!
La illah illala!
(Zenével kisérve.)
(Magyarok mind letérdepelnek.)
KEMÉNY, HUNYAD (térden állva, kezeikben tartott karddal).
KAR (kiséri az éneket, ünnepélyes melodia).
Legyen meg a te akaratod óh Uram!
Önts szíveinkbe bátor honszerelmet;
Rajtunk bár a csatán halálveszély rohan
Csak nemzetünknek add a győzelmet.
A holtaké
A szép dicső mennyország,
Az élőké
A megmentett szent szabadság.
A kifolyt vér
Cseppjeit ki számlálja,
Annyi évig
Éljen a magyar hazája!
MIND (eltávozva). Isten velünk,
Ki ellenünk.
MAGYAROK (elvonulnak, harczinduló, később csatazaj).
«Isten velünk,
Ki ellenünk!»

«A hollós vitézre
Rohanjon az ozmán!»

(Az előbbi mindig enyészetesebben, az utóbbi erősebben. Ezalatt a szín átváltozik. Mezet bég táborát mutatva, nyilt sátorokkal.)

2. jelenés. Török harczosok. — Kemény. — Később Mezet és Immetullah.

KEMÉNY (négy török vitéz által kopjákra fektetve hozatik, a hollos paizs alatt haldokolva. Középen leteszik).
Isten veled dicső hazám
Isten veled te szép haza!
Virulj soká oly igazán,
Miként e kéz oltalmaza.

KARDAL. Mashallah! (3-szor.)
Hunyad meghalva! Hunyad lehulla!
Mashallah! (3-szor.)

MEZET BÉG (Immetullához). Ime óhajtottad őt meghalva látni,
A nagy, világreszkettető hőst,
Nézd, mily kicsiny helyen megfér most.
Néhány vitéznek mily könnyű teher,
Ki oly nehéz volt egész országnak.

IMMETULLAH. Imádlak, én vitézem, Hunyad győzője.
Más szerelmesének más virágokat hoz,
Miket mezők virányin tépe le,
Te énnekem véres babérokat,
Miket hősök fejéről szaggattál.
Imádlak, én vitézem, Hunyadnál jobb hős,
Engedd, hadd nézzek holt arczába ennek,
Hadd lássam, mint mul e nagy vihar?
Száz seb találta, hogy megkönnyítsék
Üldött lelkének az eltávozást.
Vegyétek le fejéről sisakját,
Arczába hadd kaczagjak én neki.
(Két harczos Keményt felemeli s sisakját leveszik fejéről.)

IMMETULLAH (vadul felkaczag, azután Mezethez fordul).
Szálljon reád kimondhatatlan átok!
Veszsz el, midőn legjobban élni vágynál.
Neved temesse el szégyen, gyalázat,
Holttestedet vad hollók, farkasok.
Ne légyen nyugta lelkednek síron túl.
Mint átkozott eb, úgy légy űzve, hajtva.
Keresd az Istent és sehol ne leld meg.
Vak, néma féreg légy, mit eltipornak
És mégis él és halni nincs tudatja.
Óh mért e szájban nincs mérges lehellet,
Hogy rád ragadna őrült szenvedésem,

S érezned azt a kínt, mi nincs pokolban,
Éreznéd azt, mi itt szívembe van.

MEZET BÉG. }
TÖRÖKÖK. } Őrült nő!

IMMETULLAH. Őrült vagyok, mert hozzátok beszélek.
Midőn előttem itt haldoklik ő,
Szép ajkáról elszáll az égi lélek.
Nagy szíve oly hideg, miként a kő.
Oh még ne halj meg, száz sebed ne szóljon,
Egyetlen szép ajkad helyett —
Ne hunyd le éltem csillagit örökre,
Ne hajtsd halálra szép fejed.

MEZET BÉG. Őrült a nő,
Honnét e visszás érzemény?

IMMETULLAH. Ah ez nem ő!
Ez nem Hunyad, hanem Kemény!

KEMÉNY (gyöngülve). Te kérdezéd
Minő mellvértje van?
Cseréltem én,
S feláldozám magam.

MEZET BÉG (kétségbeesve, kardját kirántja, az kihull kezéből).
Hagyj el dicsőség!
Ily népen győzni nem lehet.
(Török harczosok rémülten rohannak a színre.)

KARDAL. Uram siess,
Hunyad keres;
Nincs halva ő,
Utánunk jő;
Bosszút liheg
Jó hőseért,
Ki ölte meg,
Fejet fejért.

MEZET BÉG. Te gyáva csőcselék, csak ordítozni jó,
Pusztulj előlem halvány arczaiddal.
Rút csalfa némber, álnok áruló, —
Maradj magadra balga átkaiddal. —
Egy óra még és lészen két halottad,
Az egyiken örülj. a másikat sirathadd.
Utánam, a ki férfi és vitéz. —
(Kívül csatazaj és közeledő kardal.)
«A kifolyt vér
Cseppjeit ki megszámlálja,
Annyi évig
Éljen a magyar hazája.»

3. jelenés. Mezet. — Hunyad. — Később Rózsa. — Magyarok. — Előbbiek.

MEZET BÉG (halálosan megsebezve bevezettetik).
Nem a te kardod ejte engem el,
Asszonynak átka volt az óh Hunyad.
Nem a te kardod éle fáj nekem,
Egy szó az, a mi síromba ragad.
Egy szó temet el engem ily dísztelen.
Az fog feküdni, nehéz —
Terhével súlyosabban, — mintha egy
Világ feküdnék ott! — Rossz éjszakát!
(Meghal.)

HUNYAD. Vigyétek őt győztes vitézeim,
Temessétek el kopjás sír alá.
Ne mondja a magyarnak ellene,
Hogy rosszul álmodott a föld alatt.
(Mezet béget elviszik.)

RÓZSA (férjéhez rohan). Bocsássatok, hadd lássam egyszer őt még.
Kemény, Kemény, a hollós vért alatt
Ezernyi özvegy könyét szárítád fel,
Csak egynek hagytál bút és bánatot.

KEMÉNY. Ne sirj miattam, óh nő. Ily örömnap
Ne legyen könynyel fertőztetve meg,
Atyát hagyok tenéked férj helyett;
Hunyad s e hon, — atyád s anyád leend.
E drága nemzet édes gyermeked,
Ki én utánam szépen felvirul.

RÓZSA. Nem sirok én, mert megmentéd hazám.
Könyem ne lássa senki folyni most.
Égben kereslek, hol meglátlak ismét,
S ottan leszek kedves menyasszonyod.

IMMETULLAH. Én sírhatok, mert nékem nincs hazám,
Rabnő vagyok győzelmed napjain,
Égben sem látlak, engem onnan is
Elűznek önnön sujtó átkaim.

EGYÜTT (ugyanazon strófákat kettős dalban).

RÓZSA (Keményhez). Egy csókot még nekem.

IMMETULLAH. Egy tőrdöfés nekem! (Leszúrja magát.)

MIND. Óh ég!
Még egy áldozat.

IMMETULLAH. Óh Kemény,
Éltedben eltaszíthatál,
De holtodban
Együtt szállnak el lelkeink.

RÓZSA. Ki vagy te?

IMMETULLAH. Egy nő, ki szeretett.
S megmenté azt, a kit szeret.
S te ki?
RÓZSA. Egy nő, ki szeretett
S feláldozá azt, kit szeret.
IMMETULLAH. Én meg tudok utána halni.
RÓZSA. És én tudok utána élni.
Melyik nehezebb fájdalom?
IMMETULLAH. Tiéd. Együtt szállunk — Kemény. (Meghal.
KEMÉNY. Jó nőm, sokáig élj! (Meghal.)
HUNYAD. A hir mindnyájunknál tovább,
A dicsők nem vesznek a sírban!
Ne mondja senki, hogy a hős meghal,
Míg a világ tart, a hős halhatatlan.
KAR EGYÜTT (ismétli a két utóbbi sort).

Puskás Kalári.

Hej édes feleim, azt a régi időt
Ne kivánjuk vissza; — örüljünk, hogy letölt.
Nem boldogság volt az; hanem nyomorúság:
Siratták apáink, a kik végig húzták.

Minden rosz szomszédunk, ott tört be hol akart:
Hurczolta szőrpányván rabságra a magyart.
Soha sem tudhatták, hogy mire virradnak,
Egész magyar népből marad-e irmagnak?

S valamennyi között leginkább átkozott,
A ki mindig csak vitt, de sohasem hozott,
Az vala a tatár: az a kutyafejü,
— Soha sem lehettünk nyugodtan a felül.

Ugy jött, mint a sáska, s a hol az végig járt,
Falu, város, mező, pusztaság lett mingyárt;
Szép leányt elvitte mind rabszolgálóknak,
A férfit itt hagyta — levágva — hollóknak.

A hová egyszer az a lábát betette,
Ottan elveszett az ördög becsülétje;
Mert mig az ördöggel szitkozódtak máshol,
«Vigyen el a tatár!» nagyobb átkozás volt.

Hol egy pusztaságon most romokat ásnak,
Az mind keze szennye a tatárfutásnak. —
Így hitta a magyar, s valljuk meg igazán,
Hogy ő futott akkor, s tatár a nyakán.

De a kik legjobban meg voltak átkozva,
Hogy részesüljenek az országos rosszba', —
Azok valának a gyergyói székelyek,
Minthogy legközelebb esett a székhelyek.

A hányszor a török császár rosszat álmodt,
Vagy mikor ballábbal hagyta el az almot,
Ha megharaguvék nagy fejedelmekre,
Ereszté a tatárt csak a székelyekre.

Mikor ezerhatszázötvennyolczat irtak,
Szép Erdélyországban hej de sokat sirtak!
Százezerre ment, ki rabszijra lett fűzve,
S lófarkhoz kötötten Krimiáig űzve. —

A szinét, virágát hajták a nemzetnek
Dologra, a melyben korbácscsal fizetnek; —
Ekébe, malomba fogva, mint a barom;
De sokat szenvedtél én édes magyarom!

Gyergyóba is betört egy nagy sereg tatár:
Senki sem állhatta meg vele a csatát;
Barom sokaság volt, iszonyú, kegyetlen,
Még csak egy csecsszopót sem hagyott életben.

Égő falvak lángja az égen vereslett,
Folyó patakoknak a vize veres lett;
Ditró és Toplicza pusztulása szörnyü,
Mi e gyászt lemossa, nincsen annyi könyü!

Merre fussunk, merre? kiált minden ember;
Elől tűz, hátul vér, köröskörül fegyver!
Illaberek, nádak, erek és bozótok!
A ki a föld alá bujhat, az a boldog!

Volt azonban Gyergyón egy férfi, úgy hijják
Rövidség okáért: a jó „Gábor diák."
Deákos ember volt, jól birta a tollát,
De azért karddal is megtette a kommát.

Hát ez eléje állt futó székely hadnak,
Mikor látta, hogy már világgá szaladnak,
Azt mondá: „Ne te né! hisz nem oda Buda,
Ennyi futó magyart látni csupa csuda.

Tán a kardunk megvált a markolatjátul?
Vagy a dér csipte meg a szivünk s meglágyult?
A régi székely vér tán mind savóvá vált?
Nem biz az! Hős apák nem nemzettek gyávát

Álljunk meg e helyben, forduljunk meg arczczal!
Verjük vissza ezt a rongy népet kudarczczal!
Látott már az ország elég tatárfutást;
Hadd lásson már egyszer tatár-kardbafutást!"

A hogy a lágy vasat tűz megaczélozza,
Tüzes szó a szivek erejét fokozza.
Megállt a székelység Gábor diák körül,
S hogy ott győz, vagy meghal, fogadta emberül.

Pedig csak maroknyi volt az egész csapat:
A nagyobb rész polyák országban ott maradt;
Lehetett a számok talán kétszázötven,
A tatárok pedig tizszerte is többen.

De magyarokkal volt Isten segitsége,
Az minden tábornak legfőbb erőssége,
Maga a természet: hegy, völgy, patak, szikla,
Hatalmasan részt vett vitéz harczaikba.

Szármány völgy szorosa, Szárhegy várkastélya,
Meg egy halastónak furfangos fortélya,
Gábor diák mind ezt számba tudta venni:
„Csak jőjjön a tatár, ő bánja meg, nem mi!"

Aztán még valami! Hát az asszonysereg?
Másutt ez, ha baj van, csak sír, csak kesereg.
De ezek ám tudnak fegyverrel is bánni,
S ha nyilzápor hull is, nem kell őket szánni!

Valamennyi előtt áll Puskás Kalári,
Szeme mint a bogár, ajka mint a kláris.
Két orczája olyan, mint a piros alma,
Fejére illenék csepesz helyett csalma.

Hanem a termetét nehéz lesz leirni:
Három rőf szalagnak dolog azt átérni; —
Megesik biz az a menyecskén, hiába!
Azt mondják ilyenkor, hogy készül Rómába.

No, ha oda készül, ez csak az ő dolga;
Azért a mángorlórudat kézre fogja.
„Hej asszonyok, kendert tilolni most gyerünk:
Kutyafejü tatár lesz ma a kenderünk!

Pozdorjává törjük, — meggerebenyezzük, —
Szakállát a guzsaly szárára kötözzük, —
Kiszapuljuk mint a diákné a vásznát, —
Madárijesztőnek meghagyjuk a vázzát. —

De tatár nem visz el minket szolgálónak!
De fejét itthagyja — czinegefogónak!“
Ezekre a szókra asszony, leány fennyen
Kiabálni kezdett: „Megyünk valamennyen!“

„Hiszen nagyon jó lesz“, — Gábor diák mondja; —
Az asszonyoknak is lehet itten gondja:
Mig a férfi sereg az ostromot győzi, —
Addig az asszonynép a halastót őrzi.

Nehogy a tatárság hátulról támaszszon
Veszedelmet, — állja utját a sok asszony:
Lármával, fegyverek mutogatásával; —
Megijed a tatár és tovább eblábol.

De te édes hugom, jó Puskás Kalára,
Te ne kivánkozzál mostan a csatára;
Ilyen állapotban nem jó oda menni:
Nagy baj támad, hogy ha megtalálsz ijedni. —

Gondold meg, ilyenkor hogy nem vagy egyedül;
Két életet hordasz a sziveden belűl:
Jobb lesz, ha haza mégy, s szépen veszteg maradsz,
S bedugod a füled, mikor szól a taraczk.“

De Puskás Kalári nem hallgat a szóra:
„Engem ugyan nem küld kelmed a kuczkóba.
Hogy én otthon nyugton addig tollat foszszak,
Mig szegény urammal vívnak a gonoszszak.

Az állapotommal senki se törődjék;
Ott is ott leszek én, ha megjön a vendég!
Ne fogja azt senki a székely anyára,
Hogy ijedtében szül fiat a világra!

Csak kelmetek vigyék el a férfi tábort:
Verjék a tatárból jól ki a hét sor port.
Addig seregünket nem támadja hátban
A tatár, a meddig én állok a gáton!“

Ezt mondva, megkezdé a vezéri tisztét,
Összeszedve minden fegyverfélét tüstént, —
Már a milyen fegyver jól áll asszony kézbe:
Hogyan ütnek vele? azt senki se nézze.

Mert a puskafélét bizták férfi gondra,
Kerékre jár ám az, mint valami óra.
Az asszonynak marad nyárs, vasvilla, kasza,
S más afféle, minek végén van a vasa.

Nehéz cséphadaró, hosszú nyelü fejsze,
Kővető parittya, mi elhord jó messze.
Csontvágó bárd, sulyok, eke csoroszlyája,
Mind jó az, csak bátor sziv legyen hozzája.

Egyéb furfangot is gondolt ki Kalári,
Miket csak asszony-ész képes kitalálni:
Valamennyi csupor, fazék a helységben,
Azt mind elrakatta a mezőn, mélységben.

A halastó előtt volt egy hosszú gyepű,
A mellé lett rakva egy nagy sor méhköpü,
Hogy ha jön a tatár, majd a nyakát szegi,
Majd meg a fullánkos méhraj esik neki.

Aztán a halastó hosszú gátját végig
Rakatta süveggel, azt embernek nézik;
Süveg mellé tűztek hegyes vasas rudat:
Ugy, hogy az egy egész sor katonát mutat.

Végül a malomgát átjáró hidjára,
Odahelyezkedék jó Puskás Kalára:
Körül rakta magát minden fegyverzettel,
Mindent jól számba vett, semmi sem veszett el.

Egész fegyver-tár volt a keze ügyében,
Mind a háztúl telt ki, nem vették azt pénzen.
A berbécs-sütő nyárs, a szíjas parittya,
A mivel a követ biztosan hajitja.

Egy fazék paprika, mozsártörő sulyok,
Egy üstben meg ott főtt a jó drága szurok;
No meg egy szőrpányva, — még a gerebent se
Felejté; lesz, kinek fejéhez teremtse!

Háta mögött, — bizva vezérük példáján, —
Az a sok asszony mind, aztán valahány lány,
A ki csak mozdulhat, mind fegyverre kap az,
„No most már azután jöhet az a kopasz!“

Jött is nagy erővel, miként a zivatar,
Mikor haragjában szálfákat kifacsar: —
Ki bizony, szálfákat, de nem székely vitézt
A ki visszadja a neki szánt ütést!

Ott a Szármány völgyén megtudta a pogány,
Milyen jó orvosság a magyar buzogány?
Kit azzal megkennek egyszer a fejlágyon,
Nem fáj annak többet semmi a világon.

Két sziklafal között maroknyi csapattal
Harczol Gábor diák egész tatárhaddal:
Tizszer visszaveri a támadó tatárt,
Tizszer ujra kezdi az a vesztett csatát.

Megsokalta ezt már a tatárok khánja,
Sok vitéz murzája pusztulását bánja;
Azt sugja titokban egyik hadnagyának:
„Kerülj a hátába székelyek hadának!"

Bukador, a hadnagy erre neki indul,
Felkaptat a Szárhegy fenyőerdein tul,
S körül megkerülve székelyek állását,
Viszi magával az egész Szék romlását.

Vinné ám, ha utját el nem állná Klára!
Pilátushoz várva őket vacsorára;
A mint az erdőből a tisztásra értek
Ott állt a sok — süveg — kit vitéznek néztek.

Mikor Puskás Klára a tatárt meglátta,
Hangos erős szóval jól hátra kiálta:
„No mostan férfiak ide vigyázzatok!
Gyújtsatok kanóczot, és jól czélozzatok!

Están bá', Mihály bá', Áron öcs, Kund apó!"
(Pedig hát nem volt, csak Örzse, Zsuzska, Kató,
Meg a sorbarakott nagy üres süvegek;
De hogy a tatárok jól megijedjenek.)

„Verjétek egymáshoz azt az ócska vasat,
Puffanjon a földhöz hamus fazék, hasadt!
Hadd higyjék, hogy ágyú, kiki vastag hangon
Kiáltsa, hogy „rajta!" leányszó ne halljon!"

„Rajta! Rajta!" ordit tatárok murzája,
Kengyelvasát lova oldalába vágja:
Arra a többi is neki riad szörnyen,
Hogy majd azt a gátot elfoglalják könnyen.

Abbul lett azután nagy nevetni való;
A mikor felbukott a lovas, meg a ló,
Eltörve a csülkét a rejtett csuprokban,
A lovas lerepül, a ló összerokkan. —

Még az ellenségnek szemébe se néztek,
Már is kárát vallák egynehány vitéznek.
Hátha majd meglátják, hogy csak fehércseléd,
Kinek igy fizették meg a ravasz cselét?

Mikor a gyepühöz értek a lovagok,
Azon átugratni nékik tréfa dolog:
Itt meg a felrugott méhkasoknak népe
Repült zudulva a támadók képébe.

Száz vitéz egy ellen! Száz méh egy tatárra!
Ki ellen nem segit se szablya, se dárda.
Ordit a hős, hogy majd kiszakad a torka,
Olyan lett az orra, mint egy nagy uborka.

A mig a tatárhad a méhhel bajlódik,
Klára parittyából egy nagy követ lódit
A tatárok közé, s ugy találja főbe
Az elsőt, hogy mindjárt ott harap a fűbe.

„Jó volt a galuska? kiált oda Klára,
Van ám még belőle; várlak vacsorára!
Hát a mi eztán jön, a szép-asszony főzte?
Tálaltam galambom! mig el nem hül, jőszte!“

Nem vár két kinálást egy fiatal legény;
Neki iramodik Klárának nagy hetykén;
Kezében nagy hosszú lófarkas dárdát hoz,
Azt hiszi, hogy az kell ilyen vacsorához.

Klára most a pányvát kapja a markába,
Ügyesen elveti a tatár nyakába;
Ez csak azon veszi észre, hogy fennakadt,
S valami szoritja a meztelen nyakat.

Megijed nyavalyás; fordulna már vissza;
De nyakát a hurok annál jobban húzza.
A kötél végét meg Puskás Klára tartja
S azt helyéből egy ló ki nem mozdithatja.

Szegény kicsiny Burzuk, lehull a nyergébül,
A szeme kidülled, az arcza elkékül;
Mire érte mennek, már akkorra meghalt.
A mi benne lakott, szegény kis lélek volt!

„Ejnye kutya kurta!“ kiált erre Joldog,
Kutyafejüek közt ez lehet a bulldog,
Olyan fenyegető az egész pofája,
Hegyes agyaraktól előre áll szája.

„Elmégy innen asszony! Mert mingyárt megeszlek!
Kétfelé hasitlak, kilenczfelé metszlek.
Nem is tisztességes asszony, ki nem restel
Ember elé jönni, ilyen vastag testtel.“

„Bizony szép legény vagy szerelmes gyémántom!
Felel neki Klára, nincs párod, azt látom:
Ne gyere közelébb, mert még megcsudállak
S nem ember-fiam lesz, hanem majom-állat!“

S hogy ne csodálhasson Joldog pofájába,
Kapá a gerebent mind a két markába.
S oly erővel sujtá oda találomba,
Hogy ilyen pusztitást még nem mívelt bomba.

Hogyha Siserának egy szeg is elég volt,
Egész gerebentől lett csak Joldog még holt.
No már ezt az egyet csak ki nem találta,
Hogy szeges gereben legyen a halála.

„Ördög vagy: nem asszony!“ kiált akkor Berrek,
Ki legalább szép volt ugy tatárembernek:
Az öltözete is aranyos, czafrangos:
Bizonyosan viselt valami főrangot.

„De én nem öllek meg: elfoglak életben. —
Van nekem már otthon feleségem hetven.
Mindenféle népből; csak egy nem volt köztök:
Csak te hiányoztál: te, a nőstény ördög!“

„No, hogy annál jobban hozzám illő lehess,
Felel Klára, itt van, nesze ez a leves!“
S az egész üst szurkot önti rajta végig.
Pogányt soha meg nem kereszteltek még igy!

Mint valódi ördög, olyan feketében,
Orditozik Berrek földön fetrengtében:
Sok halálrakínzott fogolyért lakol ma,
Mintha élő testtel a pokolban volna!

Most egyszerre ketten törnek Klára ellen:
A moldvai Sunkó, s a kievi Gellen.
Régi öldökléstül kardjuk most is véres:
De sok ártatlan vér! Boszuállást kér ez!

„Nem szégyeltek jönni ketten egy emberre?
Asszony nyársa ellen öltözni fegyverbe!
Nohát én nekem is két kezem van; rajta!
Szent Dávid Istene! Segits diadalra!“

S mig egyik öklébe szoritja a nyársat,
A cséphadaróban talál hozzá társat;
Egyiket szúrásra, másikat csapásra
Emeli halálos nagy tusakodásra.

Sunkó a kardjával háritja fejérül,
Mit a cséphadaró szánt neki jó bérül;
De azalatt a nyárs ugy szurja keresztül,
Hogy csak hanyatt esik minden fegyverestül.

Fene Gellen akkor a nyárshoz hozzá csap,
Ketté is vágja azt; a kard hatalmasabb, —
Csakhogy az alatt a tarkó lett védetlen
S arra sujt le Klára a cséppel kegyetlen.

Csak egy ütés volt az, de elég az utra,
A minek a végét még senki sem tudja, —
Gellen, Klára előtt esett arczra, térdre;
Mintha tőle holtan bocsánatot kérne.

Hat férfit leölt e szörnyü asszonyember!
A többi feléje közeledni sem mer:
Azt hiszik bűvészet az, a mivel harczol;
Földfölötti sugár ragyog le ez arczról.

Bukador, a vezér, restelli a szégyent,
Hogy kudarczot valljon egy nő ellenében: —
Maga indul neki, leszállva lovárul,
S rengő lépésekkel a nő felé járul.

Bukador nagy termet, bevál óriásnak;
Magát a pallosát hiszik félmázsásnak.
Ereje is olyan: patkókat széttördel,
S egész ökröt elvisz vállán könnyü szerrel.

S a nagy erő mellett, hogy fegyver ne fogja,
Pánczélba takarva vagyon minden tagja,
Csak a képe látszik lánczos sisakjábul:
Attól meg elijed, a ki reá bámul.

Jön ellenállhatlan, kezében a pallos:
Szegény Puskás Klára ez ellen mit vall most?
Hisz fegyvere sincs már, nyársa ketté vágva,
Azzal ugyan sebet ezen ugyse vágna.

De bevárta nyugton, helyéről nem mozdult;
Tudta, hogyha ő fut, elfut táborostul,
S akkor veszve van az egész férfi csapat,
A ki hadakozik mostan a hegy alatt.

«Te lidérczek anyja! te sárkány kotlója!»
Haragos Bukador fakad ilyen szóra,
«Boszorkány-varázszsal hat vitézt megrontál,
Te béka, te varangy, te pók, te torontál!

Én most megfojtalak: — csontod a kutyáknak —
Bőrödet kitömve elküldöm a khánnak; —
Hogy mutogassanak mint egy szörnyeteget,
Ki hat vitézt megölt! — Mi a feleleted?» —

«Te vagy a hetedik!» kiált erre Klára,
S belemarkolva a törött paprikába,
Ugy teremti képen nagy Bukadort vele,
Hogy annak a szeme, szája mind lesz tele.

Mit használ most neki óriás termete?
Mit, hogy vaspánczélból van a körülete?
Mit segit rajta, hogy kardja nyom félmázsát?
Mind nem oszlatja el paprika marását.

Ordit mint a medve, a mely meg van lőve,
Ugrál, tánczol, rugdal hátra és előre,
Prüszköl és czikákol, magát földhöz vágja,
S kinjában még a zöld pázsitot is rágja.

Puskás Klára elébb kezét csipejére
Téve, kikaczagta magát nagy kedvére,
Akkor Bukadornak a saját kardjával
Levágta a fejét, s őt felrúgta lábbal.

S akkor azt a szörnyű fejet kard hegyére
Tűzve, felemelte tatár rémségére:
Tatár rémségére, magyar örömére,
Székely asszonyoknak nagy dicsőségére.

Hej lett nagy rémület erre a tatárban!
Elkezdtek szaladni előbb ketten, hárman,
Aztán tizen, huszan, végre egész csata:
Valamennyi kontyos mind megfutamoda.

A székely menyecskék pedig jöttek tűzbe,
Kergették a tatárt árkon, bokron űzve,
Azok a csuprokban elbuktak a földre,
Az asszonyok pedig verték agyba-főbe.

Ott is elől rohant Klára pallosával,
S ütötte a tatárt élével, fokával.
S mikor már a futót karddal nem találta:
Vezére fejével hajigálta hátba.

Még az sem volt elég! Ha már elkergették
Itt a halastótól azt a szedtevettét,
Menjen most a halastó a tatárokra!
Szakadjon az minden vizével nyakukra!

Klára nagy hirtelen rést töret a gáton;
Iszonyú robajjal a tó vize átront.
Zuhé! le a völgybe, a hol egész rajjal
Ostromol a tatár gyilkos nagy robajjal!

Az volt az özönviz! Mintha tenger dülne
A magasból alá, hegyoldaltól szülve,
Iszonyú sziklákat, egész faderekat,
A lerohanó ár mind magával ragad.

A hullám a tatárt hátulról szoritja,
Elől meg a vitéz székelység apritja.
Elől tűz, hátul viz, most igazán betelt,
Soh'se vártak volna ilyen kimenetelt!

A nagy mészárlásban tatár vezér Pintye,
Minden hadnagyával ottan veszett szinte:
A ki elfuthatott onnan hirmondónak
Képpel sem fordult az ezután Gyergyónak.

Az ütközet heve késő estig tartott:
Egészen csorbára verték már a kardot;
S mire csillagos lett a kerek ég alja,
Nem volt ott ellenség, csupán csak meghalva.

Ezerhétszáznyolczvan tatár hevert ottan
Lezúzva, leszúrva, összeapritottan.
Hulláikat rakták szörnyü nagy halomba:
— Most is úgy hiják még: «A tatárok dombja!»

A székely vitézek még meg sem pihentek,
Egyenesen mind a szentegyházba mentek,
Istent magasztalni a diadal után,
A ki megsegité őket a nagy csatán.

Mert hiába áll ki világ bármely hadja;
A szivbeli erőt hozzá Isten adja;
A lelki bátorság a legjobb fegyverünk,
Ha az van, mondhatjuk, hogy Isten van velünk!

Gábor diák (igaz nemzetséges nevén
Gáborfi Andorás) a diadal helyén
Kápolnát emeltet Isten-dicséretül:
Ma is áll, a fala vénségtől feketül.

De hát, hogy is szoktuk mondani tréfásan,
Mikor jó kedvünk van, ugy Magyar Miskásan?
«Dicsértessék!» mi rá mondjuk «a szép asszony!»
Hát bizony nincsen is mit nevetni azon.

Mert megilleti a legnagyobb dicséret,
Férfiak részéről azt a gyönge népet,
A ki szerelemből az életet adja,
S halált is oszt, ha jön az ellenség hadja.

A ki megduplázza az örömeinket,
S megfelezi a bút, ha bánat ér minket,
Még a nyelvünket is hijjuk anyanyelvnek:
Legdrágább kincsünknek csak e szó felel meg.

Azért dicsértessék bizony a jó asszony!
Általa az Isten minden jót árasszon.
Szeresse mindenki a maga asszonyát,
Tisztelje, becsülje annak egész faját.

Így becsülte a nép a szárhegyi nőket,
Férfiakkal egyenrangba tette őket,
A diadalnapnak örök emlékére,
Fekete süveget tett a nők fejére.

Hát Puskás Kalára hogy végezte napját?
Kérdezzük meg, (épen onnan jön) az apját.
Hát ugy, a hogy illett igaz magyar nőnek,
Mikor vége szakadt a nagy hajczihőnek.

Haza ment, a kardot ágy alá eldugta,
Kezeiről a vért jól lemosta lúgba.
Aztán bedagasztott, befűtött a pestbe,
Kiszakitott s kilencz kenyeret vetett be.

Megrakta a tüzet a nagy bogrács alá,
Jó hagymás tokánynyal azt tele vagdalá.
Tudta, hogy az ura a sok cselédséggel
Nemsokára megjön farkas nagy éhséggel.

Azok a vacsorát ugyan megszolgálták,
Arattak, csépeltek, kazalba is rakták.
El kell őket látni szép asszony főztével:
Fel is hordott mindent maga két kezével.

Azután a szennyest mind elmosogatta,
Tálat, csebret, kondért helyére aggatta.
Kenyeret kiszedte, tüzet betakarta
Hamuval, hogy bele ne üljön a tarka.

Azután bement a belső szobájába,
Szépen lefeküdött a dunnás ágyába.
Egy miatyánkot elmondott hiba nékül,
— És szült fiut — hármat — minden panasz nélkül.

Egy s ugyanazon nap hét ellenséget ölt,
S három magyar lélek nyert tőle életöt.
Hej ha minden magyar asszony igy kvittelne,
Ez a magyar nemzet de szépen feltelne!

Oroszlánhűség.

I.

Vitéz Róbert lovag a szent földre indul,
El messze a Vörös-tenger partjain túl:
Harczolni törökkel, pogány szaraczénnal,
Mellén a kereszttel, öklében aczéllal.

Mit vétett a török, szaraczén, Róbertnek?
Azt, hogy a szent földre telepedni mertek:
Elfoglalták Krisztus urunk drága sírját,
De még a szent kereszt fáját is ők birják.

Van Róbertnek otthon pompás úri vára,
Telt pinczéje, mindig gazdag éléstára,
A mezein nyája, erdeiben vadja:
— Azokat ő mostan de mind itten hagyja.

Nem viszi magával hű kopóját, solymát,
Jó Istenre bízza jobbágyai sorsát,
Sirhat már miatta jó öreg dajkája;
— De a feleségét, azt nagyon sajnálja.

Minden vészszel, bajjal szembenézni bátor:
Nem fél a pogányok öldöklő vasától;
Nem rémíti kopár pusztaság, vadontáj;
— De a hű nő búcsú-csókja, az nagyon fáj!

«Mi sorsra hagylak itt, te drágám, te szentem!
Ha szép szemeidtől olyan messze mentem!
Hogy élünk, ha élünk, így kettészakadva:
Fél-fél szívet egyik a másiknál hagyva?»

««Nem maradok én el soha, sehol, tőled!
Veled járom végig be a messze földet: —
Mindig rámtalálsz ott, valami alakban, —
S majd megtudod akkor, hogy abban én laktam!»»

««Hogyha néma állat körül-körül repked,
Nyomodba jár távol; — vissza ne rettentsed;
Gondolj reá: hátha én kisérlek ottan?
Én édes szerelmem, örök imádottam!»»

II.

Tengeren át Róbert sok viszontagsággal
Megjött a szent földre, szélverte gályákkal
Örült, a mikor a hajót elhagyhatta,
S szilaj hullám helyett ló tánczolt alatta.

Nagy örömében, hogy újra a földön jár,
Neki is rugtatott a pusztának mingyár;
Bekalandolt szerte erdőt, ungot, berket:
Mint afféle vadász, a ki vadat kerget.

Egyszer csak egy szoros, rejtett sziklazúgban,
A mint egy tövises nagy bozótra bukkan,
Olyan ordítást hall egy sötét barlangból,
Hogy még a szikla is jajgat a visszhangtól.

Egy óriás kigyó: olyan, mintha szálfa
Kanyarogna szörnyen, elevenné válva,
Küzd ott egy hatalmas nőstény oroszlánnal,
Dühös lélekzetük fújtat, csak úgy lángol!

Derék két ellenség, király mind a kettő!
Ereje, haragja egyforma rettentő.
Összecsattogtatják szörnyü fogaikat;
Jó, hogy egymást ölik, s nem egy harmadikat!

Kigyó az oroszlánt aczél gyűrűivel
Fojtogatja, ez meg tépi körmeivel;
Földön hemperegnek, egymás vérit ontva;
Erős oroszlánnak ropog minden csontja.

Az óriás kigyó lesz most mindjárt győztes;
Nagyobb hatalommal bír ez az erős test. —
Az oroszlán ordít halálfájdalomban,
Mintha híva szólna: «Ember, segíts rajtam!»

Róbert az elbukott királyt fogta pártul:
Kirántotta kardját, leugrott lovárul,
S a kigyóra olyat vágott a kardjával,
Hogy az jobbra-balra pattant ketté válva.

Egyik fele elnyúlt, tátogó fejével,
Nagy mérges fogait vicsorgatva szélylyel,
A farka meg tánczolt, karikákat hányva,
S belekapaszkodott még az oroszlánba.

Arra nem is gondolt a vitéz keresztes,
Hogy most majd ő reá támadhat a vesztes. —
Az emberek közt is megesik az itt-ott:
Jóltevőjét marja meg a szabadított.

De hát az oroszlán tán jobb, mint az ember,
Szívében a vad vér tán melegebben ver:
A megszabadított rettentő vadállat
Odacsúszott hozzá s lábánál megállott.

A fejét lehajtá szépen hizelegve,
A lovag kezéhez nyaldosott a nyelve,
És oly bús nyöszörgést hallatott a szája,
Mintha csak beszélni akarna hozzája.

Lábát felemeli, mintha kezet adna,
Parolára nyújtva, hűséget fogadva,
Róbert megsímitja azt a nyújtott lábat,
S látja, hogy a hős vad szeme könybe lábbad:

Mintha emberlélek nézne ki belőle. —
— Hangját próbálgatja lágyan könyörgőre,
Majd mély dörmögéssel hosszúkat sóhajtva,
Fejét egészen a föld poráig hajtja.

S hogy Róbert a lábát rátette fejére
Szeliden, — nyelvével ott nyalta, hol érte.
Majd, mint a kis macska hátán hempergőzött;
Róbert a játékán bámulni nem győzött. —

A nagy bámulat közt el is felejtette,
Hogy hát a lovával mi történt mögötte?
Azt bíz elmulasztá a sövényhez kötni,
Mikor kedve támadt nyergéből leszökni. —

A paripának meg ne vegyük rossz néven
Ha azt tartá: «Futni hasznos, noha szégyen.»
S a míg lovagja a kigyót ketté vágná,
Megfordult, elszaladt, gazdátlan világgá. —

«Jó tettért az ember ime rosszat arat!»
Monda Róbert, látva, hogy im gyalog maradt:
Kiabál utána, látja, merre nyargalt; —
A ló annál jobban vágtat, rá se hallgat. —

Ekkor az oroszlán feláll egy nagy szirtre,
Fejét felemelve, lábait feszítve,
S valami vonitó ordítást ereszt meg,
A mitől még az a szikla is megreszket.

Ez üvöltő hangra minden odú, bozót,
Elevenné válik, fejet emel, mozog:
Süldő oroszlánok, tarka párduczkölykek
Innen is, onnan is gyorsan előszöknek.

Sirvájó hiéna, aranyfarkas, sakál,
Mind a magában elszáguldó lónak áll,
Visszaterelik a sziklaszakadékig:
A hogy az oroszlán parancsolta nékik.

Ott megfogta Róbert visszakerült ménjét,
S dicsérte magában oroszlán erényét.
Megigazítá a terhelőt a nyergén,
S megveregeté a lova nyakát gyengén.

«De most már azt mondd meg, édes oroszlánom,
Hogy' rontok keresztül e fene-vad-nyájon?
Nyakamra csődítéd egész nemzetséged,
A kik nem értenek engem, csupán téged.»

«Ne félj semmit», morgá az oroszlán halkan:
Aztán egyet ordít, a többi elhallgat;
Sunnyogva kotródnak a lovag útjából,
Csak a fogaikat vicsorgatják távol.

Ő maga ott lépdel a lovag oldalán,
Azt hinné az ember, hogy csatlósa talán.
Vezeti, kiséri, pusztán, bozóton át,
Mintha ő ismerné annak legjobb útját.

Óriás nagy vadak, szörnyü elefántok,
Szarvorrú, ki otthon nagyon bakafántos:
Róbert lovagot mind bántatlan bocsátják,
A mint az oroszlánt mellette meglátják.

Békében eléri már a tábor szélét:
Szemközt jön a népe, keresni vezérét,
A kiről azt hiszi, hogy már odaveszett: —
Bizony kevés hija volt, hogy így nem esett.

«Most már visszatérhetsz, kedves oroszlánom;
Hogy tovább is kisérj, azt már nem kivánom: —
Uraddal, fiaddal, élj soká s légy boldog;
S emlékezzél meg rám, hogy ha jól lesz dolgod.»

De biz az oroszlán nem maradt el tőle.
A lovag oldalán ballagott előre,
És mikor a vitéz lováról leszálla,
Odasímult hozzá és ott maradt nála.

III.

Nagy kiáltozás lett erre a táborban:
Nem akarták hinni, azt kérdezték, hol van?
Az a vitéz, a ki oroszlánt hoz kézen?
Boszorkányság van itt! Ez ördögség lészen.

De majd megnyugtatá az ősz patriárka
A népet, fenhangon ily szókat kiáltva:
«Isten csodája ez, és nem ördög munka.
Példája ott van az ó-testamentumba.»

Dániel próféta oroszlán vermében
Így szelidíté meg a vadakat épen:
Látunk más oroszlánt Márkkal az oltáron.
Róbert is hoz egyet: most kivan a három!

Ebben megnyugodott a keresztes tábor:
Helyre állt a hitök a főpap szavától;
Látták, nem bánt senkit: nagyon szelid állat;
Ijedség helyébe támadt a csodálat. —

De hogy kipróbálják jobban az erkölcsét:
Vedret hoztak, hogy azt tejjel teletöltsék;
Azt biz az oroszlán kiitta fenékig:
Így bizonyitá be tiszta lelkét nékik. —

A miatt se legyen senkinek aggása,
Miből telik ki ily nagy állat tartása?
(Mivel hús dolgában ott szüken valának;
Pedig nagy koncz kell az ilyen nagy kutyának.)

A hogy látunk uszkárt mészárszékre járni,
Szájában kosárral; — legyen abban bármi,
Nem bántja, hazamegy gazdájához véle:
Jól tudja, neki is majd csak jut belőle:

Éjjel a pusztára kiment s reggelenként
Hozta a szájában a gazella-kecskét,
Gazdája, szolgástul, abból jól lakhattak,
Ő maga beérte azzal, a mit hagytak.

Éjjel úgy vigyázott, mint a legjobb strázsa:
Róbert sátra előtt hallott mormogása.
Közelgő ellenség dobaját neszelte,
Ha veszély volt, gyorsan mindenkit fölkelte.

Végre úgy meg szokták ottan a táborban,
Hogyha nem láthatták, azt kérdezték, hol van?
A pajkos apródok vele kötekedtek,
Ő csak a farkával ütött rájuk egyet.

IV.

Egyszer a keresztes tábor nekilódult,
A mikor az idő éppen legforróbb volt,
A pusztán keresztül Jeruzsálem felé,
A hogy a vezérek tanácsa rendelé. —

Az ám csak a puszta, ottan a szent földön!
Árnyékot egy bokor sem ad ottan kölcsön,
Felhő sohasem jár a kietlen égen;
Felül a nap, alul meg a homok éget. —

Napokig utaztak e nagy sivatagban,
Ég, föld látszott lenni velök nagy haragban;
A vizük elfogyott, forrást meg nem leltek;
Szomjan elhullottak, — sokan fel se' keltek. —

Mikor már a végső inség környékezte
A keresztyén tábort, az utolsó este,
Oroszlán felmondta a nagy rokonszenvet:
S úgy elfutott tőlük, még csak búcsút sem vett.

«No szép kis oroszlán, ki a bajban itthágy
Mikor megszomjazik, elhordja az irhát!»
Gunyolták Róbertet a többi lovagok.
«Visszatér az megint, mondá, csak várjatok.»

Hát még alig pirkadt az égen a hajnal,
Száguld az oroszlán vissza nagy robajjal;
Mutatja, mit hozott? Hát sáros lábakat:
Azokkal jelezte, hogy forrásra akadt.

Mindjárt nagy örömre kelt az egész tábor,
Viztől még nem támadt soha ilyen mámor!
A hogy forrást nyitott Mózses és Szent László:
Az oroszlán lett most ilyen nagy varázsló.

Szép hives patakhoz vezeté a serget.
Zöld volt ott a mező, hol a patak csergett:
Onnan a Jordánig már csak egy jó hajtás,
A hova elérni volt közös óhajtás.

Tele az a szent táj nagy emlékezettel,
Alább a nagy tóval, a Genezárettel,
A mely Idvezitőnk csodáitól híres:
Még ma is megható szent erővel bír ez.

Hajh, de ez a dicső, istenáldott róna,
De sok vitéznek lett örök takarója,
Kik a Krisztus sírját látni eljövének;
De mind csak a maga sírját tekinté meg.

Ott a dicsőséges Tábor-hegy tövében
Szaraczén szultánnal találkoztak szemben. —
Az is összegyűjté válogatott hadát:
A hegytetőrül a végét sem láthaták.

Hajnalhasadtától naplementig tartott: —
Háromszor is újra kezdették a harczot;
Új meg új sereget állítottak szemközt:
Feledték a sebet a nagy küzdelem közt. —

Törökök szultánja, hatalmas Szaladin,
Kit ural az arab, török, mór, szaraczén:
Este felé maga pihent lovas haddal,
A keresztes tábor közepének nyargal.

Az eleven aczél fal se állhat ellent!
Kifáradt ló, ember, a nagy küzdelemben,
Bomlik a rend; oszlik a tábor két részre,
Három ellenség jut egy keresztvitézre.

Szétszórva magukra harczolnak a bátrak,
Nem győzni, a dicső meghalásért már csak!
Némelyik körül már holtakbul van rakva
Sáncz, kiket levágott rettentő haragja.

Róbert alól is kidült már paripája:
Annyi lándzsa és nyil fúrt az oldalába;
Paizsa szétrepedt, azt már földre dobta,
Pánczélja, sisakja tört már darabokra.

Csak a kardja védi, azt fogja két kézre:
Maga is már nehéz sebekkel tetézve;
Mégis ki a kardja közelébe botol,
Annak a számára nyitva van a pokol.

De hát a pokol küld ellene egy sátánt!
Itt jön vágtatva egy fekete ló hátán;
Arcza is fekete: egy szerecsen emir;
Fut előtte minden, vele senki se' bir.

Buzogányos dárdát hajigál öklével:
Keresztül töri az a pánczélt hegyével,
S mikor visszarántja lánczczal a kelevézt,
Kiszakitja vele ellensége szivét.

«Hej szép feleségem; sohajt Róbert lovag,
Nem nevezlek többé lelkem angyalomnak!»
Érzi, hogy vére foly, ereje hanyatlik,
A karja oly nehéz, a lába elbotlik.

Im egyszerre szörnyü orditás zendül meg:
Néger azopardok* jobbra-balra dülnek:
Holttestek halmán át egy oroszlán rohan
Oda, hol a harcznak a legforrója van.

Róbert rá ismer a hű oroszlánjára,
Ki a nagy harcz alatt tőle távol jára;
De mikor meglátta a halálveszélyét,
Visszatért, otthagyta a barlangja mélyét.

Egy szökés, s ott terem az emirnek hátán,
Hiába óriás az, hiába sátán!
Vas fogaival a nyakát átharapja:
Csinálja emberré, ha Luczifer apja!

No még azután egynehány azopardot
Helybehagy, pofonnal itten kettőt hármat,
Amott harapással agyonfojt nehányat;
Az egész csoportot szerteszélylyel hányja.

Aztán odaszökik kedves vitézéhez:
Az már földre esett, minden sebe vérez;
Karjánál megkapva, fölveti hátára,
És elnyargal vele messze a pusztára.

Ez a csodalátvány mindenkit megijeszt:
Még az ellenség is bámulva nézi ezt.
Senki sem gondol rá, hogy üzőbe vegyék;
Csak Isten csodája lehet ez, nem egyéb!

V.

A Tábor-hegy alatt volt egy rejtett barlang:
Körüle sivatag, tövistermő parlag;
Embernek, állatnak hozzájárulhatlan:
Nyilása lefelé mélyed, mint egy katlan.

* Mezitelen fekete harczosok a török táborban.

Vizzel tölt medencze az üreg fenekén,
Mibe a tetőrül hull a nedv cseppenként:
Oly hideg, mint a jég, s mint kristály, oly tiszta ;
Ettől a félholt is életre tér vissza. —

Itt ébredt életre a hős Róbert lovag.
Sötét volt körülte, olyan volt, mint a vak ;
Tagjai zsibbadtak ; nem birta emelni ;
Tengernyi időnek kellett már eltelni !

Azt sem tudta, hol van ? hogyan került ide ?
Semmi sem tartá fenn, egyedül a hite.
Hogy Isten, a kiért magát föláldozta,
Pokol sötétjéből még világra hozza.

A sötétben maga körül keresgéle :
Megtalálta kardját, az ottan volt véle ;
Azt a kardot még félholtan sem ejté le,
Öklébe szoritva az is eljött véle.

Hajh, kard volt ez eddig ; de most már nem fegyver !
Emelné, ha tudná, a keze remegve ;
Csak a markolatját emeli ajkához,
Az a kereszt talán megszabadulást hoz.

«Angyalkám., szentecském, ott a messze földön !
Ha tudnád, hogy én most mi kínban vergődöm ?
Imádkoznál értem Isten oltáránál :
Ámen-mondásoddal nekem jót kivánnál.

Itt fekszem egyedül, sűrű sötétségben :
Nem láthatják kinom, kik laknak az égben.
Csaták halálából a ki megmaradtam ;
Fekszem a föld alatt magamra hagyottan.»

««Nem vagy itt magadban !»» felel rá egy szózat :
De olyan, a mitől háta is borsózhat !
Oroszlán-morgás az : két szem, mint két csillag,
Kisértetes fénynyel a sötétben csillog.

Majd érzi a forró lehelletet arczán,
A mint feje fölé hajol le az arszlán ;
Kinek örvendező nyihogása támad,
A mivel örömét mondja ki az állat.

«Te vagy oroszlánom ?» szól Róbert suttogva.
Mintha beszélnének csendesen titokba ;
Mintha két szerelmes suttogna egymással ; —
Felel puszták vadja szelid mormogással :

««Én vagyok, én védlek, én őrzöm az élted:
Jó helyen vagy itten, álmodat ne féltsed!
Én hoztam tátogó sebed hegedésre,
Nincs szükséged másra, csupán üdülésre.»

Róbert az oroszlán nyakát átölelte,
Igy könnyebben esett a földről fölkelte;
Kivitette magát a szép verőfényre: —
Ah milyen boldogság nézhetni az égre!

A föld is szép annak, ki a sírból most kel:
Erdő, mező tele gyönyörüségekkel;
A fákon aranyló gyümölcs, a bokorban
Karcsu antilope delel egy csoportban.

Az oroszlán egyet gondol s eliramlik:
A csalitban futó vadak zaja hallik;
Nem soká tart néki! könnyü a vadászat,
A hol maga előtt talál vadat, százat.

Kiszemeli a leggyöngébb kecskegidót.
(A betegnek kell ám hozni valami jót!)
Viszi kedveskedve drága betegének,
Ez fog erőt adni új egészségének.

Róbert lovag erre szomorún mosolygott:
Nem bir ő bevenni még most ilyen dolgot;
Szétnéz az oroszlán erdő bokor felett:
Mit hozzon hát néki? Megvan a felelet!

A szikláról alá egy fügefa hajla:
Érett gyümölcsökkel tele minden galylya.
Biz az ott lehetett, egész csoportostul,
Az oroszlán miatt, az bele nem kóstol!

Most fölrohant érte, kitépte tövestül
Iszonyú körmével; hozta gyökerestül:
Oda vitte a fát s gyönyörködve nézte:
Vendégénél hogy kel a «szépasszony főzte?»

Hát az oroszlánnő igy gazdasszonykodik.
Terebély narancsfa vala a második.
A harmadik étekfogás meg datolya,
Kedves betegét igy eteti, ápolja.

Már erőre is kezd kapni a megsérült:
Kiépül lassankint nagy nehéz sebébül;
De a barlangjábul még kijönni nem mer;
Próbálgatja kardját: «Még nem vagyok ember!»

Hát egyszer, a mint az oroszlán távol van,
Eléje egy másik nő oroszlán toppan;
Róbert azt hiszi, hogy ez az ő barátja,
De a hogy az rá néz, csalódását látja.

Ez fenevad, éhes, vérszopó kegyetlen!
Nagy veszedelmére jött ide véletlen;
Elgyöngült karjai a hőst meg nem védik:
Maga előtt látja élte kinos végit!

De egy kiáltásra még képes volt ajka;
Az erdők visszhangja talán tovább adja?
«Hű oroszlán segíts, ne hagyj elpusztulnom!»
— Rettentő ordítás felelt meg rá tulnan. —

Jön a hű oroszlán szörnyü ugrásokban;
Recsegve válik szét a bokor s már ott van!
Rárohan a másik oroszlán-nősténye;
Legázolja maga alá a fövényre.

S addig marczangolja, tépi és harapja,
A mig megfojtottan elterülve hagyja,
Szemei ragyognak dühös győzelmében;
Két féltékeny asszony így harczol meg épen!

Két féltő asszony, ki «egy» lovagot szeret,
És miatta élethalálharcznak ered,
Az egyik, a kinek hűsége angyali,
A másik meg, a ki felakarja falni. —

«Édes hű bajtársam, mond erre a lovag,
Lásd mostan vesztemre majd elváltottalak;
Ezután hogy többé el ne téveszszelek:
Tegyünk a nyakadra ismertető jelet.»

Hitvesétől volt egy hímzett övszalagja,
Most azt az oroszlán nyakára csavarja. —
A nemes vadállat oly büszke lett ettől:
Örömordítása csaknem felleget tör. —

Rohan ordítozva erdőnek, pusztának;
De nem dicsekedni a maga fajának;
Elrohan a hires neves Kármel hegyig
S ott a zarándokok közé elegyedik.

Akadnak nehányak, a kik ráismérnek:
Látják nyakán övét elveszett vezérnek;
Erről megtudják, hogy Róbert lovag él még;
Pedig már rég el is temetettnek vélték.

Nyomában indulnak a hű oroszlánnak:
A rejtett barlangban ime rátalálnak;
A lovagot, kiben nincs jártányi erő,
Vállaikra veszik s akként hozzák elő.

Kármelhegyi zárda nem messze van onnan;
Derék kármeliták szent háza az ottan:
Biztos menedéke minden üldözöttnek;
Róbert lovag ott felépülhet közöttek. —

Itten sem marad el tőle oroszlánja;
Hogy nála lehessen, azt senki se bánja;
Virtusát csodálják: és úgy emlegetik,
Mint embernek való példát, sok évekig.

VI.

Megjöttek a gályák végre Velenczéből:
A keresztes hadak romját hogy vennék föl;
Róbert lovagnak is eljött az ideje,
Hogy az útját vissza hazájába vegye.

A hű oroszlánt is elvinné magával;
De a velenczei hajós olyan gyáva!
Fél, hogy mind megeszi útközben a népet; —
Az ő hajójára oroszlán nem léphet.

Nem használ a szép szó, még a pénzcsörgés sem
Minden kárba vész a gyáva rettegésen,
Nyúlszivű hajósok azzal fenyegetnek,
Hogy visszafordulnak s mindent itt felejtnek!

Búcsút kell hát venni a hű oroszlántól!
A dicső állatnak a szeme is lángol,
Mikor utoljára megöleli hőse;
Gondolja szivében: nem marad el ő se!

A mikor Róberttel elindul a gálya,
A hullámzó tengert bámulja, vizsgálja;
Hosszú és vontatott ordítása végig
Gördül a hullámon. A hajón csak nézik!

Akkor egyszerre csak rohan a tengerbe,
S úszik, talpaival a hullámot verve:
Elakarja érni a távozó gályát!
Tusakodni hívja a tenger dagályát!

Bámul minden ember a ragaszkodáson;
De már szélben dagad a vitorlavászon;
Akarva sem lehet többé visszatérni: —
S a repülő hajót el nem tudja érni.

Az erős oroszlán az erős tengerrel
Küzd; de nem mondhatni: egyenlő fegyverrel.
A tenger erőssebb. Ott vesz a hű állat:
A hab átcsap rajta. Lelke volt: — elszállott.

VII.

Róbert, mikor hazaért a kastélyába
Szalagját hitvese nyakában találta!
Elbámult rebegve e csodatalányon:
«Te voltál, te magad az én oroszlánom!»

A koldusok királya.

Mások mentek a szent harczba
Magas paripákon ülve,
Pánczélban, tollas sisakkal,
Hímvarrott selyem palástban,
Vérteiken czifra czímer:
Gyöngyös nyereg, ezüst kengyel,
Fonott csojtár a lovakon
(A minek az árával még
A zsidónak tartozának).
— «Ők» pedig jövének gyalog;
Nem is gyalog; de fél lábon:
Másikat pótolta mankó.
Rongyos kankó a nyakukban,
Hosszú nagy bot a kezükben,
Szájukban még hosszabb ének.
— Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok.

— Hogy harczoltak a «lovagok?»
Azt megénekelték mások
Unos-untig. Annyi a vers
A hősökről, mint a polyva!
— Már a koldusoknak is csak
Legyen egy Ariostója!
«Ők» harczoltak énekelve;
Csaták előtt, csaták után,
Szidták a rongy ellenséget,

A gyávákat, kik a harczból
Megfutottak, megdobálták
Sárral, földi czitromokkal.
(Ők maguk oda se mentek.)
A világnak minden nyelvén
Alleluját, hozsánnákat
Kiáltának a győztesnek,
Pereátot a bukottnak. —
Tolták előre a ser'get:
Minden királyt és nagymestert,
S az inkább az ellenségre
Mászott: csak hogy ne legyenek
«Ők» a nyakán! — Biz úgy tettek
Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok.

— Félt tőlük az egész világ. —
Ők meg nem féltek senkitől.
Büszkék voltak rongyaikra,
És arra, hogy semmijök sincs,
De senkinek sem tartoznak.
Hálnak ott, a hol ledülnek.
Esznek ott, a hol találnak.
Hogy senkit megsüvegelni
Ne legyenek kénytelenek,
Fel sem teszik a süveget.
Sőt azon biztos tudatban,
Hogy keblükben és hátukon
Egy egész népet viselnek,
Méltán beszélhetnek per «mi»,
Fejedelmi pluralisban,
Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok.

— A koldusok nemzetsége
Királyt is választ magának.
— Király kell a koldusoknak!
Ez nem komisz respublica,
Hol minden ember dolgozik,
S az elnök csak egy czéhmester,
A ki a munkát kiosztja.
A koldusoknak király kell.
Olyan tekintélyes ember,
Kinek mindenki parancsol,
S kinek senki sem fogad szót. —
Kiválasztják maguk közül,
A ki legtökéletesebb.
Sánta, púpos, és félszemü —

Mikor beszél, akkor dadog.
De ha rákezd énekelni
Fülrepesztő, harsány hangon,
Még az orgonát is félre-
Énekeli a templomban.
Ilyent tesznek meg királynak
Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok.

S adnak neki nagy hatalmat —
Övé ez az egész világ:
Minden országnak az útja,
Minden háznak a küszöbe,
S minden kenyérnek a héja.
Adót szedhet minden népnél,
S a magáét brevi manu
Megverheti — ha bir vele.
Ha szamár van, arra ülhet;
Ha nincs, más koldus nyakába.
Törvényt tarthat — codex nélkül.
Országgyülést híhat össze,
Hol ő maga itéli meg,
(Legfelsőbb curia nélkül)
Hogy a nagy gyülekezetben
Kik méltók a társaságra:
Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok?

A kinek jó csuhája van,
Még bocskor is van a lábán
«Ki innen! nem idevaló!»
A ki friss tetten kapatott:
Hogy dolgozni járt valahá,
Kapától törött tenyere:
«Lökjétek ki! az eretnek!
Takarodjon kubikolni!»
Ki kardot hord a szűr alatt,
Feni fogát ellenségre:
«Fogjátok meg! assentálni
Kell a ficzkót! Hisz «tauglich!»
Ki beállt bérért szolgálni,
Lovat vakarni urakhoz,
Papokhoz csizmát tisztítni,
És azért kap jusculumot,
Vagy ki pláne beszegődött
Egy zsidóhoz: sábesznapon
Gyertyákat elkoppantani,
S elfogad érte kóser pénzt:
«Korbács neki a hátára!

Verjétek ki, ez nem koldus!
Ez kevesebb: ez már szolga!»
Hát még ki annyira vitte,
Filléreket kuporgatva,
Hogy saját kunyhót épített;
Nádbul, kukoriczaszárbul,
S mert gödör is van alatta,
Tehát emeletes gunyhót:
«Annak szálljon a fejére
Anathema! Az nem koldus
Az már úr lett: az renegát!»
Taszítsák ki a keblükből
Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok.

A koldusok királyának
Nem csak hogy a hatalma nagy,
Hanem a bölcsessége is, —
Itél peresfelek között.
Mert hát bizony a perpatvar
Nem csupán csak a nagy urak
Számára van feltalálva.
Osztoznak a koldusok is:
Arra való a fél krajczár;
Csak nem vertek volna ilyet,
Hogyha nem látják előre,
Hogy még a krajczár felett is
Lehet véres verekedés!
Hát mikor a koldusbotot
Elcserélik — irigységből!
Meg a kik a templomlépcsőn
A jobb helyet elfoglalják,
Társaikat leszorítva.
— És a mi legsűrűbb panasz
Köztük: a becsületsértés! . . . .
. . . . Mert büszkék ám a hidalgók,
Büszkébbek az angol lordok,
Azoknál is a braminok,
Még jobban a mandarinok;
Ámde összevéve mind a
Négyen, még csak fel sem érik,
A milyen büszkék, kevélyek
Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok.

Örök köztük a perpatvar,
Egyre ócsárolják egymást:
«Kend nem is igazi koldus!»

«Kend csak hamisan sántikál.»
«Mit? Nem vagyok sánta? Mingyárt
Hozzád vágom a fél lábom!»
Az egyiket gyanusítják
Hogy nem néma. Az protestál;
Néma ő; csak káromkodni
Tud, ha kell; de akkor czifrán.
Ennek azt hányják szemére:
Kis-sár-füvel úgy csinálta
Tagjaira a sebeit,
Nem fáj neki, csak «úgy» jajgat.
Másiknak szemébe mondják:
«Nem tör téged a nyavalya,
Szappant vettél csak a szádba,
Attól túrod a tajtékot!»
Ezt itt kémnek gyanusítják,
Amazt titkos szaraczénnak;
Valamennyi, mind lenézi
A másikat, hogyha rosszabb;
De még inkább azért, ha jobb
S így gázolnak kiméletlen,
Nem törődve a világgal,
A koldusi becsületben.
Válogatott titulusok
Egymás képéhez repülnek.
Még az apák vétkei is:
Hányszor volt a pellengéren?
Embert ölt és csirkét lopott
S boszorkánynak volt a lova.
S más ilyen nyájasságokat,
A míg a csetepaténak
Koldus király véget nem vet.
— Ő aztán lát igazságot.
Juryt alkot: a feleket
Maga elé megczitálja.
Egyiket is, másikat is
Jól összeteremtettézi,
S kimondja az itéletet:
A melyik nagyobb hibás volt,
Ekklézsiát fog követni:
Nem kap perselyt a nyakába,
S borsóra fog térdepelni. —
S más ily szörnyű büntetést szab.
S kik ebben meg nem nyugosznak,
Ki állítja verekedni —
Parittyával — száz lépésre
Vagy fütykössel s akkor aztán
Addig ütik és zsákolják

Egymást, elől, hátul, főbe
Míg helyreáll a becsület —
Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok.

Dicső egy nagy méltóság volt
A koldusok királyáé!
Milyen büszke lehetett ő,
Milyen nagyon elégedett,
Mikor úgy végig nyujtózott
A Jordán parti pázsiton!
Fölötte a csillagos ég:
A legdicsőbb trónmennyezet.
Körüle a zengő békák,
A legőszintébb hizelgők.
S mikor itten fejedelmi
Türelemmel hagyta színi
Ő királyi piros vérét
Felségsértő szunyogoknak,
S végig gondolt a jövendőn;
Akkor így beszélt magában:
«E földön minden mulandó;
Népek jönnek, népek tünnek;
Nagy potentátok leszállnak;
Országok dülnek romokba:
Csak az enyim tart örökké.
Koldusnép sohasem vész el! —
Minden király koronája
Ingadozhat, az enyim nem. —
A görögök császárjának,
Mamelukok szultánjának,
A szaraczén kalifáknak
Trónja reszket, az enyim nem. —
Utczaszegleten az a kő,
Fényes a rajta üléstől,
Az én trónom: áll szilárdul. —
Szent Lajosnak ivadéki
Földönfutókká lehetnek;
Szent Péternek helytartója
Lehet a Vaticán foglya;
Csak én alólam nem fut el
Az országom. Enyim biztos.
Az országút az én hazám.
Elfoglalnak nagy házákat
A mongolok, a törökök,
A szarmaták, a pogányok;
Az enyimet el nem veszik. —

Talán még a semiták is
Zsákra szedik a világot;
Tőlem még azok se vesznek. —
Elmulnak a Templomosak,
Leszállnak a Velenczések, —
És mind azok, kik elmulnak,
Kik leesnek, kik elvesznek,
Az én népem szaporítják. —
Én vagyok az egyetlen egy
Örökkön örökké élő,
Folyton folyvást szaporodó
Birodalomnak királya,
Kiből ki nem veszhet a nép:
Mindig lesznek, kik megtöltik!
Az igazi, a törzsökös,
A valóságos koldusok.

Ez a rege eszembe jut
Önkénytelen, mindannyiszor,
Valahányszor nagy ünnepen
Díszlakomák alkalmával
Az én kedves hű pajtásim,
Az én kenyeres társaim
Rám köszöntik a poharat
Olyanforma titulussal,
Mint — azé a fentczímzetté.

Mátyás diák és Bente úr.

ELSŐ RÉSZ.

Mátyás diák Bente úrnál.

Rossz fát tett a tüzre a moldvai vajda: —
— Erdély székelyföldjét egyre háborgatja;
Hollós Mátyás király ezt abba nem hagyja: —
Mikor nem is várná, majd akkor üt rajta!

De míg megindulna fekete sereggel,
Lopva, szép titokban, maga lovat nyergel,
S elindul a székelyföldre egy szép reggel,
Kémszemlét tartani, a hogy vezérnek kell.

De hogy az ellenség rá se hederintsen,
Mikor ott ókumlál oláh hegygerinczen,
Diákruhát ölt fel, — azt nem veszik kincsen
Nem diákköntös, ha könyökén folt nincsen.

Arany, ezüst nem volt rajta egy mákszemnyi,
Kopott süvegével mehetne rák-szedni;
De az ellenséget így lehet rászedni:
A szegény diákot nem bántja ám semmi.

«Hetedhét országot, mint diák, bejárok:
Nem bántanak utban pusztázó betyárok,
Utonálló bégek, hatalmas bojárok:
Még meg is traktálnak juhos pakulárok*».

Igy megy szépen által ojtózi szoroson;**
Följegyez magának mindent punktumoson:
S mikor mindent látott, megint visszaoson,
Keresztül rengeteg erdejü havason.

Nagyon megéhezett, úgy korgott a gyomra,
Mintha csak igazi diák gyomra volna:
Még a vacsora is jól esnék éhomra,
Csak volna valami ennivaló forma!

Az egész utjában nagy meszsze nem talált
Se egy pásztorgunyhót, se egy vadásztanyát,
A puliszkához is leült volna talán,
S nem várta volna, míg hoznak hozzá kalánt.

Hát egyszer rábukkan egy szép úri lakra:
Üvegből volt annak egynehány ablakja,
A többi pedliglen téglával berakva:
Ez azt mutatja, hogy nem néznek ki rajta.

Az országuton, mely e kastélyhoz vezet,
Kaszálni való fű vala a kövezet.
Hogy itt szekér járna, az már ritka eset;
Marhanyomot látni; de azt is keveset.

Egy kiszáradt folyam árka fut mellette:
Valahol a vizét az is elveszthette;
Száraz malom gátja ott gubbaszt felette;
Látszik, hogy az őrlést régen elfeledte.

Mit is őrölne itt! Se buza, se köles!
A parlag-földeken a dudva egy öles,
A górén keresztül látni, olyan üres,
A nyomtató szérű maga is oly füves.

* Pásztorok, a kik télen-nyáron künn laknak a havasokon, szabad ég alatt.
** A székely havasokon át Moldvába vezető szoros út.

Kecskéket legeltet künn egy pásztorgyerek,
Hét darab kecskéből áll az egész sereg,
A szájába dugott furúglyán kesereg,
Gondolja magában: «Így valamit nyelek.»

Megszólitja Mátyás: «Hej öcsém, jó napot!
De fölvirágoztad a szalmakalapod! —
Nem mondanád-e meg, hogy az a ház amott,
Kinek a lakása, micsoda állapot?»

Azt mondja a góbé: «Hát kiedet hogy hívják?»
«Ha tudni kivánod, nevem Mátyás diák.»
Felugrik a ficzkó, s aztán nagyot kiált:
«De csak nem kied az a garabonczás diák?»

«Nem, öcsém, én olyan diák vagyok, a ki
Mindent tud.» — «Hát akkor mért nem talája ki?
Hisz azt errefelé tudja már a vak is,
Hogy ebben a házban Bente uram lakik.»

Bente úr ott ült a kis lóczán, a melyet
Szakálszáritónak hínak a székelyek;
Munkavégeztével itt töltik a delet,
A vándor utas is talál ott kész helyet.

«Áldást békességet adjon az úr Isten!
Egy vándor diáknak van-e szállás itt benn?»
««Hogy ne volna öcsém, csak gyere be frissen.
Lesz itt estebéd is, mindjárt elkészitem.»»

««Szivesen lesz látva én nálam a vendég;
Tanór-ajtóm,* kapum tárva nyitva mindég:
Ha szekeren jönnél, kereked kivenném.
Légy itthon házamnál, te múzsanövendék!»»

Bente úr szép szókkal vendéget marasztal,
Beviszi házába; ott van egy nagy asztal;
Mindjárt fölteríti sávolyos abroszszal.
Lássa, hogy úrral van dolga, nem paraszttal.

Dupla tányért rak föl, a mi arra csábít,
Hogy két fogás étel lesz a lakomán itt.
A vendég előre jó, ha szíjat tágít,
Hogy mind bevehesse gyomra drágaságit!

* Igy hiják a kis ajtót a székelyek.

S mintha jól ismerné Hunyady Mátyását,
Hogy csak kézzel eszik, azt a jó szokását,*
Nem teszi kés mellé a villát, a mását,
— S aztán felhoz neki egy tál lencsekását.

««Itt az első fogás: drágalátos lencse:
Ezzel tartotta jól Ézsaut az öcscse. —
Asztalunkról Isten soha ne felejtse;
Ha mindennap lencsét eszünk: nagy szerencse!

Nálunk székelyeknél az a szokásforma;
A lencsét trágyázni egygyel-mással sorba; — **
— Órjával; — de minthogy nincsen disznótor ma,
A töpörtyü helyett — jön rá egy kis torma.»»

S a tormás lencséhez mond nagy asztaláldást.
Mátyás diák sem vár aztán sok kinálást;
Hozzá látnak ketten kétfelől mindjárást:
««Jó időért a tál fenekét tisztán lásd!»»

««Most igyunk rá egyet,»» mond Bente úr fenynyen:
Fogja az órrost, hogy jó példával menjen
Ő maga előre, nagyot is húz menten
A korsóbul, s aztán átadja pihenten.

««De fölséges ital! Áldassék a neve,
A kinek szavára megeredt a leve!
Ettül derül fel az ember jobbik kedve:
Azért oly bús, mivel nem iszsza, a medve.»»

Az bizony borvíz volt ***: se nem bor, se nem víz:
Az igaz, hogy senkit részegségre nem visz;
Az italok között van tán kedvesebb is;
De annyi igaz, hogy egészségesebb nincs. —

A király borvizzel lencsét lenyomtatta,
Gazda áldomását szépen visszaadta;
De még azzal végét nem érte a trakta:
Bente úr a tálat még egyszer megrakta.

Második fogásul hozott reszelt tormát:
Hogy csak úgy csavarta embernek az orrát. —

* Mátyás királyról meg van irva, hogy villát nem használt az evésnél, mégsem piszkolta be az ujjai hegyét.

** Zsirt, szalonnát, húst a főzelékre rakni úgy mondja a székely, hogy «trágyázni».

*** Igy nevezi a székely a savanyúvizet.

Csakhogy ennek is megadta ám a módját:
Lencsével trágyázva volt az gazdagon át.

Megijedt ám Mátyás a másik félétől!
Szabódni kezdett, hogy ő belé nem fér több:
Annyit evett-ivott, hogy feje is szédül;
Holnap ilyenkorig bizony meg nem éhül!

Bente úr okos volt: mind eszes a székely!
Az ellenkezőjét nekem se' hinnék el. —
Nem nyeli az el, ha valamit megszégyenl;
Inkább előtárja nagy őszinteséggel. —

««Hja biz édes mézem, jó Mátyás diákom!
Nekem is más forma volt a gazdaságom;
Nem éltem én mindig lencséken, tormákon:
Nekem is volt egykor mit a tálba vágnom.

Volt gulyám, juhnyájam, tejelő bivalyom:
Újon túlig tartott búzám fenn a hajon,*
Tálban sült, korsóban méhser az asztalon:
Még kívánságnak sem tudtam, hogy mi bajom?

Hanem egy átkozott szomszédom megronta:
Azóta lett aztán a portám ily ronda.
Nincsen csorda, se nyáj, nincsen sertés-konda.
Szuszékbul, hordóbul szélylyel dült a donga.»»

Mátyás igy szól erre: «Mondd el hogy volt mint volt?»
««Hát édes öcsém, nézd, eddig az Olt itt folyt:
A szomszédom egy nagy gátat eléje tolt:
S most másfelé folyik, s az én völgyem meghólt.

Marháim elvesztek, földem parlag maradt,
Azóta gabonát itt senki nem arat;
A malmom is megállt, nem járja a garat:
Nem látni e tájon még csak egy madarat. —

De még egy kis földem maradt a sömlyéken:
Terem azon lencse, mennyi elég nékem.
Itt a «lobogóban»** borvizem bőségben:
Áldassék az Isten mind örök időben!»»

«— S ki az a szomszédod?» kérdi Mátyás tőle. —
««Jaj, öcsém, héj annak hosszú ám a tőre!

* «Haj»-nak híják a padlást a székelyek: «eszterhaj».
** A savanyúviz forrása, a hol az fellobog.

Az egész vidéknek a rettegtetője,
A ki azzal kiköt, sült bolond az, dőre!

Tudom én azt jól, hogy nagy ember egy bíró,
Azt is, hogy a király mily erővel bíró,
De ez kettő együtt: ez a királybíró!*
A népe mind síró, maga népetnyíró.

De még eddig ez sem volt elég a bajba';
Beüt a havason egyszer Mihály vajda;**
Minden birkanyájam nagyhamar elhajtja:
Hét kecskével csak úgy maradék az aljba.

No de hál' Istennek, még itten a parton
Terem drága tormám: van hát mit aratnom.
Majd hoz időt Isten: addig csak kitartom;
Hazám el nem hagyom, itten kell maradnom. —

Még van egy paripám; de azt el nem adom;
Mivel lófő-székely*** volt minden fajzatom. —
Ha csatára hívnak, felkötöm a kardom:
Királyom, hazámat soha el nem hagyom!»»

Mátyásnak szemébe felszökött a könyü;
A hirtelen érzést titkolni nem könnyü!
Mit ez ember beszélt, nem tanulják könyvbül;
Mátyásnak szivében harag támad szörnyű!

«Ne féljen kegyelmed, Bente úr,» így monda;
Csak én visszamenjek haza, Magyarhonba:
Ott vagyok bent én is az udvari lomba'; —
Elmondom királynak mind ezt egy izromba.

Jőjjön fel kegyelmed ős Budavárába: —
Keressen fel engem király udvarába'; —
Mátyás diáknál ott szivesen lesz látva;
Meglátja kegyelmed, nem válik kárára!

De hogy rám találjon, és hozzám vezessék,
Fogja e vasgyürüt: rajta van a pecsét,
A király czímere, értse meg a becsét:
Ilyen vasgyürüt hord nála minden cseléd.

* Olyan hivatalos méltóság, mint a főispánoké.
** A moldvai vajda.
*** Lófő-székelynek nevezi az irás is, meg a közélet is azt az elő-kelő székelyt, a ki a király hivására lovon ment a hadjáratba, egy hónapig a maga költségén: más adót nem fizetett.

Mutassa a gyürüt az ajtónállónak:
Tudom, nem mondják rá azt, hogy «gyere holnap!»
Mátyás diák után tudakozódónak. —
Akkor aztán nálam csinálunk egy jó nap'!»

««Varasgyék* legyek, ha én ezt meg nem teszem!
Odatalálok én, bármily messze legyen:
Még ha túl volna is a Hargita hegyen; —
Voltunk mink székelyek odaát elegen!

Azzal parolát is csapott a markába
Kedves vendégének igaz fogadásba.
S gondolva, hogy ennek nagy a fáradsága,
Szépen lefekteté a maga ágyába. —

Hárságyat medvebőr tartja jó melegen; —
Egy czifra mentéje lógott még a szegen,
Rókamállal bélelt, nyestprémmel beszegett:
Azzal betakarta, hogy jó álma legyen. —

Elmondta, hogy ez a vőlegényi mente,
Kiben menyasszonyát oltárhoz vezette;
Ebben lesz, ha meghal egyszer, eltemetve:
Hadd mondja szent Péter: «Ni! itt jön a Bente!» —

Hajnalig aludt ott magyarok királya,
Akkor ébreszté föl jó házi gazdája:
Erdőkön keresztül vezeté útjára,
Merre a világnak nincsen szeme, szája.

Borvizes forrásnál majd búcsut vevének,
Ajánlották egymást Isten kegyelmének;
Bente úr utána nézett vendégének,
Míg csak az erdőbül felhangzott az ének.

MÁSODIK RÉSZ.

Bente úr Mátyás diáknál.

Mit egyszer fejében elvégzett a székely,
Azt már valamennyi szelek se vernék el!
Bente úr Budára felrándulni készül:
Ha mindjárt szekercze esik is az égbül!

* Székely szólásmód: varasgyék = varangyos béka.

Nem kell neki ahhoz szörnyü nagy készülés:
Van paripa, nyereg; kész rajta az ülés. —
Utiköltség nem kell; hisz nincs arra tenger,
A szárazföldön át csak eljut az ember. —

Annyit tudott már a geografiában,
Hogy szászok felé ne menjen bolondjában:
Mind szomszédba küldik látogatójukat,
Míg a falu végén éhszomjan kilyukad.*

Hanem vette útját magyarlakta földnek,
Hol az utazónak messziről köszönnek;
Magának, lovának adnak enni, inynya:
Úgy gondját viselik, mint az édesanyja.

Másnapig marasztják, — Isten áldásával
Megtömik táskáját: úti pogácsával;
Megmondják az útat neki jó magyarán,
Hogy «erre közelebb, arra meg hamarább.»

Sík magyar alföldön nem kell kalauz sem,
S távol város tornyát meglátni hiúz-szem:
Mehet ott az ember torony irányába,
S találhat jó szállást gulyás karámjába'. —

A szénaboglyánál sem kell ám jobb kvártély,
Jobb álmokat ád az, mint akármi kastély
S ha a goromba szél feltámad éjente,
Ott van oltalomnak ellene a mente. —

Egész szerencsésen eljutott odáig,
A nagy itczéjéről hires Czinkotáig.
Itten utolérte valami fergeteg,
Lát egy nyitott kaput: ««Ide betérhetek!»»

Ott mindjárt eléje maga jön a gazda,
Érkező vendégét szörnyen megurazza:
A kezében tartja lekapott sipkáját,
Majd hogy meg nem törli vendége csizmáját.

Tessék parancsolni, hogy mivel szolgáljon? —
— Igy még nem fogadták hetedhét országon. —
Mindent eléhordnak, a mire van vágya:
Végre lefektetik superlátos ágyba. —

* Még a régi példabeszéd mondja:

«Ez a világ szállást nagyon szászosan ád
A szomszédba kerget, mikor nem akarnád.»

Másnap aztán, a mint tova menni készül,
A villás reggelit elkölti vitézül,
Csak jön ám a gazda a végbucsuzással:
Egy nagy, hosszú táblát hoz, tele rovással.

Estebéd és szállás: ennyi a fizetség,
Harminczkilencz dénár. — No lett nagy ijedtség!
««Micsoda? hát itten szállást pénzért adnak?
Jaj, ha én azt tudom, hogy itt szászok laknak!»»

De nem használt semmit Bente szabódása;
Hiába mutatta, hogy üres a táska: —
Ha nem hord magával aprópénzt a vendég,
Lehúzzák nyakából a nyestprémes mentét.

««Hogy a kő üsse meg! szól Bente úr búsan:
Nagyon rosz törvény van ezen distriktusban!*
De jó, hogy két mentét nem hozék magammal!
Budán a másikat vennék el bizonynyal.»» —

Jó hogy Czinkotához nincs már messze Buda:
Koczogva még délre el is jutott oda.
Nagyot bámult ott a fényes palotákon,
Hát a széles Dunán úszó nagy gályákon!

Budára átmenni hosszú hídon kellett:
Mint hogyha száz malom volna egymás mellett. —
A vámos beléköt: Bente úr rátámad:
«Nix tájts! Lófő székely soh' se fizet vámot!»

Eresztik is szépen. Felbaktat a várba:
Megáll a lovával király udvarába'. —
Meglát ott egy czifra ruhás urat épen, —
Egy nagy ezüstfejü bot volt a kezében.

Bente úrnak vagyon emberségtudása.
««Nagyságos főispán! hol van itt lakása
A Mátyás diáknak, a ki ott járt nálam,
S ezt a gyűrűt adta, hogy ezzel találjam?»

«Nem vagyok nagyságos, főispán épen nem;
A király kapusát ismerje kend bennem. —
Mátyás diák pedig odabenn van; tessék
Csak beljebb kerülni, majd ott bejelentsék.»

* Országos kerület.

«No ha kend csak kapus, fogja kend a lovam!»»
S tovább ment kérdezni: Mátyás diák hol van?
A pitvarban jön rá egy bársonyos lovag,
Rajta előlhátul országczimer lobog.

««Méltóságos vajda! Tudom hogy nem ismersz;
De azért hiszem, hogy innen ki nem is versz. —
Igaz lófőszékely, Bente úr a nevem:
Hol van Mátyás diák? mondanád meg nekem.»»

«Semmi méltóságos, s épen semmi vajda;
Hanem vagyok csak a királynak heroldja. —
Mátyás diák pedig, úgy tudom, itthon van:
Itten lesz, ha vár rá kend, ebben a nyomban.»

««No ha kend csak herold, úgy maradjon hátul!»»
S odább megy Bente úr. Ujabb ajtó tárul. —
Ottan jön reá egy nagy vitéz, — pánczélos: —
Minden öltözete ezüstös aczélos.

««Nagy kegyelmességü nádorispán uram!
Engedj meg, hogy ide vezetett az utam;
Mátyás diák volna az, a kit keresek;
Nem igazitanál útba egy keveset?»»

«Nem vagyok én nádor, sem pedig kegyelmes;
Király gárdistája vagyok: — engedelmes.
Jól tudom, hogy hol van Mátyás diák mostan:
Az ebédet épen számára felhoztam.»

«No ha kend csak inas; menjen hévvel-lévvel
A Mátyás diákhoz, míg meg nem ebédel!
Mondja, hogy itten van Bente, a gazdája!
Annak is éhkoppot nyelt még ma a szája.»

No ugyan ki jön még? — mondá Bente uram. —
Ha még jön, kinek is tituláljam, ugyan?
Ha még egy ennél is czifrább ember kiáll,
Azt már ugy kell hínom, hogy «fölséges király!»

Jól találta biz azt, és még is csalódott:
Nem czifra úr jött ki! csak a király volt ott. —
Az nem fedi magát bársonynyal, aranynyal.
Az igazi angyal szárny nélkül is angyal.

«Szervusz Mátyás diák!» kiált nagy örömmel.
S kezet szorít vele mind a tiz körömmel.
«Tán rosszkor is jöttem?» — «De legjobb órában
Épen most párolog a leves a tálban.»

S azzal karon fogja király a vendégét,
Vezeti magával; — alig éri végét
A sok fényes terem, tornácz, pitvar, csarnok,
A sok czifra aprod, szájtátó udvarnok.

Rá sem ér igazán megnézni a pompát:
A szeme káprázik, azt hiszi, álmot lát. —
S még mindig fényesebb termek nyílnak elé:
Király maga előtt tuszkolja befelé. —

Végre egy nagy kerek csarnokba toppannak;
Tarka szinü márványfala vagyon annak. —
Ennek a pompáját én leirni nem t'om.
Legjobb, ha azt mondom: olyan mint egy templom.

De a mi pompásabb márványoszlopoknál:
Az az úri népség, a ki körül ott áll:
Ország zászlósai, vajdák, fővezérek. —
Csak mentekötőik egy országot érnek!

S a mit körül álnak, egy nagy arany zsellye:
(Trónus lesz az!) piros bársony mennyezetje.
Kárpitját széthúzzák gyűrüttartó hollók,*
Tetején korona, melyről arany bojt lóg.

A mint Mátyás diák belép a csarnokba,
A főrend egyszerre feláll kerek sorba;
Süvegét fejéről mindannyi lekapja;
Mátyás diák pedig magáét felcsapja. —

S aztán Bente uram nagy bámulatára,
Egyenesen fölmegy a trón magasára;
S beleül a trónba s onnan tekint szélylyel,
Végig járva körben nagy tekintetével.

De már akkor tudta Bente úr, kit lát ott?
E tekintet mondá: én vagyok királyod!
Mikor az mosolygó dicsfényét kiadta,
Az egész csarnokot bevilágította.

«Hozott Isten nálunk, derék székely gazdám!
Nagyon szép volt tőled, hogy eljöttél hozzám:
Hogy biztál szavamban, felkerestél itten. —
A hogy te én nekem, én neked úgy hittem.

* A Hunyadiak czimere.

Ülj le az ebédhez: asztalod terített.» —
S azzal int a király, hogy hozzák az ételt.
A főétekfogó előhoz egy tálat;
De az be van födve, hogy bele nem láthat. —

«Ime egy tál lencsét készite szakácsom:
Tormával trágyázni nekem is szokásom!»
Szól hozzá a király tréfás szelidséggel.
«Kivánom, hogy költsd el teljes egészséggel.»

Héj, de a mint a tálfedőt felemelte,
Mit talált alatta a bámuló Bente?
A lencse ezüst volt; dénár, egész rakás,
A trágya meg arany; körmöczi máriás!

«Ezzel ember nem él! ez nem lencse, torma!»
Ezt nem emészti meg, csak a tarsoly gyomra.»
Bente úr nem várta, hogy kétszer kinálják:
Megtölté tarsolyát, — s megtörlé a száját.

«No még ne hálálkodj! szól hozzá a király:
Hozd a másik tálat, étekfogó! kináld!»
Hát ott meg a reszelt torma mind színarany
S fényes ezüst dénár, melylyel trágyázva van.

De Bente felszólal: «Nem uram, királyom!
Te is kiadtál lám a második tálon.
Tudom én, hogy mi a becsület. Bár szépen
Kinálnak, azt mondom, hogy elég volt nékem!

Vitesd el e tálat, neked több szükséged
Lesz erre a pénzre, — nagy vásár áll néked!
Nagy Oláhországban lesz egy sokadalom!
Legyen ott részedre fényes diadalom!

Kell majd a sok hópénz* a nagy hadseregnek:
Hadjárás pénz nékül, tudom én, hogy nem megy;
Jobb a te kezedben ez az arany, ezüst:
Inkább még ezt is a vajda fejéhez üsd.»

S nem nyúlt a tálhoz, mely aranynyal volt tele. —
— A sok főúr mind elszörnyűködött bele!
Mert olyan embert még nem látott az égbolt,
Kinek, ha pénzt kinálsz, azt mondja «elég volt!»

* Zsold, lénung a katonának.

A kit, ha ezüsttel, aranynyal kinálnak,
Igy szól: «Sokkal inkább kell az a királynak!»
— De lekönyörögnék még a palástját is,
S elvennék, ha adna, kétszer akkorát is!

Megindult a király: «Nagy a te hűséged!
Ehez mérve meg is jutalmazlak téged.
Te légy királybiró: pusztuljon a kevély!
A mire hazaérsz, már ott lesz a levél.»

«Ne tedd azt királyom! felelt reá Bente.
Mind egyforma az úr; ne válogass benne!
Ez is jó ember volt, míg nagy úrrá nem lett.
Belőlem is roszat csinálna a szellet.

Engem is elkapna a magas paripa.
Megteremne bennem minden úri hiba.
Sok erkölcsöt megront az a nagy hatalom —
Nem kapok én semmi fényes hivatalon!

Hanem azt nem bánnám, hogyha megrendelnéd,
Hogy az Olt vizének adná vissza felét.
Aztán majd magam is csak azért könyörgök,
Hogy őt is csak félig vigye el az ördög.

Ámde ha én rám is kivánsz bízni dolgot,
Megmondom magam is, hogy mibe sandalgok?
Tégy engem hadnagygyá ott a végvidéken,
Hadd rontsunk mi elől majd az ellenségen!

Vesd ki ránk, hogy hányat vágjunk le szakmányba,
S ha kiki levágta, hadd térjünk hazánkba. —
Hadd essék át minden nép a maga dolgán.»
A király nevetett: «Jól lesz, öreg szolgám.»

Azonban egyszer csak azt is észrevette,
Hogy Bente uramnál hiányzik a mente.
A vőlegénykori hírneves ékesség,
A mit arra tart, hogy benne eltemessék.

«Hol a mente?» Bente vakarta üstökét:
Nem igen szereti az ilyen ösztökét;
(Mert a hazugságot a székely átallja;
De az igazságot nagy furfanggal vallja.)

«Hát ott Czinkotán van egy igen nagy mélység,
Abba beleesni iszontató rémség!
A mentém lemaradt ottan a nyakambul.
Csak alig birtam kigázolni lovastul.

Nevetett a király, és az egész udvar.
«Nagy mélység Czinkotán? ugyan mi a patvar?
Mi ilyen mélységről nem tudunk semmit se';
Nem úgy híják azt, hogy «czinkotai itcze?»

«Ha tudják, ne kérdjék!» dörmögött a székely;
A király inte, hogy kedvét ne vegyék el:
Mert könnyü a szegényt ám kifigurázni;
De sokkal nehezebb őtet felruházni!

Erre a főurak, a kik ottan voltak,
Mentét és kaczagányt sorban lekapcsoltak
S Bente úr vállára szállott valamennyi.
Húsz mente, lánczostúl! Dolog azt emelni!

«Elbirod-e ezt a sok mentét, kaczagányt?
— Kérdezi a király, kedvére kaczagván —
«Meg azt a sok nehéz lánczot, vitézkötést?»
«Elbirnék biz én még, ha kell ötvenet és!*

Haza is ment szépen a sok ajándékkal;
Viselték azt otthon egész ivadékkal,
Egész nemzetségét felruházta vele.
Csür, hombár és pincze lett azután tele.

Biz a fényes menték régen elszakadtak:
Rongy se maradt tán meg belőlük kaczatnak,
De a mi nem szakad, miből mindég telik,
Az a székely hűség; azt most is viselik.

A czinkotai kántor.

Derék plébánosa vala Czinkotának, —
Egyszer a szivében ily kivánság támad:
«Lehetnék én bizony prépost is Dömösön,
Megérdemlettem én azt már többszörösön.
Mátyás királyunknak egy szavába kerül:
Próbáljunk szerencsét, vegyük szépen körül.»
Megirta az irást, meg is pecsételte,
Ékes mondásokkal egy egész ív telt be.
Volt abban még vers is pogány poétákbul,
De még több idézet a szent profétákbul,
Saját érdeme is mind fel volt róva jól.
Király szive erre nagy sor ha nem hajól.

* A székely «is» helyett gyakran «és»-t mond, a mi igen jól illik neki.

Meg is kapta ám rá nagy hamar a választ,
Gyors eszü a király, nagyon könnyen választ.
Meg lesz a dömösi prépostság számodra,
Hanem felelj elébb kérdésre, háromra.
A legelső kérdés, hogy: «hol kel fel a nap?»
(Jaj biz ezt sehogysem találja ki a pap!)
A második kérdés: «mennyit ér a király?»
(Jó volna ezt tudni! De utána ki jár?)
A harmadik kérdés: «találd ki legottan,
Hogy a király miről gondolkodik mostan?»
A kihallgatásod mához egy hétre lesz,
Ha készen vagy vele, Budára feljöhetsz.

Ez volt a hosszú hét! A jámbor plébános,
Pedig nem volt János, mégis volt hijános.
«Három ilyen kérdés! dió ez, de kemény!
Fog kellene ehez, más törje meg, nem én!»
Bánja, hogy elkezdte, szégyen lesz a vége,
Szájában pipája, azt sem tudja, ég-e?
Se étel, se ital nem esik kedvére.
Harangoztak-e már, azt sem kérdi, délre?
Kitárt könyv előtte, hanem megforditva,
Még a miatyánkot is el-el-hibitja.
S mentől közelebb jön a felmenés napja:
A bátorság annál jobban cserben hagyja.

Ámde jól rendezte azt a Mindenható,
Hogy minden pap mellett kántor is kapható.
Ő is belső ember, lelkek jóltartója:
Azok meg testileg gondoskodnak róla.
Látja a jó kántor, a papja hogy busul:
Mi lelte? Tán csak nem tanul arabusul?
Megszólitja végre, mi baj van szent atyám?
Hát ha én valahogy segitnék a baján?
«Jaj fiam, mond a pap, nehéz az én gondom,
Három kérdést kaptam, várj, mingyárt elmondom:
A király adta fel, neki kell felelnem,
De én meg nem tudok birkózni egygyel sem.
Diák korom óta, hogy kis pappá lettem,
Még ilyen szurokba bele nem rekedtem.»

«Bizza rám a dolgot, azt mondja a kántor.
Fogadom, hogy ebből a bajból kirántom.
Felöltözöm én a kelmed ruhájába
S felmegyek helyette király udvarába.
Meg is felelek én a három kérdésre,
A cserét a király dehogy veszi észre.»
Az átöltözésben nem lett volna hiba.

Reverendát még nem hordtak akkoriba.
Kantust viselt a pap zsinórost, takarost,
S hozzá bajuszt, szakállt, igazi magyarost.
Az övébe dugva volt az olvasója,
S háború idején kard is csüggött róla.
Mikor felöltözött a pap köntösébe,
Mehetett a kántor a király elébe.
Igaz tisztelendő úr volt minden íze,
Csak a hangjának volt egy kissé boríze.

Jelentik, hogy itt van a pap Czinkotárul!
Be kell ereszteni! Az ajtó kitárul.
A pappá vált kántor be is lép nagy garral.
Ott várja a király az egész udvarral,
Fényes zászlós urak, tisztes egyháznagyok,
Boglár és drágakő valamennyin ragyog.
Csillagász, süvegje olyan mint a pörgő,
S az udvari bolond, sipkáján a csörgő.
Király kérdéseit tudják mind előre,
De egynek se lenne senki feltörője.
Hogy úszik ki a pap? mind azon mókáznak.
— Odavezeti a trón elé a háznagy.

«Hát hol kel fel a nap?» fogas egy kérdés ez!
Csillagvizsgáló kap hegyes süvegéhez.
Bolond földhöz csapja a csörgő sipkáját.
— Se okos, se bolond de ki nem találják.
De a kántornak nem kell kalendáriom
Se csizió hozzá, mégis olyan finom,
Mintha nyomtatásbul olvasta volna tán:
«Felségednek Budán, nekem meg Czinkotán.»

«Emberül van, páter!» helyesli a király.
«Jön a másik kérdés: ennek is úgy kiállj!
Mennyit ér a király?» — Rettenetes kérdés,
Erre minden válasz csupa felségsértés.
— Zászlós úr becsülné egy egész országra,
Főpapnál csillagos ég volna az ára.
S még az sem volna ár egy dicső királynak,
Ilyet a piaczon nem igen kinálnak.
Kántor megfelel rá egyszerű eszével,
Se eget se földet ő nem szedett szélyel.
«Ha Jézust eladták harmincz ezüst pénzen,
Ugy a király ára huszonkilencz lészen.»

Ez is jól volt mondva, a király ráhagyja;
Hanem most jön már a kérdések legnagyja:

Mit gondol a király most e pillanatban?
Hiszen a gondolat mindig láthatatlan.
A kántor mosolyog, fejét megvakarva,
Mintha feleletet adni nem akarna.
«Hát bizony Te Fölség mostan azt gondolod,
Hogy czinkotai pap, a ki itt sompolyog,
Pedig hát nem vagyok én pap, hanem kántor,
A ki énekel, ha vagyon Czinkotán tor
Avagy keresztelő; sátoros ünnepen
Orgonaszó mellett hallják az énekem.
A pap köntöse csak, a mit most viselék,
Neki a lába fáj: nem jöhetett eléd.»
Azt mondja a király a kántor szavára:
«No ha fáj a lába, mustárt a nyakára.
A három kérdésre a ki jól meg felelt,
Dömös prépostságát én betöltöm — veled.»
«Jaj, felel a kántor, nem fogadom el ezt,
Van a kit hordozzak, otthon házi kereszt.
Hanem ha jót akarsz velem tenni Fölség,
Adass nagyobb itczét, de azt tele töltsék.»
«Meglesz!» szól a király, s rögtön ad parancsot:
Czinkotai itcze nőjön egy arasztot.
Czinkotai kántor csordultig vitesse,
A királyi sáfár árát kifizesse.

Régen volt; de mégis igaz a történet.
Olyantól hallottam, ki nálamnál vénebb.
— Dömösnek falai régen romba dültek,
Hanem Mátyás király hire nem vénült meg.
— A bort is Czinkotán már literrel mérik,
Hanem Hollós Mátyást örökké dicsérik!

V.

HANGULATOK

Minek jön az vissza, a kit eltemettek?

Nagyon jól rendelte, a ki azt rendelte,
Hogy a ki már meghólt, el legyen temetve:
  Hiszen megsirattuk!
  Mit akar még rajtunk?
    Hideg kisértettől minden ember retteg.
    Minek jön az vissza, a kit eltemettek?

Jó barát megszokta, hogy többé ne lássa:
Rosszul esik neki uj találkozása.
  Talán rongyos is már,
  A ki onnan feljár,
    Boldog élők többé rá sem ismerhetnek.
    Minek jön az vissza, a kit eltemettek?

Helye rég betöltve, ruháit más hordja,
Emléke a szélnek átadott pozdorja.
  Minek nyitja azt fel,
  A mit szemfedéllel
    Egyszer valamikor olyan jól lefedtek?
    Minek jön az vissza, a kit eltemettek?

Mit akar itt látni, mit akar itt élni,
Emberekben hinni, jövőben remélni?
  Ugy is alig fér el
  Tisztes önzésével,
    Annyi élő, a ki fut, fárad felettek.
    Minek jön az vissza, a kit eltemettek?

Özvegy asszony könnyje rég le van törülve,
Uj családdal régi asztal körül ülve. . . .
  Boldog ember él itt!
  Feledte a régit. . . .
    Gyászruhát, szerelmet egyszerre letettek.
    Minek jön az vissza, a kit eltemettek?

Földnek terhe ottan, a hol nyugton fekszik,
Forró ohajtástól fel sem is melegszik,

Ember terhe itten.
Nyugosztalja Isten!
Kisértő rémektől hogy lehessünk mentek,
Ne jőjön vissza az, kit már eltemettek.

Milyen szerények a halottak.

Ismertem én egy nyughatatlan embert,
Kinek nem volt elég a föld, a tenger,
Utazni a felhőkbe is jára:
A villám volt szilaj paripája;
És most milyen szépen megvan
Egy kis föld alatti lakban.
Milyen szerények a halottak!

Ismertem én egy büszke férfit, a ki
Az emberben is tudott válogatni:
A ki nem volt, mint ő, olyan büszke,
Azt magától nagy hamar elűzte.
És most csúszó mászó férgek
Vele milyen jól megférnek!
Milyen szerények a halottak!

Ismertem én egy forró szivet, abban
Melegedtek sokan, mint a napban.
Sugárai bejárták a földet,
Melegétől még a sir is zöld lett;
Kopár rideg csak egy maradt!
Ő maga fekszik az alatt.
Milyen szerények a halottak!

Hajdan, a míg élt, apró gyáva törpék
Előle a babér ágait letörték,
S most nagy urak, koszorukat fonva
Keresik őt: hová tünt el? hol van?
És ő hallgat erre mélyen, —
Olyan mélyen, — hat láb mélyen . . .
Milyen szerények a halottak!

Sylveszter-éjén.

Készül már az óra tizenkettőt verni,
Zajongó barátim, álljunk meg egy szóra.
Halottat temetünk, szülöttet üdvözlünk,
A midőn utolsót kondul le az óra.
Csendes ihletéssel poharat emelvén,
Kinek mi a szivén, az legyen a nyelvén.

Adjunk számot róla, mivel vagyunk jobbak,
Miként egy év előtt, Sylveszter éjfelén?
A sírba fekvő év halvány kisértete
Áldást avagy átkot integet-e felénk?
Marad-e helyén más, mint egy gondolatjel?
S csak a holtak száma szaporodott egygyel?

A halott-éveké, miknek száma után
A históriának nincsen mit jegyezni.
Üresen maradt lap; puszta emlékoszlop,
Melyen a magyarról nincs felirva semmi,
Még egy kérdőjel sem, vagy egy felkiáltó!
Csak egy óriási pont legesleghátul.

Vagy olyan év mult el, a mi bár magáról
Sokat nem beszéltet, de sokat tett mégis?
Melynek ajándéka nem az ostromló bárd,
Hanem a haláltól védelmező Aegis!
Olyan év, mely nehéz emlékét hagyá itt,
S melytől az ivadék korszakokat számit?

Ha igaz, ha való, a mit most kimondok,
Hogy a szeretetben lettünk erősebbek,
Hogy a jó anyának csak jó fia van most,
Hogy balzsam a részvét nemgyógyuló sebnek,
Hogy a kik rokonok, egymással megférnek
S senkit sem mondanak mostoha testvérnek;

Hogy a Hit szent lelke sziveket betölte,
Áhitó szemünket az éghez emelvén,
Csak az Istent látjuk, a ki mindnyájunké
S nem a tornyok hegyén különböző jelvényt,
S az igaz erős hit s emberi türelem
Nem csak törvényben él, hanem a lelkekben;

Ha igaz, hogy ujra él Remény szivünkben,
Ezen égi angyal, ki rokon a földdel,
A kit tetszhalottul sokszor eltemetnek,
S a ki hamvaiból mindannyiszor fölkel;
Ha igaz, hogy köztünk ujra megszületett
E földi háromság: Hit, Remény, Szeretet;

Ha az ifju vén lett, s a vén ujra ifju,
Hogyha férfi létét senki nem szégyenli,
Hogyha nők, leányok, még egy bájjal szebbek,
Akkor szabad legyen poharat emelni:
«A mi jobb és szebb lett a lefolyott évben;
Az meglegyen áldva és sokáig éljen!»

Arany emlékkönyvébe.

I.

Legnemesebb ércz volt az arany, kit nem fog a rozsda:
Egy baja volt csak, hogy hangjával zengeni nem birt.
Jól járt, hogy neked adta nevét! A mióta te szólasz,
Még szava is legszebb az aranynak mindenik ércz közt.

II.

Megmutatták egynehányan,
Hogy lesz papir az aranyból?
Megmutattad te egymagad,
Hogy lesz a papirból arany?

A lengyel kardja.

Egy kardja volt csak
Vele védte népét;
Rozsdásult lánczát
Vele összetépé.
Óh drága fegyver, a ki ily sebet ver!
Mint drága kincsét
Úgy szerette lengyel.

Egy kardja volt csak,
Keze kettő hozzá;
Hirt szerze véren,
De azt meg nem osztá.
Koszorudat vesd el; ne törődj neveddel.
Csak e drága kardot
Őrizd féltve, lengyel.

Egy kardra két kéz!
Törik két darabra:
Egyiknek a vas,
Másnak markolatja.
Legfájóbb fegyver, mivel a sors megver
Honfiak viszálya —
Szerencsétlen lengyel!

Circus és szinház.

Teng-leng a müvészet az egész országban,
Sehol sem süt rá nap.
Se kedv, se pénz, se nép; — az üres csarnokban
Rá hiába várnak.
Ha megjelenik is, nagy néha, nagy gyéren,
Csak kritizálni és unatkozni tér be.

A circus ez alatt paripák számára
Épül egy huzamba':
Csak úgy emelkedik ki a földből, mint egy
Óriási gomba.
Belefér fél város, olyan nagyra szabták,
Szűket a müvésznek, kell a lovaknak tág!

Hasztalan! circus kell; itt a falragasz már!
Hirdeti hűhóval.
Jön oroszlányokkal, szelid leányokkal
És száznegyven lóval.
Szinész szerteszét megy, a ki merre láthat,
S még nem is hirdetik, hogy hány «gyaloglábbal».

Ablakombul nézem. Most teszik fel épen
Circus tetejére
Czitromos, szalagos diadalfát munkás
Népek örömére.
Kézmüvesek, ácsok ott a kerten belül
Isznak. Czigány húzza. Tánczolnak emberül.

Kinn az utczán rövid halotti kiséret
Közeledik halkan.
Fekete koporsó, utána gyászos nép,
Nagy zokogva ballag.
Itt halottas ének: ottan czepperl-polka,
Holmi szegény szinészt most tesznek a porba.

Szegény jámbor szinész, ha ujra születsz még,
Légy kötélentánczos.
A művészi hirnek, a hazafiságnak
Agyréme ne bántson.
A közönség tudja, hogy reátok mért unt?
Ott pohár cseng: «vivát!» Itt — «circumdederunt!»

Az uj kenyér.

(1864.)

Itt vagy tehát! megjöttél végre!
Kiért küzdelmes munkát végze
A mindig áldozó erény.
Az év, mely halva született, —
Midőn te megjelensz, letelt,
Óh vártt, óh áldott uj kenyér!

Boldog hazánk, hol egykor ingyen
Termett a jóból édes minden,
Még annak is, a ki henyélt
Ki azt is, a ki téged kővel,
Kenyérrel dobtad vissza, jövel.
Áldd s becsüld meg az uj kenyért.

Nézd, a kalászban minden búza-
Szemet Istenkép koszorúzza,*
Aranyt hullámzik a fenyér.
A Jézus mondá a kenyérre:
«Én testem ez.» E mondat érve:
Valóban az vagy uj kenyér.

Zeng már a tarlón vidor ének,
Ember öröme tetszik égnek;
Boldog szív kedve mennybe ér.
Rossz évnek álma elfelejtve,
Jobb évnek táncza ujra lejtve
Láttodra, áldott uj kenyér.

Kitárta a föld keble kincsét,
Nincs többé koldus, nincsen inség! . . .
. . . Csak egy van, a ki mit se nyér.
Midőn mindenki újra éled,
Csak a költő nem kap belőled,
Óh vártt, óh áldott uj kenyér.**

* A köznép ájtatos hitében minden buzaszem fején az [Is]tenanya és a megváltó képét látja. J. [M.]

** E végsor magyarázata pedig az, hogy soha még a [ma]gyar közönség ugy el nem hagyta a magyar irodalmat, min[t ez az] év második felében. J. [M.]

Azért az «Üstököst» még is csak megirom.

Akár van jó idő, akár van rosz idő,
Beteg békesség, vagy haldokló háború,
Jó kedv az országban, vagy országos ború:
Bár remény, türelem, mind fáradtan kidől:
— Azért az Üstököst mégis csak megirom.

Sok rosszat megértem, sok baj átment rajtam.
Vártam, hogy majd úgy lesz, a miként volt hajdan.
Nagy esést, inséges esztendőt átéltem,
Az telt be, mit féltem, soha mit reméltem.
— Azért az Üstököst mégis csak megírtam.

Kedves halottam volt csendes ravatalon:
Kikisértem, néztem, mint nő a sírhalom.
Ravatal gyertyája megtértemkor égett:
Irj! csinálj tréfákat, ez a mesterséged!
— Azért az Üstököst csak meg kellett írnom.

Virasztottam sokszor kedves betegemnél,
Forró lélekzése szívem körűl-lengé.
Két kezem imára kulcsolódni vágyott;
Nem lehet! irnom kell sok nagy furcsaságot.
— Azért az Üstököst csak meg kellett írnom.

Levert a kór, testem reszketett a lázba'.
Készültem a porba, lelkem megalázva.
Hallgattam, mikor üt az óra, mely zengi:
«Elég volt; — végeztél; — mehetsz már pihenni.»
— Azért az Üstököst csak meg kellett írnom.

Bezártak börtönbe, négy fal közül néztem,
Hogyan tavaszodik a boldog természet.
Irigylém a koldúst, kinek nincs hol hálni,
Egeret, madarat, ki tud bújni, szállni.
— Azért az Üstököst ott is csak megírtam.

Rossz kedvü a magyar, s széles rossz kedvében
Az ő poétáit választá ki szépen.
Gyérülnek, elfogynak, kik még gondolnak ránk.
Miattad, nemzetem, ma is meghalhatnánk.
— — Azért az Üstököst most is csak megírom.

Az árva.

Hazámnak édes hű leányai!
Kik a nyomor tanyáit fölkeresve
Találtok omló házfödél alatt,
Világtól elfeledt gyermek leánykát
Árvát, szegényet és otthontalant;
Rongyos mezére szánalom tekint,
De szive ép még, s tiszta szende kincs.

Hazámnak édes hű leányai!
Tengernek minden gyöngye nem olyan szép,
Mint árva gyermek hálakönynyei.
E drága gyöngyöt néktek adta Isten,
Reátok bízva bút enyhíteni.
Kinek a föld nem ád védő tanyát,
Annak az ég küld bennetek anyát.

Hazámnak édes hű leányai!
Mi a nyomornak enyhitője földön?
Az nem csupán a tápadó kenyér,
Szegénynek nem csak teste, lelke is kér,
S mit tőletek kér, kincs a nőerény!
S az nem bukott, kit erkölcsében óvnak,
S még van jutalma földön is a jónak.

Hazámnak édes hű leányai!
Egy birtokunk van! és azt Isten adta;
Mindent, miben örömünk van, az ád.
Az árva gyermek tőletek tanulja
Híven szeretni az édes hazát,
S kinek nincs czímer bölcsőjére tűzve,
Legyen dicső nagy nemzetére büszke.

Hazámnak édes hű leányai!
Ki ápolóra lel, minők ti vagytok,
Csillagként tűnve fel borult egén,
Ki tőletek tanulja meg, mi a hon,
Nem árva, nem hazátlan, nem szegény,
Ég adja nekik kincsek halmazát
Ti bennetek: anyát, erényt, hazát.

Óh Petőfi, ha most élnél!

Óh Petőfi, ha most élnél,
Vajon mihez kezdenél itt?
Élnéd-e úgy a világot,
A hogy a többiek élik?

Szorultságból, mint poéta
  Mit tehetnél mindenfélit?

Adnál-e ki divatlapot,
  Változatos melléklettel?
Czifra bolond divatokat,
  S hozzá egész tisztelettel
Irnád-e, hogy most ezt hordják;
  Azt a «régit» hát feledd el!

Vagy élczlapot szerkesztenél?
  Próbálgatva, hogyan lehet
Álruhában átszöktetni
  Egy-egy ártatlan ötletet?
S hányni a czigánykereket,
  Mikor már senki sem nevet?

Vagy beállnál, mint munkatárs
  Egy-egy taposó-malomba:
Irni Schleswigről, Bismarkról
  Pesti Naplóba vagy Honba?
Épen neked való volna
  Ez a munka, ez a lomha!

Vagy te is ott volnál régen,
  A hol a többi poéták?
Kik a lantot elhajíták,
  S biztosító-, hiteladó-
Intézetekben fogyasztják —
  Nem a tintát, csak a krétát.

Vagy, nem! Volnál, a ki voltál:
  Ki azt mondja, mit rég mondott,
Ki nem nézte, merre úsznak?
  A hol gát volt, ott átrontott,
S bámulnának nagy szemekkel, —
  — Mint gyógyíthatlan bolondot?

Az olyan eszmékre, miként
  «Azok» voltak, most nincs bolt-ár;
A te lángod kihült helye
  Nem tűzhely már, — csupán oltár:
— Tisztelik; de nem főznek rajt'.
  De jól jártál, hogy meghaltál!

Az utolsó eszménykép.

Mind elköltözött már: — kit a «cziprus lombja»
Tündér suttogással ringat szűz álomba;
Kit körül ragyogott a «szerelem gyöngye»,
Most takar zöld fűvel feledés göröngye.
A feleség, a ki a zászlót megvarrta,
Maga is nyugszik már s a zászló alatta.
Megannyi eszménykép, kikért szive lángolt,
S zengett ajkán a dal forró kivánságról.
S ki valamennyi közt volt legdrágább kincse,
Az a régi haza: az is elmult, nincsen.
A kiről ő zengett, a kiért ő égett:
Szép asszony, szép haza — letünt régesrégen.
Csupán egy maradt meg, egy emlékszik rá még,
Fényes alakok közt egyedüli árnyék:
Egy szegény czigánylány, egykor piros arczú,
Tűz szeme, termete mint az őz, oly karcsú.
Ez a két sötét szem hogy lángolt miatta,
Ez a két sötét szem egyedül siratja.
Csak neki nem jutott egy húr sem a lantból,
Őt nem emelte fel, ő mindig alant volt.
Vad erdő, zöld mező tudja mit szenvedett,
Mindig leány maradt, sohase feledett.
Arczrózsája hervadt, szemlángi kihaltak,
Csak bánata maradt örök fiatalnak.
Nevét sem említik, ki utolsó híve,
Azt se kérdik tőle, miért fáj a szíve?
A költő alszik már, de művei élnek,
Imádott szép nőkről örökké beszélnek;
De arról a helyről, hova lelke lejár,
Csak a barna föld tud s barna czigányleány.

Nincsen farsang.

Házrul házra járva keresem a munkát,
«Gonosz idők járnak!» mindenütt azt mondják.
«Magunk se tudjuk, hogy rajtuk hogy uszunk át.
Nincs az idén farsang.

Ha az ur nem mulat, a szegény éhezik.
Ő jár rongyban, ha a piperét nem veszik.
Az ő kára az, ha a vigarda veszit.
Nincs az idén farsang.

Nekem nincs szállásom, ha bálterem zárva.
Vendégtelen boltbul én vagyok kizárva.
Munkátlan szegény lyány az igazi árva.
Nincs az idén farsang.

Nincs az idén nagyböjt.

Nem volt elég farsang, megtoldjuk a böjttel.
Szünet se volt benne, olyan vigan tölt el.
Kéj, mámor, dáridó annyi van, csak győzd el!
Nincs az idén nagyböjt!

Más évben a pezsgőt használtuk csak inyNya.
Mostan fürdünk benne: megannyi bor-nympha,
Most csak a hütlennek van hű paladinja.
Nincs az idén nagyböjt.

S luxusra az ember még is sokat nem költ:
Divatöltöny, csipke minket ugyan nem röjt;
A mi bálruhánkon szabó sokat nem ölt.
Nincs az idén nagyböjt.

Az igazi «Jó szív».

Verseméy.

Szent Péter pediglen tartja a kezében
A mennyei pálmát, odafenn az égben,
S nagy magában azon töprenkedik épen:
«Hát ezt kinek adjam ezen szökő évben?»

Az igaz jó szívnek. De melyik az igaz?
Nehéz megtudni, ki tiszta buza, ki gaz?
Mert kinek csak száján terem meg a vigasz,
Annak a kezébe bizony nem illik az.

Tudn'illik a pályadijas égi pálma,
Mely a csillagokból földre alá száll ma:
Halandó embernek bizony kedves álma,
Méltó, hogy támadjon érte egy kis lárma.

Tartatik ezuttal lelki szépségverseny:
El nem marad erről, tudom, egy ember sem.
A sok pályafutó egymással mint verseng,
Azt fogja leirni mindjárt az én versem.

*

Az egyiknél vagyon kövér bugyelláris:
«Ismeri nevemet koldus is, király is!
Szórok alamizsnát az egyik kezemmel,
Másikkal az államkölcsönt jegyezem fel.

Segélyt talál nálam minden özvegy, árva:
Miniszterek előtt a ládám kitárva.
S ha én azt becsukom s nem adok belőle:
Nem lehet háboru, jót állok felőle».

«Ez nagy szó!» Mond Péter. — Jön a következő;
«Uram, csak én rólam danol erdő, mező.
Házamnál a szabad lopás a regula,
Sohse kérdem, hányat vet csorda és gulya?

Élhet a szegénynek kicsinyje és nagyja.
Mit szeme megkíván, keze ott nem hagyja.
Ellopott tárgy után soha nem szaladok,
Borba esett légynek utravalót adok.

Házamnak kapuja soha sincs betéve;
Azt sem tudom, ki lesz a vendégem délbe?
Vacsoráló banda reggel oszlik szélylyel.
Nálam mindig nap van, soha sincsen éjjel.

Váltóit girálom megszorult pajtásnak,
Kifizetésüket sem engedem másnak.
Kártyázó czimborák, mikor összejőnek,
Engemet neveznek közös jóltevőnek».

«E bizony nagyon szép!» mond a menynyek őre.
Most egy másik alak bandukol előre.
«Uram! Fáradt vagyok! Már mind a két lábam
Eljártam a szörnyű sok lótás-futásban.

Én járom el dolgát bajosnak, peresnek,
Meg a kik hivatalt és állást keresnek.
Akár szolgabiró, akár biró-szolga,
Annak mind én hozzám van kötve a dolga.

Miniszter kilincse tenyeremtül fényes,
Hozzám jön minden lány, a ki csak erényes.
Iskolák ajtaját én nyikorogtatom.
Hivatal-betöltés az én vállalatom.

Én felelek rosszul tanult diák helyett,
Kimaradt cselédnek én keresek helyet.
A tolvajt én védem a törvényszék előtt
S nem tartanak nálam nélkül keresztelőt.»

«E már megint nagy sor!» szól az égi portás.
Következik nyomban rá egy másik kortárs.
«Szent atyám! Nem ismersz? Hisz ez lehetetlen!
Tán az ujságodat hagyod felmetszetlen?

Mindennap olvashatsz felőlem valamit,
Viselt dolgaimról minden lap megtanit,
Jótékony rovatbul nevem el nem marad,
Hol adakozás van, tartom a kosarat.

Népkonyhát kóstolok, árvát protegálok,
Erkölcs-nemesitek, börtönökbe szállok;
Perselyemmel járom a várost körösztül;
Ugy félnek már tőlem, akár az ördögtül.

Hogyha a nemzetet valami baj érte,
Tánczolok, szavalok, énekelek érte,
S ha már kifogytam az emberi nyomorbul,
Gondom az állatok védelmére fordul.»

«Ugyan felpakoltál!» mond erre szent Pető.
«Egy embertől több már nem követelhető.
Hát te ott leghátul, ki jössz nagy sunnyogva,
Bontsd ki, hadd lássam hát, mi van a butyrodba!»

Felel az utolsó: «Oh uram én szentem,
Nincs én nekem semmi jó tett az eszemben,
Mert ki megbánt reggel, estig elfelejtem;
S nem gondolok reá, a kivel jót tettem».

«Neked adom pálmám», szól Péter, «nem másnak:
Mert a kinél soha a vett megbántásnak
S az adott jótétnek emléke nem drága,
Az igaz jó-szívnek az a bizonysága».

———

VI.

ALKALMI KÖLTEMÉNYEK

Búcsuztató.

Elmult ó esztendő,
Illik rád gyászkendő.
Hallgasd meg, mit tettél?
Száraz nyár, hideg tél;
Jégeső, rossz aratás, csirás buza;
Savanyu bor, moratorium;
Drága pénz, ritka pénz, semmi pénz,
Olcsó rozs, olcsó rossz, olcsó papiros,
Repczénkre sok a kukacz, kevés vevő;
Nátha, grippe, bukott adósok,
Lapbélyeg, kevés előfizető,
Emléked mind ezekben él.
Pénteken kezdődtél, pénteken végződtél,
Csakhogy már leteltél,
Requiescas non in pace, sed in pice,
A miből nekünk ugyan eleget termettél.

Prolog

a budai magyar szinház megnyitásakor.

Hazátlan bolygott szerteszét az árva,
Dúsgazdag ősök koldus gyermeke.
Hazátlan, árva, koldus egy személyben.

Nagy ősapái fényes ajtaján
Nyelvét nem értő zsoldos álla őrt.
Ott benn szivéhez nem rokon lakott.

E hontalan árvája a hazának,
A múzsa volt, az ihletszülte múzsa.
A vándoruton tengő szinmüvészet.

«Mit jársz, honnan jövél, hová sietsz?
Mi dolgod a világban, mit mivelsz?
Mi utazásod czélja, mért bolyongsz?»

Felelt a bujdosó : «Égből jövök,
Dicső napoknak fényét hirdetem.
Tanitok sirni, ott, hol sirni jó.

Ébresztek alvót, szítok szent tüzet,
Feltámasztok halottakat, reményt
Gerjesztek régen elfásult szivekben.

Megűldözöm a bünt, kigúnyolom
A dölyföt, bátran szembeszállok
Uralkodó előitéletekkel.

S a mint némán tanit az ég felettünk,
Tanit minden füszál a földön itt;
Tanít a beszítt anyatej.

Miről regélnek halkan, holt betük,
A mit susognak szótlan szellemek;
Miről beszél minden szívdobbanás,

Azt, azt az égő, élő tudományt,
A mindig érző, vérző honszerelmet,
Én azt forró szavakban hirdetem.»

— — — — — — — —

Óh szent Budánk, óh nagy királyainknak
Emlékitől napfényes ősi várunk,
Mely elmult századokra átvilágolsz;

Óh szent Budánk, egy hosszú szenvedésnek
Sötét emléke! elvérzett hazának
Rabbá lett gyászos özvegyasszonya:

Ily gyermeket te nem fogadhatál be,
«Menj, vándorolj!» mondák a bujdosónak.
Ment az, de szíve mindig visszavonzá.

Sok fájt! ha mind el kéne mondani,
Örök lét lenne; ám legégetőbben
Fájt, hogy Budán nem szólhat a magyar!

Egykor szavát, a mit Budán kimonda,
A három tengerpart viszhangozá.
És mind a három tenger őt uralta.

És most is van még három tengerünk:
A köny, a vér, a csalfa délibáb.
És a magyar nem szólhatott Budáról!

— De szárad a köny, de hullámzik a vér,
S a délibáb nem csalfa vak remény:
Közel van a küzdőknek már a part.

Küzdőnek első réve, múzsa-lak
Légy üdvözölt; te első kő a műből,
Mely három század óta romba' fekszik.

Következzék utánad nemzetünknek
Jobblétiből mind az, mi még csak álom;
De olyan álom, melyért meghalunk.

Te élő képe voltál nemzetünknek;
Kivül romnak tekinthető falak,
De benn az élő szellem temploma.

Kit a közöny már eltörlésre itélt,
A honfi buzgalomnak egy szavára,
Az élet élő iskolája lől.

Hirdesd a szót, a mely életre hítt:
Ez szült, ez volt anyád, ez életed.
E szóhoz, gondolathoz hű maradj.

Nem tréfák puszta játszi szinhelye; —
Oltár e ház, hová áldozni jár
Művész, és honfi-művészt pártoló.

Nevednek hogyha híven megfelelsz,
A nép meglátja benned önmagát,
S erényiben még jobban megszilárdul.

Te szólj az elmult fényes századokrul,
A tett beváltja egykor majd szavad,
S következnek még fényesb századok.

És ujra nagy lesz egykor a magyar;
És ujra fényes ősi Budavár:
— Hallgassa meg magyarok Istene! . . .

Magyarország primása.

(1861. október 26.)

Hajdan a főpapi hős pánczélt övezett derekára,
S úgy harczolt legelől nemzete ellenivel,
Mongol nyilzáport és ozmán ágyugolyókat
Nem rettegve megállt a csata vérmezején.
— Mérges nyilhegynél és tipró ágyú tüzénél
Dúlóbb a mi csatánk, kinosabb itten a seb.
Mint a vezérpapok ott, Te is itten bátran elől jársz;
Ah de az «æs triplex»t most te belül viseled.

Boldog uj évet kivánunk!

(Jó gyermekek köszöntő verse.)

Eljött immár ötvenkilencz!
Nem tudjuk még: ki lesz, mi lesz?
De kivánjuk, hogy jó legyen:
Lakadalom völgyön, hegyen.
Feleséget, ha nincs, szépet;
Ha van, csendes békességet.
Ki mit kiván ezen évre,
Menjen mind teljesedésbe:
Öröm, vigság legyen nálunk:
— Boldog uj évet kivánunk.

A nagy urak fényes nevét
Még fényesbbé tegye ez év,
Szegény ember az éhséget
Ismerje csak hire végett;
Ki jól vetett, jól arasson,
Munkásé legyen a haszon.
Erőseké a diadal,
A dicsőkről szóljon a dal;
Minden nap jobbra találjunk.
— Boldog uj évet kivánunk.

Bőven legyen repcze, búza,
Árát még is le ne huzza.
Török, lengyel és franczia
Mind a mi borunkat igya:
Nekünk csak annyi maradjon,
Hogy a magyar is vigadjon.
A ki a szőlőt kapálja,
Jól füstöljön a pipája,
Míg a lábunkon megállunk. . .
— Boldog uj évet kivánunk.

Uj divatot a hölgyeknek,
Uj czimeket a férjeknek,
A költőknek diplomákat,
Tudósoknak csöndes álmat.
Ügyvédeknek sok klienset,
Doktoroknak pátienset.
Szinészeknek dupla gázsit,
Katonáknak nagy kurázsit.
Szerkesztőnek praenumeránst.

(«Aztán szépen egymást ne bántsd!»)
A mit ohajt szivünk, szájunk,
— Boldog uj évet kivánunk.

Búcsúztató.

Csakhogy elmultál már kopott vén esztendő,
Unalmas, siralmas nyolczszázhatvanhárom!
Az ilyen esztendőt, a milyen te voltál,
Bizony ma eladnám kilencz uj krajczáron.

Minden egyiptomi csapást ránk uszítál,
Mit egykor föltalált Mózes s a bölcs Áron.
Azért hát rosz néven ne vedd, ha ez úttal
Haragos keblemet előtted kitárom.

Semmi könyörgésre meg nem csordítottad
Szemeidnek könnyét egész elmult nyáron.
Kemenczébe dugtál, ott sütél bennünket.
Mezőt, szántóföldet feledtél kopáron.

Jó alkalmat adtál okosnak bolondnak,
Okulni privatim otthon saját káron.
Olcsó a tanulás, de azt ugyan nekünk
Adtad, hogy adhattad méreg drága áron.

Bátyáid «en detail» árulták a rosszat,
De te «en gros», mintha készitenéd gyáron,
Krónikát növeltél, Debreczen éhséget (!)
S földindulást jegyez utánad Komárom.

Háborut is kezdtél; szépet! siralom volt
Vesztes lengyelen az, s győztes muszka czáron.
Szabadságháborut, melynek az a vége,
Hogy több lett a halott s súlyosabb a járom.

Akár milyen lesz is az öcséd, hatvannégy
Hogy már a helyedre üljön, alig várom.
Pedig meglehet, hogy a mivel kecsegtet
Az is végtére lesz egy nagy lírom-lárom.

No de az is jó, hogy a hátunk megett vagy,
Hogy már átestünk a keserü poháron:
Nesze ez a rossz vers, egyetlen egy rímmel.
Aztán ez sincs tovább, mert íme bezárom.

Fáy András halálára.

A humor és vígság istennőjét mi baj érte?
A ki kaczagni szokott, kit sirat oly szomorún?
Fáynk nincs többé! Legjobb, leghűbb fia volt ő;
Fáynak elvesztén nem csoda szíve ha fáj!

Prolog

a debreczeni nemzeti szinház megnyitásának ünnepélyéhez.

Egy kincse van minden nemzetnek adva,
Míg azt megőrzi híven, addig él.
E kincs neve: az édes anyanyelv.

Bálvány ez, mely előtt találkozik
Az ellentétek minden árnyalatja, —
És egy testvérnek vallja ott magát.

Óh boldogabb országok gyermeke!
Hazánkon elmerengő idegen,
Hogy ezt mi úgy szeretjük, ne csodáld.

Nekünk e kincs volt századok során:
Multunk, reményünk, jelenünk,
S mert benne élünk, kell hogy érte éljünk.

Volt a magyarnak fényes éve is
S dicső korának hős emlékeit
Fegyver hegyével égbe irta fel.

De csillag és dicsőség messze vannak!
— Ám ősi nyelve hóditásait
Az élő földre irta szellemével.

«Te» anyanyelvünk tiszta őrhelye,
Magyarnak épült ősi Debreczen!
Ments-vára féltett szellemkincseinknek!

Sok századon át, a míg nemzetünk
Létért ontotta vérét, — egyedül
Te őrizéd a magyar Helikont.

A harczok hosszu, súlyos éviben
Oly sok viszályt kiállott nemzetünknek
Meghódithatlan vára Te valál.

Pedig nem voltak sziklasánczaid,
Erőd a szellem volt, a tudomány:
Ez véde téged és Te védted ezt.

A honni múzsa, kit fegyver riasztott,
Itt menhelyet és ápolást talált,
S hálából kincsét mind e helyre hordta.

Körül vihar dúlt, villám csattogott,
Hazánk virágát fegyver tépte le,
S a vész szétszórta a hulló levélt.

Balsors kitörlé a lét könyviből
Önnön vérünkkel nemzetünk nevét,
S port hinte rá, hogy meg se lássa többé.

Te akkor is megőrzéd kincsedet:
Fegyver nem, tűz nem vette tőled el,
Sem ur szavának csábja meg nem ejte.

Te a szegény, a megvetett anyának,
Ős szellemünknek hű tanyája lettél,
S ápolgatád, míg ujra ifjudott.

S mit fegyver veszte hős apák kezében,
Azt tollal, észszel, csengő dal szavával
A bölcs utódok ujra visszavívták.

És ujra Kárpátoktól Adriáig
Lett élő nemzet a magyar, s Te abban
Mekkája a tudós zarándokoknak.

Te szülted a tudóst, ki felvilágolt,
Te szülted a hit buzgó pásztorát,
S a költőt, kinek lángja most is ég.

Légy üdvözölve ősi Debreczen,
E templom-ünnepélyen, mert bizonynyal
Hol nyelv-oltárod áll, egy templom az.

A szó, mely üdvözöl ezt mondja «most»
S a szó, mely «egykor» számon fogja kérni:
Miért ez oltár? ezt idézi majd.

Miért ez oltár? — Honfi áldozatra,
Az egyik szellemét áldozza annak,
Részvétit más: — s minkettő áldozat.

A honni nyelvnek ihlett hirdetője,
Kinek szivében ég az égi szikra,
Tanítson itten híven érzeni;

Tanítson hűn szeretni : — hű szivet,
Drága hazát és fényes őserényt ; —
Szeretni mindazt, a mi szép, s igaz.

Hirdesse élő, látható alakban
A megdicsőült ősök tetteit:
Hogy lelkesüljön rajtuk nemzedékünk.

Hirdesse bünnek torló büntetését,
Sújtsa hibánkat és javítsa azt,
Mutassa fel, mi bennünk szép s nemes.

Legyen világos tükre életünknek.
A népszokást, az ősi hagyományt
Emlékbe vésve tartogassa fenn.

S amit költőknek lelke ránk hagyott,
Az égi szép költészet hangzatát
Zenditse meg müvészet hő szaván:

Hogy hallja minden, s higyje, hogyha hallá,
Hogy nincs a földnek édesebb zenéje,
Mint a magyar szó, művész ajkain.

«Ezért ez oltár!» És nem, hogy hizelgjen
A kor hibáinak, a rosz divatnak,
S visszhangot adjon korcs izlés szavának.

Nem, hogy legyezze könnyelmű ledérség
Tréfának öltözött botlásait,
És édes mérget töltsön a szivekbe.

Nem, hogy fület csiklandó pengetéssel
A gondolattól elszoktassa népünk' ; —
Érzékhez szólva, értelem helyett.

A puritán hit ősi városában
Hiú látványnak nem ; — csak szellemünknek
Épülhetett e ház : — «azért ez oltár».

S áldott legyen a kéz, mely épité,
Áldott a szív, a mely kigondolá,
Áldott a nép, mely érte áldozott,
Áldott a szellem, mely föntartja ezt,
S áldott a hon, melynek szolgálni fog.

Új évkor.

(1866.)

Boldog új esztendő! Megszokott hibád az,
Hogy kezdeted esik rendesen a télbe,
S téllel is végződöl. A jámbor halandó
A jobb időszaknak nem örül, csak félve.

Most jobb arczot mutatsz: a tavaszszal kezded;
Meleg van, zöld minden, fakad rózsa, liljom,
Nem ugyan odakünn, hanem kebleinkben:
S csak így kell folytatnod, hogy az mind kinyiljon.

Ha már olyan jó vagy, hogy így köszöntesz be,
Adj e jó tavaszhoz megfelelő nyarat,
Engedd, hogy elmondjuk ez új esztendőben:
Ki jó magot vetett, ez egyszer azt arat.

S ha tavaszon kezded, ne is engedd aztán
Hogy végül a mindent letépő tél győzzön,
Hanem végezd méltón a derék kezdethez:
Végezd nálunk áldott, gyümölcshozó őszön!

Prolog a székesfehérvári szinház megnyitására.

Magyar királyok ősi városa,
Légy üdvözölt! Te fejedelmeink
Lakása egykor, sírtanyája majd —
És koronánknak hű őre megint.

Mert a királyok hamva nem halott:
Belőle nemzet támad; ebben él;
Fenn küzd a szellem, alkot és teremt,
S az a por ott lenn érez, hisz, remél.

S a szellemnek is koronája van,
Mit el nem ronthat semmi földi vész,
Főpapjai, — Isten kegyelmiből, —
Kik fölkenik: költő, tudós, művész.

Óh volt idő, — mi láttuk azt, — midőn
Hazátlan volt a honban mindenik.
Szívükbe láng: — legtöbb kiége már,
Kik álmukat most ott lenn pihenik.

Fénylettek és elégtek! — Boldogok!
  Fényük maradt csak fenn s dicső nevük;
Milyen sötét volt szenvedésük itt?
  Feledve és temetve van velük.

Türtek szégyent, nyomort. S becsületet
  Szereztek a kigúnyolt ügynek itt.
A fát, a melynek földje mostoha,
  Égnek növelték forró könyjeik. — —

Áldott legyen, ki nekik menhelyet
  Adott, midőn még nem volt temploma
A honni nyelvnek a hon sziviben
  S a vándoroknak lett hű otthona.

Ki szólt: «E vándorbot kezedben im
  Nem koldusbot, király jogarja ez;
És főd dísze nem a tövisfüzér,
  De a dicsőség diadémja lesz.

Ki ajtót tárt eléjük, s hő szivet,
  S buzgalmával növelte az övék',
Kinek nevét az emlék szálai
  Művészetünk nagy lapjára szövék:

«Székes-Fehérvár», — Üdvözölve légy,
  Ki koronázást ünnepelsz ma im.
Előttem állnak, — régi jó barát! —
  Emlékeim — s valósult álmaim.

S szép álom, melynek vége soha sincs,
  Örökké tart a fényes folytatás;
A mit mi kezdénk, félbe nem szakad:
  Ujult erővel azt folytatja más.

S miként Macbeth királyi rémsora,
  Egy fényalak a más nyomába ér,
Fején aranynál drágább korona:
  A koronák közt legfényesb babér. —

Viseld babérod ifjú ivadék!
  Szállj harczra égtől ihlett viador!
Hadd váljon el a szellem harcziban:
  Ki a vezérlő csillag, ki a por?

Tanuld megérdemelni koronád.
  Hódíts — s szeressen, kit meghódítál!
A szellemország tartományiban
  A kit minden szeret «az» a király!

S áldott legyen a szentelt csarnok itt;
— Ments vár — és templom — és királyi lak!
Áldott a város, melynek áldozat-
Filléribői épült oltárilag!

Dicső nép: vedd át hálaszózatunk
A multért! — Üdv kisérje a jelen
Művét! — A mit jövődnek áhitunk:
Az, hogy hazád örök s boldog legyen.

Az ezeredik szám.

(Mikor az Üstökös ezredik száma megjelent.)

Mi már betöltöttük a mi ezredünket,
Pedig úgy, hogy közbe soha meg nem szüntek.
Hej pedig nehéz volt ám ezt igy kiállni:
Próbálja valaki utánunk csinálni!
Tárgy is volt, toll is volt, a ki azt megirja.
Hanem olló is volt, a ki azt lenyirja;
S akár hogyan buzgott a humornak ere:
— Difficile fuit satyram scribere.

Voltunk éneklői hires Bachhuszárnak,
S azt kigyalogoló magyar csizmaszárnak.
Az volt ám az idő, mikor ellenzékünk
Magyar nadrágunkon lehetett csak nékünk;
Csak a sarkantyunk volt az egész Káz Ivór,
A Censura pedig vala Carminivor;
S még is fittyet hánytunk a németnek: «gyere!»
— Difficile fuit satyram scribere.

Bezzeg nem hordárral strázsáltattak minket,
Hogyha megtaláltuk bántani Schmerlinget,
Nem védelmezett meg Ghyczy Kálmán szárnya,
Hogyha ránk éhezett egyszer a kaszárnya;
Minden fegyverünket hej de lefoglalták,
S a ki interpellált, magát is ott fogták,
Csupán egy maradt meg: — a humor fegyvere,
— S difficile fuit satyram scribere.

Sok igaz szót, a mit nem lehetett nyiltan,
Elmondtak a «bohók», akárhogy volt tiltva,
Beszéltek Chináról, meg Napoleonrul,
S az olvasó tudta, hogy az hova fordul?
Adoma alakban, tréfa szine alatt
Adogattatott be sok keserü falat,
A mitől a magyar ujabb kedvet nyere.
— Difficile fuit satyram scribere.

Ezer szám Üstökös! Mind megannyi adat,
Hogyan folytatott a magyar nemzet hadat:
Se karddal, se szóval, csupán jó kedvével,
Törhetlen humora örök erejével!
Ez volt, mi lerágta kezéről a lánczot,
Ez gyógyitá ki, hogy baja meg sem látszott:
Nevette ellenét, s ezzel csatát nyere.
— Difficile fuit satyram scribere.

Derék jó kedvü nép! Legjobb munkatársam,
A ki segitettél élczlap kiadásban.
Ki adomáidban lefestéd önképed,
Mit öszsze a kaján irigység se téphet:
Tartsa meg az Isten ezt a te jó kedved!
— S egy kis komolyságot is adjon e mellett.
Hogyha betelt e lap második ezere:
— Lehetetlen legyen satyram scribere.

Tisza Kálmánnak

születése napján, 1877. deczember 16.

Ünnep van, boldog szeretetnek ünnepe Nálad,
  Nincsen más körüled, mind csak az, a ki szeret:
Hű nő és viruló gyermek-koszoru mosolyog Rád,
  Egyetlen koszoru, a mire büszke a sziv.
Titkos öröm napja, melyről más senki se tud hirt
  S a miket itt érez, senki se mondja el azt.
Édes ajándékok: hitves kéz himzete, gyöngéd
  Szók, gyémánt könyek, hallgatag átölelés.
Ám a «barátság» is küld egy születésnapi kincset
  S meglepetésképen üdvözöl a riadal;
Ablakon át berepült kő ez: mustrája szivének,
  S a felszinre került söprünek a zaja künn. —
Jól eltedd e követ: mausoleumodnak alapja
  E kő. Minden nagy férfi jutalma ez itt.
Néked is egykor majd pyramidot emelnek a késők,
  A kortárs im ezt küldi be minta gyanánt.

A bölcső.

Kalásztermő mező volt e vidék,
Most habzó tengerár körösköről;
Még tegnap fehér tanyák ékíték,
Ma láthatárig tart a semmiség.
  Isten haragja ellen ki pöröl?

S a férfi még küzd; szivében remény:
«Atyám vagy Isten, de a föld anyám!
Nem engedem, hogy sujtsd! kezed kemény,
Ki védené, ha én sem védeném?
E háztömeg közt áll kicsiny tanyám.»

Vihar támad, párjával jő a vész,
Kiolt az égen minden csillagot;
«Ő» lát még egyet, hogyha visszanéz;
Arra tekint, ha ellankad a kéz:
Kis házának ablaka csillog ott.

E pislogó mécs vezérfény neki,
A lelke mindig ottan jár vele;
Ott nyugszik nője, apró gyermeki
Ágyban, bölcsőben. Vész ne verje ki!
Hullámmal, széllel daczol kebele.

Tán alszanak már, gyermek álma jó;
Világ zaja még nem vegyül bele;
Mit álmodik, mind angyaltúl való.
A bölcső az a kis tündér-hajó,
Mely két világ közt ringva száll vele.

De az anyának álma, hogy ha van,
Iszonytató képektől zajgatott:
Ha a tetőkön a szél átrohan,
Embersirást hall harsogásiban,
S álmában felkiált: ki jajgat ott?

Behunyt szemével látja a setét
Hullámot, mint egy élő temetőt,
Rohanva jönni, — látja kedvesét
E sírba dőlni, a mint elesék,
S nem tud kiáltni: «Isten! védd meg őt!»

Élet-halál közt küzd a jó apa,
Ha halva volna, lelke jönne el;
Ha élve volna, jönne ő maga;
Álomban, ébren hangzanék szava:
«Ébredjetek! aztán el innen, el!»

Most zaj közelg, félelmes, rémteli,
Az utczákon ily haraggal ki jár?
Lépése szörnyeteg, nem emberi,
Az alvókat egyszerre fölveri —
Nem a várt apa; — hanem a vízár.

Idő nincs futni! Gyorsabb a halál;
  Hullámparipán jár e szörnyeteg.
Az agy megzsibbad, szívverés eláll,
A tévedt kéz védeszközt nem talál
  S már itt van ő, azt mondja: «Végetek!»

Nem az édes folyó, az ismerős,
  Mely annyi áldást, jót tett veletek:
A tenger jő reátok, az erős!
A vízözön éje! A tenger ős-
  Fenekét visszakéri tőletek.

Nincsen segítség! Kong a vészharang,
  A zengő ércz csak végimára szól.
Itélet ez rajtunk! Az ég-harag
Nem kérdi: Mi történik ott alatt?
  A sikoltásra vihar válaszol.

S a végitélet zaja közepett
  A gyermek alszik kis bölcsőjiben.
A kis ház fala végig megreped,
Ő nem látja a bántó képeket,
  A hullám ringatja, és ő pihen.

A haldokló anyának két keze
  Csak a bölcsőt tartja az ár fölött;
Segélyt kiált, — hallgat, nem érkez-e?
A kéz még tart, — az ajknak nincs nesze,
  Védi őt, — s lelke már elköltözött.

S a gyermek mégis alszik s mosolyog
  Egy álomból a másba szenderül,
Körötte minden recseg és ropog,
Romokba dőlnek egész házsorok,
  A sor az ő tanyájára kerül.

Falak kidőlnek, tető szétszakad,
  Kő és gerenda egy tömegbe dül.
A ki megölte, a bősz áradat,
El is temeti a halottakat: —
  A bölcső ottan úszik egyedül.

S a gyermek alszik benne csendesen,
  Az óriás ár dajkája neki:
Hulló romból nem bántá semmi sem,
A hullám szíve rajta megesett;
  Felvette a karjára s rengeti.

Ur Isten, a ki minket sujtolál,
Talán mert nagyon bűnösök vagyunk,
Mert nem szerettük e hazát talán
És benne egymást, mint parancsolád?
Hogy vétkeinkért versz, meghajolunk.

De e bölcső, mit őrze angyalod,
S ennek lakója még nem vétkezett.
Családja, háza, városa halott:
Ha megtartád, veszni nem hagyhatod,
Hanem kiterjeszted felé kezed.

Ott leng a csónak a hullám felett,
Nyugtabban, mint a gálya horgonyán;
Halld uram: a gyermek fölébredett!
Szavát Te érted; ő beszél veled.
Azt kérdi Tőled: «Hol van jó anyám?»

Leheld reá az égből válaszul:
«Ki mindent elvett, mindent visszaád.
Nem lész te árva, ime él az Ur!
Kiben apát, anyát nyerj vigaszul:
Ád néked egy boldog magyar hazát.

Ad néked, a ki ápoljon tovább,
Fiaihoz örökhű nemzetet.
Anyád lesz, édes az, nem mostohád,
Nem árva az, ki szívéhez talált,
Az meg van áldva, az el nem veszett.

Jön boldogabb kor, örökséged ez!
A rombul új város emelkedik,
Régi fájdalmat új öröm fedez!»
— A gyermeksírás Hozzád zengedez,
Uram! hagyd szállni magas egedig!

Eötvös József.

Mint költő, szónok, mint államférfi magas volt,
Eddig is oly közel állt éghez, a hol hona van.

Honfi szerelmétől melegednek az ifju szívek majd,
Költő-híre egünk nappali csillaga lesz.

Szelleme élni fog ott, hol imádnak még magas eszmét!
És koszorút terem ott, hol pora nyugszik, a föld.

Nem földben! szerető szívekben van temetője,
Semmi se lesz hamuvá! Mindene fénybe megy át.

Az utolsó prolog.

(Iratott a pápai nemzeti szinház megnyitásának ünnepére
1881. deczember 7.)

— — Bocsássatok meg a merész czimért.
Nem azt akarja ez jelenteni,
Mintha soha többé már Tháliának
Templom ne lenne fölszentelve nálunk
S az ünnepélyt egy-egy diszköltemény
Jámbus-lábon biczegve ne sietne
Oly élvezetdússá varázslani,
Hogy a közönség a gyönyör miá'
Azt mondja: bárcsak vége volna már!
— — Csak én nekem utolsó e prolog.

Lantom repedt már, rég a szegre vágyik.
Rozsdás lett, visszalankadt rajt a húr,
Nem resonál, csak raisonirozik . . .
— De hát ne vádoljuk a hegedüt,
A muzsikusban itt a főbb hiba.
Vén már s mindennap egy nótát felejt,
Sok szép időt keresztül élt — s talán
Nagyobb része nem is volt oly igen szép.
S nagyobb baja annál, a mit felejt,
Az, a mit nem tud elfelejteni.

Volt ám müvész az én időmben is,
S müvészetéhez templom: — pajta, csür,
De a pajtába belefért Olymp.
S a vándorbot, mely bolygását vezette,
Nem koldusbot, királyi pálcza volt; —
Hóditott véle; — s hogyha a világ
Rossz volt neki, teremtett uj világot
És abban ő volt ur és fejdelem.
Az ilyen ország fejedelmei
Gyakran éheztek; — de uralkodának.

Mi minden volt e deszka templomokban;
E papirossal foltozott Olympon!
Szép, édes zengő nyelve nemzetünknek,
A költő álmait tolmácsoló.
Élő alakká váló gondolatja
Egy másik lángész alkotásiban,

A bámulatkeltő harmónia,
Mely bájosabb minden földi zenénél.
Az élőszó tündér varázslata.
Hogy azt hivők : nincs szebb szó a magyarnál.

Miket tanultunk korhadt szinpadodról
Te rozga vándorló Thespis-szekér?
Népek történetét, a fényszakot,
S a szivrenditő nagy válságokat,
Erény próbáit, végdiadalát.
Tanultunk — hévvel, mélyen érzeni,
Lángolva, hiven, igazán szeretni.
Tanultunk hinni, hogy bün, léhaság,
Miként itt látjuk, e világban is
Porba taposva s ostorozva lesz.

Ám abban is gyönyörködött a lelkünk,
Midőn a népnek tarka életét,
Bujában, örömében hűn találva,
Elénk varázslá a honi művészet,
Mert annak nemcsak égben a hazája ;
A föld is az, s a nép költészete.
A puszták ismerős alakjai
S az egyszerü busongó népdalok,
Több szivet hóditottak a magyarhoz,
Mint minden hősi hadverők.

S kik a tündérvilágot megteremték,
A hajdani nagy szellemek,
Óh, hogy tudnám én őket elfeledni ?
Minden szavuk fülembe cseng ma is,
Előttem járnak ködalakjaik. —
S ha látok szinpadot, ott jár előttem
Egy-egy ürnek hagyott fehér alak.
Innen hiányzik «ez», amonnan «ő»,
A jelmez, mint halott exuviái,
Eldobva ott a lomtárban hever.

S következik, szépen, egymás után,
Az a nehány, ki még itt révedez :
Elmult művészi korszak veteránja ;
Szerepkörét túlélt művészi nagyság, —
Megtürve még ; de nem tisztelve már,
Kiket ott vár már a halotti dal,
S kimultában megrug a kritika,
Hogy mondhassa : «Kétszer halok meg itt !»
Utolsó harczosa egy küzdelemnek,
A melyre semmi szükség már e földön.

Minek már mind ez? Szép nyelv és szavallat?
Költészet és művészi alkotás?
Közönség-szöktető unalmas eszmék!
Mulattatás: ez a művészi czél.
Nem szellemet: szép termetet kivánunk;
Csiklandozó dalt, nem melódiát;
Bohóskodást, szójáték czifraságát,
Routint. — Minek nekünk az óriások?
Minek jellem? elég most a divat.
Eszmét pótol — a dekoráczió.

Erényt — elég, ha a pap prédikál, —
A könnyü erkölcs a szinpad tana,
Jöjj megtanulni, mily édes a bün?
Milyen bohóság hűnek megmaradni?
Nőcsábitás — mindennapi kenyér.
Ki a szerelmet komolyan veszi,
Az a nevetséget fokozza csak.
A kit megcsaltak, az megérdemelte,
Mert ő se volt jobb, mint a megcsaló.
Ma te nevess, holnap rajtad nevetnek.

Épülhet itt, kinek szive fogékony. —
Históriát tanit — a szép Heléna,
Mythoszt — derék Orpheus a pokolban,
Strategiát — Herzogin von Gerolstein,
S az æsthesisból leczkét ád — Pipacs.
Most már nem is becsületes darab,
Hol a menyasszony az oltár elől
Meg nem szökik az első felvonásban.
Mig végre minden versenytárs elől
Elnyeri a koszorut szép Nana.

Hanem azért még épitsz templomot
Te jó közönség magyar Tháliának.
S a megnyitás magasztos ünnepére
Fellelkesülten jősz és hivogatsz.
— Elkezdi Hymnus, Szózat és görög tüz:
Fehér, veres, zöldszinü, nemzeti.
Aztán előáll a lantpengető
S elmond sokat, mit ő se — más se hisz.
Azzal elhordja szépen sátorát —
S jön a Bohózat — s az itthon marad.

«Te» láttad azt az elmult szép, dicső kort,
Oh Pápa város népe, hajdanán.
Öreg művészek most is emlegetnek,
Mily napmeleggel ébresztéd csiráit

Mi sarjadó magyar művészetünknek.
Nem pihenője: otthona valál.
A szinművész, miként a napraforgó,
Bár merre járt, te Hozzád visszafordult.
A két hazában ugy, miként Te nálad
Nem volt megértve, nem volt ugy szeretve.

Ezért vettem le még egyszer, utolszor
Rossz kobzomat: hogy ünnepélyeden
E búskomornak született prologot,
Mint utolsómat elkesergni jőjjek.
— Hiszem, hogy a te diszes csarnokod
Azzá lesz, a mivé emelni szántad;
Nemes müvészet fészke, a miben
Uj nemzedék megihlett sarjadékát
Hő honszerelm s aranytisztitó izlés
Méltó utódokká neveli föl.

Hiszem, hogy a Te diszes csarnokod
Lesz menhelye azoknak a dicsőknek,
A kik inkább választják a nemes
Koldusbotot és a babérfüzért,
Miként a thyrsust s szőlőkoszorut.
Hiszem, hogy a ledér divatművészet
Fattyu szülötteit nem ápolod —
Soká. — Olympnak magas Isteni
Oltalmazzák meg uj szentélyedet,
S a honszeretet tartsa fenn sokáig!

S most már hadd függjön lantom a fűzágon,
Hozzája méltó fán, örök időkig,
— Fényes nagy palotákhoz fényesebb
Dalos kell. Én nem tudok már örülni.
— — Hanem ha még egyszer egy deszkapajtát
Valahol összeütnek, zsupfödéllel,
Gyékény szinfallal, ponyva függönyökkel
S azt mondják: ez a honi dráma háza, —
Akkor leveszem még a lantomat
S ahhoz elmondom még a megnyitó szót.

Üdv Fiuménak!

(A magyar szintársulat első föllépténeк ünnepélyére a fiumei városi szinházban.)

Légy üdvözölt hazánknak drága gyöngye,
(Kinek nevez mindenki) — Fiume!
... A gyöngy a kagyló fájdalom szülötte,

Hol bántó féreg furja teknejét,
Gyöngyöt teremt védelmül önmagának.
— Im Téged is e fájdalom teremte,
S ha évenkint új fényréteggel von be,
Csak önmagát védi meg a haza. —

Kisded csoportunk egy felhő csupán,
Mit a népszellem árja hajt ide.
Szavunk viszhangja csak egy nép szavának,
Mely áldást, üdvöt hangoztat Feléd,
Mit a haza atyái e tanácsban
Nehéz szavakban Érted mondanak,
Mit a vezérek a kormányrudon
Éretted tesznek, — sokkal súlyosabbat,
Azt mi könnyű dalokban mondjuk el.
... Hogy «Az vagy nekünk, a mi volt Velencze»,
A nagy «Világura köztársaságnak»,
Mi Adriánk, egyetlen partvidékünk
Keblünkre zárt örök menyasszonya.
Mink is, miként a dógék egykoron,
A tündöklő Bucentoró hidjárul,
Egy gyürüt dobtunk a tengerbe le,
Arául eljegyezve Adriát.
De a mi gyürünk drágább, mint valának
A dogék gyémántos abroncsai,
Mert ez a földtekét övezi át —
E gyürü Fiume kereskedelme.
Ezen gyürü az, melylyel a magyar
Nemzet, és a királya, minden évben
Eljegyzi Fiuménak Adriát.
Ezen gyürü legyen jelképe annak,
Hogy a szerelem Közted és közöttünk,
Miként a «kör» s a «tenger» végtelen!

Legyen szabad itten, elandalodva,
(Költőnek és művésznek módja ez)
Benézni a hajnalsugártól ittas
Jövendőnek vakító távolába,
S meglátni a leendő Fiume
Tündérvilági büszke arczulatját:
A tengerparti paloták sorátul
Olajfa-erdők környezte lakoktul
El messze, a ringó sík tengeren,
A merre szem lát, mindenütt vitorlák
Sirály-raja közelg és távozik.
A nagy, hatalmas öblü kikötő
Nyugodt tükrében erdő ringatózik
Árboczhegyén, mint a világ virága,

Minden nemzetnek tarka lobogói.
Rakpartodon pihenni nem tudó
Emberraj, életzaj ; — dicső zene !
Ipar, munka szerszáminak zaja !
Melynél nincsen dicsőbb harmónia.
S nincs többé nyelvviszály ; rég elfeledték !
Dolgátul arra senki rá nem ér.
Százféle nyelven szól, s megérti egymást.
«A pénz beszél.» Ez a mindenki nyelve.
S a jólét alkot nemzetet, hazát,
Mert «házioltár» a nemzetiség,
Melynél mindenki hiven áldoz otthon,
De üszkeit a szent oltár tüzének
Nem hordja szét szomszédot gyujtogatni.
Az egykor boldog, gazdag Fiuménak
Csak honfia lesz, ellensége nem !

«. . . A kagyló évrül évre szaporítja
Fényrétegét a drága gyöngy körül.»

Bár teljesítse e költői álmot
Jó kedviből «Magyarok Istene !»
Hisz ő is «itt» a leghatalmasabb.
Parancsolója az egész Olympnak :
Neptunnal ő csak «itt» rendelkezik.
Serkentse hát az Istenek karát fel,
Mozduljanak, lássák el Fiumét !
Mercur hozza ide kereskedelmét,
Plutó halmozza össze kincseit,
Vulcan kovácsoljon vasútakat,
Ceres kitöltse gazdag garmadáit,
Juno megsokszorozza népe számát,
Apolló zengjen fényes hirnevéről,
Minerva is hadd hozza tudományát,
Szövőszékét kathedrájával együtt.
És hogyha a Dirák még úgy kivánják,
Hogy a zord munkák véres istene,
(Kit nem bánnánk, ha nyugdijazva volna)
Kegyetlen Mars is kell, hogy talpra álljon :
Mutassa meg, hogy karddal, vérttel is
Kész a magyar megvédni Fiumét !

Testvéri szivből jött a szó, őszintén.
Viszhangja volt csak nemzetünk szavának,
A mit hazánkban aprók és nagyok
Különbség nélkül mondanak, beszélnek,
Érezni tudnak, és megtenni készek,
«Hogy tegye nagygyá, boldoggá, mienkké,
Fiumét a magyarok Istene !»

II. Rákóczy Ferencz emléke.

Hogyha alvó volnál távol tengerpartján,
Gyönge sóhajtásom akkor is felköltne;
Ez a gyönge sóhaj millióknak ajkán
Sokszorozva, vihar harsogását öltve.

De te, örök élő, örök ébrenlévő,
Mindig itt vagy köztünk, mióta születtél,
A fényes multból a végtelenig érő
Nem halott árnyék, nem, világosság lettél.

Neved egyértelmű lett a szabadsággal;
Él benne egy nemzet minden szentelt vágya,
Minden, mi a multból fénynyel visszalángol,
Minden, mi a jövőt reménykedve áldja.

Fejedelmi bölcső volt a fényes csónak,
Egek országából mi a világra hítt,
Hívták száműzésnek, nehéz koporsónak
Azt a gyászos hajót, mi oda visszavitt.

S az a tenger, mit e kettő közt bejártál,
Annak egy neve volt: nemzeti dicsőség;
Méltó, hogy a miért küzdtél, mire vártál,
A késő utódok az álmot betöltsék.

Diadalmas harczok egész sorozatja
Követte zászlóid. Hivó szózatára
Tárogatóidnak kelt a hon magzatja,
Lélek szállt a vasba s a vér nem volt drága.

És a szabadságért kihullt vér olyan mag,
Mely századok mulva termi meg kalászszát,
Gyökerei élnek, sarjai kihajtnak:
Hiába tapossák, hiába kaszálják.

Mi maradt e nagy kor tündérvilágából?
Egy nagy «név» az «aranykönyv»-ből kifelejtve,
S egy hamvvedernyi por, Keletország távol
Tengerpart vidékén nagyon jól elrejtve.

Egy «dal», mely a drága halottaknak sírt ás,
S miben holt és élő lelkek egybeforrnak:
Egy «rézpénz», a mit e rávert szó «libertas»
Aranyértékűvé tesz az utókornak.

S még maradt valami: a Te egész lelked,
Egy nemzetnek szívét lángragyujtó szikra,
Olyan tisztán, a hogy az égbe lehelted,
Egyik ivadékról szállva a másikra.

Vele voltál mindig édes nemzeteddel
Sűrű gyászában, mint ritka örömében;
Hogy annyi veszély közt soha sem csüggedt el,
Hogy annyi ellenség nem győzött e népen!

S az eszme, a minek egy éltet szenteltél
Küzd, épít és terjed, hódít és elfoglal,
Mi halottnak látszott, álmaiból felkél:
Helyet kér a földön és halad a korral.

Sokan imádnak, de kevesen ismernek,
Kik leginkább hínak, hogy álmod felköltsék;
Zaját hallják csupán győzelmes fegyvernek,
S nem látják benned a haza legfőbb bölcsét;

Kinek az árnyéka drágább, mint a fénye,
Az az önzéstelen, feláldozó lélek,
Kinek lemondása volt legfőbb erénye,
A milyennek téged én megismerélek.

Mindent a hazának, magadnak semmit sem,
A nemzetnek azt is, mi érhetlen távol;
Saját fejednek még azt sem, a mit Isten
Adott felkent ősök dús adományából.

Hitnek, gondolatnak, földnek szabadsága,
Minden ajkú honfi szívében egy bálvány,
Ki mindenekfölött imádott és drága,
Kit lelkében visel, nem csupán a száján.

A «haza», a haza, s örökké a haza!
Ez volt az a bálvány, a kit fölállítál,
— Már most hát ébredj föl! már most hát jőjj haza:
A kit úgy imádtál, az a bálvány itt áll!

Nézd: szabad a Nép, Föld, a Vallás, a Sajtó,
Nincsen rabszolga már Magyarország földén;
A honszerelemnek nincs már börtönajtó;
S milliók felett csak egy úr áll: a törvény.

Halld, a magyar nevét megbecsüli minden.
Édes nyelvünk versenyt fut mívelt népekkel,
A magyart tisztelve emlegetik kinn, benn
Merre a nap nyugszik, merre a nap felkel.

Nézd a magyar zászlót szárazon, tengeren,
A magyar fegyverét népek erős harczán,
Mit a magyar földje, keze, lelke terem,
Még a «libertas»-t is a hitel piaczán.

És nem pihenünk meg, haladunk előre,
Helyt állunk a bajnak, kiállunk ostromot;
Nehéz munka ha jön, nem térünk előle,
S a jövőnek rakunk jó fundamentumot.

Csapás el nem csüggeszt, siker el nem kábít,
Erőnket feszítve, gondunk sokszorozva,
Végezzük a multak elkésett munkáit,
Remélve a Jóban, de készen a Rosszra.

Hol minden gondolat csak egy hazát teremt,
Ennek hódol, áldoz e földi Istennek,
Ez a te szellemed, oh Rákóczy Ferencz,
Ilyennek látlak én, ilyennek ismerlek.

Egykor koronával kinálták: nem kellett.
Az a korona már összetörött régen,
De töviskoszorúd újra kizöldellett
És csillagkoszorúd ott ragyog az égen.

Emlékköved nagyobb a pyramidoknál,
Ilyen síremléke egy dicsőnek sem lett.
Meg vagy örökítve jobban mindazoknál,
Mauzoleumod az egész magyar nemzet.

Töltse be szellemed ezt a magas házat,
S az nőjjön oly nagyra, hogy azt befogadja,
Uj fényt áraszszon rá minden jövő század,
Míg a szív melegít, meg az Isten napja.

A temesvári szinház megnyitására.

Hazánknak drága gyöngye, szép Temes!
Az ősi Édenkertnek egy darabja,
Mit Isten-kéz tetézve álda meg:
Légy üdvözölt, midőn földedre lépünk!
Hogy is ne lenne e föld olyan áldott,
Hisz egykor annyi vérrel öntözénk,
És könynyel is.
Tej, méz, ha foly fölötted,
Az drága nedvből változott olyanná,
S nehéz munkánk verejtékcseppiből.

Isten nem adja paradicsomát
Embernek ingyen. — Azt szolgálni kell,
S ha elveszett: — ujjáteremteni.

Háromszor vivott érted nemzetünk:
Egykor fegyver tusáit látta e föld,
S tanult reszketni tomboló hadaktól,
Falrengető ágyuk ütésitől.
Itt e piacz hallá Losonczy István
És két ezer hős társa esküjét:
Hogy inkább végső csepp vérük kiont,
Mint ellenségnek engedjék Temesvárt.
S a mit fogadtak, azt hiven beválták.
Itt állt a vártorony, melynek fokán
A hős Balázs az óriás Kubátnak
Fejét egy kardcsapással porba sujtá.
Itt küzdött a vezér a hitszegőkkel,
Utolsó harczos, a ki elbukott,
Ágyát megvetve hullák halmiból
S nevét a csillagok közé felirva.
Itt láták majdan e komor falak
A diadalmak zászlait lobogni,
Miket a hires Savoyai hős
És a mi Pálffynk annyi vérpatak
Árán kitüzött: hozva a szabadság
Napját, az édes éltető napot,
A látkörön letünt félhold helyébe.
S a századokba nyuló harcz után
A Bánság ujra visszatért honához. —
A «Bánság», annyi honfi-gyász helye,
Talán a «bánat» innen származott?

Mi volt ez akkor? Sivó pusztaság,
Mocsár, kietlen, néptelen vadon,
Tanyája dúvadaknak, puszta falvak
Hazája: a hol a lidércz az ur,
És a mocsári dögvész a király!
Nem édenkert, hanem tengerfenék,
A mely fölött gályákat hajt a szél!
Ki hinné, hogy a szántó ekevas
Még most is néha hajó-roncsba kap?
Másodszor is meg kelle küzdenünk
Hazánknak gyöngyeért, a Kanahánért,
Most már nehéz munkának fegyverével, —
A romboló elemmel szembeszállnunk,
Az ellenséges istenek kezéből
Kellett kivivnunk őseink örökjét,
Ujjáalkotni paradicsomunk.

S az elemekkel vivott harcz után
Az emberész és honfiáldozat
Győzött! — Temes másodszor is mienk lett.

A harmadik nagy küzdelem sulyosb,
Miként a kettő volt, mely megelőzte.
A föld hazánké : víz, lég, mind azé ;
Övé a dús kalász, a geszt gyümölcse,
Mezőknek nyája, gazdag víz lakói,
És a kemény sziklának minden ércze.
. . . . Még a szivekben alvó érzelem
Van hátra csak, mit meghódítni kell.
Oh e hódítás a legnehezebb!
Ezt meg nem adja a vitézi kar:
Nem törvények parancsa, hatalom ;
A lelket csak lélek hódítja meg.
Tüzet mindenki gyujthat egy üszökkel:
De fényt csak égből származott világ ad.
Ez ég világa tette oly dicsővé
Hellászt, Rómát, minden nagy nemzetet.
Ez a «jel» melyben győzelem terem.
E harcz az, mely győz, de le nem igáz ;
Megnyer, de nem ver; s a midőn vesz : ád,
Rokonszenvet vesz : rokonszenvet ád,
S melylyel egymás mellé füz népeket,
Nem láncz, nem rabság, hanem érzelem,
Mely összeköt és soha sem szakad.

Talán a küzdés vára e hely is,
Muzsáknak vára, hol zengő liget
A bástya, s annak nehéz fegyverei,
Csupán édes sebet ütő nyilak,
A mik nem fájnak, ámde jól találnak,
Talán a hősök siremléke e hely,
A kik utódaikat híva híjják,
Hogy jőjjenek tanulni honszerelmet,
Fenkölten érzeni, hiven szeretni,
Elődeiknek hirén lelkesülni.
Talán oltárhely, templom lesz e hely,
Hol együtt áldozunk testvéri szívvel,
S a szépnek, jónak, nagynak hittanát
Hirdetjük és beveszszük lelkeinkbe.

Ha az lesz e ház, mit fölszentelünk most,
Erősség, emlék, templom : úgy legyen
Megáldva, s töltse azt be a dicsőség!
Hogy zengje hirét boldog e hazának
Mig századok jövendnek és enyésznek ;

Mig minden mulik és megváltozik:
Csak a mi honszerelmünk él örökké!
— Gyujtsátok meg az oltár lángjait!
S a mink legdrágább, azt dobjuk közé!
Testünk a földé, lelkünk Istené,
Szívünk hazánké! Éljen a haza!

Lidérczfények.

Előszó a pozsonyi szinház megnyitására.

Régmult idők borongó ködhomálya
Takarja a mesét: — a hős magyar nép
Honnan eredt? mi vérből származott?
— «Hunyór» s «Magyar», Nimródnak két fia,
Huszonkét társival vadászni járt
Mæotis nagy tavának berkiben.
Legelső hajnalkaczagás alatt
Verték fel a gímet és üldözék,
Mig csillagossá lett az ég fölöttük.
Tündérhagyás volt a gím maga is:
Az esthomályban elveszett a vad.
Hanem helyette a tó martjain,
A nefelejcscsel hímzett pázsiton,
Huszonnégy csába fény tánczolt előttük
Karéjban, lejtve, szökve és keringve,
Füzérbe fonva, párban rengve-ringva.
Kettő közűlök a legfényesebb láng,
A többit látszott körben hajtani.
A tánczos láng megannyi lány fején volt,
A hogy szoktak virágot fűzni mások;
Nekik csillagvirág volt koszorújok.

Deli szüzek — egy más világ lakói, —
Hol az erősb nemet nem ismerik,
Csak sejtett lény még a férfi előttük,
Miként halandó szivnek angyal arcza —
Magukban játszanak, dalolva lejtve,
És éneküktől csillag hull alá,
S lábuk hegyétől zöldebb lesz a fű.
Nagy pávafarku éji lepkeraj
S álomlegyezgető tündelevény
Repked körültök, miket odacsalt
Az éjsötétben feltünő lobogvány.
Csábtermetük' takarja égi mez:
Átlátszó füstarany, mely rátapad,

Szivárványos kagylótól hártyafoszlány,
És őszi pókfonálbul szőtt lepel,
Miken átfénylik a tündéri habtest
Gyöngéd almavirág-szine.
A két vezérszüznek palástja is van:
A földig omló haj, selyem, aczél;
Az illat, mit körül árasztanak,
A gyöngyvirágon átszűrt ámbralég:
Szemükben vizbe néző ég van mely leszédit.
Bűbájt sugárzik arczuk, termetük.
— — A szépség oly fény, melynek árnya nincs.
E fény vakítá el Hunyórt s Magyart.
«Kik vagytok túlvilági tünemények?» . . . . .
A meglepett tündércsapat vihongva
Bújt össze két királynéja köré,
Takarva, mégse rejtve bájait,
S csengő-pengő szavakkal válaszolt
«Szép deli
Szívbeli
Földi legények!
Jőjjetek
Éljetek
Mennyei kéjnek.
Nem gyötör
A gyönyör:
Kinja is édes.
Alva vagy,
Halva vagy:
Csak szived érez.
Titkokat
Osztogat
Csókja az ajknak:
Boldogok,
Angyalok,
Kik belehalnak!»
A délczeg ifjak szivét megvevé
A méznél édesebb hizelkedő szó.
A kiknek éltető lég a szabadság,
És annak szűk még a kerek világ is,
Kik büszke homlokuk' le nem boríták
Se dörgő ég, se érczbálvány előtt:
— Rabjául elszegődtek mészszavaknak.
A két királynőt Húnyor és Magyar,
A többit elvevé a társcsapat,
S tündérmenyekkel nemze nemzetet.
— E szívkötésbül támadt a magyar nép.
Ennyit tudnak a mondák őseinkről.

*

Meglátszik rajta most is származása;
— Míg más a földdel számol, arra épít,
Ő elcsapong mesék tündérhonába
S a kit megkötni nincs elég erős láncz,
Azt meghódítja a hizelkedő szó,
Mint őseit Mæotis nagy tavánál.

*

Itt áll a népek zúgó Bábelében;
Kiválasztá magának a helyet,
Hová örök időktől fogva mindig
Egymást temetni jött nép nép után;
S nevezte azt «hazának» és szerette.
Köröskörül a napjárás alatt
Nincs egy rokon, ki hozzá hajlana.
A csillagot sem hija senki annak,
A minek ő: a «gönczöl» «medve» másnak,
S az «Isten szeme» másnak «Lucifer».
— Egy nemzet, melyet senki sem szeret,
Hanem mindenki dicsérget hizelgve.
Oh e hizelgés mennyit ronta rajtad,
Te tündér alirumnák ivadéka!
Dicsérték hős vitézi véredet:
S te azt patakként ontád mindenütt,
Hogy a magasztalásnak megfelelj.
Nem volt elég, hogy négy fehér folyód'
Ott czímeredben mind pirosra festéd,
Hogy hármas halmát oltárnak tekintéd,
A melyen véred áldozatja füstölt:
Balkán, — Apennin és Thábor hegye
Őrzi nevednek vérrel irt nyomát.
Magasztalák nagylelküségedet,
Vendégmarasztó nyilt hajlékodat,
Mig elhivéd, hogy gondtalan pazarlás
Magyar erény — s jól élt, ki vigan élt.
Dicsérték délczeg termeted': hogy illik
A pompás ősi viselet reá!
S te büszke voltál, hogy ragyogni látnak,
Előre tolnak és irígylenek.
Magasztalák szép tehetségeid',
Költőidet és állambölcseid',
S te azt tartád, minek tanulni is,
Ha már a nélkül is lángész vagyunk?
Azt mondták, hogy «nemes» vagy s ugy tevél,
Nemesnek dolga mindig osztogatni:
Szolgáljon, gyüjtsön pór és idegen.
Zenédrül szóltak elragadtatással,

Ezt már aztán mivelted tűz-erővel;
Mig egyszer végre ugy tapasztalád,
Hogy a ki jól meg szándokolt dicsérni,
«Czigányországnak» kente fel hazádat.

Hálá' az égnek, most már szidni kezdnek!
Ez gyógyulásod biztos jó jele.
Szemedbe mondják, hogy szegény s kicsiny vagy,
Hogy elmaradtál! — Oh be jól teszik!
Nem az neked a jóltevőd, ki dicsér;
Hanem ki ócsáról, ki rádpirít.
Álomba ringat a hizelkedés;
A feddő szó az, mely életre ébreszt.
Háládatos légy ellenségeidhez:
Azok neked legjobb barátaid.
Mert megtanítnak önerőd' kifejtni.
— Ne szó: de tett védjen meg ellenük!

Mivelhogy most már ugyis benne vagytok,
Engedjétek meg, nemzetem szülötti,
Hadd álljak én is egyszer valahára
Azok közé, a kik Jerémiás
Siralmait olvassák a fejedre.
— Sokáig és annyit dicsértelek,
Talán sok is volt? meg is árthatott?
Vegyétek fel, ha a vége felé
Zsémbelni kezdek; — hisz öreg vagyok;
Apátok is lehetnék; s az apától
Nem fáj a korholás, én ugy tanultam.
S ez most a legjobb alkalom reá.
— Uj múzsatemplom épült szép hazánk
Hajdanta fő-főnek hitt városában.
Van fény elég az ünnepélyes estén:
Villany, görögtűz, még tán fáklyafény is.
Ilyen sok lángot többször láttam én már,
És hozzászítva keblünk hő parázsát,
Lángszellemét a művésztársulatnak,
S gyémánt-keresztüzét a bájoló
Szép hölgyfüzér tündércsillag-szemének,
Neveztem azt együttes «Vesztaláng»-nak,
Mely oltárunkon majd örökkön ég . . .
Aztán dehogy volt Vesztaláng! — Elég,
Ha az első előadáson át kitartott.
Csak szalmatüz volt; s három hold után

A holló károgá: «Kár volt ragyognunk!»
Ez a mi három bolygófény-lidérczünk:
Görögtüz, fáklyafény és szalmaláng.

*

De hát a szalmatűznek hamva is van.
Ki jön fejére szórni azt? — Legyünk
Igazságosan osztozó öröklők,
S vegyük ki a magunk részét belőle.
Először is a tisztelt nagy közönség,
Ez a minden nagy úrnál még nagyobb úr,
Erősebb a félisten Herkulesnél
És Dárius királynál gazdagabb.
Csak egy a baj: — nem tudni, hol lakik?
Nem tudjuk, hol keressük, hogyha nincs itt.
A kit csak kérdünk: hol van a közönség?
Mind szertenéz és vállvonítva mondja:
«Én nem vagyok, tán a szomszédom az!»
Tüz, láng vagyunk az első lobbanásnál,
Nem rettenünk el terhes áldozattól.
Építünk templomot a honni múzsa
Örök állandó lakhelyéül és
Mikor megzendül annak csarnokában
Az édes anyanyelv költői hangja,
A honni dallam czimbalomzenéje,
Reng tapsainktól ég és szuffita;
Három napig Olympot ostromoljuk.
Hadjárat foly páholy-, zártszékjegyért.
Azon túl aztán — konghat a terem.
Az egyik unja azt az árva drámát,
A másik félti az erkölcseit
Pajkos kis operettetől, harmadik
Botránykozik népszinmű pőreségin.
— Mért nincs ballet? Ha van, mért nem különb?
— Rosz a kiállítás! A diszletek!
A jelmezek — a hölgyi toilettek
Nem kor- s divatszerük! Zsibárú-tárgyak!
Az énekesnők hangja fátyolos!
A ténor nem hall, — bariton rekedt!
A hős szerelmes lusta! rendezés rossz!
Hát még az egyhangú repertoir?
Mért nincs ujdonság? ha van, mért bukik?
Kinszenvedés itt a szinházba járni!
— Aztán beleavatkozunk a szinfalak
Titkos hadjáratába — pártolóként,
Az egyik primadonnát Montechi,
A másikat pártolja Capuletti,

S ki a kettős tusában áldozat lesz,
Az a szegény Mercutio — director.
— Virág, babér, az hull, miként a zápor;
De főzeléknek egyik sem való:
A múzsa papja abbul meg nem él.
— Eső esik, nap süt, hideg, meleg van:
Az mind jó czim szinházból elmaradni.
Farsang alatt nem érünk rá, a bőjtben
Kegyes lélek honn ájtatoskodik.
S nincs olyan klasszikus darab, kiért
Feláldozzunk egy pagát ultimot.
S ha végre mégis megszorítanak,
S egy hirhedett darabba elmegyünk,
Azt mondjuk: «Szebben adták Bécsben ezt!»
És ócsároljuk azt, mi a magunké.
S utolsó mentségünk, hogy szűk a pénz:
Bornak, buzának nincsen ára;
Szinházra nem telik, rossz volt a termés.
De hogyha egy lovarmüvész-csapat
Felütte a szomszédban sátorát:
Annak van jó szüret és aratás;
S legyőzi a bohócz a szinmüvészt,
Komédia-csikó a pegazust.
(Megverte Pán a versenyben Apollót!)
Thespis tolhatja odább talyigáját.
— — Ez a mi részünk volt a hamuból,
Következik most az igazgató!

Ez mind, a hány van, szélső optimista:
Arany hegyet, arany Kárpátokat
Igér magának és mindenkinek.
Ha Kanahán «igéret» földe volt,
Úgy a szinház igazi Kanahán.
Fehér lapot ad ez mindenkinek:
Hadd irja rá, a mit csak szíve óhajt;
A megadás — az aztán a fehér lap!
Mikor megjön, az arcza úgy ragyog!
Tele neki az ég mind hegedűvel.
S nem gondol rá, hogy a sok hegedü
Mind enni kér: azt mind gyantázni kell!
— Az én igazgatói ideálom
Ott van éjjel-nappal a szinpadon:
Rendez, tanit, minden müvészinek
Talentumát fejleszti, gyakorolja;
Belemélyed a megszerzett darabba,
Kiaknázza annak előnyeit,

Müvész-csetepatékat elsimít,
S közhirré válni belpanaszt nem enged,
Kártyát, dákót soha kezébe nem vesz;
Vadászni nem jár, — s nem les sült galambra;
A primadonnáknak nem udvarol,
S a kardalosnőket is tiszteli;
Tud méltányos lenni, de szigorú is:
S ügybuzgalomból példát ád maga.
Kutatja a közönség kénye-kedvét:
A hol tüzes, ott üti a vasat,
És néha a dobot is. Czélszerü
Hirdetni, a mit látni érdemes:
Reklámnak is van magas iskolája.
És aztán a mi fődolog minálunk:
Az én igazgatói ideálom
Nem nyujtózik a pokrócznál tovább!
Bőségben számít inséges napokra:
S inkább az éhkoppot nyeli maga,
Hogy tagjait ne hagyja kuncsorogni.
— De hát az ily igazgatói eszmény,
Valljuk meg, hogy nagyon ritka madár,
A rendes képét többször ott találjuk
A varrott himzetemnek a visszáján.

Következik maga a hadsereg,
A múzsatábor. Annak is kijut
A szalmatüz hamvából osztaléka.
De hát megálljunk! Igazság legyen.
Tetézzük meg elébb a mérlegünk
Jobb serpenyőjét minden érdemével,
S midőn itélni készülünk fölötte,
Az első szót a védelemnek adjuk.
Könnyű birálni a szegény vándor-
Szinészt, onnan a magas paripárul!
De fölemelni nehéz föladat.
— Mi hozta őt ez utra? Csába vágy,
Örök emésztő szenvedély heve.
Mit hoz magával? Szívet, mely tulérez,
Képzelmet, a mely mindent átölel,
Aranyportól csilló reményeket:
Fogékony keblet, hangbiró tüdőt,
És gyomrot, — mely alkudni hágy magával.
Egyik vidékről a másikra vándorol,
Hirdetve mindenütt a honszerelmet,
Az édes otthon nyugtató varázsát,
Harczoknak diadalmát, ős erényt;

Pedig magának nincsen otthona.
Az egész ország édes földiből
Neki csupán az országút jutott.
S ha még oly nagygyá lesz is a haza,
Olyan nagy nem lesz, hogy őt betakarja.
  S bár legalább a szinpad volna az,
A melynek álmodá, a bájvilág!
  Hamletre készül s kénytelen kiállni
«Vad Marczi»-nak a jó «Mátyás diák»-ban.
Ma énekel, holnap meg deklamál,
S csepü-szakállal játszik öreget;
Cachirozott tortákból lakomázik,
S üres pohárból mámort kortyogat;
Shakespeare rá nézve reáltudomány:
«Egy országot egy lóért!» ha uton van:
S «Szegény Tamás fázik!» ha helybe ért.
Csak a Szakácskönyv rá nézve poézis,
Mi abba' van: az mind csak képzelet!
  És a közönség zsarnok: azt kivánja,
Hogy a szinész tánczoljon és nevessen,
Mikor legjobban sirni volna kedve.
S aztán nem tapsol, hanem kritizál.
Háladatos csupán a kakasülő,
Az legalább nevet, ha ő dühöng.
Mindennap uj szerep, belé se nézhet;
De a közönségnek mindennap uj kell.
Nem is kisérti hát meg, hogy tanulja.
A hogy a föld kering a Nap körül,
Úgy húzza őt magához a sugólyuk.
Tanulna, hogyha volna mestere,
De csak magát találja mindenütt fel,
A többi kontár, azt mind megveti.
S ha egyszer itt a rég várt alkalom,
S lelkének összesített erején
Megalkot egy mesteri szerepet,
Melyben felülmúlja önnönmagát:
Mikor a végső jelenésbe' meghal,
Üres padok s egy pár unatkozó
Ingyenjegy képzi gyászkiséretét.
Ifju korában tartja a remény,
Vénségiben az irgalom s panasz.
S ha meghal: kő nem őrzi meg nevét.
— Ki a vándorszinész éltét birálja,
Gyöngéd ujjakkal nyúljon a sebekhez,
S a kést csak ott bocsássa elevenbe,
Hol roncsoló fekélyt kell irtani;
De ott ne ismerjen kiméletet!
  Az ujabb nemzedéknek mondja el:

Hogy a vándormüvészet multja fényes;
Kik úttörői voltak Tháliánknak,
Azoknak is vándorbot volt kezében
S nem koldusbot, tündéri pálcza volt az!
Az a varázsbot, mely, hová letűzték,
Kizöldült és arany gyümölcsöt terme.
Az ily pusztában bujdosónak
Nem «koldús» a neve, hanem «apostol!»
Akkor csak húsz-harmincz szellemvitéz
Képezte a művészet táborát,
És óriások váltak ki közűlök;
Most légió a számotok! Sok ezren
Elejtenétek, mit azok kivívtak!
A hir magas: nőjjön, ki érte küzd.
A kor haladt előre: — csak Ti hátra?
Ha a deszkapajtákat a honi
Vándormüvész hajdan lángszelleme
Sugárival Olymppá melegíté:
Ti márványcsarnokokban jéggé fagytok?
Mig üldözött volt a művészet, addig
Tudott égnek repülni, mint a hattyú;
Most, hogy pártolva van, most fogna-e
Tipegni és bukdosni, mint a kácsa?
Tiétek a siker diadala,
Tiétek a bukás szégyene is.
A ki hivatvaván megmenteni
A művészet becsületét hazánkban,
Első hadsorban a művész maga.
Előre hogyha törtök, nem marad
El a siker s dicsőség nyomotokból;
De rátok nézve nincs elernyedés,
S ha buktok: nincsen mentség s irgalom.

*

Ezekkel hát szépen elkészülék!
Jövök a legerősebb férfira:
Hol vagy «birálat?» Állj elő vitéz!
S légy egyszer már birálva magad is.
Bizony szép hivatás ez a tied:
A szellemeknek lenni doktora!
Tapintani a muzsa üterét,
Felfedni a rejlő kórtünetet,
És præscribálni írt, vagy labdacsot,
Dömöczkölést, vagy légváltoztatást.
— De te igen sokszor csak kuruzsolsz,
Hizelgő szóval nagyra neveled
A hiuságnak kinövéseit.

Jó czimborából könnyen Rosciust
Csinálsz : — kit nem szeretsz, porig alázod ;
Imádatod tárgyát, szép hölgyedet
Rögzött hibáiban dicsőited ;
Vetélytársnéját tinta-árba fojtod.
Kezdő művésztől sokat követelsz,
A végzettnek felhányod éveit.
Nagyítóval nézed, ki hízeleg :
Ki elfelejt köszönteni, az ellen
Talmát használod fel mérő szalagnak.
Ha megharagszol az igazgatóra,
Szidod derű- s borúra untalan,
Leszólod az egész előadást,
S a szinházajtóbul szétkergeted
A publikumnak olvasó felét.
Ilyenformán a gyönge Tháliának
Tyukszem helyett levágod a fejét :
Akkor te nem doktor, hanem bakó vagy!
Hintsd a fejedre a hamut te is!

*

Csak most jövök magamhoz. Mindezek
Kemény szavak voltak s megérdemelve ;
De tán nem itten lett vala helyük.
Hiszen Pozsonyban a magyar müvészet
Meg nem bukott soha. Nem új az itten.
A hányszor nemzeti müvészetünk
Vendégül itt járt, mindig úgy fogadták,
Mint istennőt, mint fejedelmi asszonyt.
Most otthonába jön : — nem féltem őt itt.
De a mit mondtam, nem bánom, hogy mondtam.
Lányomnak szóltam, hogy menyem megértse.

Prolog

az erdélyi magyar szinészet száz éves jubileumára.

Gyönyörű szép Erdély: hazám tündérkertje!
Mindig szerettelek, de most ezerszerte.
— Kit nem félt az ember, az annak csak fél-kincs,
Igazán szeretünk akkor, — midőn féltünk.

A mióta magyar ima száll az égnek,
A mióta szivek honfi lánggal égnek,
Mióta magyar vér áztatja a hantot,
Erdélytül bennünket semmi szét nem bontott.

Te voltál e honnak megtörhetlen vára:
Hazaszeretetnek kifogyhatlan tára,
A hol megmaradtak az ősi erkölcsök,
Ha nálunk megfogytak, Tőled kértük kölcsön.

Mikor a magyar nyelv, jogát hagyva, letünt.
S közel voltunk már, hogy rómaiak legyünk,
Nemzetünk Te nálad talált menedéket:
Otthon pusztát, — itten fejedelmi széket.

Te védted ellentől nagy Magyarországot,
Fegyverrel, vérrel az ősi szabadságot.
Dülő pórhadaktól, töröktől, tatártól,
Szellemeket ölő lelki pokolsártól.

Száz éve már elmult, mikor mély altából
A nemzet fölserkent. «A hajnal még távol!»
S ismét tovább aludt. Te maradtál ébren
S folytattad a munkát nehéz félsötétben.

Tanult múzsafiak, ifju deli szűzek
Felgyúltak hevétől a mennyei tűznek.
Látták, hogy egy nemzet, midőn életet kér,
Azt nem adják szóért, hanem bátor tettér'.

S nem mentek jajgatni széles e világba,
Színlett fájdalmakkal martir-arczot vágva,
Nem hittak segélyül torló ellenséget
Csupán az olympi fényes istenséget.

S templom lett, a hol az ébresztőt danolták
S hol lángot gyújtottak, annak neve oltár.
Szent képük egy angyal, kit más angyal nemzett
S ki templomunk járta, annak neve nemzet.

S a szellem hősének nem kell a kiváltság,
A nemes fölleli benne rangja társát.
A mit Erdély elkezd, azt végre is hajtja,
Az érett gondolat a merész tett atyja.

Egy-egy óriásnak alakja kitódul,
Ki ez új korszakot nemzette utódul.
Örök Wesselényi, az új világszellem
Bajnoka, egy egész dæmontábor ellen.

Parányi mustármag czédrusfának nő fel,
Teleirva kérge a dicsők nevével,
A kik hódítottak a múzsa lantjával,
Költő fegyverével: szent gondolatjával.

S mikor minálunk a Vesztaláng ellobbant,
Erdélyben új fényre gyulladt annál jobban.
Mi csak oltárt adtunk hamar alvó tűzzel,
De Te nálad talált a művészet tűzhelyt.

S mikor hazájának szivéből kiűzte
A múzsát az ármány, új életet szülsz Te,
Föltámad Te benned, kit ott eltemettek
S mennybe száll és ott ül jobbján a nemzetnek.

Száz év előtti mű: «Titkos ellenkezés.»
Volt benne sok szép szó, hanem szellem kevés.
Végzetes darab czím, mért választották ezt?
Hátha száz év multán valaki más rákezd?

A darab elkallott; de a czím megmaradt
S más szöveggel sikert tarlóz, de nem arat.
A nyilt ellenkezés üdvösséges munka,
De a titkos vezet közös romlásunkra.

Erdélynek sziklái adnak aranyérczet,
Az egész világnak melegét a bérczek,
S mi *az emberi vér melegét* felszitja:
Ehető drágakő a hegyeknek titka.

Gépek melegéhez kőszénné vált törzsek
Özönvíz világból újra előtörnek,
De a mit most ásnak, alattomos aknák
Azok csak a mérget s robbanó gázt adnák.

Elébb darabokra szakadhat a földgömb,
Hogy a sötét ürben széthullva ödöngjön,
Elébb a kiontott vér tengerré lenne,
Hogy a Hargita-csúcs sziget volna benne.

Az utolsó kardot ha megette rozsda,
Testünkből a lelket balsors kitaposta,
Ha megszünt dobogni az utolsó szív is,
Akkor kiálthatják : romanus sum civis.

Nem mondom, hogy *féltünk,* visszavonom a szót,
Érezve bizony, de létben nem igaz volt ;
A mely honnak Isten adott ilyen népet,
Annak még a pokol kapuja sem véthet.

A szellemmel nem küzd meg más, csak a szellem,
Erőszak és ármány nem győzhet az ellen.
A szellem erősebb, mint maguk a *számok,*
S a való erősebb, mint a leghőbb *álmok.*

S a szellem az elmult század nagy szülötte,
Ma már óriás lett, nincs határ előtte ;
A hová ez emel, odáig nem érnek
Emberkezek. Örök élte lesz Erdélynek.

KÖNYVES KÁLMÁN

BUDAPEST

LESZIK K. KÖNYVKÖTŐ BUDAPEST